

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 20 Ιουλίου 2025 • Έτος 16^ο • Αρ. φύλλου 882 Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα www.kathimerini.com.cy | €2,90

Μέσα σε μερικές ώρες η ζωή χιλιάδων ανθρώπων τράβηξε την ανηφόρα και χιλιάδες ανύποπτοι ανέβηκαν τον Γολγοθά τους... Στη φωτογραφία οικογένεια Ε/κ που περνάει στις ελεύθερες περιοχές από την κατεχόμενη Βώνη, όπου είχαν εγκλωβιστεί, ως τον Νοέμβριο του 1974.

51 ΧΡΟΝΙΑ
ΔΕΝ ΞΕΧΝΩ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΑΡΧΕΙΟ ΤΡΑΠΕΖΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΤΗΛΕΦΩΡΩΝ

ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΠΟΥ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΕ ΜΙΑ ΧΩΡΑ

Πληγές ακόμα ανοικτές

Το τραύμα καθορίζει μέχρι σήμερα την καθημερινότητα και την πολιτική

ΤΑΚΗΣ ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Πήραμε ένα ελληνικό νησί και τουρκέψαμε το μισό

Σελ. 7

51 χρόνια συμπληρώνονται σήμερα από την τουρκική εισβολή και η πληγή παραμένει ανοικτή. Τα δεδομένα στο Κυπριακό επιβεβαιώνουν πως τα πράγματα έχουν αλλάξει άρδην. Πέραν του πολιτικού σκέλους, το ερώτημα είναι πώς το ανεπούλωτο τραύμα έχει επηρεάσει την ίδια την κοινωνία και πώς η νέα γενιά, πέραν των συνημάτων, μαθαίνει την ιστορία του τόπου της. Σελ. 6-9

ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ Σελ. 8

• Το σύνθημα του «Δεν Ξεχνώ» στα σχολεία.

ΡΕΝΑ ΧΟΠΛΑΡΟΥ Σελ. 15

• Το χρέος της δημόσιας εκπαίδευσης απέναντι στη νέα γενιά.

ΑΤΥΠΗ ΠΕΝΤΑΜΕΡΗΣ ΣΤΗ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Στον αναπνευστήρα μπαίνει το Κυπριακό μέχρι το φθινόπωρο

Η άτυπη πενταμερής στη Νέα Υόρκη διατήρησε τη διαδικασία ζωντανή, με το χάσμα ωστόσο μεταξύ των δύο πλευρών να παραμένει μεγάλο. Η Ε.Ε. στη διαδικασία φάνηκε πρακτικά απύουσα,

παρά τις ελπίδες και τις δηλώσεις της κυβέρνησης. Πλέον, το βλέμμα στρέφεται στο φθινόπωρο, οπότε και θα υπάρξουν τρία σημαντικά ορόσημα για το Κυπριακό. Σελ. 5

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΣ

Με στόχο μια μεγάλη κεντροδεξιά συμμαχία

Μπορεί στην επικαιρότητα να επικράτησε η «μυστική» δημοσκοπήσι που παρουσίασε η Πινδάρου στο διευρυμένο Πολιτικό Γραφείο, όμως η κύρια είδηση ήταν η πα-

ρουσίαση του Χάρη Γεωργιάδη. Ο ίδιος έθεσε τις ιδεολογικές βάσεις του κόμματος και ανέδειξε ως φυσιολογικούς συμμάχους του το ΔΗΚΟ και τη ΔΗΠΙΑ. Σελ. 4

ΟΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

Ο πόλεμος των χαρτών και η αντίδραση της Αθήνας

Σε «πόλεμο» ρηματικών διακοινώσεων και χαρτών προς τον ΟΗΕ οδηγεί η επιλογή της Τρίπολης να λειτουργεί ως ενεργούμενο της Αγκυρας. Η ελληνική πλευρά προ-

ετοιμάζει την απάντησή της, που θα συνοδεύεται από χάρτες και θα αποδομεί τους ισχυρισμούς για τις θαλάσσιες ζώνες της Λιβύης. Σελ. 18

Με Nurofen, ο πονοκέφαλος δεν θα χαλάσει τη στιγμή.

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΡΟΣΕΚΙΝΩΤΑ ΤΟ ΦΑΡΜΑΚΟΝΟΜΙΟ, ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΕΙΤΕ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟ Ή ΤΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟ ΣΑΣ

ΑΔΜΗΕ

Πίσω από τη διαφωνία δύο υπουργών

Το Προεδρικό και οι προεκτάσεις

Σε πονοκέφαλο για την κυβέρνηση τείνει να εξελιχθεί η διαφωνία δύο υπουργών της, γύρω από το έργο του ηλεκτρικού καλωδίου, εάν δεν τεθεί σε φάση υλοποίησης. Για την ώρα, πάντως, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας φαίνεται να τηρεί ισορροπίες. Σελ. 10

Μαχητές από φυλές Βεδουίνων περιφέρονται στην πόλη Μάζραα, στα προάστια της Σουείντα, όπου κατοικούν Δρούζοι.

ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΣΤΗ ΣΥΡΙΑ

Η έκρηξη βίας στη χώρα και ο ρόλος των ξένων

Οι συγκρούσεις Βεδουίνων και Δρούζων στα ανατολικά της Συρίας απέδειξαν πόσο εύθραυστες είναι οι ισορροπίες μεταξύ των μειονοτήτων, πόσο ανίσχυρες είναι οι συριακές δυνάμεις να επιβάλουν την τάξη στη χώρα, καθώς και πόσο έτοιμες είναι οι αντικρουόμενες ξένες δυνάμεις να συνεχίσουν έναν πόλεμο διά αντιπροσώπων. Σελ. 22

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Ροκανίσμα

Πέρασε και ο μισός αιώνας από το πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή και τα τετελεσμένα εδραιώνονται. Μολαταύτα, οι συζητήσεις για την επίλυση του Κυπριακού φαίνεται ότι δεν ανταποκρίνονται στο επείγον της κατάστασης. Οι ηγέτες των δύο κοινοτήτων ταξίδεψαν μίλια μακριά, για να συζητήσουν όχι τα μείζονα, αλλά τα ελάσσο-να... ο δε χρόνος ροκανίζει την ελπίδα...

ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ

Καλοκαιρινός μποναμάς 113 εκατ.

Ο Αύγουστος φέρνει στην Κύπρο 113 εκατομμύρια ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης, που συνδέονται με την 5η δόση και μέρος της 2ης, και βάζουν ένα

ακόμα κομματάκι του παζλ που ονομάζεται Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, αλλά υπάρχει ακόμα αρκετός δρόμος. Οικονομική, σελ. 3

ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Το Windcraft έτοιμο για όλα

Η Έλλη Μισαήλ, καλλιτεχνική διευθύντρια και η Έλενα Ευδά, μέλος της οργανωτικής επιτροπής του φεστιβάλ, μιλάνε στην «Κ» για τη μουσική γιορτή που για ενδέκατη χρονιά διοργανώνεται στα Κατύδατα. Τέχνες, σελ. 4

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Προσωπική σύνδεση με τα εκθέματα

Το Μουσείο Καλών Τεχνών της Βοστώνης συνδέει την Αμερική του σήμερα με τις ελληνικές αρχαιότητες. Η ελληνική συλλογή του ΜΜΑ είναι μία από τις τρεις μεγαλύτερες στη Βόρεια Αμερική. Τέχνες, σελ. 1

ΕΚΔΟΣΗ ΣΕ ΠΕΝΤΕ ΠΡΑΞΕΙΣ

Ιστορία | Μυθολογία | Πραγματικότητα

ΚΥΠΡΟΣ ΝΗΣΟΣ

Μέχρι τον Ιούνιο 2026

40^ο Ταμείο Ανάκαμψης Ταμείο Ανάκαμψης Ταμείο Ανάκαμψης

CHRONOMASTER SPORT

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel: 22 897 361

ZENITH

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Στο ωραιότερο σημείο

«... **πλάι** στο δικό σου παράδεισο, στο ωραιότερο σημείο...». Η Ιουλία ψιθύρισε τους στίχους καθώς έσβηνε το σούρουπο και στον ορίζοντα πρόβαλλε σαγηνευτική η θάλασσα του Ακάμα. Η επιστροφή της στο Anassa, τον ναό της εκλεπτυσμένης πολυτέλειας, της προκαλούσε ένα αίσθημα ευφορίας. Ο Έντγκαρ Άλαν Πόε κουλουριάστηκε στα πόδια της, ήσυχος πολύ, διαισθανόμενος μάλλον την πολυτιμότητα των στιγμών. «Το ωραιότερο σημείο!» υπερθεμάτισε μια κυρία στο διπλανό τραπέζι, με εμприμέ καφτάνι, γυαλιά Jackie O και αγέριμη κουπ τύπου Χριστίνα Γιαννάκη.

«**Μίκα Στρατηγού**» συστήθηκε η ταμπεραμεντόζα ξένη. «Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον». «Σας θυμάμαι από πέρυσι». «Ναι, η αλήθεια είναι πως με κακομαθαίνει ο αγαπημένος μου Τζάστιν». «Γιος σας;». «Γιος της ερωμένης του άνδρα μου». «Ω, μα αυτό είναι τόσο... τόσο... τόσο...». «Τόσο... Σουηδία;». «Έχετε κιούμωρ κυρία Ουίλσον». «Το κατά δύναμιν». «Κι αυτός είναι;». «Ο Έντγκαρ» απάντησε η Ιουλία, την ώρα ακριβώς που έκανε την εμφάνισή του στη βεράντα ένας λεβεντόγερος με ένα κανίς.

Ο **Ιωάννης** Στρατηγός, σύζυγος της εξωστρεφούς Μίκας, ήθελε να πάρουν ένα κυνηγετικό σκυλί ώσπου εμφανίστηκε στην πόρτα τους το αδέσποτο κανίς. «Αφού δεν θα πάρουμε τον Γκέκα, απαιτώ να δώσουμε στο απολειφάδι ένα ανδροπρεπές όνομα». «Του τύπου;». «Του τύπου... Ανδροκλής». Κι έτσι βρέθηκε το μικρόσωμο κανίς στο pet friendly πεντάστερο, έτοιμο για νέες επιειρίες. «Ανδροκλή... ο Έντγκαρ!» ανακοίνωσε περικορής η Μίκα. Τα δυο σκυλιά αντέδρασαν με ένα γουργουρητό, σημάδι μιας ανέλπιστης περιπέτειας που μόλις ξεκινούσε και θα σημάδευε τη σκυλία τους ζωή.

Ο **Στρατηγός** παρακολουθούσε αμήχανος τα δυο σκυλιά να ερωτοτρο-

Η **Ιουλία** Παλαιολόγου Ουίλσον κοιτώντας τη θάλασσα του Ακάμα, από τη βεράντα του Anassa, βεβαιώθηκε ότι «η ομορφιά θα σώσει τον κόσμο».

πούν καθώς το γκαρσόνι σέρβιρε, στο κοινό πλέον τραπέζι τους, τα gin and tonic. «Ο Έντγκαρ είναι ολίγον bi» είπε η Ιουλία, για να σπάσει κάπως τον πάγο. «Κι αυτό το λέτε για καλό;». «Μην είστε τόσο οπισθοδρομικός, στρατηγέ μου». «Προσπαθώ, κυρία μου, προσπαθώ...». «Α γρογος, επειδή σας κόβω του Πατρίς - Θρησκεία - Οικογένεια, πείτε μας κάποιο νέο από τα χαρακώματα δεξιάτερα της Δεξιάς» τον πείραξε η χήρα.

Ο **δεύτερος** γύρος κοκτέιλ χαλάρωσε τον απόστρατο: «Δεξιάτερα της δεξιάς κυρία Ουίλσον πολιτεύ-

ονται ελληνόψυχα παλικάρια που δεν κρύβονται». «Τουτέστιν;». «Λένε την άποψή τους έναντι οιοσδήποτε κοινωνικού κόστους. Όπως ο Μάριος Πελεκάνος επί παραδείγματι, επικεφαλής του Γραφείου Τύπου του ΕΛΑΜ, ο οποίος τα έχωσε στην Ανδρούλα Βασιλείου: Σύντομα το οίκημα θα είναι ανακαινισμένο και περήφανα θα κυματίζει σε αυτό μια τεράστια ελληνική σημαία. Για να θυμίζει σε όλους τι σημαίνει ΑΠΟ-ΕΛ». «Αυτό ακούγεται σαν... απειλή» ψιθύρισε η Ιουλία, αλλά αμέσως άλλαξε θέμα για να ελαφρύνει την ατμόσφαιρα. «Σε άλλα νέα, εξίσου

βαρυσήμαντα πολιτικά, μαθαίνω ότι η Τσελεστίνα Ντε Πέτρο ανακοίνωσε την κάθοδό της στις βουλευτικές εκλογές του 2026 με το κόμμα Ακρο-Αριστερή Αντίσταση Κομμουνισμός». «Εγώ πάντως το βρίσκω ακούοντως εξαντρίκ», πρόλαβε η Μίκα την αντίδραση του Στρατηγού.

Τίποτε δεν φαινόταν ικανό για να σπάσει την αμηχανία στο τραπέζι τους. Από τη μια οι ερωτοτροπίες του Έντγκαρ με τον Ανδροκλή και από την άλλη το θέμα ταμπού για το κτίριο του ΑΠΟΕΛ, επέτειναν τη δύσθυμη διάθεση του απόστρατου. «Να

μια είδηση που είμαι σίγουρη ότι θα σας φτιάξει το κέφι: Πού να αγοράσετε το μαγιό του Αβέρωφ Νεοφύτου». «Και γιατί να θέλω να αγοράσω το μαγιό του Φούλη;». «Σας διαβάζω από το γλαφυρό ρεπορτάζ: Ο Αβέρωφ Νεοφύτου, ένας από τους πιο αναγνωρίσιμους πολιτικούς της Κύπρου, έκλεψε την παράσταση στην τελευταία του καλοκαιρινή εμφάνιση και όχι για λόγους πολιτικούς. Αυτή τη φορά, όλα τα βλέμματα στράφηκαν στο απόλυτα trendy μαγιό που επέλεξε να φορέσει, αναδεικνύοντας την πιο χαλαρή, μοντέρνα και στιλάτη πλευρά του». Άλλα τα χείλη

του λαλίστατου Στρατηγού...

Επιτέλους έσκασε ένα χαμόγελο κάτω από το ψαλιδισμένο μουστάκι του συνήθως βλοσυρού Ιωάννη, γεγονός που αξιοποίησε η Ιουλία για να παρουσιάσει στους νέους της φίλους τη δεύτερη πιο αμήχανη είδηση της βδομάδας. «Γνωρίζετε βεβαίως το σποφόν, μία φωτογραφία αξίζει χίλιες λέξεις...». «Μην μας κρατάτε άλλο σε αγωνία κυρία Ουίλσον» ξέσπασε η Μίκα. «Ιδού!» είπε θριαμβευτικά και τους έδειξε μια φωτογραφία του Προέδρου της Δημοκρατίας με μαγιό να ποζάρει στην παραλία του Κόννου παρέα με δυο ημίγυμνους του Mike Water Sports. «Τα ύστερα του κόσμου...» ψέλλισε το ζεύγος Στρατηγού, ενώ η Ιουλία αρκέστηκε σε ένα λακωνικό: «Θα το δεχτώ».

Είχε πλέον ζεσταθεί τόσο πολύ το κλίμα ανάμεσά τους που η Ιουλία ήταν έτοιμη για αποκαλύψεις. «Θα σας ομολογήσω την πιο ένοχη νέα μου απόλαυση. Λέγεται Αργυρούλα Τίκκου (Argyroula Tikkou) και την ακολουθώ στο Facebook. Είναι Δικηγόρος - Νομικός Σύμβουλος και έχει ως motto: Οι Στίχοι μου το όπλο μου, η Ποίηση οι μάχες μου. Τα βίντεο της είναι εθιστικά, το δε ποίημά της “Ο Κόρνος μας ο όμορφος” απλώς συγκλό που θα ‘λεγε κι η Καγιά. Ψάξτε την!». Και με αυτή την ενθουσιώδη παρότρυνση πήρε τον Έντγκαρ αγκαλιά κι αναχώρησε από τη βεράντα.

Η **βόλτα** στους κήπους του ξενοδοχείου Anassa ήταν ο ιδανικός επίλογος μιας υπέροχης βραδιάς. Τα αρώματα της κυπριακής φύσης που πληνιόνταν στον αέρα -γιασεμί, λεβάντα και δενδρολίβανο, ανάμεσα σε ελιές, χαρουπιές και κυπαρίσσια- την πλημμύρισαν με γαλήνη. Και τότε, αυθόρμητα, άνοιξε το κινητό της κι έστειλε στις φίλες της ένα τελευταίο μήνυμα για καληνύχτα: «Η ομορφιά θα σώσει τον κόσμο, κοπέλες».

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

20-7-1935

Λάχισ: Αι ανασκαφαι αι οποιαι διενεργήθησαν υπό του καθηγητού Στάρκου εις το ΤεΛ-ΕΛ-Ντουέρ [φωτ.], της Παλαιστίνης, και ακριβώς επί του τόπου όπου ευρίσκετο η αρχαία πόλις Λάχισ, έφεραν εις φως κειμήλια σπουδαιότητας αξίας. Λόγω της στρατηγικής της θέσεως, η Λάχισ υπέστη πολλάς περιπετειάς και περιήλθε κατά σειράν υπό την κυριαρχίαν των βασιλέων-ποιμένων ή Υζών, των Αιγυπτίων, των Εβραίων και των Περσών.

Απαγόρευσις: Ο διευθυντής της αστυνομίας Πειραιώς κ. Βασιλόπουλος έχων υπ' όψει του τας καθημερινάς αναφοράς περί κυκλοφορούντων εις τους δρόμους παιδιών τα οποία κατά τας νυκτερινάς ώρας εσπαιτούν τη προτροπή των γονέων των, προέβη εις την λήψιν ριζικών μέτρων. Οπως εξεδόθη αστυνομική διαταγή διά της οποίας από σήμερον απαγορεύεται η κυκλοφορία παιδιών και κορασίων πέραν της 9ης εσπερινής.

Ηθική: Η εκστρατεία την οποίαν διάφοροι αμερικανικαί οργανώσεις με τον καθολικισμόν επί κεφαλής ανέλαβον εναντίον της ανηθικότητος του κινηματογράφου εσημείωσε, ως φαίνεται, μεγάλην επιτυχίαν. [...] Το κατόρθωμα αυτό οφείλεται εις τον προσπλητισμόν των θαμώνων του κινηματογράφου δι' ευθυνοτέρων εισιτηρίων εις τα ιδρυθέντα παρά της Ενώσεως αυτής ηθικά κινηματοθέατρα.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ

/ Γράφει ο **ΟΝΑΣ ΑΓΟΡΑΣ**

New York, ΑΚΕΛ και Σφακιανάκης

Συζητήσαμε -εξάκθαρα- πως θα συνεχίσουμε να συζητούμε.

Πήγαν, είδαν, απήλθαν. Συζητήσαν, έφαγαν, έφυγαν. Στο τέλος όλοι ικανοποιημένοι, όπως κάποτε δήλωναν κερδοσμένοι και χαμένοι των εκλογών. Θα συνεχίσουμε λέει να συζητούμε. Τώρα αν αυτό είναι καλό ή κακό θα σας γελάσω, αλλά σίγουρα βολεύει τους δημοσιογράφους και τους επαγγελματίες του Κυπριακού που θα έχουν κάτι να ασχολούνται. Εξάλλου, όσο ζω ελπιζω. Dum spiro, spero.

Για να χρησιμοποιήσω ποδοσφαιρικούς όρους έχω πια ελευθέρas και εξάλλου ποτέ δεν είχα πει ότι δεν θα ξαναδικεικώκησω έδρα. Τάδε έφη η Ειρήνη της καρδιάς μας αφαιρώντας μέρος της ειρήνης που επικρατούσε στο ΑΚΕΛ, με τον Στεφάνου να της δείχνει, με τρόπο, την πόρτα εξόδου για διάφορους λόγους, πιο σοβαρούς από το ότι η Ειρήνη στηρίζει ΑΠΟΕΛ.

Για να χρησιμοποιήσω και εγώ ποδοσφαιρικούς όρους, η λύση της συνεργασίας έγινε κοινή συναινέσει (σχεδόν), με την Ειρήνη να δηλώνει πως κρατά τις καλές στιγμές και τους πανηγυρισμούς (στα συνέδρια) και το ΑΚΕΛ να της εύχεται καλή σταδιοδρομία σε όποια ομάδα αποφασίσει να συνεχίσει τη σταδιοδρομία της, preferably της πρώην Σοβιετικής Ένωσης όπως π.χ. η Τσεσεκά Σιβηρίας.

Και μιας και μιλάμε για ΑΚΕΛ αξίζει να σημειωθεί ο ακόλουθος προβληματισμός: Κατανοπτή η πτώση των κομμάτων της συγκυβέρνησης (υπήρξαν δόξα

τω Θεώ αρκετές... αστοχίες). Κατανοπτή η πτώση του ΔΗΣΥ (προηγήθηκε διακυβέρνηση Αναστασιάδη και ακολούθησε εμφύλιος σπαραγμός). Πώς γίνεται όμως ένα κόμμα που βρίσκεται για τόσα χρόνια στην αντιπολίτευση αντί να εκμεταλλεύεται τις δυσκολίες των άλλων να παρουσιάζει μια συνεχώς πτωτική πορεία; Σε αυτό το πρόβλημα -το κόκκινό που ξεθωιάζει και γίνεται ροζ- θα προσπαθήσει να βρει λύσεις ο γενικός γραμματέας της καρδιάς μας, ενώ θα αγναντεύει τα καταγάλανα νερά του Πρωταρά όπου θα κάνει φρέτος τις δισκοπές του. Στις χρυσές αμμουδιές θα

διαβάξει και θα ξαναδιαβάξει το σλόγκαν του αιώνα: «το Κόμμα τζε τα μάθκια σας». Προλετάριοι όλου του κόσμου ενωθείτε και Πρωταρανοί όλης της Κύπρου κολυμπήστε.

Αν νομίζατε πως το σκάνδαλο της Μονής Αββακούμ ήταν το μεγαλύτερο που μπορούσε να προκύψει με μοναχούς, σας έχω νέα: Γυναίκα κατηγορείται ότι έκανε σεξ με βουδιστές μοναχούς (αυτούς που φορούν την πορτοκαλί ρόμπα στα χρώματα των οπαδών του ΑΠΟ-ΕΛ) και στη συνέχεια τους εκβίαζε με βίντεο (caught in 4K που λέμε) απο-

σπώντας το εξωφρενικό ποσό των 10 εκατομμυρίων. Πιο πλούσιο τελικά οι βουδιστές μοναχοί από τους αββακούμιους. Νεκτάριε, φάε τη σκόνη τους.

Το άλλο που με συγκλόνισε τη βδομάδα που πέρασε, εκτός βέβαια από τα γεύματα και δείπνα της Νέας Υόρκης, ήταν η είδηση πως στην επαρχία Λάρνακας -και συγκεκριμένα στην Πύλα που είναι και δικονοτικό χωριό- έφτιαξαν πάρκο Νότι Σφακιανάκη. Δεν ξέρω ποιος θα κάνει τα εγκαίνια, αλλά αν ο Πρόεδρος είναι μπιζί, εισηγούμαι τον Χρίστου του ΕΛΑΜ. Ρίχνω και ιδέα να δώσουμε το όνομα του ΛΕΠΑ στο μικρό πάρκο του Προεδρικού και να γράψουμε στην είσοδο «το ωραιότερο πάρκο του κόσμου, μωρό μου είσαι εσύuuu». Δεν πλήτητουμε ποτέ on this crazy rock. Νέβερ.

Η οικονομική κρίση φέρνει σκληρά μέτρα στη Γαλλία με δραστική μείωση του Δημοσίου Τομέα και -ακούστε τι σκέφτονται οι ιερόσυλοι- μείωση των Αργιών! Μην διανοηθείτε να πάρετε ιδέες για μείωση αργιών εδώ, σας προειδοποιώ. Μα φαντάζεστε για παράδειγμα να αφαιρέσουν από αργία τη μέρα της ονομαστικής εορτής του Αρχιεπισκόπου; Πώς θα μπορέσουν τα παιδιά να παίξουν ανενόχλητα Fortnite και οι δάσκαλοί τους να πάνε εκκλησία για να τιμήσουν την εορτή; Έχω πάντως φίλο που θέλει λύση για να προστεθούν και οι μουσουλμανικές γιορτές στις αργίες μας! Αυτό μάλιστα, είναι ένα κίνητρο για λύση.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδοσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελι: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρπίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβιττού, 240ΓΕγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Την πρόταση ότι ο Δημοκρατικός Συναγερμός θα πρέπει να ενισχύσει περαιτέρω τη συνεργασία του με το Δημοκρατικό Κόμμα και τη Δημοκρατική Παράταξη, καθώς αυτά που ενώνουν τα εν λόγω κόμματα είναι πολύ περισσότερα από όσα τα χωρίζουν, κατέθεσε ο Χάρης Γεωργιάδης στο διευρυμένο Πολιτικό Γραφείο του ΔΗΣΥ που πραγματοποιήθηκε το περασμένο Σάββατο. Η εν λόγω πρόταση στρατηγικής έγινε στο πλαίσιο ανάλυσης που παρουσίασε ως πρόεδρος του Ινστιτούτου Γλαύκος Κληρίδης, καταθέτοντας πρώτα τους λόγους της εκλογικής πίεσης που δέχεται ο ΔΗΣΥ, ακτινογραφώντας στη συνέχεια το πολιτικό σκηνικό και παραθέτοντας στο τέλος προτάσεις στρατηγικής για το πώς μπορεί να κινηθεί σε αυτό το πολιτικό περιβάλλον το κόμμα. Προχώρησε και ένα βήμα πιο κάτω, σημειώνοντας ότι με δεδομένο ότι οι διαφωνίες με τα κόμματα ΔΗΚΟ-ΔΗΠΑ έχουν πλέον αμβλυνθεί, η σχέση συνεργασίας μαζί τους δεν πρέπει να έχει συναλλάκτικό και ευκαιριακό χαρακτήρα αλλά να οικοδομηθεί, να έχει μακροπρόθεσμο στρατηγικό ορίζοντα και να απευθύνεται όχι μόνο στην ηγεσία αλλά και στη βάση. Μία κίνηση που εμπεδώνει πως κάποια στελέχη στον ευρύτερο χώρο της Κεντροδεξιάς άρχισαν να σκέφτονται την επόμενη μέρα των βουλευτικών εκλογών.

Το έδαφος που καλλιεργήθηκε

Δεν ήταν η πρώτη φορά βεβαίως που ο Χάρης Γεωργιάδης εξέφραζε την άποψη ότι ο ΔΗΣΥ θα πρέπει να συνεργαστεί με τα κόμματα του Κέντρου. Πέραν των δημόσιων δηλώσεών του, υπάρχει και μία εμφανής σύσφιγξη σχέσεων του ίδιου με στελέχη και αυτό καταγράφεται στη Βουλή. Οι σχέσεις με τον πρόεδρο του ΔΗΚΟ Νικόλα Παπαδόπουλο έχουν εξομαλυνθεί σε σχέση με τον καιρό που ο κ. Γεωργιάδης ήταν υπουργός Οικονομικών και ο ΔΗΚΟϊκός πρόεδρος ζητούσε επανειλημμένα την παραίτησή του. Έχει ωστόσο μία πολύ στενή συνεργασία με τον Χρύση Παντελίδη. Ενδεικτικό ότι οι δύο πολιτικοί άνδρες εκφράζουν συχνά τις ίδιες θέσεις – κάποιοι μιλάνε ακόμη και για υποτυπώδη συντονισμό σε ό,τι αφορά τη στάση της χώρας απέναντι στο Ισραήλ, στις σχέσεις με την Ελλάδα, το κομμάτι της άμυνας αλλά και στα της οικονομίας. Δεν θεωρήθηκε καθόλου τυχαία η πανομοιότυπη αναφορά του βουλευτή του ΔΗΚΟ Χρύση Παντελίδη στην «Κ» ότι τα κόμματα της Κεντροδεξιάς θα πρέπει να συνεργαστούν στο εγγύς μέλλον. Η αρχή της συμφιλίωσης βεβαίως καταγράφηκε με τη συμβολική κίνηση του Χάρη Γεωργιάδη να παρουσιάσει ως πρόεδρος του Ινστιτούτου Γλαύκος Κληρίδης στην εκδήλωση προς τιμήν του ιδρυτικού γένητ του ΔΗΣΥ, τον περασμένο Νοέμβριο, τη συνέντευξη που είχε παραχωρήσει ο Γλαύκος Κληρίδης στη φοιτητρία Αναστασία Παπαδοπούλου, με την τελευταία να είναι η κύρια ομιλήτρια. Είχαν γραφτεί πολλά εκείνες τις μέρες περί πολιτικού πολιτισμού που διακατείχε τους Γλαύκο Κληρίδη και Τάσσο Παπαδόπουλο και που εκλείπει σήμερα, όμως πολλοί ήταν εκείνοι εντός του ΔΗΣΥ που διάβασαν πίσω από τις γραμμές και είδαν το ξαφνικό φλερτ του Χάρη Γεωργιάδη με τον χώρο του Κέντρου.

Οι πέντε άξονες

Πέραν της ενδιαφέρουσας κατάληξης για μία μεγάλη συμμαχία με το Κέντρο, ο Χάρης Γεωργιάδης έθεσε και άλλα ζητήματα στην ανάλυσή του που προβληματίσαν αρκετά τα συναγερμικά στελέχη.

1) Έκανε λόγο για δύο πετυχημένες διακυβερνήσεις στις οποίες όπως σημειώθηκε επιτεύχθηκε ο δυτικός προσανατολισμός, η ευρωπαϊκή προοπτική, η συμπίεση με την Ελλάδα, η ανοικτή ανταγωνιστική οικονομία, η κοινωνική οικονομία της αγοράς.

2) Έκανε ακτινογραφία της ση-

Το πλάνο συμμαχίας του ΔΗΣΥ με ΔΗΚΟ και ΔΗΠΑ φαίνεται να δίνει πολιτικό σωσίβιο σε πολλούς, ωστόσο αφίρνει κατά μέρος ότι οι βουλευτικές εκλογές μπορεί να αλλάξουν πλήρως το ισοζύγιο δυνάμεων.

Επιχείρηση, μεγάλη Κεντροδεξιά

Το πλάνο στρατηγικής του Χάρη με ορόσημο την επόμενη μέρα των βουλευτικών εκλογών και για ποιο λόγο μπάζει νερά

μερινής κρίσης στο κόμμα και παρέθεσε τους λόγους που παραιτείται. Ανέφερε πως η νέα ηγεσία παρά τη δημοφιλία της δεν έχει εδραιωθεί πλήρως, κατέγραψε ότι υπάρχει εσωστρέφεια και πρόταξη προσωπικών φιλοδοξιών μεταξύ στελεχών πρώτης γραμμής, στη φθορά της διακυβέρνησης, έδωσε έμφαση στην αντίληψη ότι ο ΔΗΣΥ δεν είναι πλέον καθαρό κόμμα, στην ανεπαρκή στελεχειακή ανανέωση και στη δυστοκία καταρτισμού ψηφοδελτίου.

3) Άσκησε κριτική στη νέα ηγεσία για υπέρμετρο επικοινωνιακό όψιμο, για ρηχές και άγονες αντιπαραθέσεις, δίδοντας έμφαση στην ανάγκη παρεμβάσεων που αναδεικνύουν πολιτική επάρκεια και αξιοπιστία.

4) Παρουσίασε το νέο πολιτικό σκηνικό το οποίο χαρακτηρίζεται, όπως καταγράφηκε, από δημιουργία και λαϊκισμό, κατατάσσοντας σε αυτό το στρατόπεδο ΕΛΑΜ, Άλμα, Βολτ και το ΑΚΕΛ ως οπισθοδρομικό. Κόμματα και πολιτικές στις οποίες πρέπει ο ΔΗΣΥ να σταθεί απέναντι.

5) Έβαλε τις γραμμές για τη στάση που θα πρέπει να τηρήσει το κόμμα απέναντι στην κυβέρνηση. Στήριξη σε προϋπολογισμό, εξωτερική πολιτική, μεταναστευτικό με στόχο τον επαναπατρισμό των ψηφοφόρων του Νίκου Χριστοδουλίδη και κριτική εκεί που πρέπει όπως τις κρατικές δαπάνες, το μισθολόγιο και την αδράνεια στην εφαρμογή μεταρρυθμίσεων.

Κλίνετε... συντηρητικά

Μία πρώτη ανάλυση της παρουσίας του Χάρη Γεωργιάδη στέλνει το μήνυμα πως στόχος είναι να κινηθεί ο ΔΗΣΥ περισσότερο στα πρότυπα ενός Χριστιανοδημοκρατικού Λαϊκού κόμματος. Κάποιοι άλλοι βεβαίως στα συναγερμικά πηγαδάκια σημειώνουν με νόημα ότι το κόμμα κινδυνεύει να μετατραπεί σε Ρεπουμπλικανικό κόμμα των ΗΠΑ, αν υιοθετηθούν οι προτάσεις του που διαγράφουν πλήρως τον πολιτικό φιλελευθερισμό που διέπει το κόμμα. Έδωσε για παράδειγμα

Η ανάλυση του Χάρη Γεωργιάδη, που στην ουσία οριοθετεί τον ΔΗΣΥ ως ένα κόμμα συντηρητικό, σε συνδυασμό με τη θέση συμμαχίας με ΔΗΚΟ και ΔΗΠΑ, ήγειρε ερωτήματα για το αν υιοθετείται από την Πινδάρου.

έμφαση στον δυτικό προσανατολισμό, έθεσε ως απειλή όμως για την κοινωνική συνοχή και ασφάλεια το μεταναστευτικό, το οποίο έχει ανάγκη από την πιο αυστηρή ευρωπαϊκή πολιτική που ακολουθείται πλέον. Έβαλε ξεκάθαρες κόκκινες γραμμές στα κοινωνικά ζητήματα, σημειώνοντας ότι ο ΔΗΣΥ δεν μπορεί να ρέπει προς τη woke agenda, η οποία έπληξε σοβαρά την υποψηφιότητα της Καμάλα Χάρις και πως το κόμμα πρέπει να δείχνει σεβασμό στις παραδόσεις, στις εθνικές καταβολές, στη θρησκεία και στον θεσμό της οικογένειας. Έθεσε ως πρώτιστο θέμα την οικονομία που θεωρείται προνομιακό πεδίο για

το κόμμα, την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων, η οποία όπως εξηγείται θα αποτελέσει ανάχωμα στη δημιουργία και δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση της άμυνας και ασφάλειας που άφησε για χρόνια στο συρτάρι ο ΔΗΣΥ. Ενδιαφέρουσα είναι και η προσέγγιση για το Κυπριακό, όπου μιλά μεν για έναν έντιμο συμβιβασμό, αλλά διαπιστώνει πως η τουρκική πολιτική δεν δίνει πολλά περιθώρια αισιοδοξίας και ξεκαθαρίζει πως το κόμμα δεν μπορεί να τοποθετείται όπως τους ΕΔΗ, το ΑΔΗΣΟΚ και το σημερινό Volt.

Η ανάλυση και οι προτάσεις του Χάρη Γεωργιάδη προκάλεσαν αναμφίβολα αντιδράσεις στο εσωτερικό του κόμματος, με αρκετούς να διερωτώνται αν αυτή είναι η νέα ταυτότητα και η στρατηγική της νέας ηγεσίας του κόμματος. Ο Χάρης Γεωργιάδης βεβαίως είπε επανειλημμένα πως πρόκειται για τη δική του άποψη αποκλειστικά και κατ' επέκταση πως αυτό δεν δεσμεύει με οποιονδήποτε τρόπο την ηγεσία. Αυτή η ανάλυση, ωστόσο, παρουσιάστηκε πρώτα τη 13η Ιουνίου στην κοινοβουλευτική ομάδα και εκεί λήφθηκε η απόφαση να παρουσιαστεί και στο ευρύτερο Πολιτικό Γραφείο. Το ερώτημα, βεβαίως, είναι για ποιο λόγο να επαναληφθεί στο κατεχοχάν πολιτικό σώμα του κόμματος, αν δεν συμφωνεί με

αυτήν η ηγεσία. Αν από την άλλη στόχος ήταν να εκφραστούν διάφορες απόψεις για το πώς μπορεί να κινηθεί το κόμμα, ερώτημα είναι για ποιο λόγο δεν δόθηκε παρόμοιος χρόνος ούτως ώστε άλλα στελέχη να διαμορφώσουν τη δική τους ανάλυση για το πού πάει το κόμμα. Υπήρξαν για παράδειγμα στελέχη όπως ο πρώην υπουργός Εξωτερικών Ιωάννης Κασουλίδης και ο Χριστόφορος Φωκαΐδης που ήγειραν κάποια ερωτήματα γύρω από τις θέσεις που εξέφρασε ο πρόεδρος του Ινστιτούτου Γλαύκος Κληρίδης σε ό,τι αφορά τις προτεραιότητες που θα πρέπει να θέσει το κόμμα αλλά και στην ταυτότητά του.

Δεν πέρασε για παράδειγμα απαρατήρητο σε πολλούς το γεγονός ότι στην ανάλυση υποβαθμίστηκε ο ρόλος του Κυπριακού και της ανάγκης για λύση –που ήταν από τους κύριους λόγους ίδρυσης του ΔΗΣΥ– δίδοντας έμφαση στην ενίσχυση της άμυνας και ασφάλειας, στο μεταναστευτικό και στον τομέα της οικονομίας. Όπως λέχθηκε, δημιουργήθηκε ένα αφήγημα «αντί» για ΑΚΕΛ, ΕΛΑΜ, Βολτ και Άλμα. Η μία ανάγνωση είναι ότι σε μία περίοδο στασιμότητας του Κυπριακού, ο ΔΗΣΥ θα πρέπει να δώσει έμφαση και σε άλλες πτυχές που αποτελούν μεγάλες προκλήσεις για την κοινωνία. Η δεύτερη ωστόσο που γίνεται από τους πιο καχύποπτους στον ΔΗΣΥ, δεδομένου ότι ο Χάρης Γεωργιάδης δέχεται κριτική για τη στάση του στο Κυπριακό και τη θέση του για τον Νέο Ρεαλισμό, είναι ότι οι θέσεις αυτές μετατοπίζουν το κόμμα πιο κοντά στα δύο κόμματα του Κέντρου και ανοίγουν τον δρόμο συμμαχίας, με στόχο πρώτα την προεδρία της Βουλής και στη συνέχεια την προεδρία της Δημοκρατίας.

Ποιους βολεύει

Ένα μεγάλο κεφάλαιο είναι ποιος ευνοείται από μία τέτοια μεγάλη συμμαχία. Σε μία εποχή που ο ΔΗΣΥ παρουσιάζεται απομονωμένος, με συνεχείς διαρροές προς το ΕΛΑΜ και με τους ψηφοφόρους του Νίκου Χριστοδουλίδη να μην επαναπατριζονται, ένα τέτοιο σενάριο δίνει προοπτική στο κόμμα. Προοπτική βεβαίως δίνει και στα δύο συγκυβερνώντα κόμματα ΔΗΚΟ και ΔΗΠΑ. Δεν είναι καθόλου κρυφό ότι και τα δύο κόμματα είναι σφόδρα ενοχλημένα όχι μόνο από τον τρόπο με τον οποίο ο Νίκος Χριστοδουλίδης τους αγνοεί, αλλά και με την άτυπη συνεργασία που έχει με το ΕΛΑΜ. Μία τέτοια προοπτική συμμαχίας ενισχύει τη διπραγματευτική τους θέση εντός της κυβέρνησης, δεδομένου ότι ο Πρόεδρος δεν θέλει να αποχωρήσουν από αυτήν. Αυτή η συμμαχία ωστόσο βολεύει προσωπικά πολιτικά πρόσωπα. Έχει ήδη καταγραφεί από την «Κ» πως άτυπα συζητούν συναγερμικά και ΔΗΚΟϊκά στελέχη για μία συνεργασία, πρώτα για την προεδρία της Βουλής και στη συνέχεια για την προεδρία της Δημοκρατίας. Στην ουσία μία συνδιαλλαγή, όπου ο ΔΗΣΥ θα στηρίξει τον πρόεδρο του ΔΗΚΟ Νικόλα Παπαδόπουλο για την προεδρία της Βουλής, δίδοντάς του έτσι και ένα πολιτικό σωσίβιο πριν την αποχώρησή του από την προεδρία του ΔΗΚΟ και στη συνέχεια το ΔΗΚΟ να στηρίξει τον υποψήφιο του ΔΗΣΥ.

Για τον υποψήφιο του ΔΗΣΥ βεβαίως οι απόψεις διίστανται. Πολύ πιθανή μπορεί να είναι η στήριξη της Αννίτας Δημητρίου με την οποία διατηρούν πολύ καλές σχέσεις, ή σε ένα σενάριο που η πρόεδρος του ΔΗΣΥ δεν θέλει να διεκδικήσει, να μπει κάποιος άλλος. Σε αυτό το σκηνικό θεωρείται από στελέχη του ΔΗΣΥ ως πιθανή η σφήνα Χάρη Γεωργιάδη, ως το πρόσωπο που δεν απειλεί την επετηρίδα στον ΔΗΣΥ, που οραματίστηκε και έκανε πράξη αυτή τη μεγάλη συμμαχία. Και το πρόσωπο βεβαίως του οποίου οι θέσεις βρίσκουν σύμφωνα τα δύο κόμματα του Κέντρου. Κάποιοι άλλοι δεν αποκλείουν και το ενδεχόμενο μιας ανεξάρτητης κοινής υποψηφιότητας, βλέποντας με ενδιαφέρον τον τρόπο που κινείται στο παρασκήνιο ο πρόεδρος του ΕΟΑ Λευκωσίας Κωνσταντίνος Γιωρκάτζης.

“ Η στενή σχέση του Χάρη με το ΔΗΚΟ, οι ταυτόσημες θέσεις που δίδουν την αισθησιση συνεννόησης με κάποια στελέχη και οι αντιδράσεις στον ΔΗΣΥ.

Τα μαθηματικά και η κάλπη

Όσο όμως κι αν στο Πολιτικό Γραφείο του ΔΗΣΥ γίνονται τέτοιες μακροπρόθεσμες αναλύσεις, πολλά θα εξαρτηθούν από τις βουλευτικές εκλογές που θα μεσολαβήσουν. Και αυτός είναι ο λόγος που πολλοί διαφωνούν με το γεγονός ότι ενόψει βουλευτικών εκλογών άνοιξε ήδη η συζήτηση για την επόμενη μέρα, χωρίς στην ουσία να λαμβάνεται υπόψη το τι θα προηγηθεί. Με δεδομένο ότι βάσει και της έρευνας που διεξήγαγε για λογαριασμό του ΔΗΣΥ η Pulse Market Research, παρουσιάζεται από τη μία το ΔΗΚΟ να παλεύει για την τρίτη κατανομή και να χάνει τον ρυθμιστικό του ρόλο και από την άλλη η ΔΗΠΑ να δυσκολεύεται να μπει στη Βουλή, εγείρονται σοβαρά ερωτήματα για το πόσο αποτελεσματική μπορεί να είναι μία τέτοια συμμαχία. Πέραν των μαθηματικών που ίσως να μη βγαίνουν, ζήτημα είναι και πόσο εύπεπτη είναι για τα ακροατήρια όλων των κομμάτων μία τέτοια συμμαχία και ιδιαίτερα ΔΗΣΥ και ΔΗΚΟ. Στον Συναγερμό είναι πολλοί εκείνοι που βλέπουν με αντιπάθεια το ΔΗΚΟ, δεδομένης της σκληρής κριτικής που έκανε κατά τη δεκαετία Αναστασιάδη, αλλά και λόγω των ιδιοσυμμετρικών θέσεων των δύο κομμάτων στο Κυπριακό. Και στο ΔΗΚΟ όμως η κατάσταση δεν είναι καλύτερη. Μπορεί τα δύο κόμματα να έχουν σχεδόν ταυτόσημες θέσεις στη Βουλή (οικονομία, ακόμη και η πρόσφατη θέση για τις διαμαρτυρίες) ωστόσο ΔΗΚΟϊκά στελέχη βλέπουν με καχυποψία τον ΔΗΣΥ. Κάποιοι επειδή στηρίζουν φανερά τον Νίκο Χριστοδουλίδη και άλλοι επειδή βλέπουν ως πιο φυσικό συνομιλητή το ΑΚΕΛ για μία κοινή κάθοδο στις προεδρικές του 2028. Δεν πρέπει άλλωστε να περνά απαρατήρητο το γεγονός ότι στις τελευταίες εκλογές της τοπικής αυτοδιοίκησης, όπου συνεργάστηκαν τα κόμματα ΔΗΚΟ και ΑΚΕΛ κατάφεραν να κερδίσουν. Αυτές οι νίκες στην τοπική κοινωνία δεν αποκλείεται να αποτελέσουν ανάχωμα στις επιδιώξεις για μία μεγάλη κεντροδεξιά συμμαχία. Το κύριο όμως που θα καθορίσει το παιχνίδι είναι τα ποσοστά των κομμάτων. Πόσο εύκολο είναι να αποκτήσουν όλοι αυτοί μαζί ένα πλειοψηφικό ρεύμα με δεδομένο το τι δείχνουν οι δημοσκοπήσεις; Και πόσο πιθανή είναι μία αναδιάρθρωση, όχι μόνο του σκηνικού εντός της Βουλής αλλά και των κύριων πρωταγωνιστών του σήμερα.

Ξανά σε στάση μέχρι νεωτέρας

Η άτυπη πενταμερής στη Νέα Υόρκη έδωσε χρόνο στη διαδικασία, αλλά ανέδειξε και το χάσμα που χωρίζει τις δύο πλευρές

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Η διεθνής διάσκεψη, υπό τη μορφή άτυπης πενταμερούς, για το Κυπριακό στη Νέα Υόρκη αποτελεί πλέον παρελθόν, καταγράφεται ωστόσο σαν μια διαδικασία «παροχής οξυγόνου» στην προσπάθεια που ξεκίνησε προ μηνών υπό τον ΟΗΕ για την άρση του αδιεξόδου των συνομιλιών. Στην έδρα των Ηνωμένων Εθνών τα ξημερώματα της περασμένης Παρασκευής το Κυπριακό κέρδισε μια παράταση χρόνου, μέχρι την επόμενη, με το χάσμα μεταξύ των δύο πλευρών να παραμένει μεγάλο ακόμη και για μια συμφωνία εφαρμογής Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (ΜΟΕ) για τη διάνοιξη σημείων διέλευσης, όπως αυτά συμφωνήθηκαν στην άτυπη του περασμένου Μαρτίου στη Γενεύη. Από εκεί και πέρα, η διαδικασία συντηρείται με τα επόμενα τρία σημαντικά ορόσημα να είναι οι «εκλογές» στα Κατεχόμενα, λίγο πριν μια τριμερής συνάντηση του γ.γ. του ΟΗΕ με τους δύο ηγέτες στο περιθώριο της Γ.Σ. του ΟΗΕ τον Σεπτέμβριο και ένας ακόμη «γύρος» υπό τη μορφή άτυπης πενταμερούς, που σύμφωνα με καλά ενημερωμένες πηγές της «Κ» προγραμματίζεται για τον προσεχή Νοέμβριο.

Τι έφερε η Νέα Υόρκη

Η Νέα Υόρκη συνόψισε πρόοδο στα 4 από τα 6 σημεία των συμφωνηθέντων ΜΟΕ της Γενεύης του Μαρτίου και συγκεκριμένα στα «μικρά των μικρών» (την τεχνική επιτροπή για τη Νεολαία, αναφορικά με τις πρωτοβουλίες για το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων στις περιοχές εξόρυξης, σε σχέση με το ζήτημα της αποκατάστασης των κοιμητηρίων και, τέλος, για το ζήτημα της αποναρ-

Η άτυπη πενταμερής περιορίστηκε στα λεγόμενα θέματα χαμηλής πολιτικής που ακόμη και στο θέμα των οδοφραγμάτων καταγράφηκε δυσκολία επίτευξης μιας συμφωνίας.

κοθέτησης). Η Λευκωσία αξιολογεί, επίσης, ως θετική την προσπάθεια, εκ μέρους των Η.Ε., στο ζήτημα των παραμέτρων λύσης του Κυπριακού, που δεν απομακρύνονται από το διαχρονικό πλαίσιο. Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», από σκοπιάς διαχείρισης χρόνου, ο ΟΗΕ κινήθηκε προληπτικά εγγράφοντας πλήρως το θέμα της διάνοιξης των σημείων διέλευσης (οδοφράγματα) σαν «κανονική διαπραγμάτευση εντός της διαπραγμάτευσης» (συζήτηση χαμηλής πολιτικής) προκειμένου αυτό που συζητήθηκε αναλυτικά για τα σημεία στη Νέα Υόρκη χωρίς να υπάρξει συμφωνία, να αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης και στην τριμερή της Νέας Υόρκης ή σε μια νέα άτυπη διάσκεψη, όπου ανακοινώσιμη συμφωνία θα δώσει περιθώριο για ακόμη μία παράταση. Τα Η.Ε. μάλιστα, σύμφωνα με πληροφορίες, φέρεται να σκέφτονται πως μια συμφωνία για οδοφράγματα τον προσεχή Σεπτέμβριο στην τριμερή της Νέας Υόρκης σε συνδυασμό με αλλαγή παραδείγματος στα Κατεχόμενα μετά τις «εκλογές» του Οκτωβρίου θα άλλαζαν το κλίμα στο Κυπριακό.

Αδιέξοδο για οδοφράγματα

Η συζήτηση για τα οδοφράγματα το βράδυ της Πέμπτης κα-

Η διαδικασία συντηρείται με τα επόμενα τρία σημαντικά ορόσημα να είναι οι «εκλογές» στα Κατεχόμενα, λίγο πριν μια τριμερής συνάντηση του γ.γ. του ΟΗΕ με τους δύο ηγέτες στο περιθώριο της Γ.Σ. του ΟΗΕ τον Σεπτέμβριο και ένας ακόμη «γύρος» υπό τη μορφή άτυπης πενταμερούς.

τέδειξε το χάσμα μεταξύ των δύο πλευρών. Ο Αντόνιο Γκουτέρες προσπάθησε να συνοψίσει τις αφετηριακές θέσεις των δύο πλευρών (Ε/κ: Αθénου, Τ/κ: Μια Μηνιά) όπως διαμορφώθηκαν από τη Γενεύη και από την προετοιμασία μετέπειτα μεταξύ της κας Ολγκίν και των δύο διαπραγματευντών, κατά την παραμονή της στην Κύπρο, παρουσιάζοντας χάρτη με πρόταση για διάνοιξη σημείου διέλευσης στην περιοχή Αθénου-Πυροίου (μήκος 12 χλμ., από έξι εντός νεκρής ζώνης και Κατεχομένων). Επ' αυτού:

• **Η ελληνοκυπριακή** πλευρά διασύνδεσε επί τούτου το ζήτημα των Κοκκίνων και την τουρκοκυπριακή θέση για τη Μια Μηνιά, ως παράλληλο άνοιγμα που θα εξυπηρετούσε τους κατοίκους της επαρχίας Τηλλυρίας αλλά και Τουρκοκύπριους.

• **Η τουρκοκυπριακή** πλευρά αντιπρότεινε διάνοιξη δρόμου, διαμέσου Κατεχομένων, Αγλα-

ντζιάς-Γερίου, εναλλακτική της προσέγγισης της δικής μας πλευράς για σύνδεση της Αθénου με την ανατολική Λευκωσία (διαμέσου Αγλαντζιάς).

Η Λευκωσία ερμηνεύει την κίνηση Τατάρ ως απορριπτική της πρότασης των Ηνωμένων Εθνών, ενώ ο ίδιος ο Τουρκοκύπριος ηγέτης παρέμεινε σταθερός στη θέση της Γενεύης πως περιοχές εγγύς του Πυροίου αποτελούν «απόφαση των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων». Η «Κ» μαθαίνει πως η πρόταση του Αντόνιο Γκουτέρες θα συνεχιστεί ως αντικείμενο διαπραγμάτευσης διαμέσου της προσωπικής απεσταλμένης, Μαρία-Άνχελ Ολγκίν, με το ζήτημα εδώ να υπάρξει απόσταση συμφωνίας που θα μπορούσε να ανακοινωθεί στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, στη Νέα Υόρκη, κατά την κοινή συνάντηση των δύο ηγετών με τον γ.γ. στο δεύτερο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου.

Τακτικισμοί

Από τη Νέα Υόρκη δεν έλειψαν φυσικά ούτε οι τακτικισμοί, στη φάση της Ολομέλειας, αλλά ούτε και το παιχνίδι επίρριψης ευθυνών στις δηλώσεις των δύο ηγετών αμέσως μετά το πέρας της άτυπης διάσκεψης. Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης στη βασική του δήλωση έδειξε προς τον Ερσίν Τατάρ για την απουσία συμφωνίας για τα οδοφράγματα, επικαλούμενος «έλλειψη πολιτικής βούλησης». Με τη σειρά του ο Τουρκοκύπριος ηγέτης αναφέρθηκε σε «παιχνίδια του Νίκου Χριστοδουλίδη», όταν ο τελευταίος, φερόμενος να απευθύνθηκε στον Τούρκο ΥΠΕΞ, Χακάν Φιντάν, του ζήτησε να πάρει θέση για την αντιπρόταση των Κοκκίνων. Στο τακτικό αυτό επίπεδο πάντως ενδιαφέρον αποκτά πως ο Τούρκος ΥΠΕΞ κινήθηκε χωρίς να αδειάσει, επί της αρχής, τον Τουρκοκύπριο ηγέτη και δημιουργικά δείχνοντας προς το εσωτερικό της τουρκοκυπρι-

Φραστικά παρούσα, πρακτικά απούσα η Ε.Ε. στο Κυπριακό

Σε ρόλο σχοινοβάτη μεταξύ τυπικής στήριξης της Λευκωσίας και διαφύλαξης της νέας ευρωπαϊκής σχέσης

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Ρόλο σχοινοβάτη ενσαρκώνουν οι Βρυξέλλες στο Κυπριακό, υποθετώντας μια πολιτική προσέγγιση, η οποία τους επιτρέπει να «ισορροπούν», μεταξύ Λευκωσίας και Άγκυρας. Στήριζοντας από τη μια πλευρά τον σχοινού τυπικά και φραστικά τη Λευκωσία, αναφορικά με την επιδιωκόμενη λύση του Κυπριακού. Και από την άλλη πλευρά, διαφυλάσσοντας τη νέα ευρωπαϊκή σχέση, όπως αυτή έχει διανθιστεί με την επίσημη συμμετοχή της Άγκυρας στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική άμυνας και ασφάλειας και όπως έχει ενσχυθεί με την «προώθηση» των ευρωπαϊκών ντοστέ, που αποφασίστηκε ομόφωνα από τα κράτη-μέλη, τον Απρίλιο του 2024.

Και είναι αλήθεια, ότι επί του παρόντος τουλάχιστον, η προσέγγιση αυτή δείχνει να «δουλεύει» και η Ε.Ε. καταφέρνει να ισορροπεί. Ως αποτέλεσμα, η Λευκωσία πανηγυρίζει για τη φραστική στήριξη που εξασφάλισε μέσω της «πλατφόρμας Χ» από την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, στην πολυμερή διάσκεψη της Νέας Υόρκης, για λύση στη βάση του συμφωνημένου πλαισίου και των ψηφισμάτων του Σ.Α. ΟΗΕ. Και την ίδια ώρα, η Άγκυρα μπορεί να αισθάνεται άνετα, χωρίς να ενοχλείται, γιατί οι Βρυξέλλες «μένουν στα λόγια». Άλλωστε, έδειξαν «ελαστικότητα» και δεν επέμειναν στην παρουσία του απεσταλμένου τους Γιοχάνες Χαν στην πολυμερή διάσκεψη της Νέας Υόρκης. Ενώ, σε καμία περίπτωση δεν έχουν θέσει την επίλυση του Κυπριακού ως όρο για την προωθούμενη νέα ευρωπαϊκή σχέση. Όπως ανέφεραν στην «Κ» κοινοτικοί κύκλοι, «αναμφισβήτητη η νέα ευρωπαϊ-

κή σχέση, θα εξυπηρετηθεί από μια ενδεχόμενη λύση του Κυπριακού, αλλά δεν υπάρχει πουθενά κάποια ευρωπαϊκή απόφαση που να τεκμηριώνει την άποψη ότι η διευθέτηση του προβλήματος της Κύπρου αποτελεί προϋπόθεση για το νέο πλέγμα ευρωπαϊκών σχέσεων».

Ο αρμόδιος εκπρόσωπος της Κομισιόν, απαντώντας σε ερωτήσεις της «Κ», έθεσε τις θέσεις της Ε.Ε. στο Κυπριακό, υπό το φως της πολυμερούς διάσκεψης που ολοκληρώθηκε προχθές στη Νέα Υόρκη. Ανέφερε:

• **Η Επιτροπή** καλωσορίζει τα πρόσφατα βήματα που έλαβε ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ για την επανέναξη των συνομιλιών, για την επίλυση του προβλήματος. Ελπίζουμε σε ένα θετικό αποτέλεσμα που θα συνεκρίσει και θα ενισχύσει τη διαδικασία εμπλοκής και οικοδόμησης εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο κυπριακών κοινοτήτων».

• **Η Ε.Ε.** παραμένει έτοιμη να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στην υποστήριξη όλων των σταδίων της διαδικασίας υπό την ηγεσία του ΟΗΕ, με όλα τα κατάλληλα μέσα που διαθέτει».

• **Η Ε.Ε.** παραμένει πλήρως προσπωμένη σε μια συνολική διευθέτηση του κυπριακού προβλήματος, εντός του συμφωνημένου πλαισίου του ΟΗΕ, σύμφωνα με όλα τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και σύμφωνα με τις αρχές στις οποίες εδράζεται η Ένωση και το εκτεκμηρίω».

Όλα αυτά που μας είπε ο εκπρόσωπος της Κομισιόν είναι ευαγγέλιωστα για τη Λευκωσία και προφανώς την καλύπτουν φραστικά και τυπικά. Ωστόσο, ο εκπρόσωπος απέφυγε να τοποθετηθεί σε ερώτημα της «Κ»

Ο εκπρόσωπος απέφυγε να τοποθετηθεί σε ερώτημα της «Κ» για την απουσία της Ε.Ε. και του απεσταλμένου της, Γιοχάνες Χαν, από την άτυπη διάσκεψη, κάτι που ως γνωστόν επέβαλε η Τουρκία.

για την απουσία της Ε.Ε. και του απεσταλμένου της, Γιοχάνες Χαν, από την άτυπη διάσκεψη, κάτι που ως γνωστόν επέβαλε η Τουρκία και το οποίο αναιρεί με την «πρώτη καθημέρα», το αφήγημα των Βρυξελλών για «υποστήριξη όλων των σταδίων της διαδικασίας», στο Κυπριακό. Ο εκπρόσωπος δεν έκανε το παραμικρό σκόλο, προκειμένου να μην δυσαρεστήσει την Άγκυρα, οριοθετώντας και το σημείο στο οποίο οι Βρυξέλλες αρχίζουν να κοιτάζουν και στην άλλη πλευρά του σχοινού, τηρώντας τις απαραίτητες, για τις ίδιες, ισορροπίες.

Σχοινοί «δύο όψεων»

Η Κομισιόν, λοιπόν, λέει τα απολύτως απαραίτητα, για να στηρίξει τυπικά και φραστικά όσα της επιβάλλονται στο Κυπριακό από το Διαπραγματευτικό Πλαίσιο της Τουρκίας, τα Συμπεράσματα του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ως επίσης και από τα ψηφίσματα του

Σ.Α. ΟΗΕ, την ύπαρξη των οποίων δεν μπορεί τυπικά τουλάχιστον να παραγνωρίσει.

Ωστόσο, πέραν τούτων, η Ε.Ε. δεν δείχνει καμία διάθεση να «βάλει πλάτη», προκειμένου να ικανοποιήσει ουσιαστικά και πρακτικά τη Λευκωσία και να πειθαναγκάσει την Τουρκία να ευθυγραμμιστεί με τις πιο πάνω υποχρεώσεις της. Όπως φάνηκε και από τις δηλώσεις που έκανε ο εκπρόσωπος της Κομισιόν στην «Κ» με φόντο την πολυμερή διάσκεψη της Νέας Υόρκης, η Ε.Ε. αρκείται απλώς να επαναλαμβάνει τις κλασικές υποχρεώσεις και δεσμεύσεις της Άγκυρας. Χωρίς να «ενοχλεί» το καθεστώς Ερντογάν, όπως συνάγεται αβίαστα, όχι μόνο από την ανυπαρκτη αντίδραση της Ε.Ε. στο κόκκινο φως που άναψε η Άγκυρα για συμμετοχή του Γιοχάνες Χαν, στην άτυπη διάσκεψη της Νέας Υόρκης. Αλλά και από την υποβάθμιση του ρόλου που του εμπίστευθηκε η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν στο

Κυπριακό, χαρακτηρίζοντάς τον ρόλο αυτό, ως «εσωτερική ενέργεια» της Ε.Ε. Με αποτέλεσμα, ο κ. Χαν να μην εξασφαλίσει ραντεβού ούτε από τον ΥΠΕΞ της Τουρκίας Χακάν Φιντάν, αλλά ούτε και από τον Τουρκοκύπριο ηγέτη Ερσίν Τατάρ.

Πραγματικά δεδομένα

Η στάση της Ε.Ε. στο Κυπριακό θα πρέπει ίσως να αναγνωσθεί με μια σειρά άλλων δεδομένων, τα οποία καθιστούν ακόμη πιο διαυγή την εικόνα των ορίων που θέτουν οι ίδιες οι Βρυξέλλες στον εαυτό τους, ώστε να μην προκληθεί «πισωγύρισμα» στην προσπάθειά τους για σύσφιγξη των ευρωπαϊκών σχέσεων:

• **Η θέση** των Βρυξελλών και μιας πολύ μεγάλης ομάδας κρατών-μελών, με πρωτοστάτη τη Γερμανία, για συμμετοχή της Τουρκίας στη νέα δομή άμυνας και ασφάλειας της Ε.Ε., με αφετηρία τον Κανονισμό SAFE. Κάτι που έγινε πράξη, με τη στήριξη και της Λευκωσίας, η οποία αναγκάστηκε όμως να προβεί σε μονομερή δήλωση, επιδιώκοντας να περιορίσει όσο είναι δυνατόν, την εμπλοκή της Άγκυρας στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική άμυνας.

• **Η διαφαινόμενη** συμμετοχή της Τουρκίας και στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Αμυντικής Βιομηχανίας και σε ένα πλαίσιο μέτρων για τη διασφάλιση της έγκαιρης διαθεσιμότητας και προμήθειας αμυντικών προϊόντων (EDIP), οδήγησε την Κύπρο να το καταψηφίσει. Το EDIP εγκρίθηκε με ειδική πλειοψηφία και η Κύπρος αναγκάστηκε και πάλι να προβεί σε μονομερή δήλωση στα πρακτικά της Coreper. Μονομερείς δηλώσεις που τόσο στην περίπτωση του SAFE, όσο και σε αυτή του EDIP, δεν έχουν κανένα

ακής κοινότητας («δυνάμεις που διαφωνούν») έναντι των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων (κατοχική δύναμη) για το θέμα της δυστοκίας στη διάνοιξη «στρατιωτικών περιοχών». Η τελευταία κίνηση ερμηνεύεται από έμπειρους παρατηρητές στο Κυπριακό ως ενδεικτική της στάσης της Άγκυρας που πριν αποφασίσει αν θα επιβάλει εκ νέου τον Τατάρ ή θα τον αδειάσει, ενόψει Οκτωβρίου, στοχεύει σε συντήρηση της διαδικασίας στο Κυπριακό προκειμένου να εξασφαλίσει—προφανώς στο επίπεδο των Ευρωπαϊκών—ανταλλάγματα.

Η μεγάλη εικόνα

Όπως διαμορφώνονται τα πράγματα καθίσταται σαφές πως η Νέα Υόρκη δεν κήρυξε αδιέξοδο, αλλά δεν συνέβαλε και σε κάποιο διακριτό αποτέλεσμα ακόμη και για τη διάνοιξη ενός σημείου διέλευσης. Φαίνεται, ξεκάθαρα, πως τα Ηνωμένα Έθνη διαχειρίστηκαν το τέμπο των πραγμάτων προκειμένου η διαδικασία να συντηρηθεί «έως παρακάτω» προκειμένου να ξεκαθαρίσει και το πολιτικό σκηνικό στα Κατεχόμενα αλλά και να υπάρξει, πριν από το τέλος του χρόνου, κάποια μικρή πρόοδος που θα διατηρήσει την προσπάθεια για άρση του αδιεξόδου ως «συνεχιζόμενη» μέχρι και το δεύτερο εξάμηνο του 2026, όπου τελειώνει η Προεδρία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που θα ασκήσει η Κυπριακή Δημοκρατία. Υπό αυτό το βάρος και δεδομένων των εξελίξεων και στα Ευρωπαϊκά το δεύτερο εξάμηνο του 2026 κρίνεται ως καταλυτικό για το μέλλον του άλυτου Κυπριακού και του αν τα πράγματα θα κινηθούν προς την κατεύθυνση άρσης του αδιεξόδου των συνομιλιών ή προς την κατεύθυνση ενός καταληκτικού, κακού, σεναρίου αδιεξόδου.

www.agenda.cy

Don't miss
out, early
bird tickets
are available
now!

digital agenda

CYPRUS SUMMIT

Beyond AI

A-class speakers at a world-class event

October 9th, 2025
Nicosia Municipal Theatre

POWERED BY

Bank of Cyprus

Του ΕΚΤΟΡΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Κάθε χρόνο, λίγες μέρες πριν από τις δύο μαύρες επετείους για τη Δημοκρατία, κάτι άλλαζε στο σπίτι μας, η συμπεριφορά του πατέρα μου δεν ήταν ίδια όπως τις άλλες φορές. Είχε πολεμήσει το 1974. Μια απότομη αλλαγή στη διάθεση και η διαφοροποίηση έκφρασης μαρτυρούσαν πολλά, φανέρωναν ένα διαχρονικό τραύμα που δεν επουλώθηκε ποτέ και ας πέρασαν πενήντα ένα χρόνια. Ένα τραύμα που στιγμάτισε και βαραίνει ολόκληρη την Κύπρο μέχρι σήμερα, κάθε σπίτι, κάθε οικογένεια με διαφορετικό τρόπο. Πενήντα ένα χρόνια μετά το πραξικόπημα και την εισβολή της Τουρκίας, το τραύμα του πολέμου εξακολουθεί να υπάρχει και να πληγώνει όχι μόνο αυτούς που έζησαν εκείνες τις μαύρες μέρες αλλά και τους επόμενους που ήρθαν. Μπορεί να πέρασε περισσότερο από μισός αιώνας, να γράφτηκαν αρκετά και να ειπώθηκαν ακόμη περισσότερα, ωστόσο, οι μνήμες ξυπνούν πάντα τέτοιες μέρες, υπενθυμίζοντας ότι το τραύμα είναι εδώ.

Για το τραύμα του 1974 συζητήσαμε με τον κοινωνιολόγο και ακαδημαϊκό κ. Νίκο Περιστιάνη. Έχει αρχίσει να επουλώνεται «σιγά-σιγά» το τραύμα, αναφέρει μεταξύ άλλων ο κ. Περιστιάνης στην «Κ», ωστόσο, αυτές τις μέρες είναι διαφορετικά. Στις 5:30 το πρωί, οι σειρήνες ηχούν, οι μνήμες επιστρέφουν, είναι αδύνατον τα πρόσωπα που έζησαν τα γεγονότα να ακούσουν τις σειρήνες και να μην κατακλυστούν από συναισθήματα, τονίζει. Όπως εξηγεί, πρόκειται για ένα συλλογικό τραύμα, γιατί επηρέασε με έναν δραματικό τρόπο την κοινωνία μας, χαρακτηρίζοντας τα τραγικά γεγονότα ως μια μεγάλη αρνητική τομή, ίσως η μεγαλύτερη που έχει συμβεί στη Δημοκρατία.

Διάχυση του πόνου

Σε προσωπικό επίπεδο, οι άνθρωποι που βίωσαν τον πόλεμο είχαν τεράστιες συνέπειες τόσο ψυχικές όσο και κοινωνικές. Ενδεικτικό είναι και το παράδειγμα του Αγγλοκύπριου ανθρωπολόγου Πίτερ Λοϊζος, ο οποίος μέσα από έρευνες κατέδειξε τη σημαντική αύξηση στις ψυχικές ασθένειες και τις καρδιοπάθειες, μετά το

Το τραύμα του '74 που μετατρέπεται σε γάγγραινα

Ο κοινωνιολόγος Νίκος Περιστιάνης μιλάει στην «Κ» για την ανεπούλωτη πληγή που προκάλεσε ο πόλεμος

Η διάνοιξη των οδοφραγμάτων το 2003 αποτέλεσε έναν σημαντικό σταθμό, αφού λειτούργησε ως μερική επούλωση του τραύματος.

Ο κόσμος χωρίστηκε σε δύο κατηγορίες, τους πρόσφυγες και τους μη πρόσφυγες. Ως συνέπεια αυτός ο διαχωρισμός διαμόρφωσε την κυπριακή κοινωνία, λέει στην «Κ» ο κοινωνιολόγος Νίκος Περιστιάνης.

1974 στην Κύπρο. Παρ' όλ' αυτά, το τραύμα του πολέμου δεν περιορίστηκε μόνο στους εκτοπισμένους, «το τραύμα πηλώωσε το ένα τρίτο του πληθυσμού, αλλά επηρέασε και τους υπόλοιπους με πολλούς, πιο έμμεσους, ήπιους, αλλά εξίσου οδυνηρούς τρόπους», εξηγεί ο κ. Περιστιάνης.

Ο κόσμος χωρίστηκε σε δύο κατηγορίες, τους πρόσφυγες και τους μη πρόσφυγες. Ως συνέπεια αυτός ο διαχωρισμός διαμόρφωσε την κυπριακή κοινωνία. Στην πράξη, ο πόνος διαχύθηκε με πολλούς τρόπους, με τον κ. Περιστιάνη να αναφέρει ότι «η κοινωνία έπρεπε να υποφέρει, άμεσα ή έμμεσα, με

κάποιον τρόπο». Για παράδειγμα, δημιουργήθηκαν απογευματινά τμήματα στα σχολεία για να καλυφθούν οι ανάγκες των εκτοπισμένων παιδιών, μάλιστα, αρκετός κόσμος φιλοξένησε τους πρόσφυγες στα σπίτια του. Παράλληλα, επισημαίνει ότι το εκπαιδευτικό σύστημα άρχισε να διδασκει το «Δεν Ξεχνώ», σε μια προσπάθεια να μείνουν ζωντανές οι μνήμες, ωστόσο, το «να μην ξεχάσουμε» σήμαινε, εκ των πραγμάτων, ότι το τραύμα έμενε ανοικτό.

Τραύμα από «δεύτερο χέρι»

Το τραύμα της εισβολής δεν περιορίστηκε μόνο στα άτομα

που έζησαν τα τραγικά γεγονότα του 1974, αλλά μεταφέρθηκε και στις επόμενες γενιές, ωστόσο, με έναν πιο ήπιο τρόπο. Για τους νέους, «το τραύμα δεν είναι υπαρκτό, δεν το έζησαν στο πετσί τους», δεν βίωσαν την εισβολή και τον εκτοπισμό, αλλά «έζησαν» τις μαύρες μέρες του πολέμου μέσα από αφηγήματα των μεγαλύτερων αλλά και της εκπαίδευσης. Παρά την απόστασή της από τα γεγονότα, η νέα γενιά μεγάλωσε στο περιβάλλον του «Δεν ξεχνώ», πράγμα το οποίο είχε μεγάλες επιπτώσεις στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν την άλλη κοινότητα μέχρι σήμερα. Με τον

κ. Περιστιάνη να προσθέτει ότι έτσι συντηρείται η μονοδιάστατη εικόνα του άλλου ως «μεγάλου εχθρού», επισημαίνοντας ότι το τραύμα παραμένει. Ωστόσο, ελλοχεύει ο κίνδυνος να γίνει πιο τοξικό και επικίνδυνο, εντείνοντας τη δυσκολία να προχωρήσουμε σε ένα νέο μέλλον με επουλωμένες πληγές. Παρ' όλ' αυτά, οι νέοι δεν κληρονόμησαν μόνο το τραύμα, αλλά και την ευθύνη να διαμορφώσουν το μέλλον και να επουλώσουν τις πληγές.

Μια μορφή θεραπείας

Η διάνοιξη των οδοφραγμάτων το 2003, αποτέλεσε έναν σημα-

ντικό σταθμό, αφού λειτούργησε ως μερική επούλωση του τραύματος. Για πρώτη φορά μετά και το 1974, δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για μια νέα επαφή των δυο κοινοτήτων, πράγμα που όχι μόνο βοήθησε στην επούλωση αλλά και στην οποιαδήποτε μελλοντική λύση. Η επούλωση που επέφερε η διάνοιξη ήταν μερική και άνιση, με τον κ. Περιστιάνη να εξηγεί ότι η επιστροφή για όσους έζησαν τα γεγονότα ήταν επώδυνη, και για τους υπόλοιπους μια ευκαιρία να γνωρίσουν την άλλη πλευρά. Το άνοιγμα των οδοφραγμάτων ήταν το πρώτο βήμα ώστε τα κατεχόμενα να πάψουν να είναι κάτι άγνωστο, δίνοντας την ευκαιρία στους Ε/κ να αντιμετωπίσουν το παρελθόν με μια νέα προσέγγιση. Η επαφή των δύο κοινοτήτων δεν άλλαξε αναγκαστικά τα στερεότυπα, με πολλούς να διατηρούν τον φόβο και τη δυσπιστία τους σε μεγάλο βαθμό. Στην ουσία, το τραύμα δεν αντιμετωπίστηκε ποτέ άμεσα, ούτε υπήρξε μια διαδικασία συμφιλίωσης.

Η λύση

Το κυπριακό πρόβλημα παραμένει χωρίς λύση εδώ και πενήντα ένα χρόνια. Σε ερώτηση αν το τραύμα επηρεάζει τη λύση του Κυπριακού, η απάντηση του κ. Περιστιάνη είναι θετική. Όπως εξηγεί, «ξεχνάμε τα τραύματα της άλλης πλευράς, τα αγνοούμε πλήρως», προσθέτοντας ότι εστιάζουμε μόνο στο δικό μας τραύμα και μένουμε εγκλωβισμένοι στη δική μας οικογενειακή αφήγηση. Παρά τα τόσα χρόνια που πέρασαν, οι δύο κοινότητες δεν έκαναν κάποια σοβαρή προσπάθεια να καταλάβουν η μία την άλλη. Επισημαίνει ότι έχουμε ανοικτό τραύμα, γιορτάζοντάς το, γιορτάζουμε δηλαδή τη «μη λύση», και συνεχίζουμε να λέμε ότι πάντα φταίει ο άλλος. Παρά την ανάκαμψη της Κυπριακής Δημοκρατίας μετά την εισβολή, με τρόπο που αρκετοί χαρακτήρισαν ως «οικονομικό θαύμα» και τη στήριξη χιλιάδων εκτοπισμένων, το τραύμα της απώλειας είχε σοβαρές συνέπειες. Ένα τραύμα που παραμένει ανοικτό και μετατρέπεται σε γάγγραινα, σύμφωνα με τον κ. Περιστιάνη, και δυστυχώς, δεν μένει πολύς χρόνος για να το αντιμετωπίσουμε.

Η αποτυχία της μνήμης και το τέλος των ψευδαισθήσεων

Του ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Πενήντα ένα χρόνια μετά την τουρκική εισβολή, το κυπριακό πρόβλημα μοιάζει λιγότερο με μία ανοικτή πληγή και περισσότερο με ένα κρυφό, εσωτερικό μούδιασμα. Στα βαθύτερα στρώματα του συνειδητού, κάποιων εξ ημών, φωλιάζει ένα ζήτημα που ούτε επιλύεται ούτε λησμονείται, αλλά απλώς διαιώνεται.

Η 20ή Ιουλίου καθαγιάστηκε στο συλλογικό γίνεσθαι ως ημέρα μνήμης. Το σύνθημα «Δεν Ξεχνώ» επαναλαμβάνεται σχεδόν τελετουργικά, σαν να αρκεί από μόνο του για να νοσηματοδοτήσει τη συλλογική μας στάση. Μα η αλήθεια είναι πικρή: το «Δεν Ξεχνώ» έγινε σταδιακά το άλλοθι της αδράνειας, το εμβληματικό σύνθημα ενός πολιτικού αυτοματισμού που έχει μετατραπεί σε υποκατά-

στατο στρατηγικής.

Δεν ξεχνούμε, αλλά ούτε προχωρούμε. Δεν ξεχνούμε, αλλά αρνούμαστε να δούμε κατάματα τη νέα πραγματικότητα: την παγίωση των τετελεσμένων, τη μετατροπή της κατοχής σε κανονικότητα, τη γεωπολιτική ενσωμάτωση του βόρειου τμήματος της Κύπρου στην Τουρκία, και, κυρίως, την ασύλευτη και αδυσώπητη ταχύτητα του χρόνου που μας προσπερνάει.

Η νέα γενιά, αυτή που δεν γνώρισε ποτέ την ενιαία Κύπρο, έχει κουρασθεί από την υποκρισία, τον φτηνό πατριωτισμό, τα «θα» και τα «αν» των μεγαλύτερων. Δεν αναζητούμε βέβαια την «όποια λύση» με το «όποιο κόστος», αλλά απαιτούμε επιτέλους έντιμη πολιτική. Πρέπει να ειπωθεί η αλήθεια στον λαό, έτσι ώστε ο λαός να αντιπ-

φθεί ποιο είναι το πολιτικό κόστος που συνεπάγεται με την επανένωση ή τη διχοτόμηση. Όλα αυτά, απαιτούν ένα κοινό συστατικό: Να δοθεί προτεραιότητα στο μέλλον και όχι στην ανακύκλωση της μνήμης.

Παρόλα αυτά, συνεχίζουμε να επενδύουμε στη δύναμη των ρητορικών μας αναφορών, στην ηθική μας υπεροχή, και στην ψευδαίσθηση ότι ο χρόνος λειτουργεί υπέρ μας. Μια ολόκληρη πολιτική τάξη και ευρύτερα ένα μεγάλο μέρος της κυπριακής κοινωνίας μοιάζει να έχει πειστεί ότι η μη λύση είναι λιγότερο επικίνδυνη από τη λύση. Οι μετρήσεις της κοινής γνώμης διαμορφώνουν ουσιαστικά και την πολιτική γραμμή της εκάστοτε ηγεσίας η οποία, ανταποκρινόμενη στο λαϊκό αίσθημα,

κερδίζει χρόνο.

Ο χρόνος, όμως, μας έχει προσπεράσει. Η λύση διζωνικής, δικονομικής ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα, όπως περιγράφεται στα σχετικά ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών, δεν αποτελεί πλέον κοινό σημείο αναφοράς μεταξύ των δύο πλευρών, σύμφωνα με την προσωπική απεσταλμένη του γενικού γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών. Το επόμενο, και κατά τη γνώμη μου, τελευταίο σημείο καμπής θα είναι η μέρα των αποτελεσμάτων των «εκλογών» στα κατεχόμενα. Μία νέα πραγματικότητα στην τουρκοκυπριακή πλευρά μπορεί να αποτελέσει την τελευταία ευκαιρία για ειρηνική επανένωση του τόπου μας. Αν αποτύχουμε, ή αν επιλέξουμε να αποτύχουμε, το αποτέλεσμα

δεν θα είναι η απλή διαίωνιση της σημερινής κατάστασης. Θα είναι η πλήρης οριστικοποίηση της διχοτόμησης. Δύο πραγματικότητες, δύο κοινωνίες, δύο κράτη.

Μπορούμε, άραγε, να συνεχίσουμε να πορευόμαστε όπως μέχρι σήμερα; Να αντιμετωπίζουμε κάθε πρωτοβουλία για λύση με καχυποψία, κάθε πρόταση με φόβο, και κάθε διαπραγμάτευση ως παγίδα; Μας παίρνει, αλήθεια, να επαναλάβουμε το ίδιο μοτίβο άρνησης, δισταγμού και αναβολής; Όχι, επειδή αν συνεχίσουμε να ξερκίζουμε την πολιτική ισότητα, δηλαδή την ουσία της ομοσπονδιακής λύσης, δεν θα καταφέρουμε να διαφυλάξουμε την Κυπριακή Δημοκρατία. Η Ιστορία δεν μας περιμένει.

Η Ιστορία δεν μας οφείλει τίποτα. Αντιθέτως, εμείς οφείλουμε να

απαντήσουμε στο θεμελιώδες ερώτημα: Θέλουμε λύση; Αν ναι, είναι καιρός να αποδεχθούμε τη μόνη ρεαλιστική βάση για αυτήν: Τη διζωνική, δικονομική ομοσπονδία με πολιτική ισότητα, όπως την εννοεί ο ΟΗΕ και όχι όπως την εκφυλίζει η εσωτερική μας συζήτηση. Αν συνεχίσουμε να τιμούμε την επέτειο της εισβολής με στείρες τελετές και φράσεις κενές περιεχομένου, αν συνεχίσουμε να μην ξεχνούμε αλλά και να μην πράττουμε, τότε το μόνο που θα απομείνει από το «Δεν Ξεχνώ» θα είναι το μνημείο της εθνικής μας αυταπάτης.

Ο κ. Χριστόφορος Τριανταφύλλου είναι γραμματέας Κυπριακού και Δικονομικών Σχέσεων της ΝΕΔΗΣΥ, μέλος της Δικονομικής Τεχνικής Επιτροπής για Θέματα Νεολαίας,

MEDOCHEMIE

Ξέχνα τον πόνο γρήγορα

με το ULTIMAX ALTER

ΑΝΑΛΓΗΤΙΚΟ - ΑΝΤΙΦΛΕΓΜΟΝΩΔΕΣ

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

«**Η Οθωμανική** αυτοκρατορία κατείχε την Κύπρο για τρεις αιώνες. Παρέδωσαν στους Εγγλέζους ένα ελληνικό νησί και όταν το πήραμε στα χέρια μας τουρκέψαμε το μισό». Με αυτό τον τρόπο περιγράφει τις σκέψεις του στην «Κ» ο βετεράνος πολιτικός Τάκης Χατζηδημητρίου, με αφορμή τις μαύρες επετείους του προδοτικού πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής. Τονίζει ότι οι ευθύνες του Μακαρίου ήταν πολιτικές, καθώς θα έπρεπε να αντιληφθεί ότι οι συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου ήταν ένα αμετακίνητο γεγονός, ενώ επισημαίνει ότι οι ευθύνες του Γρίβα ήταν εγκληματικές, διότι η δράση του με την ΕΟΚΑ Β΄ ισοδυναμούσε με προδοσία. Κάνοντας την αυτοκριτική του, ο κ. Χατζηδημητρίου λέει ότι ήταν λάθος που και ο ίδιος επιθυμούσε ανατροπή των συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου και θα ήταν καλύτερα να μη μονοπωλούσε και αυτός πατριωτισμό την περίοδο 1960-63, αλλά να κατανοούσε με περισσότερο ρεαλισμό την κατάσταση.

–Γυρνάμε τον χρόνο πίσω στην περίοδο του προδοτικού πραξικοπήματος.

–Το πραξικόπημα δεν ήταν κάτι στιγμιαίο. Έχει βάθος αυτή η ιστορία. Γνωρίζαμε ότι Χούντα στην Ελλάδα, σήμαινε και καταστροφή της Κύπρου.

–Γι’ αυτό είχατε ιδρύσει μαζί με άλλους τότε την Επιτροπή για Αποκατάσταση της Δημοκρατίας στην Ελλάδα;

–Τη δημιουργήσαμε από την πρώτη μέρα επιβολής της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα στις 21 Απριλίου 1967. Προσπαθήσαμε να διαφωτίσουμε τον κόσμο στην Κύπρο για το τι σημαίνει Χούντα. Ωστόσο, η πολιτική του Μακαρίου ήταν ότι συνεργαζόμαστε με κάθε ελληνική κυβέρνηση. Αλλά ήταν ελληνική κυβέρνηση η Χούντα;

–Προσφέρατε βοήθεια σε αντιστασιακούς από την Ελλάδα;

–Βέβαια, κατέφευγαν κοντά μας για να γλυτώσουν. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Αλέξανδρου Παναγούλη που ήταν δραματική και επηρέασε την κυπριακή ιστορία.

–Ποιο ήταν το κλίμα παραμονές του πραξικοπήματος;

–Υπήρχε μεγάλη ένταση διότι είχε προηγηθεί η επιστολή Μακαρίου προς Γκιζίκη για την απομάκρυνση των Ελλήνων στρατιωτικών και υπήρχαν και πληροφορίες στον Τύπο ότι άλλαζε το προσωπικό στα άρματα, ότι έβαλαν ασυρμάτους και ότι παραμονές πραξικοπήματος έδιναν άδειες σε μακαριακούς.

–Περιμένατε ότι θα γίνει πραξικόπημα;

Πήραμε ένα ελληνικό νησί και τουρκέψαμε το μισό

Οι Οθωμανοί κατείχαν την Κύπρο για τρεις αιώνες, την παρέδωσαν στους Εγγλέζους ελληνική και όταν την πιάσαμε στα χέρια μας...

“

Ο Μακάριος πίστευε δύο πράγματα, ότι δεν θα γίνει πραξικόπημα και ότι δεν θα γίνει τουρκική εισβολή.

Καθώς ήμασταν στην πρεσβεία της Λιβύης χτύπησε το ασύρματο τηλέφωνο του Λυσσαρίδη και ήταν ο Μακάριος, έτσι μάθαμε για πρώτη φορά ότι είναι ζωντανός.

–Το περιμέναμε εφτά χρόνια αλλά εκείνη την εποχή είχε κορυφωθεί η κρίση μεταξύ Χούντας και Μακαρίου και η ατμόσφαιρα έβραζε.

–Επικοινωνήσατε με τον Μακάριο;

–Εκείνες τις μέρες έγινε συνάντηση Λυσσαρίδη - Μακαρίου και αυτά που θα σας πω είναι πληροφορίες από τον Βάσο. Είπαμε στον Μακάριο ότι υπάρχει κίνδυνος πραξικοπήματος και τον ρωτήσαμε ποιος θα είναι ο ρόλος μας. Θα έχετε ρόλο εφεδρικό, μας είπε, αν δηλαδή μας χρειαστεί θα μας καλέσει. Ο Μακάριος πίστευε δύο πράγματα, ότι δεν θα γίνει πραξικόπημα και ότι δεν θα γίνει τουρκική εισβολή.

–Δύο εντελώς λανθασμένες εκτιμήσεις. Πού τα βάζιζε αυτά;

–Πίστευε ότι αν γίνει πραξικόπημα τότε θα εισβάλουν οι Τούρκοι, άρα θεωρούσε ότι δεν είναι τόσο πλθίοι οι κουντικοί που θα κάνουν πραξικόπημα

ΤΑΚΗΣ ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, συγγραφέας - πολιτικός

Το **πραξικόπημα** δεν ήταν κάτι στιγμιαίο. Έχει βάθος αυτή η ιστορία. Γνωρίζαμε ότι Χούντα στην Ελλάδα, σήμαινε και καταστροφή της Κύπρου.

και να φέρουν τους Τούρκους στην Κύπρο. Υπολόγιζε στη λογική τους, κάτι που δεν διέθεταν. Εμείς στην ΕΔΕΚ είχαμε κάποιες ομάδες και είχαμε και όπλα. Οι δικές μας ομάδες φυσικά δεν μετείχαν ποτέ σε τρομοκρατικές επιθέσεις με βόμβες και δολοφωνίες. Ήμασταν έτοιμοι να αγωνιστούμε για τη Δημοκρατία.

–Πού τα βρήκατε τα όπλα;

–Είχαμε αγαστές σχέσεις με Αίγυπτο, Συρία και Λίβανο και εργόντουσαν τα όπλα με πλοiάρια.

–Υπήρχαν ενδείξεις εκείνες τις μέρες για πραξικόπημα; Είχατε πληροφορίες;

–Την Κυριακή 14 Ιουλίου υπήρχαν άρθρα στις ελληνικές εφημερίδες «Ακρόπολη» και «Ελεύθερος Κόσμος», που ήταν προειδοποιητικά και έστελναν το εξής μήνυμα: «είτε αφήνουμε την Κύπρο ή θα προχωρήσουμε για την εδραίωση του ελληνικού

συμφέροντος στο νησί». Και παραμονές πραξικοπήματος η ελληνική φιλοχουντική εφημερίδα «Βορράς» έγραφε περίπου, «παρά να χάσουμε την Κύπρο, είναι προτιμότερο να κερδίσουμε το μεγαλύτερο κομμάτι». Και θυμάμαι και συνθήματα που γράφονταν στην Κύπρο εκείνες τις μέρες, «παρά ανεξαρτησία, καλύτερα δικτοτομία» και μου το έγραψαν και έξω από το σπίτι μου και το θυμάμαι πολύ καλά και στο εκκλησάκι στο Χίλτον. Τα έγραφαν οι εοκαβιτατζήδες που ήταν σε διατεταγμένη υπηρεσία και σε συνεννόηση με τους κουντικούς.

–Τελικά πού σας βρήκε εκείνη η μέρα;

–Την Κυριακή, παραμονή του πραξικοπήματος, ήμασταν στην κατασκήνωση της ΔΕΟΚ στο Τρόδος και επειδή κάθε Δευτέρα στις 8:30 είχαμε σύσκεψη στο κόμμα, είπαμε να συζητήσουμε εκεί αυτά τα άρθρα. Τελικά, δεν προλάβαμε.

Μέχρι να πάμε άρχισαν οι πυροβολισμοί και έτσι βρεθήκαμε διάσπαρτοι σε διάφορα σημεία. Εγώ πρόλαβα και πήγα στο σπίτι μου.

–Ποιες ήταν οι σκέψεις και τα συναισθήματά σας εκείνες τις στιγμές;

–Μία ήταν η σκέψη. Γίνεται πραξικόπημα, είμαστε η αντίσταση. Αισθανόμασταν αγωνία και φόβο.

–Πώς οργανωθήκατε;

–Κάποιοι συναγωνιστές ήρθαν στο σπίτι μου όπου είχα κρυμμένα μερικά όπλα. Ήμουν τότε γραμματέας της ΕΔΕΚ. Και αρχίσαμε να στέλνουμε όπλα στα γραφεία του κόμματος.

–Προλάβετε να τα χρησιμοποιήσετε;

–Κάποια παιδιά πήγαν στην Αρχιεπισκοπή και κάποια στο Καϊμακλί, όπου η αντίσταση στο πραξικόπημα κράτησε τουλάχιστον μέχρι την Τρίτη το απόγευμα.

–Εσείς τι κάνατε; Είχατε επαφή με τον Λυσσαρίδη;

–Μεταδόθηκε η είδηση ότι ο Μακάριος είναι νεκρός, επιβλήθηκε κέρφιοι και έμεινα στο σπίτι. Έτσι δεν είχαμε καμία επαφή με τον Λυσσαρίδη. Δρούσαμε εντελώς ασυντόνιστα.

–Πότε ξαναβρεθήκατε;

–Χτυπά η πόρτα του σπιτιού και εμφανίζεται ένα παιδί, με ζητάει και του λένε δεν είναι μέσα ο Τάκης. Επιμένει και αρχίζει και κλαίει. Τελικά, ήταν ο οδηγός της πρεσβείας της Λιβύης και είχε έρθει με το αυτοκίνητο της διπλωματικής υπηρεσίας για να με διασώσουν γύρω στις 11:00 με 12:00 το μεσημέρι της 15ης Ιουλίου. Εκεί βρήκα τον Βάσο. Καθώς ήμασταν εκεί χτύπησε το ασύρματο τηλέφωνο του Λυσσαρίδη και ήταν ο Μακάριος και έτσι μάθαμε για πρώτη φορά ότι ο Μακάριος είναι ζωντανός. Ο Μακάριος ζήτησε δύο πράγματα, πρώτο να χτυπήσουν οι καμπάνες για να ξεσηκωθεί ο κόσμος, πράγμα που ήταν εκτός πραγματικότητας διότι ο κόσμος δεν μπορεί αντιμετωπίσει τα tanks και δεύτερο να ειδοποιηθεί ο τότε μόνιμος αντιπρόσωπος της Κύπρου στα Ηνωμένα Έθνη, Ζήνωνας Ρωσσιδης, για να θέσει το θέμα στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

–Γιατί στην πρεσβεία της Λιβύης;

–Τότε ήταν πολύ φίλοι μας. Υπήρχε συνεργασία με τον αραβικό κόσμο, τη Συρία, την Αίγυπτο, τη Λιβύη. Ήταν η εποχή του αραβικού εθνικισμού, του αντιιμπεριαλιστικού αγώνα και υπήρχε μια άλλη αντίληψη των πραγμάτων.

–Ακούστηκαν διάφορα για τη σχέση της ΕΔΕΚ με τη Λιβύη του Καττάφι και για οικονομικές δοσοληψίες.

–Υπήρχε στενή σχέση. Αυτό για το οποίο ρωτάτε ήταν έξω από την αρμοδιότητά μου αλλά δεν το αποκλείω. Αυτό που λέγαται είναι ότι υπήρχε μια εταιρεία στην οποία κατέληγε ένα μέρος του ποσού από τις εξαγωγές στη Λιβύη και από αυτό το ποσό χρηματοδοτείτο και η ΕΔΕΚ.

–Ποια άτομα ήταν πίσω από αυτή την εταιρεία.

–Δεν είχα εμπλοκή με αυτά.

–Και για πόσο μείνατε στην πρεσβεία;

–Μείναμε στην πρεσβεία μέχρι το Σάββατο το πρωί που έγινε η εισβολή. Μετά φύγαμε, αλλά συνέχισε να μας κυνηγά η ΕΟΚΑ Β΄, ενώ οι Τούρκοι ήταν ήδη στην Κύπρο. Είχαν έρθει στο σπίτι μου εοκαβιτατζήδες για να με απαγάγουν και ευτυχώς έλειπα. Μετά από αυτό δεν επέστρεψα στο σπίτι και πήγαμε σε ένα διαμέρισμα ενός φίλου. Είχε αναλάβει πλέον ο Κληρίδης και ο αγώνας ήταν για να γυρίσει στην Κύπρο ο Μακάριος.

Πολιτικές οι ευθύνες του Μακαρίου, εγκληματικές του Γρίβα

–Πώς ήταν η κατάσταση όταν ανέλαβε ο Κληρίδης;

–Ανέλαβε ο Κληρίδης, αλλά κυριαρχούσε η Χούντα. Χαρακτηριστική ήταν και η σύσκεψη που κάναμε στις 14 Αυγούστου 1974 στο Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών για να μας ενημερώσει ο Κληρίδης για τις τουρκικές απαιτήσεις και εκεί ήταν όλοι οι κουντικοί και οι εοκαβιτατζήδες οπλισμένοι.

–Πώς γίνεται η Χούντα να κατέρρευσε στην Ελλάδα αλλά να κυριαρχεί στην Κύπρο;

–Ήταν διαβρωμένο το κράτος ολόκληρο. Η Χούντα είχε διεισδύσει παντού.

–Παρέλαβε χάος όμως ο Κληρίδης. Να αναγνωρίσουμε τι είχε να διαχειριστεί.

–Έκανε, όντως, δουλειά, αλλά δεν είχε τον έλεγχο της κατάστασης. Ήταν μια μεταβατική περίοδος. Δεν ήταν συνέχεια του πραξικοπήματος, αλλά δεν ήταν επάνοδος στην ομαλότητα και έναρξη της Δημοκρατίας.

–Ναι, αλλά ως ΕΔΕΚ μιλούσατε

“

Αν θα έπρεπε να ξεχωρίσω ένα λάθος μου θα έλεγα να μη μονοπωλούσα κι εγώ πατριωτισμό την περίοδο 60-63 και να κατανοούσα με περισσότερο ρεαλισμό την κατάσταση. Απογοιπτενηκα κι εγώ για τις συνθήκες Ζυρίχης-Λονδίνου και ήθελα την ανατροπή τους.

για μεταπραξικόπημα και του το αποδίδετε. Ήταν λάθος αυτή σας η στάση;

–Αυτό οφείλετο στη μεγάλη προσκόλληση της ΕΔΕΚ στον Μακάριο. Δεν μπορώ να πω ότι ήταν λάθος, αλλά ήταν στο κλίμα της εποχής. Ήταν παραταξιακή η σύγκρουση. Η ευθύνη του Κληρίδη ήταν κάποιες δηλώσεις που έκανε. Έλεγε ότι ο Μακάριος είναι ο εκλελεγμένος Πρόεδρος και όχι ο Πρόεδρος. Υπήρχε εκείνη την περίοδο το στοιχείο των αντιπαραθέσεων Μακαρίου - Κληρίδη.

–Οι ευθύνες του Μακαρίου για εκείνη την περίοδο, ποιες ήταν;

–Οι ευθύνες του Μακαρίου είναι πολιτικές. Έπρεπε να αντιληφθεί ότι οι συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου ήταν ένα αμετακίνητο γεγονός, πάνω στις οποίες βασιζόταν η ανεξαρτησία της Κύπρου και πάνω σε αυτές έπρεπε να βασιστεί για να τις βελτιώσει σταδιακά. Αντί αυτού, αποφασίσανε ανατροπή των συνθηκών και σύγκρουση με τους Τουρκοκυπρίους, χωρίς να λογαριάζουμε τον τουρκικό κίνδυνο. Οι ευθύνες

όμως του Γρίβα είναι εγκληματικές. Η πολιτική του στο τέλος με την ΕΟΚΑ Β΄ ήταν μία εγκληματική ενέργεια που ισοδυναμούσε με προδοσία. Και για όσους λένε ότι ήταν νεκρός όταν έγινε το πραξικόπημα, η απάντηση είναι ότι προετοιμάζε πραξικοπήματα και έκανε σχέδια δολοφονίας του Μακαρίου από το 1966.

–Μετανιώνετε για κάτι στην πολιτική σας διαδρομή;

–Έζησα μια εξελικτική πορεία. Ήμουν ενωτικός. Πίστευα απόλυτα στην Ένωση και σε μια Ελλάδα δημοκρατική, προοδευτική, φιλελεύθερη, σοσιαλιστική που να ακτινοβολεί μέσα στον κόσμο περιλαμβάνοντας και την Κύπρο. Είχα αυτό το όνειρο στη ζωή μου. Αν θα έπρεπε να ξεχωρίσω ένα λάθος θα έλεγα να μη μονοπωλούσα κι εγώ πατριωτισμό την περίοδο 1960-63 και να κατανοούσα με περισσότερο ρεαλισμό την κατάσταση. Απογοιπτενηκα κι εγώ για τις συνθήκες Ζυρίχης-Λονδίνου και ήθελα την ανατροπή τους. Αργότερα όμως μπόρεσα να αντιληφθώ τη σημασία της Κυπριακής Δημοκρα-

τίας και των Τουρκοκυπρίων και ότι η Κύπρος είναι μεν ένα νησί με πλειοψηφία τους Ελληνοκύπριους, αλλά δεν μπορούμε να μονοπωλήσουμε. Δυστυχώς, κινήθηκαν στο κλίμα αντιπαραθέσεων Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων που στο τέλος άνοιξε τον δρόμο στην Τουρκία να εισβάλει. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία κατείχε την Κύπρο για τρεις αιώνες. Παρέδωσαν στους Εγγλέζους ένα ελληνικό νησί και όταν το πήραμε στα χέρια μας τουρκέψαμε το μισό.

–Ανέμενα ότι θα λέγατε τη στήριξη στον Τάσσο Παπαδόπουλο το 2003.

–Εκεί ήταν θέμα απάτης. Προσποιήθηκε ότι θα προχωρούσε τις συνομιλίες για το Σχέδιο Ανάν, ενώ το υπέσκαπτε υπογείως.

–Σας πλήγωσε ο τρόπος που φύγατε τότε από την ΕΔΕΚ;

–Δεν αποχώρησα αλλά με απέβαλαν. Ναι, με πλήγωσε εκείνη η εξέλιξη και το είπα σε φίλους οι οποίοι με ρώτησαν «καλά, ήθελες να μείνεις μετά από όσα έγιναν».

–Αν δεν σας διέγραφαν, θα μένατε;

–Δεν είχα σκεφτεί να αποχωρήσω. Σε κάποιο στάδιο μάλιστα έκανα και σχέδια να υποστηρίξω την άλλη γραμμή μέσα στο κόμμα, όμως μετά αντιλήφθηκα ότι κάτι τέτοιο θα ήταν αδύνατο.

–Πίστευετε στη λύση του Κυπριακού;

–Ονειρεύομαι ένα ειρηνικό μέλλον που θα μπορούσαμε να συνυπάρξουμε στην Κύπρο και να έχουμε φιλικές σχέσεις με όλες τις χώρες της περιοχής ακόμη και με την Τουρκία. Δεν λέω συνθήματα. Η διζωνική, δικονομική ομοσπονδία θα μπορούσε να προσφέρει διέξοδο.

–Πώς διαβάζετε εσείς την πρόσφατη δήλωση Ολγκίν για τη ΔΔΟ;

–Όταν έρχεται η κα Ολγκίν και λέει ότι δεν υπάρχει κοινή βάση για το Κυπριακό είναι ένα κουδούνι που πρέπει να ακούσουμε. Δεν είμαι εναντίον να επιμένουμε για διζωνική, δικονομική ομοσπονδία, το υποστηρίζω, αλλά δεν είμαι σίγουρος ότι δεν υπάρχουν άλλες σκέψεις ακόμη και στα Ηνωμένα Έθνη.

Ο Γλαύκος Κληρίδης ως μεταβατικός πρόεδρος

Απόσπασμα από το βιβλίο
του Ανδρέα Χατζηκυριάκου
«Η αόρατη συνωμοσία»

«Το πρωί της Τρίτης 23 Ιουλίου επι-σκέφθηκε τον Κληρίδη στο σπίτι του ο επιφανής Κύπριος επιχειρηματίας, Στέλιος Ιωάννου, της εργοληπτικής Ιωάννου και Παρασκευαΐδης, για να τον προϊδεάσει ότι θα δεχόταν πρόταση να αναλάβει την προεδρία και να τον ενθαρρύνει να αποδεχθεί (Συνέντευξη Χρ. Χριστοδούλου). Ο Ιωάννου συνδεόταν με τον Ντίμη Δημητρίου, ο οποίος θα λειτουργού-σε ως μεσολαβητής της μετάβασης από τον Σαμψών, την παραίτηση του οποίου είχε εξασφαλίσει ο ταγ-ματάρχης Σκλαβενίτης.

Στις 13:00 ο Ντίμης Δημητρίου έφτασε σπίτι του Κληρίδη. Οι δύο άνδρες γνωρίζονταν χρόνια μετα-ξύ τους. Από το 1969 ο Δημητρίου ήταν μέλος του 100μελούς συμβουλίου του Ενιαίου Κόμματος, του οποί-ου ηγείτο ο Κληρίδης. Τα Ηνωμένα Έθνη, του είπε ο Δημητρίου, είχαν υποδείξει ότι η πίεση στην Τουρκία να εφαρμόσει τη συμφωνία κατά-παυσης του πυρός (στις 23 Ιουλίου εφαρμόστηκε η πρώτη συμφωνία κατάπαυσης του πυρός) θα ήταν πιο αποτελεσματική, αν αποκαθιστατο η συνταγματική τάξη με την παραι-τηση Σαμψών και την ανάληψη κα-θηκόντων προεδρεύοντος από τον ίδιο. Ο Σαμψών, τον διαβεβαίωσε, ήταν σύμφωνος.

Οι δύο άνδρες, μαζί, κατευθύνθη-καν στο υπουργείο Εξωτερικών, απέ-ναντι από το καταστραμμένο Προ-εδρικό Μέγαρο. Σε λίγο κατέφθασε και ο Σαμψών με τον Σκλαβενίτη και άλλους οπλισμένους Ελλαδίτες αξιωματικούς. Το αποικιακό κτίσμα χρησιμοποιείτο ως προεδρικό γρα-φείο και ήταν περικυκλωμένο από ένοπλους, ως επί το πλείστον άνδρες της ΕΟΚΑ Β΄. Η αυλή του ήταν διά-σπαρτη από κάλυκες, σουβενίρ της επίθεσης που κατέστρεψε το Προε-δρικό μια μόλις βδομάδα προηγου-μένων. Εκείνη τη στιγμή ο Κληρίδης πήρε μιαν αμφιλεγόμενη απόφαση, ορκίσθηκε ενώπιον του καθαιρεμέ-νου, θανάσιμου εκθρόνου του Μακαρί-ου, μητροπολίτη Γεννάδιου, ο οποί-ος στο πραξικόπημα είχε αναλάβει

Το παράρτημα της ελλη-νικής ΚΥΠ στη Λευκωσία κατέγραφε «τη δυσχερή θέση στην οποία βρίσκε-ται ο Γλαύκος Κληρίδης, πιεζόμενος από την ακόμη ισχυρή, ΕΟΚΑ Β΄».

τοποτηρητής του αρχιεπισκοπικού θρόνου (το κυπριακό σύνταγμα δεν προβλέπει ορκωμοσία, αλλά απλή δι-αβεβαίωση τήρησης του συντάγμα-τος. Ο Κληρίδης, ωστόσο, ούτε αυτή τη διαβεβαίωση χρειαζόταν να δώσει αφού ως Πρόεδρος της Βουλής, βάσει του συντάγματος, αντικαθιστά αυ-τόματα τον Πρόεδρο της Δημοκρα-τίας, όταν απουσιάζει ή δεν μπορεί προσωρινά να εκτελεί τα καθήκο-ντα του). Επιπλέον, την επομένη σε ανακοίνωσή του ευχαρίστησε τον Σαμψών. Εκείνες τις μέρες ουδείς, πλην του Λυσσαρίδη, επέκρινε τις ενέργειες Κληρίδη.

Ήταν κατανοητό ότι αυτά «ήταν εκείνα που έπρεπε να λεχθούν για να ικανοποιηθούν οι στρατιωτικοί που παραμόνευαν με το όπλο στο χέρι, έτοιμοι να κινήσουν και πά-λι τα τανκς εναντίον του». Η κατά-σταση στο εσωτερικό της Κύπρου «ήταν πολύ ρευστή, σε σημείο που ο Κληρίδης ήταν μόνο τυπικά πρό-εδρος» (“Ιστορική Εγκυκλοπαίδεια της Κύπρου, Περίοδος 1974-1978”, τόμος Α, σελ. 157).

«Διαχρονικά, η κούντα θεωρούσε τον Κληρίδη σημαντικό πυλώνα του μακαριακού συστήματος εξουσίας και άνθρωπο πιο κοντά στους Βρετανούς και Αμερικανούς, παρά στην Αθήνα».

Λίγη ώρα μετά την ορκωμοσία τον επισκέφθηκε ο στενός του συνεργά-της, Χριστόδουλος Χριστοδούλου (ο Κληρίδης διόρισε τον Χριστοδούλου υφυπουργό παρά τω Προέδρω την 1η Σεπτεμβρίου 1974), ο οποίος βράκε “το υπουργείο περικυκλωμένο από 50-60 οπλισμένους πραξικοπημα-τίες και ο κύριος Κληρίδης τα είχε χαμένα, ήταν παροπλισμένος και αποκλεισμένος”. Βρισκόταν υπό το στενό κλοιό των πραξικοπηματιών. Κάθε του κίνηση και κάθε του τηλε-φώνημα παρακολουθείτο και ήταν εμφανές και σε άλλους επισκέπτες ότι αισθανόταν άβολα.

Όταν, στις 28 Ιουλίου, μετακόμι-σε το προεδρικό γραφείο στο κτίριο του Γραφείου Δημοσίων Πληροφο-ριών (ΓΔΠ), μόλις 500 περίπου μέ-τρα βορειότερα, ο Ρότζερ Ντέιβις εντυπωσιάστηκε από την αλλαγή στη διάθεση του Κληρίδη. Μετακό-μισε, κατέγραψε σε τηλεγράφημά του, “μακριά από τον Ντίμη Δημη-τρίου” (“Ιστορική Εγκυκλοπαίδεια της Κύπρου, Περίοδος 1974-1978”, τόμος Α, σελ. 157).

ου. Επικρατεί πολύ μεγαλύτερη τά-ξη και ο ίδιος φαινόταν πιο άνετος και με περισσότερη αυτοπεποίθη-ση” (Απόρρητο τηλεγράφημα 1932, από πρεσβεία Λευκωσίας προς Στέιτ Ντιπάρτμεντ, 29/7/1974). Ήταν ένα πρώτο σημαντικό, αλλά συμβολικό βήμα, που ουδόλως άλλαζε, έστω και κατ’ ελάχιστον, την κατάσταση που επικρατούσε πέραν του προεδρικού γραφείου.

Η ηγεσία της Εθνικής Φρουράς και της Αστυνομίας παρέμενε στα χέρια των αξιωματικών που εκτέλε-σαν το πραξικόπημα. Μεγάλη ποσό-τητα οπλισμού, που προοριζόταν για τις φιλοκυβερνητικές παρακρατικές δυνάμεις, όπως και ο οπλισμός του διαλυθέντος Εφεδρικού, πέρασαν στα αντίπαλα χέρια των ανδρών της ΕΟΚΑ Β΄. Γύρω στους 800 από αυ-τούς “νομιμοποιήθηκαν” ως ειδι-κοί αστυνομικοί από το καθεστώς Σαμψών (“Κληρίδης”, τόμος 4, σελ. 99). Μερικές μέρες μετά την ανάλη-ψη της προεδρίας από τον Κληρίδη, οπλάρχηγιο της ΕΟΚΑ Β΄ μπουκάραν ανενόχλητοι στο γραφείο του για να

τον προειδοποιήσουν ότι “δεν θα επιτρέψουμε να θυματοποιηθούν οι άνθρωποι μας” (συνέντευξη Χρ. Χριστοδούλου). Ομάδες οπλισμένων Εοκαβητατζήδων, ειδικών αστυνο-μικών, αλλά και πολιτών ανέκοιταν αυτοκίνητα που μετέφεραν εφημερί-δες και κατέστρεφαν τα φιλομακα-ριακά φύλλα, πυροβολούσαν στον αέρα για εκφοβισμό, διενεργούσαν έρευνες σε σπίτια μακαριακών, συλ-λάμβαναν αυθαίρετα πολίτες, στρα-τιωτικούς και αστυνομικούς και τους φυλάκιζαν σε αστυνομικούς σταθ-μούς που είχαν υπό τον έλεγχό τους. Μετά την παράδοση της εξουσίας, ο Σαμψών κυκλοφορούσε ελεύθερος, οπλοφορούσε, προστατευόταν από ένοπλους σωματοφύλακες και προει-δοποιούσε με μακελειό. “Θα υπάρξει εμφύλιος στην Κύπρο, εάν επιστρέ-ψει ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος” εί-χε πει σε ξένους ανταποκριτές, με-ταξύ ουσίκι και ξηρών καρπών στο μπαρ του Χίλτον (“Φιλελεύθερος”, 4/8/1974).

Το παράρτημα της ελληνικής ΚΥΠ στη Λευκωσία κατέγραφε “τη δυσχερή θέση στην οποία βρίσκε-ται ο Γλαύκος Κληρίδης, πιεζόμε-νος από την ακόμη ισχυρή, ΕΟΚΑ Β΄” (Αποστολίδης, σελ. 236). Στην πραγματικότητα, όμως, η παρουσία των ανδρών της ΕΟΚΑ Β΄ μπορεί να ασκούσε ψυχολογική πίεση στον Κληρίδη, αλλά αυτοί που ασκούσαν πραγματικό έλεγχο ήταν οι αξιωμα-τικοί της κούντας. Είχαν καταλάβει το κέντρο επικοιν

νιών της Αρχής Τηλεπικοινωνιών Κύπρου και παρακολουθούσαν όποιο τηλεφώνω επιθυμούσαν, ενώ η ελλη-νική ΚΥΠ συνέχισε να λειτουργεί την 6η υπομονάδα που βρισκόταν κοντά στο Προεδρικό για να παρακολουθεί τις επικοινωνίες του Μακαρίου (Κα-τάθεση Γεώργιου Τσουμή, της 5551 Μονάδας Πληροφοριών που υπαγό-ταν απευθείας στην ΚΥΠ, Φάκελος Κύπρου, Τόμος ΙΒ, σελ. 350). Πλέον παρακολουθούσε τον Κληρίδη, αρ-χικά στο υπουργείο Εξωτερικών και μετά στο ΓΔΠ. Διαχρονικά, η κούντα θεωρούσε τον Κληρίδη σημαντικό πυλώνα του μακαριακού συστήμα-τος εξουσίας και άνθρωπο πιο κοντά στους Βρετανούς και Αμερικανούς, παρά στην Αθήνα».

Δεν Ξεχνώ

Του ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Τόσα χρόνια οι άνθρωποι με φιλότιμο και με τάνυσμα ψυχής το πάλεψαν. Με συναθροίσεις μνήμης των χωρια-νών. Με φιλήματα και μελοποιήσεις στίχων. Με ειδικές εκδόσεις, με εκθέσεις και μεγάλους λόγους επισήμων...

14 Αυγούστου 1974. Όπως άκουσε τις ειδήσεις στην Αθήνα, εν θερμώ, καρ-φώθηκε στο μυαλό του Νίκου Δήμου ο ματωμένος χάρτης της διχοτομημέ-νης Κύπρου. Μαζί γεννήθηκε το θέ-μα «δεν ξεχνώ». Που πάνω από μισό αιώνα τώρα αποτυπώνει το πάθημα του Ελληνισμού στην Κύπρο. Την κα-τάπαυση και κατάκτηση από την Τουρκία του πιο όμορφου κομματιού του νησιού μας, με πρόσχημα τους Τουρκοκυπρίους. Και τον πόνο και την πίκρα του λαού μας.

Και δεν ξεχάσαμε. Πώς να ξεχά-σεις τον ακρωτηριασμό του τόπου σου; Πώς να ξεχάσεις την Κερύνεια και τη Μόρφου, την Καρπασία και την Αμμόχωστο; Γίνεται να μη θυμά-σαι τη Σαλαμίνα, τους Σόλους και τα κάστρα του Πενταδακτύλου; Μπορεί να ξεχάσεις τις εκατοντάδες ριπισμέ-νες εκκλησιές και μοναστήρια, αιώ-νες δημιουργίας και πολιτισμού στην πάνω πλευρά, την τουρκοπατημένη;

Εξάλλου οι μνήμες κρατήθηκαν μ’ έναν τρόπο ζωντανό από ανθρώ-πους γύρω μας που τις φέρουν μέσα τους και ως συνείδηση βιωμάτων. Που κι αν έχει κοπεί στα δυο η ζωή τους, έχουν τη μνήμη νήμα που την κρατά. Κι όσο κρατάει έτσι, το «δεν ξεχνώ» δεν είναι μόνο νοηματική επάλειψη ή κάποια ερασιώμενη στην πρόσοψη του θυμικού. Αλλά εμπει-ρία βιωτής ριζωμένη μέσα τους και γύρω μας παντού.

Μαζί με τις αφηγήσεις σε συνά-θροισι που φέρνει δυο και τρεις γε-νιές γύρω απ’ το οικογενειακό τραπέ-ζι, μαζί και μ’ ένα σωρό εκδηλώσεις οργανωμένων συνόλων και κοινο-τήτων, ήρθε όμως και το σχολείο. Υπάρχει πάντα στα σχολεία μας δι-δακτική ενότητα, όπως και δράσεις με στόχο τη διατήρηση της μνήμης των κατεχόμενων και την αναζωογό-νιση ενός αγωνιστικού φρονήματος.

Έτσι που όχι μόνο συμπληρώνονται πιο συστηματικά οι αφηγήσεις των παλιών, αλλά μεταφέρεται αυτή η γνώση και σε άλλα παιδιά που δεν έρχονται από σπίτια εκτοπισμένων. Περιμένουμε όλοι από το σχολείο να διδάξει τη γνώση των τόπων μας που μένουν διπλανοί, αλλά απρόστοι και άγνωστοι στα νέα παιδιά.

Πάντα θυμάμαι συνάδελφο βου-λευτή Κερύνειας που όταν επισκε-πτόμασαν σχολεία με την κοινοβου-λευτική Επιτροπή Παιδείας πρώτη έγνοια του ήταν να ρωτήσει πώς πη-γαίνει το πρόγραμμα «δεν ξεχνώ». Με τι λαχτάρα έτρεχε να δει αν υπήρχαν ζωγραφίες και άλλες αναρτήσεις των παιδιών στην κεντρική πινακίδα. Αν είχε φωτογραφίες για την ψυχή μας που έμενε πάντα αιχμάλωτη στην περικλειστη Αμμόχωστο...

Θυμάμαι ακόμα εκείνον τον κα-θηγητή Γεωγραφίας, όπως πίναμε

καφέ στον ΠΑΟΚ Κυθρέας, που θέ-λησε να εξομολογηθεί την αγωνία του. Λόγω του μαθήματος του έμπαι-νε σε αρκετές τάξεις διαφορετικών γυμνασίων. Πρόσφυγας ο ίδιος, πά-ντα ρωτούσε τα παιδιά της πρώτης τάξης ποια ήταν από εκτοπισμένες οικογένειες. Όπως ψήλωναν το χέρι τους, ζητούσε να του πουν κιόλας το χωριό καταγωγής των γονιών τους. Ελάχιστα το γνώριζαν... Όσες κι αν ήταν οι αφηγήσεις κι η θέρημ παι-πούδων και γιανιάδων, άλλα πράγ-ματα, πιο πιεστικά και θεαματικά, κατοικούσαν πλέον το μυαλό τους. Μοιραία ξεχύνονταν σε άλλους ορι-ζόντες... Και πώς να γινόταν άραγε αλλιώς; Μα εκείνος γέμιζε με θλί-ψη και ρωτούσε με αγωνία τι άραγε έπρεπε να κάνουμε...

Πολύ δύσκολα το σχολείο μπορεί να κάνει διαρκώς κάτι διαφορετικό από την κοινωνία που το περιβάλλει.

Με τον χρόνο που περνά σημειώνε-ται μια συνεχής «διολίσθηση νοή-ματος». Από εκεί που ο λόγος ήταν για απελευθέρωση, μήπως τώρα πια δεν ακούγεται μόνο μια «εθιμοτυ-πική» αναφορά σε «λύση»; Μήπως από εκεί που λογικά ελευθερία σή-μαινε πως φεύγει ο ξένος στρατός, τώρα πια στα λογιστικά κατάστιχα τεχνοκρατών της Λύσης δεν μπαί-νουν «ποσοστώσεις» πληθυσμών και αριθμολόγιο για το ξένο στράτευ-μα επιτόπου; Μήπως από εκεί που όλοι διατράνυναν θέληση για «επι-στροφή όλων των προσφύγων», δεν γλιστρήσανε πια τα λόγια και τώρα πια μιλάμε για... «δικαίωμα για επι-στροφή»; Που μπορεί να μεταφρά-ζεται και σε αποζημίωση; Μήπως άραγε οι τεχνοκράτες του είδους δεν κάθονται πια με τις ώρες πάνω σε χαρτιά και μοιράζουν χωριά και κωμοπόλεις που θα μείνουν, λέει,

«από ’κει» στον κάθε χάρτη; Στον κάθε φαντασιακό χάρτη μιας Λύσης. Αφού μονάχα μια φορά κατατέθη-καν τέτοιοι χάρτες κι ευθύς τους έκλεισαν και σε... θησαυροφυλά-κιο στην Ελβετία! Χάρτες που πάνω τους φαίνεται ποια χωριά θα γύρι-ζαν στους κτήτορες και τους αλη-θινούς κατοίκους και ποια άλλα θα κακοφόρμιζαν αλλοπαριμένα es aei. Με ονόματα αλλαγμένα.

Για να χωρέσουν πληθυσμούς που τους έσπρωξαν εδώ les και ήτανε κοπάδι ή και τους κουβάλησαν από τα ξένα.

Τόσα χρόνια οι άνθρωποι με φιλό-τιμο και με τάνυσμα ψυχής το πάλε-ψαν. Με συναθροίσεις μνήμης των χωριανών. Με φιλήματα και μελοποι-ήσεις στίχων. Με ειδικές εκδόσεις, με εκθέσεις και μεγάλους λόγους επισήμων...

Δεν ξεχάσαμε. Είναι όμως το θέμα αν ξεχάσαμε; Θα μπορούσε άραγε να ξεχνούσαμε έστω κι έναν αιώνα μετά τη Μικρασία; Το θέμα δεν είναι αν ξεχάσαμε ή όχι. Αλλά είναι και πώς τη ζούμε αυτή τη μνήμη. Ποιο νόη-μα μπορεί να δίνει σε μια ζωή τόσο αλλιώτικη;

Τι είναι τότε που δεν ξεχνάμε άρα-γε; Όπως είπαμε από την πρώτη ώρα «δεν ξεχνώ», ήταν άραγε μόνο δήλω-ση μνήμης; Μήπως δεν ήταν μαζί και διακήρυξη της θέλησης για κάποια δράση; Πώς έγινε και γίνεται μέσα στη ζωή μας ολόένα και λιγότερο να συνταιριάζει με κάποια δράση; Τι να σημαίνει άραγε όταν θεωρεί-ται «ακρότητα» να επιμένεις ότι μια τυχόν εξέλιξη και συμφάνεια πρέπει να έχει μέσα την Κύπρο ολόκληρη – και την Κερύνεια; Τι να διδάξει το σχολείο;

Ο κ. Πρόδρομος Προδρόμου είναι πρώην υπουργός Παιδείας.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗ

Πέρασε μισός αιώνας και ένα έτος από τα γεγονότα του καλοκαιριού του 1974, πραξικόπημα κατά της κυβέρνησης Μακαρίου, οργανωμένο από τη Χούντα των Αθηνών, τη συνεργεία της ΕΟΚΑ Β΄, ακολουθήσε η τουρκική εισβολή και η διαίρεση της Κύπρου. Τα χρόνια πέρασαν, το «Δεν Ξεχνώ» παρόν ως σύνθημα, ως υπενθύμιση, ως χρέος και ως υποχρέωση. Η παρέλευση όμως των δεκαετιών, η αλλαγή των δεδομένων, γεωπολιτικών και οικονομικών, αλλά το κυριότερο, έφευγαν και φεύγουν οι γενιές που θέλοντας και μη δεν ξεχνούσαν... ίσως να έχει ξεθωριάσει το «Δεν Ξεχνώ», ή να έχει μεταλλαχθεί και οι νέες γενιές να μην μπορούν να ταυτιστούν με αυτό ουσιαστικά, και σε αυτό ο ρόλος της παιδείας είναι σημαντικός. Για τον ρόλο της παιδείας ο εκπαιδευτικός και ερευνητής Ιστορικής Παιδείας, Λούκας Περικλέους, ερωτώμενος αν 51 χρόνια μετά το πραξικόπημα και την εισβολή, η διδασκαλία της σύγχρονης ιστορίας της Κύπρου ικανοποιεί τις σύγχρονες μαθησιακές μεθόδους και σε τι βαθμό δι-

Δυστυχώς, η εκπαίδευση των μελλοντικών εκπαιδευτικών στην παιδαγωγική της Ιστορίας δεν αποτελεί προτεραιότητα των πανεπιστημίων από τα οποία προέρχεται η πλειονότητα των εκπαιδευτικών που διδάσκουν Ιστορία σε όλες τις βαθμίδες της δημόσιας εκπαίδευσης.

Πόσο αντηχεί το «Δεν Ξεχνώ» στα σχολεία

Το εμβληματικό αυτό μότο διατηρεί ακόμα τη δυναμική του στους μαθητές ή πρόκειται για ένα κενό νοήματος σύνθημα;

«Αυτό που χρειαζόμαστε είναι μια εκπαίδευση στην Ιστορία που θα δίνει την ευκαιρία στα παιδιά μας να μελετήσουν τις διάφορες αφηγήσεις και τα επιχειρήματα στα οποία βασίζονται».

δάσκονται οι μαθητές τα γεγονότα αυτά, λέει: «Αν και τα περισσότερα μέλη της κοινωνίας μας, βασισμένα στις προσωπικές τους εμπειρίες, φαίνεται να έχουν άποψη για τον βαθμό στον οποίο τα παιδιά μας διδάσκονται τα γεγονότα του 1974, καθώς και άποψη για το αν αυτά διδάσκονται με σωστό ή λάθος τρόπο, στην πραγματικότητα δεν έχουμε αξιόπιστα δεδομένα που να μας δίνουν μια ολοκληρωμένη εικόνα του τι συμβαίνει ακριβώς στις τάξεις. Το γεγονός ότι αυτή τη στιγμή τα Αναλυτικά Προγράμματα Ιστορίας, που δίνουν έμφαση στην καλλιέργεια ικανοτήτων και δεξιοτήτων ιστορικής διερεύνησης και την αναγνώριση της ύπαρξης πολλαπλών προοπτικών και ερμηνειών για το παρελθόν, βρίσκονται σε διάσταση με τα σχολικά εγχειρίδια, τα οποία ακολουθούν μια παραδοσιακή προσέγγιση, η οποία περιορίζεται στην παρουσίαση μιας επίσημης αφήγησης, κάνουν την εξαγωγή έγκυρων συμπερασμάτων για το τι διδάσκεται στις τάξεις ακόμα πιο δύσκολη». Ο κ. Περικλέους επισημαίνει πιο συγκεκριμένα: «Όπως προκύπτει και από τη βιβλιογραφία, τα σχολικά εγχειρίδια έχουν συνήθως μεγαλύτερη επιρροή από τα Αναλυτικά Προγράμματα, το γεγονός ότι η πλειονότητα των εκπαιδευτικών μας που διδάσκουν Ιστορία δεν έχουν λάβει ουσιαστική εκπαίδευση στην παιδαγωγική της Ιστορίας κατά τις βασικές τους σπουδές και τον τρόπο που τα γεγονότα αυτά προσεγγίζονται σε μια σει-

ρά από δημόσιες δραστηριότητες των σχολείων (π.χ. επετειακές εκδηλώσεις), κάποιοι/κάποια θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι κατά πάσα πιθανότητα η παραδοσιακή προσέγγιση παρουσίασης της επίσημης αφήγησης είναι αυτή που κυριαρχεί».

Δύσκολη η υπέρβαση

Σχετικά με το πόσο εύκολο είναι να γίνει υπέρβαση από την κυρίαρχη/επίσημη θέση για όσα συνέβησαν τα χρόνια πριν από το 1974 και μετά, ο κ. Περικλέους λέει πως αυτό δεν είναι καθόλου εύκολο και αυτό τεκμηριώνεται και από το γεγονός ότι καμιά κυβέρνηση, ανεξαρτήτως ιδεολογικού προσανατολισμού, δεν επιχείρησε ουσιαστικές αλλαγές σε αυτή μέχρι τώρα. «Προσωπικά, θεωρώ ότι αν θέλουμε μια εκπαίδευση στην Ιστορία που θα προετοιμάζει τα παιδιά μας για το μέλλον, που είναι πάντα απρόβλεπτο, ο στόχος μας δεν πρέπει να είναι η αντικατάσταση της σημερινής επίσημης αφήγησης με μια άλλη. Άλλωστε δεν υπάρχει κανένας τρόπος να συμφωνήσουμε σε μια κοινή αφήγηση την οποία θα αποδεχτούν όλες/όλοι» και τονίζει πως αυτό που χρειαζόμαστε είναι μια εκπαίδευση στην Ιστορία που θα δίνει την ευκαιρία στα παιδιά μας να μελετήσουν τις διάφορες αφηγήσεις και τα επιχειρήματα στα οποία βασίζονται και προσθέτει: «Ταυτόχρονα θα πρέπει να συμβάλει στην ανάπτυξη εννοιολογικής κατανόησης και ικανοτήτων/δεξιοτήτων που σχετίζονται

Ο εκπαιδευτικός και ερευνητής Ιστορικής Παιδείας, κ. Λούκας Περικλέους.

με την Ιστορία ως διαδικασία διερεύνησης, οι οποίες θα τα βοηθήσουν να αξιολογήσουν αυτές τις διαφορετικές ερμηνείες του παρελθόντος και να οικοδομήσουν τις δικές τους. Αν και είμαστε μακριά ακόμα από αυτό το σημείο, είναι θετικό το γεγονός ότι η νυν υπουργός Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας αναγνωρίζει δημόσια την ανάγκη για καλλιέργεια κριτικής ιστορικής σκέψης, δεξιοτήτων και ικανοτήτων στην Ιστορία καθώς και αλλαγών οι οποίες να βασίζονται σε καθαρά παιδαγωγικά κριτήρια». Σχετικά με τις αλλαγές και αν το εκπαιδευτικό προσωπικό του δημόσιου σχολείου είναι έτοιμο να δεχθεί αλλαγές στον τρόπο διδασκαλίας αλλά και στην ύλη, ο κ. Περικλέους λέει: «Όπως και στην περίπτωση του πώς διδάσκουν οι εκπαιδευτικοί

μας, έτσι και στην περίπτωση της ετοιμότητάς τους να δεχτούν αλλαγές δεν έχουμε μια ξεκάθαρη εικόνα. Αυτό που ξέρουμε όμως από τη διεθνή εμπειρία είναι ότι ο βαθμός αποδοχής τέτοιων αλλαγών αυξάνεται με την παροχή ευκαιριών επαγγελματικής ανάπτυξης στις/στους εκπαιδευτικούς. Δυστυχώς, η εκπαίδευση των μελλοντικών εκπαιδευτικών στην παιδαγωγική της Ιστορίας δεν αποτελεί προτεραιότητα των πανεπιστημίων από τα οποία προέρχεται η πλειονότητα των εκπαιδευτικών που διδάσκουν Ιστορία σε όλες τις βαθμίδες της δημόσιας εκπαίδευσης. Θα πρέπει, όμως, να αναγνωρίσουμε ότι τα τελευταία δύο χρόνια παρατηρούμε μια αύξηση των ευκαιριών, που προσφέρει το υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, για επαγγελματική ανάπτυξη των εν ενεργεία εκπαιδευτικών που διδάσκουν Ιστορία».

Διεθνή παραδείγματα

Ρωτάμε τον κ. Περικλέους αν υπάρχουν διεθνή παραδείγματα παρόμοια με την ιστορική εμπειρία της χώρας μας που μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για την περίπτωση μας στα σχολεία και απαντάει πως καμιά περίπτωση δεν είναι τόσο παρόμοια με μια άλλη, ώστε να δικαιολογείται η αντιγραφή προσεγγίσεων και αναφέρει την περίπτωση της Βόρειας Ιρλανδίας. «Υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις που έχουν κοινά αλλά και σημαντικές διαφορές με τη δι-

κή μας. Τέτοιες περιπτώσεις μπορούν να μας δώσουν ιδέες, αλλά όχι αναλυτικούς οδηγούς. Μια τέτοια περίπτωση είναι εκείνη της Βόρειας Ιρλανδίας, όπου το κράτος αποφάσισε την εισαγωγή μιας προσέγγισης, όπως αυτή που περιέγραφα πιο πάνω, με στόχο να βοηθήσει τα παιδιά να δουν πιο κριτικά τις αφηγήσεις της δικής τους κοινότητας αλλά και να κατανοήσουν την οπτική της άλλης κοινότητας. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι η απόφαση αυτή λήφθηκε ενώ οι δύο κοινότητες της χώρας βρίσκονταν σε σύγκρουση. Δεν πρέπει φυσικά να ξεχνάμε ότι αν και μέχρι και σήμερα η εκπαίδευση στη Βόρεια Ιρλανδία παραμένει σε μεγάλο βαθμό διαχωρισμένη, οι δύο κοινότητες λειτουργούν εντός μιας κοινής κρατικής δομής, κάτι που δεν ισχύει στην περίπτωση της Κύπρου. Η προσπάθεια αυτή είχε ουσιαστικά αποτελέσματα αλλά, όπως αναγνωρίζουν ερευνητές/ερευνήτριες που μελετούν την περίπτωση, υπάρχει απόσταση ακόμα από το επιθυμητό αποτέλεσμα».

Πολυπλοκότητα εξελίξεων

Από την εμπειρία του στις σχολικές αίθουσες, τον ρωτώ αν το

Το «Δεν Ξεχνώ» γίνεται προβληματικό, όταν αποτυγχάνει να αναγνωρίσει τον πόνο και το τραύμα των Άλλων και γίνεται εργαλείο καλλιέργειας μίσους.

σύνθημα «Δεν Ξεχνώ» είναι ακόμα ζωντανό στις νεότερες γενιές ή επιζεί ως κατάλοιπο αλλοτινών εποχών. Έχει συγκεκριμένο περιεχόμενο ως μήνυμα; «Διαφορετικοί άνθρωποι αποδίδουν διαφορετικό περιεχόμενο στο “Δεν Ξεχνώ”, και αυτό ισχύει και για τις διαφορετικές γενιές ανθρώπων στην Κύπρο. Κάπου είχα διαβάσει πρόσφατα ότι το σύνθημα “Δεν Ξεχνώ” είναι εθνικιστικό, κάτι που αποτελεί μέρος μιας προβληματικής αντίληψης, η οποία “απαγορεύει” την αναγνώριση του τραύματος που έφερε η εισβολή του 1974 στη δική μας κοινότητα. Φυσικά και δεν είναι εθνικιστικό να θυμόμαστε τον πόνο και τις απώλειες που προκάλεσε η εισβολή, όπως δεν είναι εθνικιστικό να θέλουμε να επιστρέψουμε με κάποιο τρόπο πίσω στους τόπους μας» και προσθέτει πως το «Δεν Ξεχνώ» γίνεται προβληματικό, όταν αποτυγχάνει να αναγνωρίσει τον πόνο και το τραύμα των Άλλων και γίνεται εργαλείο καλλιέργειας μίσους και τονίζει πως αυτό είναι κάτι που, δυστυχώς, βλέπουμε να είναι έντονο ανάμεσα σε κάποιες ομάδες νέων και σχετίζεται με τη γενικότερη άνοδο της Ακροδεξιάς. «Το “Δεν Ξεχνώ” είναι επίσης αναπαραγωγικό» προσθέτει, «όταν περιορίζεται στην αναπαραγωγή μιας συγκεκριμένης αφήγησης (της επίσημης ή άλλης), αποτυγχάνοντας να λάβει υπόψη την πολλαπλότητα των ερμηνειών και την πολυπλοκότητα των εξελίξεων πριν και μετά τα γεγονότα του 1974».

Η δημόσια εκπαίδευση και η Ιστορία

Ο Δημήτρης Ταλιαδώρος πρόεδρος της ΟΕΛΜΕΚ, ερωτώμενος πια η δυναμική του «Δεν Ξεχνώ» στη σχολική κοινότητα, λέει στην «Κ» πως, ενώ το «Δεν Ξεχνώ» αποτελεί διαχρονικό στόχο του υπουργείου Παιδείας, με αφορμή τα πενήντάχρονα το 2024 και ακόμα και φέτος, οι μαθητές/τριες ήλθαν πιο κοντά με την κατεχόμενη γη, το κυπριακό πρόβλημα και τα σχετικά γεγονότα, με εκδηλώσεις που διαλάμβαναν όλες τις πτυχές της κυπριακής τραγωδίας, σε πολύ υψηλό επίπεδο. Ο κ. Ταλιαδώρος βέβαια λέει πως το «Δεν Ξεχνώ» σίγουρα δεν πετυχαίνει απόλυτα τον στόχο του, επισημαίνοντας πως η παρέλευση μισού αιώνα σί-

γουρα δεν βοηθάει στη διατήρηση της μνήμης της κατεχόμενης γης, και υπάρχει ανάγκη για μία διαφορετική προσέγγιση, που θα βοηθήσει τις νέες γενιές να κατανοήσουν και να διατηρήσουν τις μνήμες των προγόνων τους. Φυσικά, ανέφερε ο κ. Ταλιαδώρος, χρειάζεται διαρκώς να τονίζεται η κατοχή, η κατεχόμενη γη και φυσικά η σύνδεση με αυτή. Σχετικά με τα πολυπολιτισμικά σχολεία του 2025 ο κ. Ταλιαδώρος λέει πως αυτοί οι μαθητές μπορούν να γίνουν κοινωνοί με ό,τι κουβαλάει το «Δεν Ξεχνώ» μέσα από το αναλυτικό πρόγραμμα του υπουργείου Παιδείας. Για το αν είναι κενό νοήματος το «Δεν Ξεχνώ», ο κ. Ταλιαδώρος

λέει πως και αυτό συμπληρώνει πενήντα χρόνια, και θεωρεί πως ορθώς το υπουργείο Παιδείας επανατονίζει κάθε χρόνο ότι το «Δεν Ξεχνώ» είναι από τους βασικούς στόχους που πρέπει τα σχολεία, ιδιωτικά και δημόσια να υπηρετούν.

Σύμφωνα με άλλους εκπαιδευτικούς κύκλους, σχετικά με το αν το «Δεν Ξεχνώ» αφορά σήμερα τους μαθητές, μάς επισημαίνεται πως η μαθητική κοινότητα δεν είναι μια ομοιογενής κοινωνική ομάδα και πως το βασικό πρόβλημα δεν έγκειται στον βαθμό που αυτό το θέμα ενδιαφέρει τα παιδιά, αλλά περισσότερο στον τρόπο με τον οποίο αυτό προωθείται σήμερα στη δημόσια εκ-

παίδευση της ελληνοκυπριακής κοινότητας. Για παράδειγμα, με αφορμή τη συμπλήρωση 50 χρόνων από τα γεγονότα του 1974 σχολεία διοργάνωσαν ποικίλες εκδηλώσεις και δράσεις που υπηρετούν τους στόχους της διατήρησης της μνήμης, την ανάγκη για ειρήνη και επανένωση, αλλά είδαμε και εκδηλώσεις οι οποίες μέσα από μια εντελώς συναισθηματική οπτική προωθούσαν εκφάνσεις της εθνικής μνήμης, οι οποίες οδηγούσαν αλλού. Για το αν πετυχαίνει τον στόχο του το «Δεν Ξεχνώ» σήμερα ή είναι κενό νοήματος για τη νέα γενιά, και πώς αυτό εκφράζεται στο δημόσιο σχολείο, αναφέρεται στην «Κ» πως το «Δεν Ξεχνώ», αποτε-

λούσε για δεκαετίες διαχρονικό στόχο του ΥΠΑΝ και πως το 2024 ήταν η χρονιά που το μαθητικό κοινό μέσα από δράσεις και εκδηλώσεις διατήρησε τη μνήμη για τα ιστορικά γεγονότα και τις τραυματικές τους συνέπειες και συνέβαλαν κατά τη δύναμή τους στις προσπάθειες για ειρήνη και επανένωση. Ωστόσο, όπως τονίστηκε, αν κρίνουμε από το επίπεδο της γνώσης των μαθητών/τριών μας για τη σύγχρονη τουλάχιστον ιστορία της Κύπρου, τα στερεότυπα που αυτοί/αυτές κουβαλούν και τα οποία εκδηλώνονται σε επετειακές εκδηλώσεις στα σχολεία, στο μάθημα της ιστορίας αλλά και σε άλλες σχολικές ευκαιρίες,

οι στόχοι αυτής της εκπαιδευτικής πολιτικής δεν επιτυγχάνονται σε ικανοποιητικό βαθμό. Για το πώς μπορεί να γίνει κοινωνός στο «Δεν Ξεχνώ» και εν γένει στην ιστορία του τόπου ο μαθητής με μεταναστευτική βιογραφία ή και παιδιά γεννημένα στην Κύπρο από μη Κύπριους γονείς στο πολυπολιτισμικό δημόσιο σχολείο του 2025, μάς επισημαίνεται πως αυτό θα μπορεί να γίνει μόνο όταν οι στόχοι του «Δεν Ξεχνώ» ενταχθούν στα Αναλυτικά Προγράμματα διαφόρων μαθημάτων αυτών των παιδιών, προκειμένου να αποκτήσουν ένα στέρεο σώμα ιστορικής γνώσης και να διαμορφώσουν ιστορική σκέψη και συνείδηση.

Ούτε ένα σεντ στον ΑΔΜΗΕ για το καλώδιο

Οι διαφωνίες δύο υπουργών της κυβέρνησης για τον GSI και η στάση του Προεδρικού Μεγάρου που δεν εντοπίζει θέμα

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Το γεωπολιτικό ρίσκο δεν φαίνεται να είναι το μοναδικό αγκάθι στην υλοποίηση του μεγαλεπήβολου ενεργειακού έργου της ηλεκτρικής διασύνδεσης της Κύπρου με τα ευρωπαϊκά ηλεκτρικά δίκτυα μέσω Ελλάδας. Το σκηνικό που έχει στηθεί το τελευταίο διάστημα γύρω από το κορυφαίο ευρωπαϊκό έργο στην Ανατολική Μεσόγειο έχει όλα τα στοιχεία να ξεπεράσει την κρίση που είχε ξεσπάσει το καλοκαίρι του 2024 και αποσοβήθηκε με την πολιτική παρέμβαση Λευκωσίας και Αθηνών, τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους. Με τις προκλήσεις της Τουρκίας ανατολικά της Κρήτης να έχουν εξαφανιστεί σχεδόν από τον δημόσιο διάλογο, νέο σκηνικό έντασης σιγοβράζει μεταξύ του Φορέα Υλοποίησης του Έργου (ΑΔΜΗΕ)

Σε πονοκέφαλο για την κυβέρνηση θα εξελιχθεί η διαφωνία δύο υπουργών της, για το έργο του ηλεκτρικού καλωδίου, εάν δεν τεθεί σε φάση υλοποίησης.

Όσα ανέφερε στη συνέντευξή του στην «Κ» των Αθηνών ο επίτροπος Ενέργειας Νταν Γιόργκενσεν δεν φαίνεται να ικανοποιούν τη Λευκωσία. Πηγές λένε πως θα πρέπει να ξεκαθαρίσει ποιος είναι ο τρόπος στήριξης του έργου από πλευράς Ε.Ε.

με τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας Κύπρου (ΡΑΕΚ).

Η άρνηση της κυπριακής πλευράς να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του ΑΔΜΗΕ για ανάκτηση εξόδων του Φορέα, πέραν όσων συμφωνήθηκαν με το πλαίσιο κατανόησης του Σεπτεμβρίου 2024, όχι μόνο ανεβάζει επικίνδυνα τους δημόσιους τόνους αλλά βγάζει στην επιφάνεια και φαινόμενα εσωστρέφειας εντός της κυβέρνησης. Η ανοικτή διαφωνία δύο υπουργείων, των Οικονομικών και Ενέργειας, δημιουργεί σκεπτικισμό για τις προθέσεις της κυπριακής κυβέρνησης για ένα έργο το οποίο θα ενισχύσει την ενεργειακή ασφάλεια της

Κυπριακής Δημοκρατίας, του τελευταίου κράτους μέλους που ενεργειακά παραμένει απομονωμένο. Επιπλέον, η διαφορετική σκοπιά με την οποία αντικρίζεται το ηλεκτρικό καλώδιο εκ των πραγμάτων δημιουργεί και πολιτικό ζήτημα για την ίδια την κυβέρνηση Χριστοδουλίδου, με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας επί του παρόντος να αποφεύγει να επαναφέρει τους δυο υπουργούς του στην τάξη.

Ένα καλώδιο, δύο απόψεις

Οι ενστάσεις που εκφράζονται για το ηλεκτρικό καλώδιο από το υπουργείο Οικονομικών δεν είναι καινούργιες και σίγου-

ρα δεν πηγάζουν μόνο από την απαίτηση του ΑΔΜΗΕ ώστε η ΡΑΕΚ να ανάνηψε το πράσινο φως προκειμένου να ανακτηθεί από τους Κύπριους καταναλωτές ένα ποσοστό από τα €300 εκατ., τα οποία όπως υποστηρίζει ο ΑΔΜΗΕ έχει δαπανήσει για την ηλεκτρική διασύνδεση. Όπως είχε γράψει εγκαίρως η «Κ», η τακτική του ΑΔΜΗΕ να κάμψει τις κυπριακές ενστάσεις με άσκηση πιέσεων μέσω και της Διεύθυνσης Ενέργειας της Κομισιόν έχει προκαλέσει έντονη ενόχληση στη Λευκωσία σε ρυθμιστικό αλλά και πολιτικό επίπεδο. Ανοικτά πλέον το υπουργείο Οικονομικών ξεκαθαρίζει πως δεν πρόκειται

να εκταμιεύσει το ποσοστό που αναλογεί στην Κύπρο για έξοδα πέραν όσων συμφωνήθηκαν τον Σεπτέμβριο του 2024 και πως δεν θα επιβαρύνει τον καταναλωτή για ένα έργο η υλοποίηση του οποίου είναι αβέβαιη. Αν' όσα γίνονται στο προσκήνιο και στο παρασκήνιο εξάγεται το συμπέρασμα πως η νέα αναταραχή φαίνεται να επηρεάζει και την ετήσια συνεισφορά των €25 εκατ. της κυπριακής πλευράς για πέντε χρόνια. Απέναντι σε όσους βλέπουν με καχυποψία τις απαιτήσεις του ΑΔΜΗΕ και σπεύδουν να τεκνώσουν το σκηνικό βρίσκεται το υπουργείο Ενέργειας, το οποίο κρατά ανοικτούς τους δι-

αύλους επικοινωνίας με Αθήνα και Βρυξέλλες, παρά το γεγονός ότι και το ίδιο συμφωνεί πως εάν το ηλεκτρικό καλώδιο δεν ξεκολληθεί από το γεωπολιτικό ρίσκο τα όσα διχάζουν τα εμπλεκόμενα μέρη θα είναι άνευ ουσίας.

Δικασμός

Εάν και εφόσον δεν σημειωθούν εξελίξεις που θα ανατρέψουν το σημεινόν σκηνικό, η διχογνωμία δύο υπουργών θα εξελιχθεί σε πονοκέφαλος για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την κυβέρνηση του, εκτός και αν αποτελεί τακτική αντιμετώπισης των θεμάτων που προκύπτουν. Ανεπίσημα από το κυβερνητικό στρατόπεδο απορρίπτουν πως δύο μέλη τους όχι μόνο δεν συμφωνούν μεταξύ τους αλλά φροντίζουν να το κάνουν δημόσια. Το Προεδρικό για την ώρα φαίνεται να τηρεί ισορροπίες ανάμεσα στους δύο υπουργούς, διαμνύοντας πως δεν πρόκειται να επιβαρυνθεί ο Κύπριος καταναλωτής για ένα έργο το οποίο υφίσταται μόνο σε μία φάση του.

Αυτή της κατασκευής του ηλεκτρικού καλωδίου από τη γαλλική NEXANS. Αν και η τοποθέτηση αφορά περισσότερο τις πρόσθετες απαιτήσεις του ΑΔΜΗΕ, το μήνυμα που δίνεται προς τα έξω αγίζει και την ετήσια συνεισφορά της Κύπρου των €25 εκατ. Πηγές στη Λευκωσία υπενθύμιζαν στην «Κ» ότι το πλαίσιο κατανόησης που υπέγραψαν Κύπρος και Ελλάδα προβλέπει πως η ετήσια ανάκτηση των €25 εκατ. προϋποθέτει ότι το ηλεκτρικό καλώδιο βρίσκεται σε τροχιά υλοποίησης, κάτι που δεν συμβαίνει. Εάν γίνουν πράξεις οι προειδοποιήσεις πως δεν πρόκειται να παρθούν οι σχετικές αποφάσεις εάν το έργο δεν μπει και πάλι σε τροχιά υλοποίησης, δεν αποκλείεται να χρειασθεί και νέα πολιτική παρέμβαση Αθηνών και Λευκωσίας. Στην κυπριακή πρωτεύουσα πηγές διαβεβαιώνουν πως οι ηγέτες των δυο χωρών μίλησαν τηλεφωνικά, τελευταίως, για το καλώδιο.

Δεν ικανοποιεί η παρέμβαση Κομισιόν

Στη Λευκωσία, εκτός από τις ενστάσεις στις απαιτήσεις του ΑΔΜΗΕ, επικρατεί έντονη ενόχληση και για τη στάση της αρμόδιας διεύθυνσης της Κομισιόν. Ενδεικτικό του κλίματος που έχει δημιουργηθεί είναι οι ανεισημίες αντιδράσεις στα όσα είπε σε συνέντευξή του στην «Κ» ο επίτροπος Ενέργειας και Στέγασης της Ε.Ε. Νταν Γιόργκενσεν, ότι «η Κομισιόν είναι πλήρως αφοσιωμένη στην ολοκλήρωση του GSI και θα συνεχίσει να εργάζεται προς αυτή την κατεύθυνση». Πηγές στη Λευκωσία έλεγαν στην «Κ» πως «πρέπει να μας εξηγήσουν ποιος είναι ο κάθε τρόπος στήριξης του έργου από την Ε.Ε.». Τα όσα είπε ο Ευρωπαίος επίτροπος, έλεγαν οι ίδιες πηγές, δεν είναι ικανοποιητικά για ένα έργο το οποίο είναι καθαρά ευρωπαϊκό και όχι της Ελλάδας, η οποία έχει αφεθεί να διαβουλεύεται με την Τουρκία για θέμα εθνικής κυριαρχίας. Όπως υποδεικνύεται, η Ε.Ε. πρέπει να τοποθετηθεί ξεκάθαρα ασκώντας πιέσεις στην Τουρκία. Εάν μέχρι τον ερχόμενο Οκτώβριο δεν σημειωθούν θετικές εξελίξεις η κυπριακή πλευρά είναι αποφασισμένη να θέσει το θέμα του καλωδίου στο Συμβούλιο Υπουργών Ενέργειας.

Στρατηγική μυωπία και εθνικισμός

Του δρος ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ

Η 15η Ιουλίου είναι μια μέρα που στην Κύπρο οφείλουμε να τη θυμόμαστε για τις καταστροφικές της συνέπειες και για το πρόσχημα που δόθηκε στην Τουρκία για να εισβάλει στην Κύπρο και να κατέχει παράνομα μέχρι σήμερα το 37% των εδαφών της Κυπριακής Δημοκρατίας. Είναι παράλληλα όμως και μια μέρα στην οποία οφείλουμε να αναρωτηθούμε και να εξαγάγουμε συμπεράσματα για τις επιπτώσεις που έχουν νοσηρά ιδεολογήματα στην πολιτική ζωή του τόπου. Στην προκειμένη περίπτωση το ιδεολόγημα δεν είναι άλλο από τον εθνικισμό που οδήγησε τους κουντικούς με τη συνεργασία της ΕΟΚΑ Β' σε ένα ολέθριο σφάλμα εξωτερικής πολιτικής.

Η βιβλιογραφία των Διεθνών Σχέσεων και της Ανάλυσης Εξωτερικής Πολιτικής έχει αναλύ-

σει μια σειρά από σφάλματα στα οποία οι πολιτικές ηγεσίες μιας χώρας μπορεί να υποπέσουν. Ένα από αυτά είναι το σφάλμα της υπερ-επέκτασης (overexpansion), όταν ένα κράτος προσπαθεί μέσα από τη χρήση στρατιωτικής ισχύος να μεγαλώσει και να επεκταθεί πέρα από τα όρια που του επιτρέπουν οι υλικές του δυνατότητες και η στρατιωτική ισορροπία ισχύος σε διεθνές ή περιφερειακό επίπεδο. Σε αυτές τις περιπτώσεις το σύστημα τιμωρεί αυτά τα λάθη αμείλικτα. Τέτοιο παράδειγμα ήταν και η απόπειρα της ναζιστικής Γερμανίας και της φασιστικής Ιταλίας να αλλάξουν τις παγκόσμιες ισορροπίες στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Τέτοιο παράδειγμα επίσης ήταν και η απόπειρα της Χούντας των Αθηνών και της ΕΟΚΑ Β' να πετύχουν την Ένωση μέσω του πραξικο-

πήματος εναντίον της νόμιμης κυβέρνησης του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Η Χούντα όχι μόνο δεν διάβασε την ισορροπία ισχύος στην περιοχή που ήταν εναντίον της, δρώντας μονομερώς, αλλά δεν έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην ισορροπία αεροπορικής ισχύος καθώς η τουρκική αεροπορία θα είχε την πρωτοκαθεδρία ελέω και της γεωγραφικής της εγγύτητας με την Κύπρο. Εξάλλου, ένας άλλος παράγοντας όταν χρησιμοποιείς στρατιωτική ισχύ είναι και η απώλεια της ισχύος που έχεις όσο πιο μακριά βρίσκεσαι από τα σύνορά σου. Το βιβλίο του Αλέξη Παπαχελά «Ένα Σκοτεινό Δωμάτιο», στη βάση μαρτυριών αξιωματικών της Πολεμικής Αεροπορίας είναι κατατοπιστικό. Εάν ένα ελληνικό μαχητικό ήθελε να χρησιμοποιήσει όλο του το πολεμικό

φορτίο πάνω από την Κύπρο, τότε δεν θα μπορούσε να επιστρέψει πίσω στην Ελλάδα (σελ. 402-407). Ταυτοχρόνως, σε ένα σενάριο εμπλοκής της ελληνικής αεροπορίας, πέρα από το ότι θα σήμανε πιθανότητα γενικευμένο πόλεμο με την Τουρκία, σε αυτό τον πόλεμο η ελληνική αεροπορία θα είχε χάσει ήδη δεκαοκτώ αεροσκάφη αφήνοντας την ελληνική Πολεμική Αεροπορία σε δυσμενή θέση.

Τι επεξηγεί, λοιπόν, αυτή την ολέθρια απόφαση η οποία δείχνει στρατηγική «μυωπία» από πλευράς της Χούντας; Εδώ αν και υπάρχει διάλογος ανάμεσα σε ιστορικούς και μελετητές για τον ρόλο των ΗΠΑ και τις διαβεβαιώσεις που φαίνεται να δόθηκαν από αξιωματικούς της CIA προς τον Ιωαννίδη για απουσία τουρκικής επέμβασης, το ουσιαστικότερο σημείο είναι πως όλ-

η απόφαση λήφθηκε στη βάση μιας υπερεκτίμησης των ελληνικών στρατιωτικών δυνατοτήτων και υποτίμησης της δυνατότητας της Τουρκίας να παρέμβει. Η υπερεκτίμηση αυτή ήταν αποτέλεσμα μιας στρεβλής αντίληψης της πραγματικότητας από την ηγεσία της Χούντας, κυρίως του Ιωαννίδη, την οποία αποδέχτηκε και η τοπική ηγεσία της ΕΟΚΑ Β'. Τη στρεβλή αυτή αντίληψη έθρεψε όχι ο ρεαλισμός αλλά ο άκρατος εθνικισμός της Χούντας, οδηγώντας την ηγεσία της να πάρει ολέθριες αποφάσεις για τον τόπο.

Το κυριότερο μάθημα που μπορούμε να μάθουμε είναι πως ο εθνικισμός ως ιδεολογία δεν μπορεί να οδηγήσει την εκάστοτε πολιτική ηγεσία σε ορθολογιστικές αποφάσεις ούτε και μπορεί να οδηγήσει σε αποφάσεις βασισμένες στις αρχές της Realpolitik, παρά

τα όσα κάποιοι ούτω καλούμενοι «ρεαλιστές» διαλαλούν σήμερα σε Κύπρο και Ελλάδα. Το παράδοξο είναι πως ο εθνικισμός δεν ωφελεί το εθνικό/κρατικό συμφέρον. Αυτό το μάθημα είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε μια εποχή στην οποία βλέπουμε τόσο την άνοδο της Ακροδεξιάς βασισμένη σε μεγάλο βαθμό στα ίδια συνθήματα που βασίζονται στον ανεδάφιστο στόχο της Ένωσης με την Ελλάδα. Το διεθνές σύστημα, όταν κυνηγά τέτοιους στόχους που δεν έχουν επαφή με την πραγματικότητα, τιμωρεί και την τιμωρία για μας την αντικρίζουμε καθημερινά στον Πενταδάκτυλο.

Ο δρ Αλέξανδρος Ζαχαριάδης είναι διεθνολόγος, ερευνητικός συνεργάτης του Πανεπιστημίου Κύπρου και του Ελληνικού Παρατηρητηρίου του London School of Economics.

➤ ΕΛΛΑΔΑ από €699

➤ ΕΞΩΤΙΚΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ από €2089

➤ ΕΥΡΩΠΗ από €875

Καλοκαιρινές αποδράσεις; Βρες το δικό σου πακέτο!

Ταξίδια με χαμόγελο!

PROUD MEMBER
FOR 30 years!

Orthodoxou
Travel

77 77 17 67

orthodoxoutravel.com

Περί πολιτικής ευθύνης

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Πέρα από τον εντοπισμό των ποινικών και πειθαρχικών ευθυνών, το πόρισμα της Επιτροπής για τους αερόσακους Τακάτα έχει μια επιπρόσθετη βαρύνουσα σημασία. Αναδεικνύει καθαρά τη νοοτροπία που κυριαρχεί σε ό,τι αφορά το θέμα της πολιτικής ευθύνης. Μια νοοτροπία η οποία αφαιρεί από την άσκηση της πολιτικής την ηθική και αποτελεί μια από τις πιο σοβαρές παθογένειες του κράτους, αφού κλονίζει συθέμελα την εμπιστοσύνη του κόσμου προς αυτό. Η ανάληψη πολιτικής ευθύνης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το ήθος του πολιτικού και αυτό είναι με τη σειρά του άρρηκτα συνδεδεμένο με το σύστημα αξιών που εκείνος φέρει και το οποίο του παρέχει τα εφόδια να αναγνωρίζει ποιο είναι το χρέος και το καθήκον του. Όταν δεν υπάρχει αυτό το σύστημα αξιών, τότε το αποτέλεσμα είναι το αμοραλιστικό «εγώ δεν ήξερα, δεν άκουσα, δεν έμαθα και άρα δεν φέρω καμία ευθύνη», το οποίο μετατρέπεται εκάστοτε πόρισμα σε άχρηστα χαρτιά καταχωνιασμένα σε συρτάρια.

Και γι' αυτό η αποσαφήνιση στο εν λόγω πόρισμα του τι σημαίνει πολιτική ευθύνη είναι εξόχως σημαντική, διότι υπενθυμίζει πού πρέπει να βρίσκεται ο πύχνης, ξεκαθαρίζοντας πως όποιος πολιτικός δεν αντιλαμβάνεται τον ορισμό της, τότε είναι ανάξιος να ασκεί πολιτική. Δύο νεο-αρά παιδιά πέθαναν και ένα άλλο υπέστη ανεπανόρθωτο τραυματισμό και οι διατελέσαντες υπουργοί εξακολουθούν να επικαλούνται την άγνοιά τους ως τεκμήριο της μη ευθύνης τους, διατηρώντας τη νοσηρή πεποίθηση πως αυτή η άγνοια ισοδυναμεί με συγχωροχάρτι. Το πόρισμα, ωστόσο, έρχεται να τους διαλύσει αυτήν τη βολική ψευδαίσθηση: «Η πολιτική ευθύνη είναι αντικειμενική. Δεν χρειάζεται να έχει άμεση και προσωπική εμπλοκή ένας υπουργός σε ένα ζήτημα για να του καταλογιστεί. Αρκεί να επιπίπτει το κρίσιμο ζήτημα στο πεδίο των αρμοδιοτήτων του. Η πολιτική ευθύνη βαρύνει τους υπουργούς και για πράξεις ή παραλείψεις των υπαλλήλων του υπουργείου τους ή των υπηρεσιών και νομικών προσώπων». Και αυτή την καταλυτική αποσαφήνιση, ο πολιτικός που θα την αμφισβητήσει το μόνο που θα πετύχει είναι να φανερώσει την πολιτική του μικρότητα.

Η πολιτική ευθύνη δεν έχει ποσώς να κάνει με το τεκμήριο της αθωότητας, αλλά με το πολιτικό ήθος. Και όταν το πόρισμα αποφαινεται πως οι «διατελέσαντες υπουργοί Μεταφορών φέρουν βαριά πολιτική ευθύνη για την αδράνεια, απραξία, αμέλεια και αδιαφορία που επέδειξε το ΤΟΜ, τμήμα που υπάγεται στην αρμοδιότητα του υπουργείου τους», το λιγότερο που όφειλαν ήδη να πράξουν οι κύριοι αυτοί ήταν να αναγνωρίσουν την ευθύνη τους, να την αναλάβουν και να απολογηθούν με σκυφτό το κεφάλι. Όχι μόνο δεν έπραξαν ακόμα κάτι τέτοιο, αλλά «με το πρόσχημα ότι ουδείς τους ενημέρωσε για το πρόβλημα με τους αερόσακους Τακάτα και τον τρόπο με τον οποίο το ΤΟΜ αντιμετώπιζε το πρόβλημα»(!) επιμένουν πως είναι άμοιροι ευθυνών. Το πόρισμα έρχεται λοιπόν να αναδείξει αυτήν τη νοοτροπία που αποτελεί μια από τις πιο σοβαρές μας παθογένειες: «Το παιχνίδι της μη ανάληψης ευθύνης και μετάθεσης της ευθύνης σε άλλους είναι ευρέως διαδεδομένο και έχουν διαμορφωθεί και παγιωθεί, σε μεγάλο βαθμό, λανθασμένες και επικίνδυνες νοοτροπίες που θα πρέπει να εκριζωθούν και να αντικατασταθούν με γνώμονα την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος. Για να γίνει δε αυτό, στα διάφορα πόστα πρέπει να τοποθετούνται πρόσωπα τα οποία συναισθάνονται ότι οι υψηλές θέσεις συνοδεύονται και από πολλές ευθύνες, τις οποίες θα πρέπει να είναι έτοιμοι να αναλάβουν και να υποστούν τις συνέπειες σε περίπτωση αποτυχίας... Εάν τα πρόσωπα στην κορυφή της πολιτικής και κοινωνικής πυραμίδας δεν αναλαμβάνουν ευθύνη για τις πράξεις και παραλείψεις τους, τότε ενθαρρύνουν την εδραίωση γενικών και πολιτικής ασυδοσίας» και με τη μη ανάληψη ευθύνης δεν «... καλλιεργείται η πραγματική εμπιστοσύνη του πολίτη προς το κράτος και τους θεσμούς». Αυτή την παράγραφο έχουμε ευθύνη να τη θυμόμαστε καθημερινά, μήπως επιτέλους εμπεδώσουμε πως οφείλουμε να θέσουμε ως πρώτιστο κριτήριο και απαίτησή μας το πολιτικό ήθος.

elenixenou11@gmail.com

ΕΡ/ΑΝΘΩΝ ΒΕΓΕΡΦΟΝ

Καννός και λάβα από έκρηξη ηφαιστείου κοντά στο Γκρίνταβικ, Ρέικιανες, της Ισλανδίας. Σύμφωνα με την Ισλανδική Μετεωρολογική Υπηρεσία, ξεκίνησε ροή μάγματος στην οροσειρά του κρατήρα Σούντχνουκ στις 16 Ιουλίου.

Να θυμηθώ να μην ξεχάσω

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Τον Μάρτιο που πέρασε και λίγο πριν πραγματοποιηθεί η πενταμερής διάσκεψη στη Γενεύη, οι «πατριωτικές δυνάμεις» του τόπου έβλεπαν συνωμοσίες, ξένα συμφέροντα και συμπαρατάσσονταν πανικόβλητες σε κοινό μέτωπο για να αντιμετωπίσουν έναν νέο εχθρό. Επρόκειτο για ένα δικονομικό πρόγραμμα που παραδόξως ανακάλυψαν εννέα χρόνια μετά τη λειτουργία του. Ένα εθελοντικό πρόγραμμα που διοργάνωνε επισκέψεις μαθητών και εκπαιδευτικών στα κατεχόμενα, με στόχο να γίνουν γνωστά τα κατεχόμενα εδάφη στη νέα γενιά. Με στόχο να μην ξεχάσουν, όπως άλλωστε τους υπενθυμίζει για χρόνια το σύνθημα που βρισκόταν στα τετράδια τους. Να μάθουν την ιστορία του τόπου και να ξέρουν για τι πρέπει τελικά να αγωνίζονται.

Όμως για τους κυρίους Κουλία, Σαββίδη, Μυλωνά ήταν αιτία παραίτησης ή και αποχώρησης από την κυβέρνηση με δεδομένο ότι αυτή επέτρεπε να διοργανώνονται τέτοιες εκδηλώσεις. Και βεβαίως για το ακροδεξιό ΕΛΑΜ, ο λόγος για τον οποίο η υπουργός Παιδείας Αθηνά Μιχαηλίδου θα έπρεπε να παραιτηθεί την ίδια στιγμή. Αγωνώντας βολικά πως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μήνες πριν, αναφερόμενος στο ίδιο ακριβώς πρόγραμμα που εκείνοι κατακραυγάζονταν, υποστήριζε πως προωθούσε την ειρήνη και τη συμφιλίωση μέσω της εκπαίδευσης. Και το χρησιμοποιούσε για να καταγγείλει τον Ερσίν Τατάρ για αδιαλλαξία όταν αυτός ανέστειλε τη συμμετοχή της τ/κ πλευράς σε αυτό.

Η κρίση που προκάλεσε το Imagine εκτονώθηκε σχετικά γρήγορα. Όχι γιατί ο Νίκος Χριστοδουλίδης τους υπέδειξε με τον ίδιο ορθολογισμό που υποδείκνυε στον Ερσίν Τατάρ μήνες πριν, πως αυτό το πρόγραμμα βοηθούσε τη νέα γενιά να μάθει τους τόπους της και την ιστορία της. Αλλά γιατί μπροστά στον φόβο μιας εσωτερικής κρίσης άφησε την Αθηνά Μιχαηλίδου να κάνει πλήρη αναδίπλωση.

Η τάξη επιβλή, οι ανησυχίες για το ενδεχόμενο εκτουρκισμού ή ρωγμών στο ελληνικό φρόνημα των μαθητών κμwfθησαν και όλα γύρισαν στις φυσιολογικές μας ρυθμίσεις. Μόνο που ενώ οι μονίμως ανησυχούντες έβλεπαν εχθρούς και αλλότρια κίνητρα πίσω από μία εκδρομή στα Κατεχόμενα, έχαναν πλήρως τη μεγάλη εικόνα του Κυπριακού. Και επιβεβαίω-

ναν την υποκρισία μέρους της πολιτικής ηγεσίας διαχρονικά. Κανείς από αυτούς περιλαμβανομένης της κυβέρνησης δεν ανησυχούσε, όταν η απεσταλμένη του γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών παραδεχόταν λίγο πριν από τη διάσκεψη ότι η διζωνική, δικονομική ομοσπονδία δεν αποτελεί πλέον κοινό σημείο αναφοράς. Κανείς δεν διερωτήθηκε το εξής: Αν η διζωνική, δικονομική ομοσπονδία πέθανε, τότε με ποιο τρόπο ελπίζουμε πως θα λυθεί το Κυπριακό;

Ήταν μία δήλωση που γκρέμιζε μύθους, που απογύμνωνε τακτικισμούς και αποκρυστάλλωνε μία σκληρή αλήθεια. Ότι το Κυπριακό τείνει να λυθεί μόνο του σιωπηρά. Και πως αυτή η σιωπηρή λύση ίσως να είναι βολική για πολλούς που φλερτάρουν με τη διαίωξη του στάτους κβο. Η περικλειστη πόλη της Αμμοχώστου άνοιξε, υποδέχεται τουρίστες και ξαναζώντανε χωρίς τους κατοίκους της. Η Μόρφου κτίζεται, το Τρίκωμο άλλαξε άρδην φυσιογνωμία. Το περιουσιακό λύνεται μόνο του και οι πρόσφυγες, ένας μετά τον άλλον πεθαίνουν, όπως μαζί τους πεθαίνουν οι τόποι και οι μνήμες τους. Και η διαπραγμάτευση για το Κυπριακό; Ένας συνεχής τακτικισμός που περιορίζεται πλέον για το αν θα ασχοληθεί τελικά μαζί μας η Ε.Ε. και με ποιον τρόπο. Ποιος θα κερδίσει το blame game και ποιος θα στεφθεί νικητής στο δικό του ακροατήριο. Μία θλιβερή πλέον συζήτηση για το ποια νεκροταφεία θα συντηρηθούν και ποια οδοφράγματα θα ανοίξουν. Όχι σε επίπεδο τεχνικών επιτροπών αλλά ως το κύριο αντικείμενο των διεθνών διασκέψεων.

Μείναμε πλέον να αναπαράγουμε κούφια συνθήματα κάθε 20ή Ιουλίου. Σε αναρτήσεις, σε εθνικά μνημόσυνα και μεταξύ μας. Για έναν αγώνα αντοχής και υπομονής. Για τους αγώνες που θα δίνουμε μέχρι τη μέρα της δικαιοσύνης. Και τραγουδώντας για τον Πενταδάκτυλο, που πρέπει να ανασπκωθεί και να τους αποσειεί. Κτιζοντας νέες πολιτικές καριέρες, ανακαλύπτοντας έναν νέο μακροχρόνιο και ταϊζοντας βολικά σανό, όσο οι πραγματικοί κότες στο Κυπριακό αλλάζουν άρδην τη ζωή και τον τόπο. Ενόσω το πατριωτικό εξελίσσεται να είναι η μόνιμη άρνηση. Και ο μισός μας τόπος συνθήματα σε τετράδια, γιορτές και σε μία χαμένη συνείδηση, που προσπαθούμε να πείσουμε, πως δεν ξεχνάμε.

economidoum@kathimerini.com.cy

Ο πνιγνός Ιούλης

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

«**Κάνει** ζέστη. Πολλά ζέστη. Πάλι είναι Ιούλιος μήνας. Τρελός Ιούλιος. Τρελάθηκε προ πολλού ο Ιούλιος. Αυτό το νησί έζησε την πιο ματωμένη μέρα του μέσα στον Ιούλιο». Ο Σενέρ Λεβέντ έχει νιώσει στο πετσί του την αγριότητα του Ιουλίου. Αλλά και τώρα, καθώς εκπνέει το τελεσίγραφο της παράδοσής του στις τουρκικές αρχές ώστε να εκτίσει την ποινή φυλάκισης που του επέβαλε το δικαστήριο της Άγκυρας, μια νέα πληγή άνοιξε στον ημερολογιακό χάρτη του πιο σκληρού και πιο αδυσώπητο μήνα του κυπριακού θέρους. «Με συνέλαβαν μέσα στον Ιούλιο. Δεν έχει απομείνει γεύση ακόμα και στα κεράσια μέσα στον Ιούλιο. Δεν λέω κατάρα σε εσένα Ιούλιε. Μην αναθεματιστείς και ας μην μας λείψουν οι πεταλούδες. Να γίνει βάλασμο στις πληγές μας η μυρωδιά των αλμυρών φυκιών». Έχει μια υποδόρια ποιητικότητα ο δημοσιογραφικός λόγος του Λεβέντ που καθπλώνει. Ο εκδότης της Αβρούπα δεν φοβάται να εκτεθεί συναισθηματικά, κατά τον ίδιο τρόπο που δεν φοβάται να συγκρουστεί πολιτικά με το καθεστώς Ερντογάν. Θαρραλέος κι έτοιμος να αναλάβει την ευθύνη απέναντι στο νόημα των λέξεων. Γι' αυτό λέει την κατοχή κατοχή, τον φασισμό φασισμό και το δίκαιο δίκαιο. «Ζητούν να παραδοθώ; Δεν παραδίδομαι σε φασίστες. Δεν είμαι εγώ αυτός που ουσιαστικά πρέπει να λογοδοτήσει στη Δικαιοσύνη, αυτός είναι. Και δεν έχω απολύτως καμία αμφιβολία ότι στο τέλος θα δώσει αυτή τη λογοδοσία. Κοιτάτε στον ορίζοντα. Στο αύριο υπάρχει η κατάρρευσή του. Και η ανάσταση των καταπεσμένων!». Δεν φοβάται τις λέξεις ο Σενέρ Λεβέντ. Ας είναι αυτό ένα μάθημα σε όσους της δικής μας πλευράς συνεχίζουν να κρύβονται στις σκιές της Ιστορίας.

«Οι σειρήνες ηχούν ξανά, φέρνοντας στη μνήμη το τραύμα, αλλά και την ευθύνη. Για να διαφυλάξουμε τη δημοκρατία. Για να μην αφήσουμε ποτέ ξανά τον δικασμό να ριζώσει στον τόπο μας». Η ανακοίνωση της Προεδρίας της Δημοκρατίας είναι ένα καλό παράδειγμα πως μπορεί να ισορροπήσει κανείς σε λεκτικούς ακροβατισμούς. Αν πρέπει να χωρέσω σε μια μόνο λέξη το συναισθημα που μου προκάλεσε η ανακοίνωση είναι: απογοήτευση. Γιατί τι άλλο από απογοήτευση μπορεί να προκαλεί η δειλία να αναμετρηθούμε με ιστορικά γεγονότα που πλήγωσαν θανάσιμα τον τόπο μας; Το πραξικόπημα είναι πραξικόπημα. Δεν είναι δικασμός. Όταν οι παρακρατικοί καταλύουν την έννομη τάξη, όταν με τη βία επιχειρούν να επιβάλουν ένα δικτατορικό καθεστώς, το πραξικόπημα το λέμε πραξικόπημα. Τελεία. Κι αυτό όχι για να σκαλίζουμε τα παλιά, αλλά από σεβασμό στη μνήμη εκείνων που θυσιάστηκαν για τη δημοκρατία. Από σεβασμό σε αυτούς που έδωσαν τη ζωή τους για να μπορούν να πολιτευτούν όσοι κατοικοεδρεύουν στο δωμάτιο της εξουσίας. Ήταν πολύ περισσότερα από «δικασμός» λοιπόν. Ήταν προδοσία, από ανθρώπους με ονοματεπώνυμα που άνοιξαν την Κερκόπορτα.

Αλλά τι να περιμένει κανείς από ένα λαό που εθίστηκε στο ξέπλυμα των κάθε λογής λεκέδων. Από εθνικές προδοσίες μέχρι οικονομικά σκάνδαλα – ξεπλυμένα όλα στην κοινωνική κολλημύθρα όπου επιπλέουν τα λεφτά, το ίδιο ακριβώς όπως και τα απορρίμματα. «Και τι περιμένεις από ανθρώπους / που τους βιάσανε τις γυναικές μπροστά στα μάτια τους / και δεν τράβηξαν τον σουγιά τους» έλεγε ο Παντέλης Μιχαηλίδης, από το 1975 κιόλας. Τι περιμένουμε αλήθεια; Λίγη ειλικρίνεια ενδεχομένως. Και αξιοπρέπεια, αυτό ναι. Ωστε να μην αποφεύγουμε το κοπίδι των λέξεων.

Υ.Γ.: Η ταινία του Μιχάλη Κακογιάννη «Ατίτλας 74» εντάχθηκε στα 1001 ντοκιμαντέρ της UNESCO που διαφυλάσσουν την παγκόσμια ιστορική μνήμη. Πρόκειται για ένα σπουδαίο ντοκουμέντο που καταγράφει με συγκλονιστικό τρόπο όψεις της ιστορικής αλήθειας για την τουρκική εισβολή του 1974. Το Ίδρυμα Μιχάλη Κακογιάννης το αποκατέστησε και το ψηφιοποίησε έτσι ώστε να καταχωρηθεί στη διαδικτυακή Ταινιοθήκη La Scam. Να μια ευκαιρία για τα νέα παιδιά να εντυφλήσουν στα γεγονότα με την αμεσότητα της κινηματογραφικής αφήγησης. Το υπουργείο Παιδείας δεν χρειάζεται να περιμένει ως τον επόμενο επετειακό ύλην. Και οι υπόλοιποι 11 μήνες είναι εξίσου πνιγνοί ώστε ν' αναζητήσουμε οξυγόνο στα ξέφωτα της Ιστορίας.

stavros.christodoulou@gmail.com

Στρες τεστ

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Πριν από δύο περίπου μήνες, η «Οικονομική Καθημερινή» δημοσίευσε πληροφορίες σύμφωνα με τις οποίες, η Άγκυρα θα υπέβαλλε σε «στρες τεστ» τον απεσταλμένο της Ε.Ε. στο Κυπριακό, πρώην επίτροπο Γιοχάνες Χαν. Παρά τους πανηγυρισμούς της Λευκωσίας για τον διορισμό Χαν, η «Κ» σημείωνε ότι η διαδρομή του Αυστριακού επισήμου θα είναι δύσκολη. «Οι μόνο γιατί ένας διορισμός δεν μεταφράζεται αυτομάτως σε «ενεργότερη εμπλοκή» της Ε.Ε. που ζητάει εδώ και δυόμιση χρόνια ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης. Αλλά και γιατί «η Τουρκία θα επεδίωκε να υποβάλει τον Γιοχάνες Χαν σε «πολιτικές εξετάσεις», προκειμένου να συναντήσει στην ουσιαστική εμπλοκή του στο Κυπριακό, περιλαμβανομένης και της συμμετοχής του στην πολυμερή διάσκεψη». Ως γνωστόν, η πολυμερής διάσκεψη ολοκληρώθηκε προχθές στη Νέα Υόρκη και ο Γιοχάνες Χαν απουσίαζε. Και απουσίαζε ως αποτέ-

λεσμα του «στρες τεστ», στο οποίο εξακολουθεί να υποβάλλεται από την Άγκυρα. Άλλωστε, για τον ίδιο λόγο, δεν πήρε ραντεβού, όχι μόνο από τον Χακάν Φιντάν, αλλά ούτε από τον Ερσίν Τατάρ, ο οποίος δεν είναι ιδιαίτερα πολυάσχολος, αν συνυπολογίσουμε ότι είχε τον χρόνο να συναντήσει τον Φειδία Παναγιώτου.

Όλα αυτά, λοιπόν, γίνονται προκειμένου να ελεγχθεί η «προσαρμοστικότητα» της Ε.Ε., σε σχέση με τις θέσεις που ήδη προβάλλει ως προαπαιτούμενο η τουρκική πλευρά, για να συναντήσει σε νέα διαδικασία απευθείας διαπραγματεύσεων για διευθέτηση του Κυπριακού. Με πολύ απλά λόγια, η στάση που θα υιοθετήσει ο Γιοχάνες Χαν έναντι των τουρκικών θέσεων για κυριαρχική ισότητα του ψευδοκράτους, «μέσω ικανοποίησης των τριών Άλφα, απευθείας εμπορίου, απευθείας πτήσεων και απευθείας σχέσεων της ΤΔΒΚ με την Ε.Ε., θα κρίνει πολλά», όπως έλεγαν στην «Κ» ξένοι διπλωματικοί κύκλοι.

Αυτό το παιχνίδι που έχει στήσει η

Άγκυρα, στοχεύοντας στην «προσαρμογή» των Βρυξελλών, με τις τουρκικές θέσεις, διευκολύνεται από δύο αδύναμους κρίκους:

- Ο πρώτος είναι η ίδια η Ε.Ε. Η οποία, παρά το άδειασμα του απεσταλμένου της στο Κυπριακό, από την Άγκυρα και τον Ερσίν Τατάρ, δεν τόλμισε να αρθρώσει λέξη. Ούτε νύξη, ούτε παράπονο από την Ε.Ε. Παρακολουθεί «στωικά» την Τουρκία να απορρίπτει τον ρόλο του Γιοχάνες Χαν, υποβαθμίζοντάς τον σε «εσωτερική ενέργεια» της Ε.Ε. Και αποφεύγει να θέσει ουσιαστικά την Τουρκία προ των ευθυνών της, στάση που δυστυχώς η Ε.Ε. τηρεί σε όλα τα ανοικτά μέτωπα, πέραν του Κυπριακού. Περιλαμβανομένου ακόμη και του καλωδίου ηλεκτρικής διασύνδεσης της Κύπρου, το οποίο έχει καταστεί όμηρος της Τουρκίας, παρά το γεγονός ότι συγχρηματοδοτείται από την ίδια την Ε.Ε.

- Ο δεύτερος αδύναμος κρίκος είναι η Λευκωσία, η οποία γνωρίζει και τις σημεινές δυνατότητες της Ε.Ε., αλλά και τις

προτεραιότητές της. Προτεραιότητες που έχουν οδηγήσει στην αναγόρευση της Τουρκίας σε στρατηγικό εταίρο, και σε ζητήματα άμυνας και ασφάλειας. Ακόμη και μετά από την εξέλιξη αυτή, για την οποία ο ΥΠΙΑΜ της Ελλάδας Νίκος Δένδιας εξέφρασε ανησυχία για συμμετοχή της Τουρκίας στο πρόγραμμα SAFE, κάνοντας λόγο για «κερκόπορτα», η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη εξακολουθεί να εξαπλώνεται στο αφήγημα της ανυπαρκτής διασύνδεσης ευρωτουρκικών-Κυπριακού, θεωρώντας ότι αυτή η πολιτική και πρακτικά ανυπόστατη διασύνδεση, θα μας λύσει το Κυπριακό.

Τα πράγματα είναι δυστυχώς διαφορετικά. Αν «κάνουμε λογαριασμό» της προχθεσινής πολυμερούς διάσκεψης, θα δούμε ότι το αποτέλεσμα εξυπηρετεί κατά κύριο λόγο την Τουρκία, η οποία έχει εκτρέψει τις συζητήσεις σε ΜΟΕ «δύο οντοτήτων», επικαλύπτοντας την ουσία του Κυπριακού. Κι ενώ η διχοτόμηση είναι μπροστά μας, η Λευκωσία που πήρε απλώς μια παράταση, κτενίζεται, αρκού-

μενη σε μια επικοινωνιακή διαχείριση. Επαναλαμβάνοντας το αφήγημα της διζωνικής δικονομικής ομοσπονδίας (ΔΔΟ), παρά το γεγονός ότι ο ίδιος ο ΟΗΕ της λέει κατάμουτρα και δημόσια ότι αυτό τελείωσε, δεν περπατά. Όμως, η κυβερνήσή μας δεν πτοείται και θεωρεί ότι θα ενεργοποιήσει τη βολικά απόουσα Ε.Ε., μέσω της οποίας θα πείσει και τον ΟΗΕ και εν τέλει θα πειθαναγκάσει και την Άγκυρα να μας λύσουν όλοι μαζί το Κυπριακό, στη βάση ΔΔΟ (σ.σ. την οποία δεν είμαι σίγουρος ότι εμείς θέλουμε).

Ομολογώ ότι όλο αυτό είναι, αν μη τι άλλο, ένα υπερφιλόδοξο πλάνο. Αν και στερείται ουσίας, δεν παύει να έχει έντονο επικοινωνιακό χαρακτήρα. Και σίγουρα δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από το στρες τεστ της Άγκυρας προς τον Γιοχάνες Χαν. Διότι η δική μας κυβέρνηση, έχει την ιδιότητα να δοκιμάζει όχι μόνο την αντοχή και την υπομονή μας, αλλά και τη νοημοσύνη μας.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Η ζούγκλα και το ειρηνοδικείο

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Η ελληνική εξωτερική πολιτική βρίσκεται στο πιο δύσκολο σημείο καμπής εδώ και δεκαετίες. Περνάμε μια περίοδο απαντών επεισοδίων, τα οποία δεν έχουν ευτυχιά κατάληξη. Διαβάζουμε επί μήνες κλιμακούμενες δηλώσεις ότι βρισκόμασταν ένα βήμα πριν από μια συμφωνία με την Τουρκία για παραπομπή των διαφωνιών μας στο Διεθνές Δικαστήριο με βάση μια «καλή διευθέτηση». Οι γνωρίζοντες ομιλούν,

Η Ελλάδα είναι μια ισχυρή χώρα, αλλά πρέπει να μάθουμε να λειτουργούμε με λίγα λόγια και δράση, που είτε πείθει είτε επιβάλλει τη θέλησή της στο πεδίο. Άλλος τρόπος επιβίωσης δεν υπάρχει.

όμως, για σκληρύηση των τουρκικών θέσεων, πώς, δηλαδή, είναι πολύ πίσω από όσα είχαν κατ’ αρχήν συμφωνήσει Αποστολίδης - Σινηριλιόγλου προ εικοσαετίας. Σηκώθηκε σκόνη που εξαφανίστηκε όσο εύκολα σπukώθηκε. Η κυβέρνηση σήκωσε το θέμα Μπελέρν και η Αθήνα πίστεψε τις διαβεβαιώσεις Ράμα για την παραμονή του στη θέση όπου νόμιμα εξελέγη, ενώ εξίσου εύπιστοι σταθήκαμε απέναντι στο Κάιρο για τη Μονή Σινά. Και τελευταία, βιώσαμε τα συνεχή επεισόδια με τη Λιβύη. Η πορεία είναι πάντοτε ίδια. Κάθε φορά σπukώθηκε ο πύκνος πολύ ψηλά και περάσαμε από κάτω. Για κάποιο λόγο διαβάσαμε λάθος τις προθέσεις των απέναντι, αγορά-

ζοντας το «καλό σενάριο» σε μια γεωπολιτική γεγονιά, όπου πάντοτε φρόνιμο είναι να βεβαιώνεται ότι έχεις ακόμη το πορτοφόλι σου στην τσέπη βγαίνοντας από το παζάρι. Στην κοινή γνώμη επικρατεί ένα κλίμα απογοήτευσης και ενδεχομένως θυμού μας πάνει εκείνο το παραδοσιακό «πάλι φάπες τρώμε από όλους», που μπορεί να γίνει πολιτικά δηλητηριώδες.

Κανείς δεν λέει ότι τα πράγματα είναι εύκολα ή ότι υπάρχουν έτοιμες λύσεις. Πρέπει, όμως, να προσέχουμε ποιο θέμα ανεβάζουμε, πόσο ανεβάζουμε τον πύκνο και πώς διαβάζουμε τον αντίπαλο.

Είμαστε στην εποχή της απόλυτης γεωπολιτικής ζούγκλας, όπου η ισχύς επιβάλλεται σε μεγάλο βαθμό με μυστικές επεκρήσεις, ...βαλίτσες και πολύ τσαμπουκά. Α ναι, και έναν ιδιωτικό τομέα που λειτουργεί σαν μακρύ χέρι ενός κράτους σε δύσκολες χώρες. Το παιχνίδι αυτό το ξέρουν καλά οι υπόλοιποι παίκτες στη γειτονιά μας, ο Ερντογάν, ο Ράμα, οι πολέμαρχοι της Λιβύης. Αν εμείς πάμε απέναντι σε τέτοιους παίκτες επισημόντας το διεθνές δίκαιο, είναι σαν να βρισκόμαστε στην πιο άγρια ζούγκλα και να πηγαίνουμε να ζητήσουμε το δικό μας από το τοπικό ειρηνοδικείο. Αν πάλι πάμε απέναντι, θεωρώντας ότι η συμμετοχή μας στην Ε.Ε. μας δίνει κάποιον ιδιαίτερο μοχλό πίεσης, ζούμε κάπου αλλού. Η Ε.Ε. δεν ήταν ποτέ στιβαρός γεωπολιτικός παίκτης, κανείς δεν τη φοβάται ιδιαίτερα.

Η Ελλάδα είναι μια ισχυρή χώρα με ερείσματα και συμμάχους, αλλά πρέπει να μάθουμε να λειτουργούμε όπως άλλοι ισχυροί παίκτες στην περιοχή μας. Με λίγα λόγια και δράση, που είτε πείθει είτε επιβάλλει τη θέλησή της στο πεδίο. Σε αυτήν τη γειτονιά, στον νέο κόσμο που ζημερώνει, άλλος τρόπος επιβίωσης δεν υπάρχει.

Τριανδρία σκιών

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

«Θέρος», τρύγος, πόλεμος», λέει μία παλιά μας παροιμία, που ερμηνεύεται αντιφατικά είναι αλήθεια. Μόνον που αυτόν τον μήνα, οίστρος πολεμικός φαίνεται να έχει συνεπάρε την τριανδρία των ηγετών Γαλλίας, Βρετανίας και Γερμανίας, οι οποίοι έχουν δραστηριοποιηθεί υπέρμετρα και υπογράφουν συμμαχίες στρατιωτικές –τη μία μετά την άλλη– για να αντιμετωπίσουν την υψίστη απειλή που θέτει για τη Δυτική Ευρώπη η Ρωσία, καθώς ο πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ θεωρείται πλέον περίπου δεδομένο πως θα αποσύρει αμερικανικά στρατεύματα από την περιοχή.

Διερωτάται φυσικά κανείς εάν πρόκειται για τα πρώτα ενθαρρυντικά σκιρτήματα που θα οδηγήσουν στη συγκρότηση μιας ευρωπαϊκής άμυνας απεξαρτημένης από τους Αμερικανούς. Με δεδομένο όμως ότι η ρωσική πυρηνική ισχύς είναι συντριπτική έναντι αυτής που διαθέτουν η Βρετανία και η Γαλλία, η ασφάλεια της Ευρώπης δεν είναι δυνατόν να περιφρουρηθεί δίκως την αμερικανική ομπρέλα – πυρηνική και όχι μόνον.

Ιστορικά είναι η δεύτερη φορά που η Γαλλία και η Βρετανία συνασπίζονται στρατιωτικώς εναντίον της Ρωσίας. Η πρώτη ήταν στη διάρκεια του Κριμαϊκού Πολέμου το 1854 εναντίον του τσάρου πασών των Ρωσών Νικολάου Α΄. Η Γερμανία δεν υπήρχε ακόμη. Ηγέτες της Ρωμαιοίικς –στην πραγματικότητα Γερμανικής– Αυτοκρατορίας ήταν ο Αψβούργος Φραγκίσκος Ιωσήφ, που είχε ακολουθήσει πολιτική «εχθρικής ουδετερότητας» έναντι του τσάρου, ο οποίος τον διέσωσε στον θρόνο το 1848, όταν συνέτριψε στρατιωτικώς τους Ούγγρους επαναστάτες.

Εχει πολλά γυρίσματα η Ιστορία. Τότε ο στόχος του πολέμου εκείνου ήταν να αποτραπεί η διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που απεργαζόνταν ο τσάρος. Σήμερα είναι η διάσωση της Ουκρανίας αλλά και της Ευρώπης από τη απειλή της Ρωσίας του προέδρου Πούτιν.

Τότε οι ηγεμόνες του αντι-τσαρικού συνασπισμού θωρούνταν και ήσαν όντως κραταίοι. Σήμερα η τριανδρία που τίθεται επικεφαλής στρατιωτικού συνασπισμού για να αντιμετωπίσει τη ρωσική απειλή εκπροσωπεί χώρες που υπήρξαν ισχυρές, αλλά στις μέρες μας είναι σκιές ενδόξου μεγαλείου του μακρινού τους παρελθόντος.

Πάντα υψιπετής και εξόχως βοναπαρτιστής ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν στις 13 Ιουλίου την παραμονή του εορτασμού της απελευθερώσεως της Βαστίλλης, απευθυνόμενος στους συμμαχικούς της διεκήρυξε: «Για να είμαστε ελεύθεροι σε αυτόν τον κόσμο πρέπει να μας φοβούνται και για να μας φοβούνται πρέπει να είμαστε ισχυροί» και εξήγγειλε ότι οι αμυντικές δαπάνες θα φτάσουν στα 64 δισ. το 2027. Δύο μέρες αργότερα, ο Γάλλος πρωθυπουργός Φρανσουά Μπαϊρού εξήγγειλε περικοπές 44 δισ. διότι θυμόταν προφανώς ότι της ένδοξης Επανάστασης του 1789 είχε προηγηθεί η χρεοκοπία της Γαλλίας.

Οι ηγέτες της Βρετανίας και της Γερμανίας –Κιρ Στάρμερ και Φρίντριχ Μερτς– ήταν πιο μετρημένοι στις διακηρύξεις τους. Προφανώς διότι έχουν συνειδηθεί ότι επειδή ο αντίπαλος της τριανδρίας είναι η πυρηνική Ρωσία, η ένταση της αντιπαράθεσής με τη Μόσχα θα ελέγχεται και θα σταθμίζεται πάντα από τις ΗΠΑ. Υψώνουν οι Ευρωπαίοι τους τόνους φυσικά, γιατί κάτι πρέπει να πουν απολογούμενοι για τις δαπάνες στους πολίτες τους. Και έχουμε εμείς να λέμε...

Η κοινοτοπία της διαφθοράς

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Ας είμαστε ειλικρινείς. Πόσοι από εμάς πέσαμε από τα σύννεφα με το σκάνδαλο του ΟΠΕΚΕΠΕ; Ακόμη και όσοι δεν γνωρίζαμε την ύπαρξή του, όπως εγώ, δεν είπαμε «για δεσ, βρε παιδί μου, τι γίνεται στον κόσμο». Προστέθηκε κι αυτό στην κοινοτοπία της διαφθοράς η οποία έχει δημιουργήσει κάποιου είδους κοινωνική ανοσία. Δεν μας κάνουν εντύπωση τα εκατομμύρια ούτε το εύρος των ειδικών που εμπλέκονται στην επχείρησή. Ειδικότητες που εκπροσωπούν όλη τη διαστρωμάτωση της ελληνικής κοινωνίας. Από κτηνοτρόφους ως δημοσίους υπαλλήλους και πολιτικούς. Ποιος είναι ο βαθμός της ευθύνης τους αφορά την ποινική δικαιοσύνη, εισαγγελείς, δικηγόρους, τους νόμους και τις παραγράφους τους. Εμάς τους υπόλοιπους μας ενδιαφέρει το αποτύπωμα που αφήνει στην κοινή μας ζωή. Κι αν δεν ήταν ο ΟΠΕΚΕΠΕ θα ήταν κάτι άλλο. Το επόμενο. Μην ανησυχείτε. Δεν θα μας λείψει. Και μη μου πείτε ότι πολλοί απ’ αυτούς που δεν αξιοποίησαν τα ευεργετήματα που τώρα τα λέμε σκάνδαλα έχουν μετανιώσει που δεν τα κατάφεραν. Οχι, δεν είναι όλοι διεφθαρμένοι, παρά την περί του αντιθέτου άποψη του πρώην πρωθυπουργού Γεωργίου των Παπανδρέου, ο οποίος είχε ανακοινώσει ανερυθρίαστα στους Ευρωπαίους

που λέμε. Ο Φειδίας δικάστηκε για τον χρυσό που χρησιμοποιήθηκε στο άγαλμα της Αθηνάς. Αθωώθηκε μεν πλην όμως το γεγονός ότι δικάσθηκε σημαίνει ότι η διαφθορά ήταν υπαρκτό φαινόμενο. Καταγγέλλουμε μετά βδελυγμίας το «πελατειακό σύστημα» στο οποίο στηρίζεται η διαφθορά. Κοινώς τις ιδιαίτερες σχέσεις που συνδέουν τους ψηφοφόρους με τους εκπροσώπους τους. Τα «κονέ» που λέμε. Ερώτηση κρίσεως νούμερο δύο: μπορεί να λειτουργήσει η δημοκρατία, άμεση ή αντιπροσωπευτική, χωρίς το λεγόμενο «πελατειακό» σύστημα; Οποιος ισχυρίζεται πως θα το καταργήσει απλώς υπεκφεύγει. Από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου, όποτε σκάει κάποιο σκάνδαλο το «πελατειακό σύστημα» πρόκειται να καταργηθεί οσονούπω ως βασική αιτία της διαφθοράς. Μην ανησυχείτε. Θα συνεχίσει να καταργείται από μεταρρυθμιστές πολιτικούς και σοφούς επιστήμονες τους οποίους έχει θρέψει το «πελατειακό σύστημα». Και βέβαια με τη συνενοχή των πελατών τους – μια από τις προσφορές στον πολιτισμό της αρχαίας Ρώμης. Ως γνωστόν, για να εκλεγείς ύπατος έπρεπε να ξοδέψεις ό,τι είχες και δεν είχες. Και μετά τη θητεία σου σου έδιναν να διοικήσεις μια επαρχία για να ανακτήσεις την περιουσία που είχες χάσει.

Και για να μην παρεξηγηθώ και

οι καλοθελητές με κατηγορήσουν ότι στρέφομαι κατά της δημοκρατίας, ας πω ότι η διαφθορά και το πελατειακό σύστημα ανθούν στα ολοκληρωτικά καθεστώτα. Από τη Σοβιετική Ενωση ως τη δική μας χούντα που φρόντισε να φτιάξει το δικό της πελατειακό σύστημα το οποίο το κληροδότησε στη δημοκρατία μας. Η διαφθορά είναι συνυφασμένη με την ύπαρξη της ανθρώπινης κοινωνίας. Το να λες ότι θα την καταργήσεις είναι σαν να λες ότι θα καταργήσεις το έγκλημα. Η «Καλλίπολη», η ιδανική πλατωνική πολιτεία δεν είναι του κόσμου τούτου, σε αντίθεση με τον κόσμο που περιγράφει ο Θουκυδίδης ή ο Αριστοφάνης.

Και για να μην παρεξηγηθώ και πάλι, όταν μιλάω για την «κοινοτοπία της διαφθοράς» δεν θέλω να υποβαθμίσω το βάρος του σκανδάλου του ΟΠΕΚΕΠΕ. Απλώς καλόν θα ήτο να μην έχουμε ψευδαισθήσεις και κυρίως να μην του δίνουν όσοι του δίνουν περισσότερο πολιτικό βάρος απ’ αυτό που μπορεί να σπukώσει. Ολ’ αυτά δεν σημαίνουν επίσης ότι οι κοινωνίες, για να επιβιώσουν, δεν οφείλουν να παράγουν αντισώματα και να αντιμετωπίζουν τη διαφθορά ως νόσο. Και η γρίπη είναι κοινότοπο νόσημα, όμως είναι νόσημα.

Σας εύχομαι καλό καύσωνα και περιμένω να τα ξαναπούμε εκεί γύρω στον Δεκαπενταύγουστο.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Νερό από τον τόπο μας και μήλα απ’ τη μηλιά μας

Του **ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΝΤΟΥΛΑ**

Ενας φίλος λέει ότι «ο ξένος που μας χτυπάει την πόρτα μπορεί να είναι ο Χριστός».

Το επικείμενο είναι ακαταγνώστο υπό δύο προϋποθέσεις. Η πρώτη είναι να πιστεύεις στον Χριστό. Η δεύτερη, να είσαι διατεθειμένος να στριμωχτείς. Δεν ξέρω ποια από τις δύο ξεβολουεί περισσότερο. Η πρώτη σου αλλάζει τη ζωή, η δεύτερη σε στενεύει.

Και το στένεγμα αυτό, που είναι, θαρρώ, απότοκο της πρώτης προϋπόθεσης, απαιτεί όχι απλώς να δεξιωθείς έναν παροδίτη, αλλά να δεξιωθείς όποιον παροδίτη κρούει τη θύρα σου. Κι αν σου την κρούουν όλης της γης οι αναγκασμένοι, θα πρέπει να αποφασίσεις πόσοι χωράνε στο σπίτι και στους πόσους ξεσπιτώνεται επειδή δεν χωράς εσύ.

Σταματώ εδώ, γνωρίζοντας ελάχιστα πρόσωπα που ανήκουν στις παραπάνω κατηγορίες συνανθρώπων μας. Γνωρίζω όμως καμιά-πέντε που παραβλέπουν ότι στην κακογερασμένη ήπειρό μας δεν είμαστε εξαίρεση, αλλά ακόμη ένα έθνος που σβάνει. Την προηγούμενη χρονιά (2024) ο αριθμός θανάτων των Ελλήνων ήταν υπερδιπλάσιος από αυτόν των γεννήσεων.

«Κανένα πρόβλημα», μας καθησυχάζουν όσοι γνωρίζουν πράγ-

ματα που οι υπόλοιποι αγνοούμε. Θα κάνουμε, λένε, εισαγωγή νταβραντισμένων Αφροασιατών, διότι στα μέρη τους έχουν πληθυσμιακό πλεόνασμα. Κι επιπλέον, δευτερόνουν οι γνωρίζοντες, θα είναι και βασταγεροί, ακριβώς όπως τους θέλουμε: θα μαζεύουν τις σοδειές μας, θα ξεβρωμίζουν τα σπύτια μας και θα γηροκομούν τα γονικά μας. Κι εντέλει, θα σώσουν και το «ασφαλιστικό» και θα έχουμε όλοι μας καλά στερνά και μπόλικά ευρά!

Σοβαρά τώρα; Αυτό λογίζεται «μια κάποια λύση»; Να στηρίζουμε τη μακροπρόθεσμη μας στον πόνο των άλλων; Κι όμως, αυτή την παλιανθρωπιά την ακούμε όλο και συχνότερα και την κουβεντιάζουμε πλέον χωρίς να ντρεπόμαστε, χωρίς να μας προσβάλλει η खुδαιότητα που εκδέχεται τους αδύναμους σαν εμπορεύματα που μετακινούνται όπου υπάρχει ζήτηση. Αλλώς ειπείν, όχι μόνο συνθηθίσαμε ή μοιάσαμε στο τέρας, αλλά γίναμε όμοιοί του!

Οι άνθρωποι που ξεβράζονται στις ακτές μας δεν είναι εκδρομείς: είναι ικέτες που έχουν μάνα, πατέρα κι αδελφούς: που έχουν, δηλαδή, ρίζες. Και όλοι οι άνθρωποι –και οι φευγάτοι και αυτοί που μένουν πίσω– ποθούν όταν κόβονται οι ρίζες. Και οι ρίζες κόβονται επει-

δή κάποιοι πήγαν ακάλεστοι στους τόπους των προσφύγων και, αφού τους ξεπάτωσαν, τους παρήγγειλαν πώς θα τους κοιμάνταρουν. Τα πράγματα δεν πήγαν τόσο καλά εκεί, όπως δεν πάνε τόσο καλά κι εδώ, και, όπως είπαμε, χρειάζονται χέρια να συνδράμουν. Παλαιότερα αυτό το έλεγαν δουλεμπόριο. Σήμερα το λένε «υποδοχή μεταναστευτικών ροών» κι αλίμονο σε όποιον θυμίζει στους ρεσεψιονίστ και στους θιασώτες των «ροών» ότι η συμπεριφορά τους είναι όχι φιλόφρωνος, αλλά ένας ανεστραμμένος ρατσισμός. Και είναι ανεστραμμένος ρατσισμός διότι δεν δεξιώνεται τον Άλλον ως Άλλον, αλλά σαν κάποιον που οφείλει να μας μοιάσει, καθότι ο δικός μας πολιτισμός είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα αλλά δεν θα έχει πολιτισμό είναι (ανομολόγητα) ανώτερος! Γι’ αυτό και καταπνίγει τον Άλλο διά της «αφομοίωσης» – όπως λέγεται η αποξένωση από τις ταυτότητες. Γι’ αυτό και η ετερότητα, εφόσον επιμεινεί, θα παροπλιστεί σαν couteur locale που θα έχει χρώμα

51 χρόνια τραύματος

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Μισός συν ένας χρόνος, μια ζωή ή μισός αιώνας και πλέον, από τα τραγικά γεγονότα του Ιουλίου του 1974, του πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής, είναι αρκετά για να αναστοχαστεί κάποιος επί των τραυμάτων.

Όχι με τον κλισέ, τον επετειακό τρόπο –ως είθισται κάθε χρόνο– αλλά υπό το πρίσμα της πραγματικής εμπειρίας του πολέμου και όσων τον βίωσαν. Το '74 άνθρωποι κάθε ηλικίας και προέλευσης βίωσαν τον πόλεμο. Που ως κατάσταση πραγμάτων αποτελεί κάτι το οποίο, στο ανθρώπινο επίπεδο, σε επιλέγει. Οι άνθρωποι, εξάλλου, δεν είναι συνηθισμένοι να συμμετέχουν [με την αυστηρή έννοια τού, ούτως ή άλλως, δύσκολου ως προς τον ορισμό (επιστημονικά)] σε πολέμους.

Ο πόλεμος έρχεται και σε βρίσκει ανεξαρτήτως ηλικίας και φύλου είτε είσαι στρατιώτης (επαγγελματίας ή κληρωτός) είτε είσαι άμαχος. Και το αποτέλεσμα του πολέμου, ανεξαρτήτως έκβασης επί του πεδίου, παραμένει για πάντα μαζί σου. Είτε βγεις αλώβητος, είτε νεκρός, είτε τραυματίας ή αιχμάλωτος πολέμου, είτε ανάπηρος, είτε νεκρός άμαχος, είτε πρόσφυγας ή εσωτερικά εκτοπισμένος. Είτε σκοτώσεις, είτε ατουφέκιστος. Και σου αφήνει ένα ανεξίτηλο στίγμα, ψυχολογικά κι αναπτυξιακά.

Ο πατέρας μου το 1974 ήταν 27 ετών. Σήμερα είναι 78. Πριν μισό και πλέον αιώνα ήταν –λόγω και εποχής– αρκετά νέος ακόμη αλλά και αρκετά ώριμος για να αντιληφθεί τον πόλεμο. Εξάλλου, το 1974 κάποιοι ήταν ήδη βετεράνοι, στην Κύπρο, στρατιωτικών συγκρούσεων λόγω του '63-'64 ή του '67. Η διάδραση του γράφοντα, που γεννήθηκε εννιά χρόνια μετά τον τραγικό Ιούλιο του 1974, με τη γενιά που βίωσε τον πόλεμο ως ενεργά συμμετέχουσα, πόσο μάλλον με τον ίδιο του τον πατέρα, υπήρξε ιδιαίτερα χρήσιμη.

Όχι μόνο για τον αναστοχασμό επί της φιλοσοφικής διάστασης του Πολέμου, αλλά και για τη συνειδητοποίηση του τραύματος της προηγούμενης γενιάς. Πόλεμο είδα και ο ίδιος. Αλλά ως εξωτερικός παρατηρητής, απλός καταγραφείς, δημοσιογραφικά. Δεν ήταν φυσικά ο δικός μου πόλεμος, αλλά ο πόλεμος άλλων – πέραν της βίας, της καταστροφής, της μυρωδιάς, της εικόνας και των ήχων, που παραμένουν ίδια. Αλλά δεν είναι ο πόλεμος που πέρασε ο τόπος σου, *η εν λόγω διάσταση προσφέρει μια «αποστασιοποίηση ασφάλειας».*

Στην Κύπρο, ελάχιστοι συνειδητοποιούν, με όρους ορατότητας, την εμπειρία του πολέμου. Κυριολεκτικά τι πέρασαν οι γονείς και οι παππούδες τους. Κυριοτέρα όμως το τραύμα, είτε με όρους διαγνωσμένης παθολογίας (PTSD), είτε με όρους ψυχολογικής ή αναπτυξιακής επιρροής. Και επειδή δεν τη συνειδητοποιούν, βγάζουν τη γλώσσα τους περίπατο – είτε για να απαξιώσουν τους αγώνες ορισμένων που πέρασαν πόλεμο και επιβίωσαν για να έχουν άποψη επί τούτου και να μοιραστούν την εμπειρία τους, είτε για να... ζωστούν τα φυσεκλίκια ή τη σημαία της ειρήνης και να κάνουν έναν δικό τους πόλεμο πατώντας δυνατά το enter στο πληκτρολόγιό τους, όταν γράφουν την άποψη τους για τα γεγονότα του 1974 και τα αποτελέσματά τους, τη συνεχιζόμενη τουρκοκρατία κατοχή και τον διαμοιρασμό του τόπου. Αλλά και το τραύμα που μεταδίδεται από γενιά σε γενιά από αυτούς που όντως τραυμάτισε ο τραγικός Ιούλης του 1974.

51 χρόνια τραύματος απαιτούν θεραπεία. Προσωπική, συλλογική, ειλκρινή και αναστοχαστική. Και χρειάζονται και την ειλκρινεία που απορρέει από την πραγματική συνειδητοποίηση των γεγονότων και όχι από την ιδεοληπτική τους καταγραφή για την αναζήτηση δικαιολογιών για την ήττα του 1974, αλλά και άλλοθι για τις μελλοντικές ήττες που μπορεί να μας έβρουν.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Μαχητές από φυλές Βεδουίνων περιφέρονται στην πόλη Al-Mazra'a στην ύπαιθρο της Suwayda, στη νότια Συρία, αφότου οι φυλές ξεκίνησαν εκτεταμένες στρατιωτικές επιχειρήσεις εναντίον των Δρούζων μετά τη δολοφονία και τον εκτοπισμό Αράβων Βεδουίνων από την ύπαιθρο της Suwayda.

Αλλαγή με Τουφάν

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Δύσκολη εκλογική μάχη, οι δυνάμεις Τατάρ-Ερχιουρμάν στην εκλογική μάχη, με μικρό προβάδισμα στον δεύτερο. Κρίσιμα όλα – το Κυπριακό με τη μορφή της λύσης που έχουν διαμορφώσει τα Η.Ε. έχει ζωή για δύο ακόμα εκλογικές αναμετρήσεις. Στην τ/κ κοινότητα το 2025, στην ε/κ το 2028 υπό την προϋπόθεση ότι θα νικήσει ο Τ. Ερχιουρμάν τον προσεχή Οκτώβριο.

«Εξ αντικειμένου», δεν υπάρχουν άλλες. Ο υποψήφιος της αντιπολίτευσης Τ. Ερχιουρμάν παρουσίασε τους «κύριους άξονες γύρω από την προεκλογική του καμπάνια» για την 19η Οκτωβρίου 2025 (πηγή: «Πολίτης», 7/7). Σύνθημα Τ.Ε. η «αλλαγή», πλαίσιο της «η κρίση εμπιστοσύνης στους θεσμούς και η διαφθορά».

Τ.Ε.: «Αν κοιτάξει κανείς τι έγινε αυτά τα τεσσεράμισι χρόνια (Τατάρ) δεν θα βρει τίποτα απτό. Η κυβέρνηση δεν μπόρεσε να λύσει ούτε ένα απλό ζήτημα. Η προεδρία είναι ανενημέρωτη και αποκομμένη από την πραγματικότητα». Η ηγεσία Τατάρ, ηγεσία χαμένου χρόνου, γι' αυτό και για τον Τ.Ε. «μόνη επιλογή είναι η αλλαγή. Εμπιστεύομαι αυτόν τον λαό, αυτούς τους ανθρώπους. Είναι η πηγή της αυτοπεποίθησής μου».

Τ.Ε.: «Δεν πολεμάω με τη Δημοκρατία της Τουρκίας. Αν έχω δεχθεί κριτική μέχρι στιγμής, είναι για αυτόν τον λόγο». Η κριτική ότι είναι «μαλακός» απέναντι στην Τουρκία προέρχεται από τα αριστερά του. Υπάρχει και η ε/κ «ευχή»: να μιλήσει πέρα από τα όρια, να φάει τα μού-

τρα του και έτσι να νικήσει ο Τατάρ.

Τ.Ε.: «Ευχαριστώ το κόμμα της Κοινωνικής Δημοκρατίας (ΤΔΡ), τον πρόεδρό του Ζεκι Τσελέρ και τον δήμαρχο Μεχμέτ Χαρμαντζι». Αναγκαία συνθήκη οι συνεργασίες. Απέναντι του είναι η τριπλή συμμαχία ΚΕΕ, ΔΗΚΟ, Αναγέννηση/έποικοι με την αξιοποίηση του μηχανισμού των εξυπηρετήσεων στο έπακρον.

Τ.Ε.: «Όλα τα κόμματα πρέπει να αποδεχθούν πως χρειάζεται συλλογική διακυβέρνηση με βάση την αξιοκρατία και αξιοποίηση όλων των ικανών πολιτών αυτής της χώρας». Προφανώς επιδιώκει να νικήσει το

Ο υποψήφιος της αντιπολίτευσης συναντά την πολιτική Ακιντζι, παίρνει τη σκυτάλη από εκεί που την άφησε και μπαίνει στον στίβο.

συγκεντρωτικό σύστημα γύρω από τον Τατάρ, άρα υπόκειται το κανονικά αντίπαλο – αξιοκρατία, συλλογικότητα, αξιοποίηση ικανών. Ίσως αυτό το σημείο να συνιστά και μια έμμεση κριτική προς το ίδιο το κόμμα του (ΠΤΚ). Στους τομείς αυτούς παρουσίασε ελλείμματα, ένας από τους λόγους που έχασε ο Μ.Α. Ταλάτ από τον Ν. Έρογλου, 2010.

Τ.Ε.: «Ο πατριωτισμός, η αγάπη για τον λαό, η πίστη στα ανθρώπινα δικαιώματα, ο δημοκρατικός τρόπος σκέψης. Με ανθρώπους που διαθέ-

τουν αυτές τις αξίες, θα περπατήσουμε μαζί και μετά θα διοικήσουμε μαζί. Πρέπει να θρέψουμε αυτή την ελπίδα μαζί». Πίσω από την προσεκτική επιλογή των λέξεων, το άνοιγμα Τ.Ε. στις κοινότητες της κοσμοκρίτητας, με τις ανοικτές δράσεις κατά της επιβολής της μαντίλας, με την υπεράσπιση της κουλτούρας για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες.

Τ.Ε.: «Το μοντέλο που υποστηρίζουμε στο Κυπριακό είναι μια ΔΔΟ που θα βασίζεται σε δύο ισότιμα συνιστώσα κράτη με πολιτική ισότητα». Ο υποψήφιος της αντιπολίτευσης συναντά την πολιτική Ακιντζι, παίρνει τη σκυτάλη από εκεί που την άφησε και μπαίνει στον στίβο.

Τ.Ε.: «Γίνεται ένα σύνταγμα, μοιράζονται τρεις-τέσσερις εξουσίες, όλες οι άλλες εξουσίες είναι στα συνιστώσα κράτη. Θα πρέπει να λαμβάνεται κοινή απόφαση για τρία ή τέσσερα θέματα». Πλαίσιο του γ.γ., λίγες εξουσίες στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση, ενωμένο κράτος με εκτεταμένες αρμοδιότητες στις πολιτείες. Μια διεθνήτητη την οποία στηρίζουν οι ενεργοί πολίτες.

Την ίδια περίοδο, αριθμοί με ειδικό βάρος. Έκθεση της Επιτροπής την 1η Ιουλίου για την εφαρμογή του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής (2004), «ο οποίος ρυθμίζει την κυκλοφορία προσώπων, αγαθών και υπηρεσιών». Σύμφωνα με την Έκθεση:

- «το 2024 πραγματοποιήθηκαν 7,18 εκατομμύρια νόμιμες διελυσεις μεταξύ της ε/κ και της τ/κ κοινότητας μέσω της Πράσινης Γραμμής, αριθμός που συνιστά ρεκόρ».
- «Οι εμπορικές συναλλαγές δι-

αμέσου της Πράσινης Γραμμής σημείωσαν ύφεση το 2024 κατά 5%, που ανέρχεται συνολικά σε 15,2 εκατ. ευρώ.

3. Η Ε.Ε. «διέθεσε 39,4 εκατ. ευρώ για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου στην τ/κ κοινότητα. 4. Επένδυση ύψους 2,6 εκατ. ευρώ για τη διατήρηση της Κοινής Πολιτιστικής Κληρονομιάς, με πάνω από 170 μνημεία να έχουν αποκατασταθεί μέχρι στιγμής».

Οτιδήποτε αξιολογώ λειτουργεί σήμερα –έστω μετ' εμποδίων– λειτουργεί κάτω από την ομπρέλα των κανονισμών της Ε.Ε.: Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής, στήριξη ΔΕΑ, Τεχνική Επιτροπή για τη Διατήρηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, υποτροφίες σε φοιτητές, Erasmus κ.λπ. Έστω αυτά κρατούν την πόρτα ανοικτή, όπως σε άλλο επίπεδο το ΕΔΑΔ. Όμως, έστω και μετ' εμποδίων, κάποιος μπορεί να υπολογίσει πόσα πολλά θα μπορούσαν να επιτευχθούν –ασφάλεια, ενέργεια, υποδομές, εμπόριο κ.λπ.– αν είχαμε στοιχειώδη συνέπεια.

Η Ε.Ε. απορρίπτει τα δύο κράτη γιατί κάθε κράτος μέλος εκπροσωπείται με «μία φωνή» στο θεσμικό επίπεδο, Συμβούλια Κορυφής. Ο άλλος, ο διαλυτικός, δρόμος οδηγεί την Ε.Ε. σε παράλυση, καθώς ανοίγει τον ασκό σε αποσχιστικές πολιτικές και σε άλλες χώρες. Λιτή παρέμβαση στο θέμα από Βρυξέλλες: απόφαση Καταλονίας από την Ισπανία ίσον έξοδος της από την Ε.Ε. και διαπραγματεύσεις ένταξης (από την αρχή».

www.larkoslarkou.org.cy

Φτάσαμε στο εκείνοι απ' εκεί και εμείς απ' εδώ;

Του **ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**

Τον συμβιβασμό στο Κυπριακό, μέσα από ομοσπονδιακή λύση που θα ανατρέψει την ντε φάκτο διχοτόμηση, τον έχουν πολεμάσει πολλοί για δεκαετίες. Κάποιοι αιθεροβάμονες που πίστευαν ότι με τον μακροχρόνιο η Τουρκία θα αποδυναμωθεί και θα πετύχουμε λύση καλύτερη από τη Ζυρίχη. Άλλοι, γιατί τασσόμενοι απέναντι στην ομοσπονδία, κάλυπταν την πραγματική τους πόθο: να έχουμε ένα κράτος αποκλειστικά δικό μας και *as είναι μισό*. Απέναντι στον «βάρβαρο» που λεγόταν ομοσπονδία, κτίστηκαν πολιτικές καριέρες, δημιουργήθηκαν κόμματα, ακούστηκαν κιλιάδες κενά περιεχόμενου συνθήματα. Σε μια εσωτερική διεργασία που δεν είχε καμία σχέση με το τι συζητούνταν στο τραπέζι του διαλόγου. Ήταν όμως ικανή να ικανοποιεί τις φιλοδοξίες όλων επιστράτευαν τον φόβο αντί την ελπίδα για να επικρατήσουν. Και τις πλείστες φορές επικράτησαν.

Η νοοτροπία βέβαια ότι ένας συμβι-

βασμός στο Κυπριακό σημαίνει μόνο να πάρεις χωρίς να δώσεις, ακόμη και αν προσπαθείς να ανατρέψεις τις συνέπειες πολέμου που έχασες, εδραζόταν σε ένα ιδιότυπο δίκτυο ασφαλείας: την ίδια τη διαπραγμάτευση για την ομοσπονδία, που θα απέτρεπε, πίστευαν, τη δημιουργία νέων τετελεσμένων. Και θα συνέχιζε να τροφοδοτεί ευκαιρίες για να καταγράφουν στο εσωτερικό πολιτικούς πόντους.

Σήμερα, 51 χρόνια μετά την εισβολή, αυτές οι προσεγγίσεις φυσιολογικά κατέρρευσαν. Χρόνος ποτέ δεν υπήρχε, η γεωγραφία δεν αλλάζει, η Τουρκία με τα προβλήματα και τις παλινωδίες της παραμένει σοβαρός παράγοντας στην περιοχή. Κρατώντας «παραμύχια» το «Ναι» που είπε το 2004, κυκλοφορεί εν πολλοίς απενοχοποιημένη για το Κυπριακό, παρά το ότι εξακολουθεί να το βρίσκει σε κάποιο βαθμό μπροστά της στις ευρωπαϊκές, περιφερειακές και ενεργειακές τις επιδιώξεις.

Σήμερα όμως συμβαίνει και κάτι πολύ χειρότερο: Με την προοπτική της ομο-

σπονδιακής λύσης να βρίσκεται πλέον στον αναπνευστήρα, τα νέα τετελεσμένα στα κατεχόμενα να καλπάζουν και τον διάλογο να μην υφίσταται, καταρρέει και η όποια πίστη και αισιοδοξία ότι μπορεί η πατρίδα μας να απαλλαγεί από την κατοχή. Οι κοινωνίες και στις δύο κοινότητες, στην πλειοψηφία τους πλέον χωρίς βιώματα από την Κύπρο ολόκληρη, προχωρούν στο μέλλον χωρίς να έχουν το Κυπριακό στο κάδρο των προτεραιοτήτων τους. Και γιατί να το έχουν άλλωστε, από την ώρα που ούτε ουσιαστικές εξελίξεις υπάρχουν, ούτε οι ηγεσίες μας εκπέμπουν την όποια πειστική αγωνία για το μέλλον της πατρίδας μας;

Πρόσφατα, η κ Ολγκίν είπε ότι «η λύση διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας δεν αποτελεί πλέον κοινό σημείο αναφοράς». Ο ίδιος ο κ. Γκουτέρες, ότι «υπάρχουν πολύ διαφορετικές απόψεις από τις δύο πλευρές σε σχέση με τη λύση του Κυπριακού». Αυτά ισχύουν. Το πρωτόγνωρο, όμως, είναι ότι κανείς τους δεν αναφέρθηκε στην εντολή που έχουν να

αναζητήσουν λύση ομοσπονδίας όπως επιτάσσουν τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας. Ούτε στις εκθέσεις του γ.γ. δεν το αναφέρουν αυτό πλέον.

Είναι κοινό μυστικό στους «επαίοντες», ότι η διεθνής κοινότητα φλερτάρει με μια ακαθόριστη ιδέα για έναν διακανονισμό γειτονικής συνύπαρξης, που θα προνοεί όμως τη μία ψήφο στην Ευρώπη. Και θα τους απαλλάσσει από το αγκάθι του Κυπριακού. Κανείς δεν μπορεί να εξηγήσει τι σημαίνει στην πράξη αυτό, παρά το ότι παραπέμπει σε συνομοσπονδία. Τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης που συζητούνται αντί της λύσης, έχουν πλέον δυσδιακριτή τη γραμμή μεταξύ πρωτοβουλιών βελτίωσης του κλίματος ή δράσεων που εμπεδώνουν την «καλή γειτονία».

Δεν ξέρω τι άλλο χρειάζεται για να συνειδητοποιήσουμε ότι το φάσμα της διχοτόμησης είναι άμεσα ενώπιόν μας. Ότι η ψευδαισθητική της συνέχισης της παρούσας κατάστασης δεν είναι ουδετερότητα. Είναι ήττα. Ότι η δική μου γενιά, που ηγείται πλέον του τύπου, κιν-

δυνεύει να παραδώσει την Κύπρο μικρότερη στις επόμενες. Δεν θεωρώ ότι η προοπτική της λύσης του Κυπριακού έχει οριστικά πεθάνει. Το κανάλι όμως σβήνει. Τρέμω στην ιδέα ότι αυτό που πραγματικά θέλουμε είναι να παραχωρήσουμε στην Τουρκία τη μισή μας πατρίδα, για να είμαστε εμείς απ' εδώ και εκείνοι απ' εκεί. Δεν διασφαλίζεται έτσι ο Κυπριακός Ελληνισμός, ούτε η επιβίωσή του στο μέλλον. Ακόμη όμως και αν αυτό είναι που θέλουμε, οδηγούμαστε εκεί χωρίς να παίρνουμε τίποτα.

Εάν όμως, από την άλλη, θέλουμε πράγματι να δώσουμε την τελευταία μάχη για ολόκληρη την πατρίδα μας, θα πρέπει να ανασυγκροτηθούμε τώρα. Να ενεργοποιηθούμε στο εσωτερικό και το εξωτερικό. Να πείσουμε πρώτα τους εαυτούς μας και μετά τους ξένους ότι αξίζει αυτή η προσπάθεια. Γιατί, τη μάχη αυτή, δεν θα τη δώσει κανείς άλλος για λογαριασμό μας. Και είναι, πλέον, η τελευταία της ευκαιρία να δοθεί.

michalis@michalis.com

Η ελπίδα ων προφητειών

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Ο Άγιος Παΐσιος έλεγε ότι για να απελευθερωθεί η Κύπρος, για να φύγουν οι βάσεις, πρέπει να εγκατασταθούν πνευματικές βάσεις στην Κύπρο. Οι πνευματικές βάσεις, είναι τα μοναστήρια και οι εκκλησίες της Κύπρου, τα οποία ευωδιάζουν από τις συνεχείς Θείες Λειτουργίες, από τα Λείψανα Αγίων και από τις θαυματουργές εικόνες. Από την Εκκλησία ποτέ δεν θα λείψουν τα σκάνδαλα, αλλά και ο Θεός πάντα με μυστικό τρόπο, στην κατάλληλη ώρα και με αγαπτικό τρόπο, θεραπεύει «πάσαν νόσον και πάσαν μαλακίαν». Μπορεί πολλοί ηγέτες μας και πολλοί οι οποίοι έχουν οικονομική, διευθυντική και άλλη εξουσία, να «όζουν» σκάνδαλα και αδικίες, αλλά υπάρχει και πλήθος αγίων ανθρώπων, οι οποίοι κυριολεκτικά «σώζουν» τους απελπισμένους και καταφροννημένους, αυτού του έρμου τόπου.

Αυτές τις μέρες, όπου το μυαλό στρέφεται 51 χρόνια πίσω, όπου οι μνήμες ζωντανεύουν από τον όλεθρο της εισβολής και της κατοχής, όπου οι καρδιές ακόμη μαυρίζουν και όπου η οργή ακόμη ξεχειλίζει τις ψυχές, κυρίως των προσφύγων, η μόνη ελπίδα για το αύριο, βρίσκεται όχι στις επανειλημμένες αποτυχίες των πολιτικών, «τα ψεύτικα τα λόγια τα μεγάλα» και τα «χάρτινα» ψηφίσματα, αλλά βρίσκεται στις πάγια επιτυχημένες παρεμβάσεις των Αγίων και του Θεού, όταν οι άνθρωποι ταπεινά ζητούν τη βοήθειά τους. Αν στην Κύπρο έχουμε αποκτήσει πνευματικές βάσεις, όπως έλεγε και ο Άγιος Παΐσιος, είναι μια δύσκολη εξίσωση.

Πριν από αρκετά χρόνια, σε μια πορεία της Μόρφου στον Αστρομερίτη, όταν ο τώως πρόεδρος Νίκος Αναστασιάδης ήταν έτοιμος για λύση του Κυπριακού, ο προφητολόγος μητροπολίτης Μόρφου Νεόφυτος, δημοσίως υπέδειξε ενώπιόν του ότι το Κυπριακό δεν θα λυθεί με συνομιλίες, αλλά μετά τη διάλυση της Τουρκίας. Η τότε ηγεσία χαμογέλουσε επιδεικτικά. Τα χρόνια πέρασαν, ο Νίκος Αναστασιάδης παρέδωσε την εξουσία, χωρίς να γίνονται καν συνομιλίες, ενώ ήδη πέρασε η μισή θητεία του Νίκου Χριστοδουλίδη και ακόμη δεν ξεκίνησαν ουσιαστικές διαπραγματεύσεις. Τα λόγια του προφητολόγου μητροπολίτη Νεοφύτου λειτούργησαν και λειτούργούν παρηγορητικά για όλους τους απελπισμένους, οι οποίοι ετοίμασαν επανειλημμένως βαλίτσες, για να επιστρέψουν στα σκλαβωμένα σπίτια τους.

Οι προφητείες κινούνται πάντα

στον αστερισμό του φόβου, θέτοντας υποχρεώσεις και κανόνες στους ανθρώπους, υποσχόμενες πάντα την επέκεινα χαρά. Κινούνται, δηλαδή, στο εκκρεμές της κόλασps και του παραδείσου. Θεολογικά τα πράγματα είναι πολύ απλά, αφού μόνο ο Θεός γνωρίζει τα πάντα, άρα και το μέλλον και όλα είναι στο σχέδιο του Θεού. Το μόνο σίγουρο είναι ότι ο Θεός τα έφτιαξε όλα καλά λίαν και όλα καλά λίαν πορεύονται.

Τώρα τι θα γίνει από εδώ και πέρα, όπως λεν οι προφητείες, αν θα έλθει ένα νέο ισχυρό χαστούκι στην Κύπρο, αν διαλυθεί η Τουρκία και αν θα ξαναλειτουργήσει η Αγία Σοφιά (εκκλησία της Του Θεού Σοφίας), αν θα διαλυθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, αν η Αμερική θα μείνει μερική, αν θα ξεκινήσει ο τρίτος παγκόσμιος πόλεμος και αν θα απελευθερωθεί η Κύπρος, χωρίς να πέσει ούτε μια σφαίρα, είναι μια άλλη δύσκολη υπόθεση. Το μόνο σίγουρο είναι ότι όλα είναι στο σχέδιο του Θεού και όλα κινούνται στην υπέρμετρη αγάπη του Θεού, προς τον άνθρωπο. Εξάλλου, η γλώσσα του Θεού είναι η σιωπή και ο πνευματικός νόμος, η θεία δική, όπως έλεγαν εμπειρικά οι πρόγονοί μας, είναι πάνω από τις ανθρώπινες κουτοπονιές των ισχυρών της γης και πάνω από το φυσικό τέλος όλων των ανθρώπων.

«Άνθρωπος ωσει κόρτος αν ημέραι αυτού...» λέει ο Δαυίδ στον 102ο ψαλμό. Ο άνθρωπος ανθίζει σαν το λουλούδι του αγρού, μα περνά πάνω του ο άνεμος και δεν υπάρχει πια, κι ούτε που φαίνεται ο τόπος όπου βρισκόταν... Τι χρειάζονται άραγε οι προφητείες, όταν δεν μπορεί να ξέρει ο άνθρωπος, αν θα ζει το επόμενο δευτερόλεπτο. Η απορία λογική, αλλά έρχεται ο σπουδαίος Νίκος Καζαντζάκης και λέει: «μια αστραπή η ζωή μας... μα προλαβαίνουμε». Σε αυτό το μεσοδιάστημα, μεταξύ γέννησης και θανάτου, ο άνθρωπος μπορεί να μετακινήσει βουνά, αλλά και να φωτίσει και να αλλάξει με τη ζωή του, όλο τον κόσμο.

Η μεγάλη Ευτυχία Παπαγιαννοπούλου εμπνεύστηκε μέσα από τα βάσανα της ζωής της: «Δυο πόρτες έχει η ζωή. Άνοιξα μια και μπήκα. Σεργιάνισα ένα πρωινό. Κι ώπου να 'ρθει το δελιινό. Από την άλλη βγήκα. Όλα είναι ένα ψέμα. Μια ανάσα μια πνοή. Σαν λουλούδι κάποιο χέρι. Θα μας κόψει μιαν αυγή...». Τι άραγε θα αξίζει το πέρασμα μας από αυτή τη σύντομη ζωή, αν δεν καταφέρουμε να μπούμε σε μια γωνιά του παραδείσου...

kaparispan@yahoo.gr

Θυμάμαι γιατί πρέπει να υπάρχουμε εδώ

Της ΠΕΝΑΣ ΧΟΠΛΑΡΟΥ

Σε κάθε επέτειο της εισβολής, όταν ήμουν παιδί, ανεβαίναμε με τον πατέρα μου στην ταράτσα του νέου μας σπιτιού στη Λευκωσία. Μου έδειχνε την Κυθρέα, ριζωμένη στους πρόποδες του Πενταδάκτυλου. Στα αλήθεια φαινόταν ένα ψηλό κυπαρίσσι ή έπειθα τον εαυτό μου πως το έβλεπα για να μην τον στενοχωρήσω; Η αφήγηση του ήταν τόσο ζωντανή, που ήταν σαν να το έβλεπα. Πέρασε καιρός. Έχουμε πει τα πάντα για το '74 και το «Δεν ξεχνώ». Ξανά και ξανά. Οι λέξεις έχασαν το νόημά τους. Σήμερα, όποιος κι αν ανέβει στη στέγη του πατρικού μου, δεν βλέπει το κυπαρίσσι. Χάθηκε; Ή ξεθώριασε η μνήμη του;

Θα μεγάλωνα στην Κυθρέα, αν δεν γίνονταν η εισβολή. Εκεί έμεναν η γιαγιά μου, οι θείες, τα ξαδέλφια μου. Αυτή η πιθανή ζωή ξεριζώθηκε βίαια. Η γιαγιά μου έλεγε ιστορίες για το Κεφαλόβρυσο, τα νερά που έτρεχαν, το σπίτι της που ήταν γι' αυτήν παλάτι. Σαν να ζούσαμε δύο ζωές παράλληλα. Πρόσφυγες στο παρόν και ταυτόχρονα ζούσαμε μια παράλληλη ζωή, αυτήν που αφήσαμε πίσω μας. Εγώ ήμουν παιδί αλλά ένιωθα την αδικία. Έβλεπα τους γονείς μου να παλεύουν οικονομικά, ένιωθα την πίκρα τους. Με έπνιγε το δικίο μου. Ήθελα να αλλάξω την αδικία, να βρούμε το δικίο μας.

Πήγα σχολείο το 1979, πέντε χρόνια μετά την εισβολή. Στην πινακίδα του σχολείου υπήρχε πάντα ένα κομμάτι αφιερωμένο στους χαμένους τόπους. Τα τετράδιά μας είχαν εικόνες απ' αυτούς – βουβές, άδεις από ανθρώπους και ζωή, σαν πλύγες. Όποιος ανήκει στη γενιά μου θα θυμάται πως στο σχολείο φωνάζαμε με όλη

τη δύναμη της ψυχής μας: «κι αν είναι αυτοί 30 θα γίνουμε 40...», νομίζοντας πως έτσι θα λύναμε το πρόβλημα. Το τραύμα αναπαραγόταν με έναν παιδικά πρωικό και ταυτόχρονα αδιέξοδο τρόπο.

Είχα μέσα μου φανατισμό, εθνικισμό, μίσος για τους εχθρούς, μια συνωμοσιολογική προσέγγιση της ιστορίας μας. Καμία διάθεση για συμβιβασμό. Μεγαλώνοντας, άρχισα να διαβάζω, να αμφισβητώ, να παρατηρώ πολιτικούς να λένε ψέματα και να μας καθοδηγούν λάθος. Στο Λονδίνο γνώρισα Τουρκοκύπριους. Μιλήσαμε, συνδεθήκαμε. Άρχισα να αλλάζω. Κατάλαβα διαφορετικά το «Δεν ξεχνώ», χωρίς

Όλα αλλάζουν. 51 χρόνια μετά, «δεν ξεχνώ» την πραγματικότητα, «δεν ξεχνώ» ότι το παρελθόν δεν αλλάζει. Το μέλλον αλλάζει. Αυτό χρωστάμε στη νέα γενιά.

να ξεχνώ τα γεγονότα. Δεν ξεχνώ πως η εκθρόνιττα δεν είναι αναπόφευκτη. Πως οι πόλεμοι ξεπούν όταν αφήνουμε προβλήματα να σιγοβράζουν. Πως συχνά διαλέξαμε το ευκταίο αντί του εφικτού. Πως πολιτικοί εργαλειοποίησαν τον πόνο μας, όπως έκαναν στην περίπτωση των αγνοουμένων. Ποδοπάτησαν τον ορθολογισμό και το εθνικό συμφέρον για να βγάλουν χρήματα ή να παραμείνουν στην εξουσία. Κυρίως, δεν ξεχνώ πως με τον καιρό, όλα αλλάζουν.

Η γιαγιά πέθανε. Ο πατέρας μου είναι 81, έχει ζήσει περισσότερα χρόνια στην Αγλαντζιά απ' ό,τι στην Κυθρέα. Ο Κεφαλόβρυσος στέρεψε. Στο σπίτι της γιαγιάς μου μεγαλώνουν τα εγγόνια ενός Τούρκου από την Τραπεζούντα. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων αναγνωρίζει πια δικαιώματα και στους χρήστες. Όλα αλλάζουν. 51 χρόνια μετά, «δεν ξεχνώ» την πραγματικότητα, «δεν ξεχνώ» ότι το παρελθόν δεν αλλάζει. Το μέλλον αλλάζει. Αυτό χρωστάμε στη νέα γενιά.

Η δημόσια εκπαίδευση έχει κρέος απέναντι στη νέα γενιά: να διασφαλίσει την ασφάλεια και την ελευθερία επιλογής στο μέτρο του δυνατού. Η κατάσταση δεν μπορεί να συνεχιστεί έτσι. Πρέπει να υπάρξει επεξεργασία του τραύματος και ένα νέο όραμα που θα βοηθήσει τα παιδιά μας να ζήσουν σε έναν τόπο όπου η ασφάλεια και η συνύπαρξη δεν είναι απλώς όνειρα, αλλά πραγματικότητα.

Στο τέλος, αυτό που μας λείπει είναι η βούληση –όχι μόνο για μια δίκαιη και βιώσιμη λύση, όπως ακούμε σε κάθε ομιλία τα τελευταία 51 χρόνια– αλλά για να διαμορφώσουμε το μέλλον μας με ρεαλισμό. Μια διευθέτση που θα διασφαλίζει την ύπαρξή μας πάνω στο νησί, και θα μας απελευθερώσει από τον φαύλο κύκλο της πολιτικής κοροϊδίας και ανικανότητας.

Δεν ξεχνώ, αλλά θυμάμαι γιατί πρέπει να υπάρχουμε εδώ. Να ζούμε, όχι να επιβιώνουμε. Να προχωράμε, όχι να μένουμε πίσω. Το χρωστάμε στο μέλλον. Έτσι μόνο δεν θα ξεχάσουμε και δεν θα ξεχαστούμε.

Η κα Ρένα Χόπλαραυ είναι εκπαιδευτικός.

ΣΚΙΤΟΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ

Αντι-Οιδίποδες

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Από τη στιγμή που ο Φρόιντ ανέπτυξε την έννοια της «νεύρωσης» γίναμε όλοι νευρωτικοί, έγραφε ο Ζιλ Ντελέζ. Με άλλα λόγια εισήλθε η ψυχοπαθολογία ή, πιο συγκεκριμένα, το λεξιλόγιο της ψυχοπαθολογίας στην καθημερινότητά μας. Η ψυχοθεραπεία έγινε αναπόσπαστο κομμάτι της αστικής κουλτούρας. Κάποιοι μάλιστα, μεταξύ σοβαρού και αστείου, είδαν στην πρακτική της ψυχανάλυσης μια νέα, άθην βέβαια, μορφή εξομολόγησης. Ο ιερέας αντικαταστάθηκε από τον ψυχαναλύτη καθώς η σωτηρία της ψυχής άλλαζε ουσιαστικά προσανατολισμό. Ενώ για την χριστιανική εκκλησία «σωτηρία» ήταν ο έλεγχος των παθών και η σίγαση των επιθυμιών, σκοπός του κάθε ψυχαναλύτη ήταν να απελευθερώσει την επιθυμία, αιχμάλωτη ενός καταπιεστικού χριστιανικής προέλευσης παρεγύ. Ο Φρόιντ όρισε τη νευρώση ως ψυχική διαταραχή που χαρακτηρίζεται από συμπτώματα όπως το άγχος, η εμμονή ή η υστερία. Σύμφωνα με τη φροϊδική θεωρία, τα συμπτώματα αυτά αποτελούν συμβιβασμούς ανάμεσα σε ασυνείδητες εκφράσεις της επιθυμίας και μηχανισμούς καταστολής της απόλαυσης, εσωτερικούς, εσωτερικευμένους ή εξωτερικούς. Η ενοχή, για παράδειγμα, ή η ντροπή που συνδέονται με τη σεξου-

αλική απόλαυση είναι εσωτερικευμένοι μηχανισμοί καταπίεσης, οι οποίοι οφείλονται στη χριστιανική διδασκαλία περί των αφροδισίων και την πρακτική του ελέγχου και της καταστολής της σεξουαλικής επιθυμίας στις χριστιανικές κοινωνίες.

Σύμφωνα με τον Φρόιντ, η επιθυμία καταλαμβάνει κεντρική θέση στον ανθρώπινο ψυχισμό και αναζητά διαρκώς ικανοποίηση. Αυτή όμως η ικανοποίηση παρεμποδίζεται πάντα από εσωτερικούς ή εξωτερικούς περιορισμούς. Τέτοιοι παράγοντες δεν συνδέονται μόνο με την ηθική, χριστιανική ή όχι, αλλά και με το ίδιο το ανθρώπινο περιβάλλον. Για παράδειγμα όταν κάποιος ή κάποια επιθυμεί κάποιον άλλο ή άλλη και δεν υπάρχει ανταπόκριση, αυτό μοιραία καταπιέζει την επιθυμία, καθιστώντας το υποκείμενο της επιθυμίας «νευρωτικό». Είναι φυσικό η επιθυμία να επιθυμεί την επιθυμία, έγραφε ο Αλεξάντρε Κοτζέβε, αναλύοντας την έννοια της «επιθυμούμενης επιθυμίας». Το υποκείμενο που επιθυμεί έναν άντρα ή μια γυναίκα δεν επιθυμεί απλά το σώμα του άλλου, δεν επιθυμεί τον άλλο ως αντικείμενο. Επιθυμεί η άλλη ή ο άλλος να έχουν την ίδια επιθυμία προς αυτό, ζητά δηλαδή η επιθυμία του να βρει ανταπόκριση. Η φύση του έρωτα καθιστά κάτι τέτοιο αδύνατο. Ακολουθώντας αυτή τη λογική, ο Ζιλ Ντελέζ σε συνεργασία με τον Φελίξ

Γκουαταρί προτείνουν στον «Αντι-Οιδίποδα (L'Anti-Edipe)» ότι η νευρώση δεν είναι μια απλή παθολογία, αλλά μάλλον μια εγγενής κατάσταση στην ανθρώπινη φύση. Ο γάμος, η δημόσια δηλαδή εξομολόγηση της επιθυμούμενης επιθυμίας, υπήρξε την ίδια στιγμή μηχανισμός επούλωσης των συμπτωμάτων της εγγενούς στον άνθρωπο νευρώσης και πηγή νέων πτυχών της νευρώσης. Ιδιαίτερα στην εποχή μας, απαλλαγμένη από τα στερεότυπα της πατριαρχικής ολιστικής κοινωνίας του ευρωπαϊκού μεσαίωνα, οι σύγχρονοι γονείς έχουν την τάση να μεταδίδουν την μη επούλωμένη από τον γάμο ή τη «σχέση» νευρώσή τους στα παιδιά τους.

Στις παραδοσιακές κοινωνίες, τα ατομικά χαρακτηριστικά λίγο ενδιέφεραν γονείς και κοινωνικό περίγυρο. Το σημαντικό ήταν τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, να ενσωμακώσουν τους κοινωνικούς ρόλους και τις παραδοσιακές αξίες του παρελθόντος: τα παιδιά έπρεπε απλά να «μοιάσουν» στους γονείς τους. Η προσπάθεια των γονέων και των θεσμών της εκπαίδευσης προσανατολιζόνταν προς αυτό τον σκοπό. Οι σημερινοί γονείς όμως, έχοντας απελευθερωθεί από τα παραδοσιακά μοντέλα ανατροφής και τα πατροπαράδοτα πρότυπα, βλέπουν τα παιδιά τους μόνο ως άτομα, μόνο ως εξατομικευμένες

επιθυμίες. Δεν τα βλέπουν δηλαδή ως μέρη ενός όλου που συγκροτείται μέσω της αναστολής της ατομικής απόλαυσης για την επίτευξη της συλλογικής αρμονίας. Η προσπάθειά τους έγκειται στο να άρουν όλα τα εμπόδια, εσωτερικά και εξωτερικά, τα οποία εμποδίζουν την επιθυμία των παιδιών τους. Τα παιδιά πρέπει να μπορούν να γίνουν ό,τι αυτά επιθυμούν. Οτιδήποτε στέκεται εμπόδιο στην επιτυχία είναι αναγκαστικά ένα είδος «ασθένειας», ένα είδος «διαταραχής». Αν ένα παιδί δυσκολεύει τους γονείς του, δεν είναι δηλαδή «φρόνιμο» ή δεν είναι «καλός» μαθητής, αναγκαστικά πρέπει να πάσχει από κάτι. Το παραδοσιακό πλέγμα δομών εξουσίας αναγνώριζε στα άτομα το ελαφρυντικό της αποτυχίας: δεν χρειάζεται να είμαστε όλοι το ίδιο. Το σύγχρονο ατομοκεντρικό πλαίσιο όμως δεν κατανοεί την αποτυχία. Δεν την αποδίδει σε έλλειψη ικανοτήτων ή δυνατότητων. Αν τα παιδιά αποτυγχάνουν, είναι αναγκαστικά θύματα κάποιας διανοητικής διαταραχής ή κάποιου κοινωνικού αποκλεισμού. Και στις δυο περιπτώσεις πρέπει να γίνει σωστή και έγκαιρη διάγνωση και φυσικά να ακολουθήσει η δέουσα θεραπεία.

Για τη διάγνωση δε δεν χρειάζεται καν κάποιος ψυχίατρος ή κάποιο διαπιστευμένο ιατρικό πλαίσιο. Ο πατέρας ή η μητέρα του παιδιού που δεν ανταποκρίνεται

στις προσδοκίες τους ή που δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του κοινωνικού τους περιβάλλοντος, μπορούν μόνοι τους να συμβουλευτούν το διαδίκτυο και να βρουν τάσεις και συμπτώματα που να εξηγούν τη συμπεριφορά του παιδιού τους. Τώρα μάλιστα, μπορούν κάλλιστα να συμβουλευτούν και τον προσωπικό ιατρό τεχνικής νοσησύνης στις διάφορες παρτίαιτικές διαδικτυακές εφαρμογές (apps). Η σύγχρονη πηγή της νευρώσης δεν είναι η ψυχανάλυση αλλά η ανάλυση της συμπεριφοράς των παιδιών. Η κοινωνία μας λίγο ασχολείται πλέον, αν δεν έχει εντελώς ξεχάσει, το λεξιλόγιο της ψυχανάλυσης. Χρησιμοποιεί στην καθημερινότητά της όρους και έννοιες της κλινικής ψυχολογίας και τις ψυχιατρικές, έννοιες όπως «αυτισμός», «φάσμα», «υψηλής λειτουργικότητας αυτισμός - άσπεργκερ», «ΔΕΠΥ», «διπολική διαταραχή», «υπερκινητικότητα» και άλλες πολλές. Αρκεί μια σειρά στο Netflix για να αναρωτηθούν όλοι οι γονείς μήπως μεγαλώνουν ψυχοπαθείς εφήβους, ακόμη και αν οι συντελεστές της σειράς εξήγησαν ότι ο τηλεοπτικός φόνος στο «Adolescence» ήταν ένα αμάλγαμα.

Ο Παναγιώτης Χριστίας είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Της ΔΩΡΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Με τον τρόπο που η κυβέρνηση άφησε να εξελιχθεί το σκάνδαλο του ΟΠΕΚΕΠΕ, για το οποίο υπήρχαν προειδοποιήσεις τόσο από στελέχη του Οργανισμού όσο και από τις αρμόδιες ευρωπαϊκές Αρχές, κατέληξε να έχει να επιλέξει μεταξύ μόνο κακών λύσεων. Η παρατεταμένη αδράνεια για διακοπή του ομφάλιου λώρου διαφθοράς και εξαπάτησης, με στόχο την υπαργική ευρωπαϊκών επιδοτήσεων, και η αδιαφορία –τουλάχιστον– με την οποία αντιμετωπίστηκε η εξόφθαλμη γιγάντωση ενός κύκλου διαπλοκής και του εγκληματικού μηχανισμού που αυτός παρήγαγε, άφησαν ένα εξαιρετικά περιορισμένο πεδίο πολιτικών κινήσεων και πρωτοβουλιών για τη διαχείριση της υπόθεσης όταν, τελικά, αυτή «έσκασε» στην κεντρική πολιτική σκηνή μέσω της δικογραφίας που η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία έστειλε στη Βουλή.

Το δίλημμα μπροστά στο οποίο βρέθηκε η κυβερνητική ηγεσία κατέληξε να είναι «Εξεταστική ή Προανακριτική» για δύο πρώην υπουργούς, αφού το μέγεθος του σκανδάλου και οι γλαφυρές αποκαλύψεις, με διαλόγους, παρεμβάσεις, δυσθεώρητα χρηματικά ποσά, απειλές, υποσχέσεις, λαδώματα κ.ά. οδήγησαν γρήγορα στο να εγκαταλειφθούν οι όποιες σκέψεις υπήρχαν να μη γίνει τίποτα και απλώς η κυβερνητική πλειοψηφία να απορρίψει τις προτάσεις των κομμάτων της αντιπολίτευσης.

Η πίεση της κοινής γνώμης για απαντήσεις δεν θα μπορούσε να αγνοηθεί. Την ίδια στιγμή, όμως, οι συσχετισμοί δυνάμεων στο εσωτερικό της κυβέρνησης και της κυβερνητικής πλειοψηφίας έθεσαν το δικό τους περιοριστικό πλαίσιο στους χειρισμούς που θα μπορούσαν να γίνουν. Ενώ για αρκετές ημέρες το σενάριο της Εξεταστικής έδειχνε να απορρίπτεται, τελικά επικράτησαν δεύτερες σκέψεις. Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι αποτυπώθηκε σημαντική διάσταση απόψεων και στο επιτελείο του Μαξίμου αλλά και μεταξύ κυβερνητικών στελεχών, καθώς με ισχυρά επιχειρήματα κάποιοι τοποθετήθηκαν υπέρ της σύστασης Εξεταστικής, ενώ άλλοι σθεναρά υποστήριξαν μέχρι την τελευταία στιγμή την Προανακριτική.

Για την κυβερνητική ηγεσία η επιλογή της Προανακριτικής και στην περίπτωση του ΟΠΕΚΕΠΕ θα μεταφραζόταν σε «μοντέλο Τριαντόπουλου», μια διαδικασία-εξπρές και παραπομπή στο δικαστικό συμβούλιο. Όταν ο Μάκης Βορίδης κατέστησε σαφές ότι δεν είναι θετικός απέναντι σε μια τέτοια εξέλιξη, υπήρξαν συζητήσεις για διαχωρισμό των δύο περιπτώσεων. Οτι, δηλαδή, θα μπορούσε να παραπεμφθεί σε Προανακριτική ο Λευτέρης Αυγενάκης, ώστε να αποχωρήσει η πίεση για διερεύνηση ποινικών ευθυνών και να μείνει εκτός κάδρου ο κ. Βορίδης. Πέραν της αντιδράσης Αυγενάκη, που και αυτός, όπως και ο Μάκης Βορίδης, δεν φάνηκε να αποδέχεται μια τέτοια προοπτική, υπήρξε και προβληματισμός αν θα ήταν εφικτός ο διαχωρισμός, με δεδομένο ότι η δικογραφία της Ευρω-

παϊκής Εισαγγελίας ήταν ενιαία για τους δύο πρώην υπουργούς.

Η προοπτική μιας νέας Προανακριτικής έδειξε να συναντά αντιστάσεις και στο εσωτερικό της κοινοβουλευτικής ομάδας της Ν.Δ., με βουλευτές να διαμνύουν ότι δεν είναι διατεθειμένοι να συνεχίσουν να υπερψηφίζουν την παραπομπή κυβερνητικών στελεχών, κάποιοι γιατί δεν πείθονται για την εννοχή τους, άλλοι από αντίδραση απέναντι στους χειρισμούς και στις επιλογές του Μαξίμου και κάποιοι άλλοι γιατί θεωρούν ότι η πλειοψηφία υποχωρεί υπό την πίεση της αντιπολίτευσης σε αυτές τις αποφάσεις. Δείγμα γραφής αυτών των

αντιρρήσεων αποτυπώθηκε και στη διαδικασία της Προανακριτικής για τον Κώστα Αχ. Καραμανλή, για την υπόθεση των Τεμπών. Αυτή τη φορά, ωστόσο, η κατάσταση έδειχνε να βγαίνει εκτός ελέγχου, σε σημείο που η κυβέρνηση απειλείτο να χάσει τη δεδηλωμένη. Είναι μάλλον σαφές ότι ο Μάκης Βορίδης δεν επρόκειτο να απευθυνθεί στους βουλευτές της πλειοψηφίας για να ζητήσει να υπερψηφίσουν την παραπομπή του, όπως έκανε ο κ. Καραμανλής.

Κάπως έτσι, η σημαία του δικαστικού συμβουλίου, η παραπομπή στον φυσικό δικαστή, που για τα Τέμπη διαφημίστηκε από την κυ-

βέρνηση ως η καλύτερη και πιο ενδεδειγμένη λύση για να κρίνει μακριά από πολιτικές σκοπιμότητες, υπεστάλη τάχιστα.

Η επιλογή της εξεταστικής επιτροπής θεωρήθηκε η λιγότερη κακή μεταξύ κακών επιλογών. Πέρα από τις αναφορές κυβερνητικών στελεχών στο παρελθόν στην αναποτελεσματικότητα των εξεταστικών επιτροπών, η λειτουργία της Εξεταστικής συνεπάγεται μια μακρόσυρτη, πολύμηνη διαδικασία και η πλειοψηφική μετάδοση προεξοφλεί επεισοδιακές συνεδριάσεις.

Η κυβερνητική πλειοψηφία ζητεί με την πρότασή της να διερευνηθεί όλη η περίοδος λειτουργίας

του ΟΠΕΚΕΠΕ, από την ίδρυση του Οργανισμού το 1998 μέχρι σήμερα. Η σκοπιμότητα είναι προφανής: να καταδειχθεί ότι και στο παρελθόν, και με άλλες κυβερνήσεις στην εξουσία, η λειτουργία του Οργανισμού ήταν προβληματική και σκανδαλώδης. Οτι, δηλαδή, η κυβέρνηση κληρονόμησε τον ΟΠΕΚΕΠΕ με ήδη δομημένα μέσα σε αυτό το περιβάλλον και τον μηχανισμό υπεξαίρεσης των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων. Παράλληλα, η κυβερνητική πρόταση υποστηρίζει ότι δεν εντοπίζονται στοιχεία για ευθύνες των δύο πρώην υπουργών, αλλά διαπιστώνεται εκτεταμένη διαφθορά μέσα στον Οργανισμό και διαπλοκή με ισχυρούς γεωργικοκτηνοτρόφους και τους διαχειριστές των Κέντρων Υποβολής Δηλώσεων. Γίνεται, τέλος, αναφορά σε «μήνυμα μηδενικής ανοχής» που αποτυπώθηκε με εντατικοποίηση ελέγχων για τον εντοπισμό παράνομων πληρωμών.

Τα ερωτήματα που εγείρουν αυτές οι διαπιστώσεις καταδεικνύουν γιατί η επιλογή της Εξεταστικής ήταν, επίσης, μια κακή επιλογή. Το αίτημα διερεύνησης όλης της περιόδου από την εποχή συστάσεως του ΟΠΕΚΕΠΕ μέχρι σήμερα δεν διαγράφει το γεγονός ότι η δικογραφία που έφθασε στη Βουλή αφορά πολύ συγκεκριμένη περίοδο στη λειτουργία του Οργανισμού: το διάστημα από το 2019 και μετά. Το επιχείρημα ότι από προηγούμενες κυβερνήσεις υιοθετήθηκαν τα μέτρα και οι πολιτικές που επέτρεψαν να ακμάσει ένα περιβάλλον διαφθοράς και διαπλοκής δεν εξηγεί γιατί διατηρήθηκε το ίδιο πλαίσιο τα τελευταία έξι χρόνια, ιδιαίτερα από μια κυβέρνηση που ήρθε στην εξουσία με σημαία τον εκσυγχρονισμό του κράτους και των θεσμών, την πάταξη ακριβώς τέτοιων πρακτικών και συμπεριφορών. Τέλος, το «μήνυμα μηδενικής ανοχής», στο οποίο γίνεται επίκληση, δείχνει ιδιαίτερα αντιφατικό σε σχέση με το περιεχόμενο της δικογραφίας, όπου οι παράνομες ενέργειες που περιγράφονται αφορούν συχνά την ενεργοποίηση διαδικασιών για να παρακαμφθεί το αποτέλεσμα αυτών των ελέγχων, να ξεμπλοκαριστούν ΑΦΜ και πληρωμές ή να μην γίνουν καν οι έλεγχοι.

Στην κυβέρνηση επενδύουν στο γεγονός ότι οι αποκαλύψεις, όσον αφορά το περιεχόμενο της δικογραφίας, εξαντλούνται, οπότε από τη λειτουργία της Εξεταστικής δεν θα υπάρχουν πολύ περισσότερα να ειπωθούν για την περίοδο που η δικογραφία καλύπτει. Εκτιμούν, επίσης, ότι το οποίο ενδιαφέρον του κοινού για τις εργασίες της Εξεταστικής θα ατονήσει σχετικά γρήγορα, ασχέτως του χρόνου που θα διαρκέσουν οι εργασίες της. Το σημαντικό είναι ότι ο κύκλος που άνοιξε με την έλευση της δικογραφίας στη Βουλή θα κλείσει με τις ψηφοφορίες για τις δύο προτάσεις για Προανακριτική που κατέθεσαν τα κόμματα της αντιπολίτευσης και την πρόταση της πλειοψηφίας για Εξεταστική, το αργότερο μέχρι το τέλος του μήνα. Και μέχρι το τρίτο δεκάμηρο του Αυγούστου, που η πολιτική σκηνή θα αρχίσει να επανέρχεται σε συνθήκες κανονικότητας μετά την καλοκαιρινή ανάπαυλα, άλλα θέματα θα κυριαρχούν.

Η δικογραφία

Το αίτημα διερεύνησης όλης της περιόδου από την εποχή συστάσεως του ΟΠΕΚΕΠΕ μέχρι σήμερα δεν διαγράφει το γεγονός ότι η δικογραφία που έφθασε στη Βουλή αφορά πολύ συγκεκριμένη περίοδο στη λειτουργία του Οργανισμού: το διάστημα από το 2019 και μετά.

Κολυμπώντας στα «βαλτοτόπια» του ΟΠΕΚΕΠΕ

Η επιλογή της εξεταστικής επιτροπής ήταν για το κυβερνητικό στρατόπεδο η λιγότερη κακή μεταξύ κακών επιλογών.

Χρήστος Τριαντόπουλος, Λευτέρης Αυγενάκης και Μάκης Βορίδης στη Βουλή. Οι δύο τελευταίοι δεν αντιμετώπισαν θετικά την ιδέα του κυβερνητικού επιτελείου για μια Προανακριτική-εξπρές για το σκάνδαλο του ΟΠΕΚΕΠ, όπως έγινε στην περίπτωση του πρώτου για τους χειρισμούς του στα Τέμπη. Ανάλογες αντιδράσεις, μάλιστα, υπήρξαν και στην κοινοβουλευτική ομάδα της Ν.Δ.

Το πάρτι της «μεγάλης μοιρασιάς»

Χάθηκε το μέτρημα στο ζωικό κεφάλαιο και στα βοσκοτόπια, για να κερδίζουν κάποιοι εις βάρος των δικαιούχων

Της ΤΑΝΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

Τα χρήματα που ενθυλάκωσαν όσοι εμπλέκονται στο σκάνδαλο του ΟΠΕΚΕΠΕ τα στερήθηκαν οι (πολλοί) αγρότες που έκαναν με διαφάνεια τη δουλειά τους. Υπουργικές αποφάσεις και υπηρεσιακά έγγραφα, που πηγαινοέρχονταν μεταξύ ΟΠΕΚΕΠΕ και υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης επί σειράν ετών, δημιούργησαν τις συνθήκες για να αναπληρωθεί και να επεκταθεί το κύκλωμα που εισέπραττε παράνομα επιδοτήσεις. Σοβαρά ερωτήματα εγείρονται επίσης και για την ρόλο συγκεκριμένων ΚΥΔ (Κέντρων Υποδοχής Δηλώσεων) αγροτών και τη συμβολή τους στο σκάνδαλο καθώς και των Διευθύνσεων Κτηνιατρικής, που... έχασαν το μέτρημα των ζώων ιδίως στην Κρήτη. Ο προϋπολογισμός της ΚΑΠ (Κοινή Αγροτική Πολιτική) είναι συ-

γκεκριμένος. Αν κάποιοι πάρουν περισσότερα χρήματα από όσα δικαιούνται, κάποιοι άλλοι θα πάρουν λιγότερα από όσα δικαιούνται. Και αυτό ακριβώς συνέβη, αφού οι πραγματικοί κτηνοτρόφοι είδαν τις επιδοτήσεις τους να μειώνονται ενώ τα χρήματα φούσκωναν τις τσέπες όσων γνώριζαν τι να δηλώσουν, τότε και με ποιον τρόπο. Τα χρήματα του εθνικού αποθέματος, δηλαδή του κουμπάρου που αφορά την ενίσχυση των νεοεισερχόμενων αγροτών, ήταν σταθερά 14-18 εκατ. ευρώ τον χρόνο. Εως το 2017, οπότε και αποφασίστηκε η ορίζοντια περικοπή 2,5% των επιδοτήσεων όλων των αγροτών προς ενίσχυση του εθνικού αποθέματος. Τότε το περιεχόμενο του κουμπάρου πολλαπλασιάστηκε τα επόμενα χρόνια φτάνοντας στα 50 εκατ. ευρώ. Αντίστοιχα πολλαπλασιάστηκαν και οι εκτάσεις των βοσκοτό-

πων στις οποίες κατευθυνόταν το μεγαλύτερο μέρος χρημάτων του εθνικού αποθέματος. Το 2017 οι βοσκοτόποι που μοιράστηκαν από το εθνικό απόθεμα ήταν 470.000 στρέμματα, το 2018 351.810 στρέμματα, το 2019 έφτασαν σε 670.126 στρέμματα, το 2020 εκτινάχθηκαν σε 1.569.616 στρέμματα, το 2021 δόθηκαν 632.661 στρέμματα και το 2022 48.707 στρέμματα. Μια σειρά από ρυθμίσεις - διευκολύνσεις, που έκαναν όλο και ευκολότερη την ασυδοσία τα επόμενα χρόνια, άνοιξε τον δρόμο ή και δημιούργησε τον σκάνδαλο του ΟΠΕΚΕΠΕ. Με υπουργική απόφαση του Ιανουαρίου 2015, οι βοσκοτόποι έπαιρναν ενίσχυση μόνο με βόσκηση από ζώα του κτηνοτρόφου. Τον Μάιο του ίδιου χρόνου υιοθετείται η λεγόμενη «τεχνική λύση» προκειμένου να ενταχθούν στις επιδοτήσεις περίπου 10 εκατομμύρια

στρέμματα βοσκοτόπων που είχαν εξαιρεθεί λόγω του ορισμού των βοσκοτόπων της Ε.Ε. Η απόφαση δεν επέτρεπε τη «μεταφορά» βοσκοτόπων από μια περιφέρεια σε άλλη. Τον Ιούλιο του ίδιου χρόνου (υπουργός Ευάγγελος Απόστολου) για πρώτη φορά επιτρέπεται να δηλώνεται έκταση βοσκοτόπων προς επιδότηση ακόμη και από ανθρώπους που δεν έχουν ζώα. Απαιτείται μόνον επίσημη κοπή της βλάστησης, έτσι ώστε τα χορτα να μην ξεπερνούν τα 70 εκατοστά. Πάντως, όπως δείχνουν στα στοιχεία, μέχρι το 2017 υπήρξε... σχετική πειθαρχία. Τότε κατανεμήθηκαν από το εθνικό απόθεμα εκτάσεις βοσκοτόπων που μπορούσαν να επιδοτηθούν χωρίς ζώα.

Αύξηση των κοπαδιών

Το 2018 αρχίζει να αυξάνεται και ο αριθμός των ζώων που δη-

λώνονται. Τα επόμενα τρία χρόνια αυξάνονται διαρκώς οι εκτάσεις με βοσκοτόπια που μοιράζονται από το εθνικό απόθεμα σε ανθρώπους που δεν έχουν ζώα, ενώ παράλληλα επιτρέπεται ο δανεισμός εκτάσεων από την ηπειρωτική χώρα προς την Κρήτη.

Όλο αυτό τον καιρό, οι υπουργοί που υπέγραψαν τις υπουργικές αποφάσεις ή τις αποφάσεις του ΟΠΕΚΕΠΕ για τον τρόπο κατανομής των εκτάσεων και των χρημάτων από το εθνικό απόθεμα, δεν αναρωτήθηκαν τι συμβαίνει; Το τι συνέβαινε φάνηκε το 2022: Υποβλήθηκαν τότε 37.792 αιτήματα κατανομής εθνικού αποθέματος που αφορούσαν είτε νέους αγρότες είτε κατόχους αγροτικών εκμεταλλεύσεων που ήθελαν να αυξήσουν τα δικαιώματα ενίσχυσης (υποθετικά για να μεγάλωσουν την εκμετάλλευσή τους).

Υστερα από ελέγχους που πραγματοποιήθηκαν, διαπιστώθηκαν σοβαρές ελλείψεις ή και παρατυπίες στις αιτήσεις της 2ης κατηγορίας των αιτούντων.

«Σε πολλές περιπτώσεις δεν υπάρχει καμία δυνατότητα πρόσβασης στις δηλούμενες εκτάσεις για κοπή χορτών. Πρόκειται για ορεινές εκτάσεις με ξυλώδη βλάστηση», αναφέρεται σε έγγραφο εκείνη την περίοδο. Τότε απορρίφθηκαν περισσότερες από 18.000 αιτήσεις. Μάλιστα, μεγάλος αριθμός των απορριπτόμενων αιτήσεων αφορούσε αιτήσεις που είχαν γίνει σε συγκεκριμένα ΚΥΔ, τα οποία δέχονταν αιτήσεις χωρίς να συνοδεύονται από ισχυρά έγγραφα που να αποδεικνύουν τη νόμιμη κατοχή των εκτάσεων.

Ακολούθησαν οι εκλογές και οι προσπάθειες να περιοριστεί η ασυδοσία δεν είχαν συνέχεια...

ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΝ ΟΙΝΟΧΟΟΣ

Ιστορικοί αμπελώνες, οινοποιοί με πάθος,
κοκτέιλ στην πόλη και 150 ετικέτες που ξεχωρίζουν

ΤΗΝ
ΚΥΡΙΑΚΗ 27/7

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Οι δύο απαντώντες ρηματικές διακοινώσεις και οι χάρτες της κυβέρνησης της Λιβύης (συγκεκριμένα της Τρίπολης) στον ΟΗΕ την περασμένη εβδομάδα, μάλιστα ενώ η Αθήνα είχε αποδυθεί σε μια ακόμα προσπάθεια να εγκαταστήσει νέους διαύλους επικοινωνίας με την εξαρτημένη από την Αγκυρα κυβέρνηση του Αμπντούλχαμίτ Ντμπίιμπα, αναδεικνύουν ένα πραγματικό αδιέξοδο. Παρά τα χαμόγελα στις συναντήσεις του υπουργού Εξωτερικών Γιώργου Γεραπετρίτη στις επαφές που είχε στην Τρίπολη την περασμένη Τρίτη, η Αθήνα δεν κατόρθωσε, όπως ήταν αναμενόμενο, να διαπεράσει την οργανωμένη τουρκική αντίληψη για τη Μεσόγειο που εκφράζει και η κυβέρνηση Ντμπίιμπα. Οι ρηματικές διακοινώσεις, απλά λειτούργησαν προκειμένου να αναδείξουν το προφανές: Η κυβέρνηση της Τρίπολης παραμένει ένα εργαλείο στη διακριτική ευχέρεια της Αγκυρας, τη στρατηγική της οποίας στην Ανατολική Μεσόγειο εξυπηρετούν όλοι αυτοί οι χάρτες.

Στην Αθήνα έχουν ήδη γίνει κάποιες συσκέψεις ανάμεσα στα συναρμόδια υπουργεία, με εκείνο των Εξωτερικών να κρατάει τον πρώτο λόγο. Στην απάντηση που προετοιμάζεται με χάρτες από την ελληνική πλευρά θα απαντηθούν, βέβαια, όλοι οι απολύτως «τραβηγμένοι» ισχυρισμοί της Τρίπολης σχετικά με τις θαλάσσιες ζώνες της Λιβύης. Δεν έχει ακόμη καθοριστεί αν οι ρηματικές διακοινώσεις θα απαντηθούν στον ΟΗΕ με ισόριθμα έγγραφα ή με μια επιστολή που θα απαντάει και στις δύο. Η Αθήνα προφανώς θα υπερασπιστεί την υφιστάμενη αιγιαλίτιδα ζώνη στο Ιόνιο και στην Πελοπόννησο έως το άκρο Ταϊναρο (12 ν.μ.) και, φυσικά, τα αναγνωρισμένα με διεθνείς συμφωνίες εξωτερικά όρια της ΑΟΖ και της υφαλοκρηπίδας της με την Ιταλία και (τμηματικά) με την Αίγυπτο. Η Αθήνα θα καταγγείλει τα όρια του ανυπόστατου τουρκολιβυκού μνημονίου και θα αναδείξει τις αναντιστοιχίες που υπάρχουν στους λιβυκούς ισχυρισμούς σε σχέση με συμφωνίες που έχει υπογράψει είτε διμερώς είτε με την απόφαση της Διεθνούς Δικαιοσύνης (Χάγη με τη Μάλτα).

Ανοικτή γραμμή με Κάιρο

Η Αθήνα, επιπλέον, θα υποστηρίξει και την άποψη του Καΐρου για τα δυτικά θαλάσσια όρια της Αιγύπτου. Το Κάιρο έχει ήδη υποστηρίξει τις απόψεις του στον ΟΗΕ προ διετίας, ωστόσο η σχετική ρηματική διακοίνωση της Λιβύης είναι, βεβαίως, διατυπωμένη με τρόπο που υποσκάπτει τη συνολική θέση που έχουν από κοινού λάβει Ελ-

λάδα και Αίγυπτος. Άλλωστε, στη ρηματική διακοίνωση Α/79/716 η τμηματική συμφωνία οριοθετήσης Ελλάδας - Αιγύπτου του Αυγούστου 2020 χαρακτηρίζεται ως «άκυρη και παράνομη».

Η κυβέρνηση της Τρίπολης κινητοποιήθηκε, προφανώς με την ενθάρρυνση της Αγκυρας, αμέσως μετά την κατάθεση του θαλάσσι-

ου Χωροταξικού Σχεδιασμού στις 16 Απριλίου. Αν και ο χάρτης αυτός αφορά την Κομισιόν και δραστηριότητες οι οποίες αφορούν την Ε.Ε., τόσο η Αγκυρα, όσο και η Τρίπολη πολύ γρήγορα αντέδρασαν. Η πρώτη ρηματική διακοίνωση (Α/79/716) κατατέθηκε στο γραφείο του γ.γ. του ΟΗΕ στις 27 Μαΐου. Στις 12 Ιουνίου ακολούθη-

Οι ρηματικές διακοινώσεις ανέδειξαν το προφανές: ότι η κυβέρνηση της δυτικής Λιβύης παραμένει εργαλείο της Αγκυρας.

ου Χωροταξικού Σχεδιασμού στις 16 Απριλίου. Αν και ο χάρτης αυτός αφορά την Κομισιόν και δραστηριότητες οι οποίες αφορούν την Ε.Ε., τόσο η Αγκυρα, όσο και η Τρίπολη πολύ γρήγορα αντέδρασαν. Η πρώτη ρηματική διακοίνωση (Α/79/716) κατατέθηκε στο γραφείο του γ.γ. του ΟΗΕ στις 27 Μαΐου. Στις 12 Ιουνίου ακολούθη-

Απάντηση στην Τρίπολη μέσω Βεγγάζης

Πού εστιάζει η ελληνική διπλωματία για να εμποδίσει τις τουρκικές μεθοδεύσεις στην Ανατολική Μεσόγειο

Ο Ακίλα Σάλεχ (στο κέντρο), πρόεδρος της Βουλής της Βεγγάζης, αναμένεται στην Αθήνα το προσεχές διάστημα. Η επίσκεψή του έχει ιδιαίτερη σημασία, ειδικά μετά την αύξηση των μεταναστευτικών ροών από τις ακτές της ανατολικής Λιβύης, ενώ θα δείξει στην ελληνική κυβέρνηση τις προθέσεις της Βεγγάζης σχετικά με την επικύρωση ή όχι του παράνομου τουρκολιβυκού μνημονίου.

ΑΠΟΨΗ

Η Chevron, η «Γαλάζια Πατρίδα» και η «χρήσιμη» Τρίπολη

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ**

Η διεθνώς αναγνωρισμένη κυβέρνηση της Λιβύης έχει αποφασίσει, καθ' υπόδειξιν της Τουρκίας, να торπιλίσει την προσπάθεια της Ελλάδας να ισορροπήσει ανάμεσα στα δύο αντιμαχόμενα μέρη της πολύπαθης χώρας. Γιατί όμως αντέδρασε τώρα η κυβέρνηση Ντμπίιμπα, σε μια στιγμή που κλονίζεται από εσωτερικές έριδες μεταξύ φατριών που τη στηρίζουν; Μπορεί να αλλάξει τη μοίρα της μια κίνηση επιδείξης ισχύος απέναντι στην Ελλάδα στον ΟΗΕ; Προφανώς όχι. Ενδέχεται όμως η δουλοπρέπεια προς την Αγκυρα να αποδώσει καρπούς προκειμένου να στηριχθεί ο Ντμπίιμπα. Ενοχλήθηκε μάλιστα η Λιβύη από την προκήρυξη του διαγωνισμού στα νότια και νοτιοανατολικά της Κρήτης; Τότε, στον δικό της διεθνή διαγωνισμό, δεν θα εμφάνιζε την ελληνική εκδοχή της μέσης γραμμής αλλά την τουρκική, την οποία άλλωστε παρουσίασε στους χάρτες που κατέθεσε στον ΟΗΕ. Σε μια τέτοια περίπτωση όμως γνρίζαν οι Αρχές της Λιβύης ότι σχεδόν καμία εταιρεία, πέραν ίσως της τουρκικής κρατικής εταιρείας πετρελαίου (ΤΡΑΟ), δεν επρόκειτο

να εμπλακεί, διότι έτσι θα αναγνώριζαν, έστω και εμμέσως, τις εξωπραγματικές διεκδικήσεις της. Κοντολογίς, ποια σοβαρή εταιρεία θα «τρπούσε» στα 10 ναυτικά μίλια από τις ακτές της Κρήτης εκ μέρους της Λιβύης; Για να αποφύγει λοιπόν το φιάσκο και να προσεγγίσει ενεργειακούς κολοσσούς, προέκρινε στον διεθνή διαγωνισμό τον δρόμο της λογικής και του σεβασμού των προνοιών του Δικαίου της Θάλασσας. Αυτό είναι και ένα από τα ισχυρότερα επιχειρήματά μας, γιατί δεν μπορεί ένα κράτος να εμφανίζει χάρτες όπου μεταβάλλονται οι διεκδικήσεις του και μετατοπίζεται η μέση γραμμή κατά περίπτωση.

Επομένως, έχουμε βάσιμους λόγους να πιστεύουμε ότι η επικείμενη παρουσία της Chevron αποτελεί καρφή στο μάτι της Τουρκίας, γιατί στην πράξη υπονομεύεται η «Γαλάζια Πατρίδα». Επειδή λοιπόν η τουρκική ηγεσία, που έχει επιδοθεί σε μια επίθεση γοντείας προς τον Τραμπ, δεν θα στρεφόταν σε βάρος της Chevron, «παρήγγειλε» στη χρήσιμη για τέτοιες επικίνδυνες αποστολές κυβέρνηση της Τρίπολης να αμφισβητήσει με επίσημο τρόπο τον διαγωνισμό που προκήρυξε η Ελ-

λάδα. Αν, πάντως, αποδειχθεί ότι η περιοχή κατέχει μεγάλες ποσότητες υδρογονανθράκων, το αυτό του αμερικανικού κολοσσού δεν θα ιδρώσει από τις αιτιάσεις της Λιβύης, ούτε η Τουρκία θα αναμετρηθεί μέσω των δικών της πλωτών γεωτρήπανων ή σεισμικών σκαφών με τη Chevron. Γι' αυτό

Η επικείμενη παρουσία του αμερικανικού ενεργειακού κολοσσού νοτίως της Κρήτης αποτελεί καρφή στο μάτι της Αγκυρας.

επιχειρεί να την αποθαρρύνει τώρα, εγείροντας αμφιβολίες για το μελλοντικό στάτους της περιοχής στην οποία πρόκειται να δραστηριοποιηθεί. Εύλογα, η ελληνική πλευρά πρέπει οπωσδήποτε να εξασφαλίσει τη συμμετοχή της Chevron.

Υπάρχουν ακόμη δύο πεδία στα οποία το αποτέλεσμα του ελληνοτουρκικού μπρα ντε φερ θα κρίνει σε σημαντικό βαθμό την

κατοχύρωση των ελληνικών θέσεων. Αφενός, η κύρωση ή μη του παράνομου τουρκολιβυκού συμφώνου από το κοινοβούλιο του Τομπρούκ και αφετέρου η ενεργοποίηση και μέχρι ποίου σημείου της εν λόγω συμφωνίας οριοθετήσης ΑΟΖ. Δεν πρέπει να επιτρέψουμε το πρώτο και φεύλομε να περιορίσουμε την έκταση των ερευνών που πρόκειται να ξεκινήσουν από μεριάς της τουρκικής κρατικής εταιρείας πετρελαίου στη Λιβύη. Ως προς το δεύτερο, πρέπει από τώρα να προκαλέσουμε θόρυβο πανευρωπαϊκά, θέτοντας το ζήτημα συστηματικά σε όλα τα fora, διασφαλίζοντας την επιβολή σκληρών αντιμέτρων στο ενδεχόμενο παραβίασης της μέσης γραμμής.

Από εκεί και πέρα, η προσέγγιση της ανατολικής Λιβύης μπορεί να γίνει σε δύο επίπεδα: Εξασφαλίζοντας χρηματοδοτική βοήθεια από πλευράς Ε.Ε., που μπορεί να φτάσει μέχρι και το ένα δισ. ευρώ, δηλαδή υπερδιπλάσια χρήματα από ό,τι έχουν δοθεί τα τελευταία χρόνια στη δυτική Λιβύη, και ανοίγοντας προσεκτικά την ευρωπαϊκή συζήτηση για την ανάγκη μιας εντοίς πράγμασι μερικής αναγνώ-

σε η δημοσίευση στην Εφημερίδα της Ε.Ε. της ελληνικής ανακοίνωσης διεθνούς διαγωνισμού στα νότια της Κρήτης για εξερεύνηση και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων. Η κίνηση αυτή της Αθήνας καταγγέλθηκε με άλλη ρηματική διακοίνωση που κατατέθηκε λίγο αργότερα (20 Ιουνίου). Κυρίως, όμως, ακολούθησε στις 25 Ιουνίου μια τροχιοδεικτική βολή καθώς η Τουρκική Εταιρεία Πετρελαίου (ΤΡΑΟ) έλαβε άδεια από την Εθνική Εταιρεία Πετρελαίου της Λιβύης για έρευνες σε τέσσερα θαλάσσια οικόπεδα που βρίσκονται νότια της μέσης γραμμής όπως την αντιλαμβάνεται η Αθήνα. Το ενδιαφέρον σε αυτή την περίπτωση είναι ότι η συμφωνία αυτή αποτελεί συνέχεια μνημονίου που έχει υπογραφεί για την ενεργειακή συνεργασία Αγκυρας - Τρίπολης με βάση τις πρόνοιες του τουρκολιβυκού.

Χαφτάρ και Σάλεχ

Η Αθήνα προφανώς ανησυχεί από αυτή την κινητικότητα, η οποία εξελίσσεται παράλληλα με την «έκρηξη» των προσφυγικών ροών από την ανατολική Λιβύη του στρατάρχη Χαφτάρ, ο οποίος μάλιστα εμφανίζεται έτοιμος να ρίξει το βάρος του προς τη Βουλή της Βεγγάζης υπό τον Ακίλα Σάλεχ, ώστε να κυρωθεί το τουρκολιβυκό. Η επικείμενη επίσκεψη του κ. Σάλεχ στην Αθήνα θα δείξει στην κυβέρνηση αρκετά σε σχέση με τις προθέσεις της ανατολικής Λιβύης. Ολη αυτή η κατάσταση ήταν προφανώς σε γνώση της ελληνικής κυβέρνησης η οποία ζήτησε, και φυσικά έλαβε, τη δέσμευση των «27» ότι η Ε.Ε. δεν πρόκειται να αναγνωρίσει καμία «έννομη συνέπεια» από το τουρκολιβυκό μνημόνιο, κάτι που αποτυπώθηκε με περισσή σαφήνεια στο κείμενο των συμπερασμάτων των Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 26 Ιουνίου.

Η δημοσίευση των δύο ρηματικών διακοινώσεων σε χρόνο μεταγενέστερο της κατάθεσής τους στον ΟΗΕ, απλά επιδείνωσε και επικοινωνιακά την ατμόσφαιρα, καθώς συνέπεσε με την επίσκεψη του κ. Γεραπετρίτη στην Τρίπολη.

Επί του πρακτέου, μετά το μπραζ των εξελίξεων σε αυτό το κρίσιμο μέτωπο για τη θέση της Ελλάδας στην Ανατολική Μεσόγειο, καθίσταται επιτακτική ανάγκη το τουρκολιβυκό μνημόνιο να παραμείνει ένα κείμενο που δεν γίνεται αποδεκτό από την ανατολική Λιβύη, δηλαδή τον στρατάρχη Χαφτάρ και τους γίους του. Και σε αυτό το πεδίο, πάντως, η Τουρκία έχει αποδυθεί σε αγώνα να προσελκύσει τη Βεγγάζη στις απόψεις της. Το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα αναμένεται να πυκνώσουν οι επαφές Αθήνας και Βεγγάζης, η οποία αναμένει το ελληνικό πακέτο προτάσεων.

Τον προσεγγίζουμε με διαφορετικούς όρους. Παράλληλα, καθιερώνουμε μια τριμερή συνεννόηση σε υψηλό επίπεδο με τακτικές συναντήσεις μεταξύ Αιγύπτου, ανατολικής Λιβύης και Ελλάδας. Η Αίγυπτος ασκεί μεγάλη επιρροή και έχει πλέον ενδιαφέρον να υπερασπιστεί τα κυριαρχικά της δικαιώματα, που φαλκιδεύονται μέσω των λιβυκών χαρτών. Συνάμα, παρέχουμε στην ανατολική Λιβύη εξοπλισμό και άλλου είδους βοήθεια, με έμφαση σε υποδομές και μεταφορές, ενεργοποιώντας και ένα κομμάτι του ελληνικού επιχειρηματικού κόσμου. Υπάρχουν άλλωστε συμβόλαια που εκκρεμούν ή δεν έχουν υλοποιηθεί με ευθύνη των Λίβυων.

Ως προς τη δυτική Λιβύη (εκεί εκκινούμε από αρνητική αφετηρία) αλλά και συνολικά τους φυλάκους, που κυριαρχούν στα πολιτικά και οικονομικά δρώμενα, προσφέρουμε την επιλογή συνεργασίας με ένα μπλοκ κρατών που συμπεριλαμβάνει την Αίγυπτο, τη Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, με τις δύο τελευταίες να αποτελούν καθοριστικούς παίκτες για την ανοικοδόμηση της Λιβύης, ένα-

Το ημερολόγιο της λιβυκής κρίσης

16 Απριλίου

Η ελληνική κυβέρνηση ανακοινώνει τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό (ΘΧΣ), με τον οποίο αποτυπώνονται τα δυνητικά ανώτατα όρια των θαλασσίων ζωνών της Ελλάδας στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο.

27 Μαΐου

Ρηματική διακοίνωση Λιβύης (Α/79/716) για εξωτερικά όρια υφαλοκρηπίδας εις βάρος της Κρήτης και των δικαιωμάτων της Ελλάδας στο Ιόνιο.

12 Ιουνίου

Η Εφημερίδα της Ε.Ε. (Τεύχος 3335) δημοσιεύει την ανακοίνωση διεθνούς διαγωνισμού στα νότια της Κρήτης για εξερεύνηση και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων.

20 Ιουνίου

Ρηματική διακοίνωση Λιβύης (Α/79/600), με την οποία καταγγέλλεται η πρωτοβουλία της Αθήνας να ανακοινώσει τις έρευνες στα νότια της Κρήτης.

25 Ιουνίου

Η Τουρκική Εταιρεία Πετρελαίου (ΤΡΑΟ) λαμβάνει άδεια από τον Εθνική Εταιρεία Πετρελαίου της Λιβύης για έρευνες σε τέσσερα θαλάσσια οικόπεδα που βρίσκονται, πάντως, νοτίως της μέσης γραμμής όπως την αντιλαμβάνεται η Αθήνα.

26 Ιουνίου

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο περιλαμβάνει στο Κείμενο Συμπερασμάτων σαφή προειδοποίηση ότι το τουρκολιβυκό μνημόνιο «δεν παράγει έννομες συνέπειες» για τρίτα κράτη ούτε και συνάδει με το Διεθνές Δίκαιο.

15 Ιουλίου

Ο υπουργός Εξωτερικών Γιώργος Γεραπετρίτης επισκέπτεται την Τρίπολη, όπου έχει επαφές στις οποίες η τοπική κυβέρνηση δεν δηλώνει τίποτε άλλο πέρα από κάποια «ετοιμότητα» για επιστροφή σε συζητήσεις.

της Τουρκίας, η οποία επενδύει περισσότερο στην αστάθεια και την παρουσία μισθοφόρων της σε πολιτοφυλακές και παραστρατιωτικές ομάδες. Η Τουρκία εκπροσωπεί την αντικανονικότητα, ωστόσο υπάρχουν τρεις σημαντικές παράμετροι που πρέπει να διαχειριστούμε εγκαίρως αποτελεσματικά: την επανάκαμψη των ΗΠΑ στη Λιβύη διά των ενεργειακών τους εταιρειών, σε συνάρτηση με τη διείσδυση της Τουρκίας, την οποία στην Ουάσιγκτον θεωρούν χρήσιμη για την καλύτερη επίγνωση της κατάστασης. Την προσέγγιση Τουρκίας - Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, που ενδέχεται να αλλάξει τους συσχετισμούς δυνάμεων. Και τέλος, την Ιταλία, που εδώ και καιρό μοιάζει να εναρμονισμένη με την Τουρκία. Την καλούμε λοιπόν να συμμετάσχει σε ένα τριμερές σχήμα μαζί με εμάς και την Τρίπολη ως ένδειξη καλής θέλησης και της βάζουμε δύσκολα σε ευρωπαϊκά ζητήματα δικού της ενδιαφέροντος έως ότου τροποποιήσει τη στάση της.

Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων (ΙΓΑ), καθηγητής Διεθνών Σχέσεων Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος.

Λιβυκές διεκδικήσεις εντός της ελληνικής υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ

(ρηματική διακοίνωση προς τον ΟΗΕ στις 27 Μαΐου)

Τι διεκδικεί η Λιβύη

Χαρτογράφηση των «γκρίζων σημείων» πίσω από τις ρηματικές διακοινώσεις προς τον ΟΗΕ

Του ΑΓΓΕΛΟΥ Μ. ΣΥΡΙΓΟΥ

1

Γιατί ήρθε ξανά στην επιφάνεια το θέμα του τουρκολιβυκού μνημονίου, που υπεγράφη το 2019;

Στις 26 Μαρτίου 2025 η δεύτερη σε μέγεθος αμερικανική εταιρεία υδρογονανθράκων Chevron εκδήλωσε ενδιαφέρον να εκμεταλλευθεί δύο τεμάχια που βρίσκονται στη θάλασσα νοτίως της Κρήτης (τεμάχια «Νότια Κρήτη 1» και «Νότια Κρήτη 2»). Το ελληνικό υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας εφάρμοσε τον σχετικό νόμο 4001/2011 που δίνει τη δυνατότητα και σε άλλες ενδιαφερόμενες εταιρείες να υποβάλουν προσφορά για τις ίδιες περιοχές. Στις 13 Ιουνίου 2025 προκήρυξε διεθνή διαγωνισμό για παραχώρηση δικαιώματος έρευνας και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων. Οι δύο ρηματικές διακοινώσεις της Λιβύης προς τον ΟΗΕ στις 27 Μαΐου και 20 Ιουνίου 2025, η συμφωνία για παραχώρηση τεμαχίων της Λιβύης στην τουρκική εταιρεία ΤΡΑΟ και οι τουρκικές δηλώσεις και απειλές έρχονται ως αντίδραση στην κινητικότητα που δημιουργήθηκε λόγω του ενδιαφέροντος της Chevron.

2

Γιατί ενοχλεί ο συγκεκριμένος διαγωνισμός;

Πίσω από τις αντιδράσεις της κυβερνήσεως της δυτικής Λιβύης βρίσκεται η Τουρκία. Τα τεμάχια «Νότια Κρήτη 1» και «Νότια Κρήτη 2» που περιλαμβάνονται στον διεθνή διαγωνισμό ακυρώνουν εμπράκτως την τουρκική θεωρία ότι τα ελληνικά νησιά δεν έχουν δική τους υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ. Οι συγκεκριμένες θαλάσσιες περιοχές ανήκουν στην Ελλάδα αποκλειστικώς λόγω της επίδρασης της νήσου Κρήτης. Πρόκειται για περιοχές που βάσει του τουρκολιβυκού μνημονίου του 2019 έχουν «μοιράσει» μεταξύ τους Τουρκία και Λιβύη. Επομένως, ο διαγωνισμός καταργεί εμπράκτως το ιδεολόγημα της «Γαλάζιας Πατρίδας» σε όλη την περιοχή νοτίως της Κρήτης.

3

Ποιος είναι ο στόχος των τουρκικών και λιβυκών διαμαρτυριών, ρηματικών διακοινώσεων κ.λπ.;

Θέλουν να «τρομάξουν» τη Chevron και άλλες πιθανές υπο-

ψήφισες εταιρείες να πάρουν μέρος στον συγκεκριμένο διαγωνισμό. Προκαλούν θόρυβο και προσπαθούν να δημιουργήσουν την εντύπωση ότι υπάρχουν σοβαρά προβλήματα. Η Τουρκία γνωρίζει ότι σε περίπτωση που ο διαγωνισμός τελικώς κατακυρωθεί στη Chevron, δεν μπορεί να παρεμποδίσει τις έρευνες. Υπάρχει το προηγούμενο των τεμαχίων 5 και 10 της κυπριακής ΑΟΖ που έχει κερδίσει σε διεθνή διαγωνισμό η ExxonMobil. Τα ίδια τεμάχια διεκδικεί αυθαίρετα η Τουρκία. Η ExxonMobil προχώρησε σε γεωτρήσεις και έχει ανακαλύψει τα κοιτάσματα «Γλαύκος 1» (2019), «Ηλέκτρα 1» (Απρίλιος 2025) και «Πήγασος 1» (Ιούλιος 2025) χωρίς να τολμήσει η Τουρκία να εμφανιστεί στην περιοχή.

4

Τι έχει κάνει η ελληνική πλευρά;

Η πιο σημαντική απάντηση δόθηκε με την παράγραφο 52 των συμπερασμάτων της Ε.Ε. της 26ης Ιουνίου 2025. Εκεί αναφέρθηκε ρητώς ότι «το μνημόνιο συνεννόησης Τουρκίας - Λιβύης για την οριοθέτηση περιοχών θαλάσσιας δικαιοδοσίας στη Μεσόγειο παραβιάζει τα κυριαρχικά δικαιώματα τρίτων κρατών, δεν συνάδει με το Δίκαιο της Θάλασσας και δεν μπορεί να παραγάγει έννομες συνέπειες για τρίτα κράτη». Ήταν σαφές μήνυμα προς τη Chevron και τυχόν άλλες ενδιαφερόμενες εταιρείες ότι η συμμετοχή τους στον διαγωνισμό είναι σύννομη και θα αναγνωριστεί από την Ε.Ε. Επίσης, ο αρμόδιος υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας Παπασαύρου επικοινωνήσε με την αντιπρόεδρο της Παγκόσμιας Εξερεύνησης

5

Τι λένε σε γενικές γραμμές οι ρηματικές διακοινώσεις της Λιβύης;

Εκφράζουν τις θέσεις της Λιβύης στο θέμα όλων των θαλασσίων ζωνών της χώρας. Κάποιες από τις λιβυκές θέσεις είναι παλαιές. Επί παραδείγματι, οι Λίβυοι από το 1973 θέλουν να κλείσουν τον Κόλπο της Σύρτης και να τον θεωρήσουν εσωτερικά τους ύδατα. Οι λιβυκές θέσεις για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας είναι σχετικά νεότερες. Εδράζονται στο τουρκολιβυκό μνημόνιο και αρνούνται τη μέση γραμμή μεταξύ Ελλάδας και Λιβύης. Επισμαίνεται ότι κατά τις ελληνολιβυκές συνομιλίες μεταξύ 2007-2010, οι Λίβιοι δεν είχαν φτάσει στο σημείο να αμφισβητήσουν την επίδραση της Κρήτης επί της υφαλοκρηπίδας. Αρνήθηκαν την επίδραση όλων των άλλων ελληνικών νησιών στο νότιο Ιόνιο και στο Λιβυκό Πέλαγος. Το καινούργιο στις λιβυκές ρηματικές διακοινώσεις είναι οι συντεταγμένες και οι χάρτες που συνοδεύουν τις δύο ρηματικές διακοινώσεις και εξειδικεύουν επί του πεδίου τις θέσεις της Λιβύης.

6

Πόσο επηρεάζουν οι λιβυκοί χάρτες την ελληνική υφαλοκρηπίδα;

Βάσει του τουρκολιβυκού μνημονίου του 2019, οι Τούρκοι «χάρι-

ζαν» στους Λίβυους 39.000 τ. χλμ. ελληνικής υφαλοκρηπίδας (υπολογισμένης βάσει της μέσης γραμμής). Με τους χάρτες που παρουσίασε, η Λιβύη διεκδικεί ακόμη 7.450 τ. χλμ. Συνολικά δηλαδή η Λιβύη διεκδικεί 46.450 τ. χλμ. εις βάρος της Ελλάδας. Εναντι της Ιταλίας οι Λίβιοι είναι πολύ πιο συγκαταλημένοι διεκδικώντας μόλις 2.750 τ. χλμ. και έναντι της Μάλτας 17.950 τ. χλμ. Ενδεικτικό της υπερβολής της Τριπόλεως είναι ότι νοτιοανατολικώς της Κρήτης το σημείο 1 του λιβυκού ορίου βρίσκεται μόλις 14 ν. μίλια από την κρητική ακτή (βλ. χάρτη «εγγύτητας των λιβυκών διεκδικήσεων στην Κρήτη»). Επίσης, ο παρανόμως κλειστός Κόλπος της Σύρτης σημαίνει ότι οι Λίβιοι κερδίζουν μία περιοχή περίπου 100 ν. μιλίων από τις ακτές τους. Η λιβυκή υφαλοκρηπίδα μετριέται από τη γραμμή του κλειστού Κόλπου της Σύρτης και όχι από τις λιβυκές ακτές, εις βάρος της Ελλάδας (αλλά και της Ιταλίας και Μάλτας). Τέλος, η Λιβύη διεκδικεί το νότιο άκρο του ορίου μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας.

7

Πόσο ισχυρά είναι τα λιβυκά επιχειρήματα;

Η Λιβύη, εν αντιθέσει προς την Τουρκία, έχει υπογράψει τη σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας (1982), αλλά δεν την έχει κυρώσει. Με τις ρηματικές διακοινώσεις όμως δείχνει ότι υιοθετεί τις τουρκικές απόψεις περί «Γαλάζιας Πατρίδας», εμφανίζεται να αγνοεί βασικούς κανόνες της συμβάσεως του 1982, ενώ ενίοτε αυτοανακαλείται. Ορισμένα ενδεικτικά σημεία: – Η σύμβαση απαγορεύει το κλείσιμο κόλπων, το στόμιο των

οποίων έχει εύρος μεγαλύτερο από 24 ν. μίλια. Η Λιβύη έχει «κλείσει» τον Κόλπο της Σύρτης με ευθεία γραμμή μήκους 306 ν. μιλίων.

– Η Λιβύη ισχυρίζεται ότι ο Κόλπος της Σύρτης είναι ιστορικός κόλπος. Είναι όμως αδύνατον να θεμελιώνει ιστορικά δικαιώματα σε απόσταση 100 ν. μιλίων από τις ακτές της.

– Η Λιβύη αναφέρει (λανθασμένα) ότι τα νησιά δεν έχουν υφαλοκρηπίδα, περιλαμβανομένης της Κρήτης, που είναι το πέμπτο σε έκταση και πληθυσμό νησί της Μεσογείου. Αντιθέτως, αποδίδει στη (ιταλική) Σικελία, που είναι επίσης νησί, σχεδόν πλήρη επίδραση.

– Η Λιβύη ζητάει από την Ελλάδα να μην προχωρήσει σε έρευνα και εκμετάλλευση των περιοχών νοτίως της Κρήτης και της Πελοποννήσου διότι δεν έχουν οριοθετηθεί. Την ίδια ώρα, όμως καλεί ξένους επενδυτές να εκμεταλλευθούν τα θαλάσσια τεμάχια από λιβυκής πλευράς παρότι ούτε η δική της περιοχή είναι οριοθετημένη.

– Το τουρκολιβυκό μνημόνιο που επικαλείται η Λιβύη δεν βασίζεται σε κάποια αντικριστή τουρκική ακτή. Υπάρχουν μόνον δύο σημεία που βρίσκονται στο ακρωτήριο της Κνίδου στη μικρασιατική ακτή.

8

Γιατί η Λιβύη εμφανίζεται από τη μία να αμφισβητεί τη μέση γραμμή με την Ελλάδα και από την άλλη να την αποδέχεται;

Στις 12 Μαρτίου 2025 η Εθνική Εταιρεία Πετρελαίου της Λιβύης διόργανωσε στο Χιούστον των ΗΠΑ μία εκδήλωση με στόχο την προσέλκυση διεθνών επενδύσεων για τους υδρογονάνθρακες της χώρας. Παρουσίασε προς παραχώρηση 22 τεμάχια σε ξηρά και θάλασσα. Τα θαλάσσια τεμάχια σέβονταν απολύτως τη μέση γραμμή. Ο λόγος ήταν απλός. Εάν η Λιβύη εμφάνιζε τεμάχια βάσει του τουρκολιβυκού μνημονίου θα γελοιοποιείτο. Καμία εταιρεία υδρογονανθράκων δεν θα έπαιρνε σοβαρά μία παρουσίαση που είναι εξόφθαλμα αντίθετη στο διεθνές δίκαιο, στη γεωγραφία και τη λογική. Γι' αυτό σεβάστηκε τη μέση γραμμή. Όταν, όμως, έρχεται η στιγμή των διμερών σχέσεων, η Λιβύη, υπό την πίεση της Αγκυρας, υποστηρίζει το τουρκολιβυκό μνημόνιο του 2019.

Ο κ. Αγγελος Μ. Συρίγος είναι καθηγητής Διεθνούς Δικαίου και Εξωτερικής Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο - Βουλευτής Ν.Δ. στην Α' Αθηνών.

Αντιφάσεις με τα νησιά

Η Λιβύη αναφέρει (λανθασμένα) ότι τα νησιά δεν έχουν υφαλοκρηπίδα, περιλαμβανομένης της Κρήτης, που είναι το πέμπτο σε έκταση και πληθυσμό νησί της Μεσογείου. Αντιθέτως, αποδίδει στη (ιταλική) Σικελία, που είναι επίσης νησί, σχεδόν πλήρη επίδραση.

Στη δημιουργία των χαρτών βοήθησε ο Δημήτριος Δαγρές, χαρτογράφος, επίτιμος διευθυντής Χαρτογραφίας της Υδρογραφικής Υπηρεσίας του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού.

Ποιος έχασε την Αγία Αικατερίνη;

Η Ελλάδα, η Αίγυπτος και η διαμάχη για την κυριαρχία και τη θρησκευτική κληρονομιά

Του ΤΖΟΝ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ

Η Μονή της Αγίας Αικατερίνης, που ιδρύθηκε τον 6ο αιώνα επί του Βυζαντινού αυτοκράτορα Ιουστινιανού Α΄, δεν καταλαμβάνει απλώς μια γεωγραφικά απομακρυσμένη γωνιά της χερσονήσου του Σινά, αλλά και μια μοναδική θέση ανάμεσα στην πνευματική αυτονομία και τον κυριαρχικό έλεγχο. Ως μία από τις αρχαιότερες εν ενεργεία χριστιανικές μονές στον κόσμο και ως μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO, η Μονή αντιπροσωπεύει μια σύγκλιση θρησκευτικών, πολιτικών και ιστορικών αφηγημάτων που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα. Σήμερα, ωστόσο, η Μονή αποτελεί σύμβολο μιας βαθύτερης έντασης: της αντίθεσης ανάμεσα στις ελληνικές αξιώσεις για πολιτιστική και θρησκευτική κληρονομιά και στη διεκδίκηση της εθνικής κυριαρχίας από την Αίγυπτο.

Το παρόν άρθρο υποστηρίζει ότι η απώλεια της ελληνικής επιρροής στην Αγία Αικατερίνη οφείλεται σε στρατηγική παραμέληση, ανεπαρκή ενίσχυση θεσμών και στην αποτυχία της Ελλάδας να προσαρμόσει την ορθόδοξη διπλωματία της στις γεωπολιτικές πραγματικότητες της Μέσης Ανατολής μετά το 2011. Αντιθέτως, η εδραίωση του διοικητικού και συμβολικού ελέγχου της Αιγύπτου επί της Μονής αντανakλά μια συνειδητή πολιτική εθνικοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, που σχετίζεται όχι μόνο με ζητήματα ασφάλειας, αλλά και με μεταποικιακές επιδιώξεις πολιτιστικής κυριαρχίας.

Η ιστορική αυτονομία της Αγίας Αικατερίνης διαμορφώθηκε τόσο από αυτοκρατορικούς σχεδιασμούς όσο και μέσω τοπικών διαπραγματεύσεων. Ο Αχτναμές του Μωάμεθ –ένα έγγραφο που παραχωρήθηκε από τον ίδιο τον Προφήτη– εγγυόταν την προστασία της Μονής υπό ισλαμική κυριαρχία, και τα διαδοχικά ισλαμικά καθεστώτα σεβάστηκαν αυτήν την ιδιαιτερότητα. Η συνύπαρξη χριστιανικής ιερότητας και ισλαμικής προστασίας συνέβαλε στη διατήρηση της ασφάλειας του τόπου έναντι των περιφερειακών αναταραχών επί περισσότερο από μία χιλιετία.

Ωστόσο, στο πλαίσιο της σύγχρονης κρατικής κυριαρχίας, η θρησκευτική αυτονομία υπόκειται σε περιορισμούς. Αν και η Μονή συνεχίζει να λειτουργεί υπό τη δικαιοδοσία, σύμφωνα με το κανονικό δίκαιο, της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας των Ιεροσολύμων, όλα τα ζητήματα που αφορούν την ιδιοκτησία, την αποκατάσταση, τη χρηματοδότηση από το εξωτερικό και τις αρχαιολογικές δραστηριότητες διεκπεραιώνονται μέσω του αιγυπτιακού κράτους. Ο τελικός διοικητικός έλεγχος ανήκει στο υπουργείο Αρχαιοτήτων και στο υπουργείο Κληροδοτημάτων της Αιγύπτου, τα οποία αντιμετωπίζουν ολοένα και περισσότερο την Μονή ως εθνικό περιουσιακό στοιχείο ενταγμένο στην πολιτιστική οικονομία της χώρας.

Η Ελλάδα, παρά τους μακροχρόνιους εκκλησιαστικούς δεσμούς της με τη Μονή, δεν διαθέτει καμία επίσημη νομική εξουσία επί αυτής. Η επιρροή της, επομένως, περιορίζεται στην πολιτιστική διπλωματία, στην εκκλησιαστική εκπροσώπηση και στην άσκηση ήπιας ισχύος. Και στους τρεις αυτούς τομείς όμως η Αθήνα δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες.

Αποσπασματική προσέγγιση

Αν και η Ελλάδα συστηματικά προβάλλεται ως θεματοφύλακας της Ορθόδοξης Χριστιανοσύνης, η πολιτική της προσέγγιση προς τη Μονή της Αγίας Αικατερίνης παραμένει αποσπασματική και συμβολική, αντί να είναι συνεπής και στρατηγική. Δεν υπάρχει καμία

Από τις αρχαιότερες εν ενεργεία χριστιανικές μονές στον κόσμο, η Αγία Αικατερίνη Σινά είναι μνημείο της UNESCO και σύμβολο μιας βαθύτερης έντασης: της αντίθεσης ανάμεσα στις ελληνικές αξιώσεις για πολιτιστική και θρησκευτική κληρονομιά και στη διεκδίκηση της εθνικής κυριαρχίας από την Αίγυπτο.

διμερής συμφωνία ή πολιτιστικό μνημόνιο που να ρυθμίζει ειδικά το διοικητικό καθεστώς της Μονής. Παρά τις συχνές συνόδους κορυφής μεταξύ Ελλήνων και Αιγυπτίων αξιωματούχων από το 2014, με κύριο άξονα τη ναυτιλιακή και ενεργειακή συνεργασία, η Μονή σπανίως αναφέρεται σε επίσημα ανακοινωθέντα.

Αυτή η παράλειψη δεν αποτελεί απλώς διπλωματική αβλεψία. Αντικατοπτρίζει την αδυναμία εννοιολογικής ενσωμάτωσης της θρησκευτικής κληρονομιάς στο πλαίσιο της εξωτερικής πολιτικής. Σε αντίθεση με την Τουρκία, που αξιοποιεί ενεργά την οθωμανική και ισλαμική της κληρονομιά ως εργαλείο εξωτερικής επιρροής, η Ελλάδα δεν έχει ακόμη συγκροτήσει ένα συνεκτικό πολιτικό πλαίσιο πολιτιστικής διπλωματίας που να ενσωματώνει την προστασία και την προβολή των ορθόδοξων μνημείων εκτός των συνόρων της.

Η αποτυχία αυτή επιτείνεται από την ανεπαρκή τοπική παρουσία και εμπλοκή της ελληνικής εκκλησιαστικής ηγεσίας. Η ελληνόφωνη μοναστική κοινότητα της Αγίας Αικατερίνης παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό απομονωμένη από τους ευρύτερους χριστιανικούς κύκλους της Αιγύπτου, συμπεριλαμβανομένης της Κοπτικής Εκκλησίας, με αποτέλεσμα να χάνονται ευκαιρίες για οικουμενική και διπλωματική αλληλεγγύη. Επιπλέον, οι ελληνικές προσπάθειες να παρακάμψουν την αιγυπτιακή εποπτεία –διोχετεύοντας απευθείας ξένες δωρεές ή πραγματοποιώντας ανεξάρτητες εργασίες αποκατάστασης– έχουν ενισχύσει την αντίληψη

περί νεοαποικιακής υπερβολής.

Αντιθέτως, η πολιτιστική και διοικητική επιβολή της Αιγύπτου επί της Μονής ευθυγραμμίζεται με μια ευρύτερη πολιτική ανάκτησης της αφηγηματικής κυριαρχίας επί θρησκευτικών και ιστορικών τόπων. Από την άνοδο του προέδρου Ελ Σίσι στην εξουσία το 2013, το αιγυπτιακό κράτος έχει δώσει προτεραιότητα στην ασφάλεια και στην εθνικοποίηση της θρησκευτικής κληρονομιάς, ιδίως σε περιφερειακές περιοχές όπως το Σινά.

Εντάσσοντας την Αγία Αικατερίνη στις εθνικές στρατηγικές για τον τουρισμό, την ασφάλεια και την ανάπτυξη, η Αίγυπτος την έχει ουσιαστικά εντάξει στην εθνική της ταυτότητα. Ο διορισμός αραβόφωνων προσωπικού, η ανάληψη των εργασιών αποκατάστασης από κρατικούς μηχανισμούς και η ενισχυμένη προβολή της Μονής στο πλαίσιο της αιγυπτιακής ήπιας ισχύος προς το ευρωπαϊκό κοινό, συνιστούν όλα ενδείξεις μιας εσκεμμένης πολιτιστικής επανατοποθέτησης.

Η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση

Η **αιγυπτιακή** προσέγγιση δεν αποτελεί μια μεμονωμένη πράξη επιβολής, αλλά εντάσσεται σε ένα ευρύτερο ιδεολογικό σχέδιο: την ανάδειξη του θρησκευτικού πλουραλισμού σε εθνική –και όχι διακρατική– αξία, και τον αναπροσδιορισμό των ιερών τόπων ως εργαλεία κρατικής εκσυγχρονιστικής πολιτικής και ενίσχυσης του διεθνούς κύρους.

Μέσα σε αυτό το μεταβατι-

κό κλίμα, ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης παραμένει, παράδοξως, υποτονικός. Η Αίγυπτος είναι ένας από τους μεγαλύτερους αποδέκτες αναπτυξιακής βοήθειας και μακροοικονομικής στήριξης από την Ε.Ε. Η Ένωση έχει δεσμευτεί να παράσχει στην Αίγυπτο χρηματοδοτική ενίσχυση ύψους 7,4 δισ. ευρώ, από τα οποία ένα δισ. έχει ήδη εκταμιευθεί και 4 δισ. έχουν εγκριθεί. Το πακέτο περιλαμβάνει μακροοικονομική χρηματοδοτική βοήθεια (MFA), με σκοπό την ενίσχυση της οικονομικής σταθερότητας της Αιγύπτου και την προώθηση βασικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Ωστόσο η Ε.Ε. δεν έχει καταφέρει να αξιοποιήσει τη χρηματοδοτική επιρροή της προκειμένου να επιβάλει δεσμευτικούς όρους σχετικούς με τη θρησκευτική ελευθερία και την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αν και συχνά λειτουργεί εκ των υστέρων και όχι προληπτικά, μπορεί να αποτελέσει έμμεσο πεδίο προσφυγής για την αμφισβήτηση παραβιάσεων της θρησκευτικής ελευθερίας, της ελευθερίας της έκφρασης και των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας – ιδίως αν μελλοντικές εντάσεις γύρω από τη Μονή επεκταθούν σε ευρύτερα ζητήματα θρησκευτικών διακρίσεων ή πλημμελούς διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Επιπλέον, η σιωπή της Ε.Ε. σχετικά με το καθεστώς της Αγίας Αικατερίνης έρχεται σε αντίθεση με την ενεργό παρουσία της σε άλλες περιοχές, όπως με την υποστήριξη της προς χριστιανι-

κούς τόπους πολιτιστικής κληρονομιάς στο Ιράκ, τον Λίβανο και την Αρμενία. Αν η Ε.Ε. επιθυμεί να λειτουργεί ως κανονιστική δύναμη στη Μεσόγειο, η αδυναμία της να αντιδράσει στη σταδιακή οικειοποίηση της Αγίας Αικατερίνης από την Αίγυπτο εγείρει σοβαρά ερωτήματα σχετικά με τη συνοχή των προτεραιοτήτων της εξωτερικής πολιτικής της.

Οι Βρυξέλλες οφείλουν να υπερβούν τον στενό ορίζοντα της αναπτυξιακής διπλωματίας και να εντάξουν τα ζητήματα πολιτιστικής και θρησκευτικής κληρονομιάς στον στρατηγικό διάλογο με το Κάιρο. Διαφορετικά, κινδυνεύουν να νομιμοποιήσουν ένα μοντέλο διαχείρισης της κληρονομιάς που ανταμείβει τον έλεγχο επί του πλουραλισμού και υπονομεύει τις θεμελιώδεις αξίες της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η περίπτωση της Αγίας Αικατερίνης αποκαλύπτει ένα κρίσιμο έλλειμμα στην εξωτερική πολιτική της Ελλάδας: την απουσία ενός αξιόπιστου πλαισίου θρησκευτικής και πολιτιστικής διπλωματίας, ικανού να λειτουργεί σε ένα πολυπολικό και μετα-βεσφαλιανό περιβάλλον. Η ελληνική πολιτιστική επιρροή, που ιστορικά στηρίχθηκε στις έννοιες του οικουμενισμού και της πνευματικής συνέχειας, δεν κατόρθωσε να προσαρμοστεί στις σύγχρονες πολιτικές πολιτιστικής κληρονομιάς των αραβικών κρατών, που δίνουν έμφαση στην εθνική κυριαρχία.

Δεν πρόκειται απλώς για εκκλησιαστική νοσταλγία. Σε περιοχές όπου η ιστορική κληρονομιά και η ήπια ισχύς συνεχίζουν να επηρεάζουν στρατηγικές συμμαχίες –όπως στην Ανατολική Μεσόγειο– η πολιτιστική παραμέληση μετατρέπεται σε γεωπολιτική φθορά. Η υποχώρηση της ελληνικής επιρροής στο Σινά αντικατοπτρίζει αντίστοιχες απώλειες στην Ιερουσαλήμ, την Αντιόχεια και την Αλεξάνδρεια, όπου τα ελληνικά θρησκευτικά ιδρύματα υπάγονται όλο και περισσότερο στις εθνικές πολιτιστικές ατζέντες των εκάστοτε κρατών.

Στρατηγική ασυνέπεια

Η **Ελλάδα** δεν έχασε την Αγία Αικατερίνη από τη μία μέρα στην άλλη. Την έχασε σταδιακά, λόγω της ελλιπούς επένδυσης, της στρατηγικής ασυνέπειας και της παρωχημένης πεποίθησης ότι η ιστορική συγγένεια μπορεί να υποκαταστήσει τη σύγχρονη επιρροή. Η Αίγυπτος, αντιθέτως, έχει επιβάλει τον έλεγχό της μέσω μιας νομικιστικής ρητορικής, γραφειοκρατικών μηχανισμών και της επίκλησης της εθνικής κυριαρχίας, όπως αυτή επαναπροσδιορίζεται στο νέο περιβάλλον της Μέσης Ανατολής.

Αν η Ελλάδα επιθυμεί να ανακτήσει τη βαρύτητα της, οφείλει να ξεπεράσει τη νοσταλγία και να εμπλακεί σε μια νέα μορφή εκκλησιαστικής διπλωματίας – ρεαλιστική, προσαρμοστική και βασισμένη στην αμοιβαία αναγνώριση των κυρίαρχων πολιτιστικών πλαισίων. Την ίδια στιγμή, η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να επανεκτιμήσει την αδράνειά της και να αξιοποιήσει τα οικονομικά και διπλωματικά της εργαλεία για να υπερασπιστεί τον πλουραλισμό που διακπρύσσει ότι υπηρετεί. Διαφορετικά, η Αγία Αικατερίνη δεν θα παραμείνει μια κοινή πνευματική κληρονομιά, αλλά θα γίνει μνημείο της αθόρυβης υποχώρησης της ελληνικής και της ευρωπαϊκής επιρροής – στις περιοχές εκείνες όπου γνώριζαν κάποτε τη μεγαλύτερη ακμή τους.

Ο δρ Τζον Σφακιανάκης είναι επικεφαλής οικονομολόγος του Gulf Research Center, ερευνητής στο Chatham House και στο Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ.

Νέα μορφή διπλωματίας

Αν η Ελλάδα επιθυμεί να ανακτήσει τη βαρύτητα της, οφείλει να ξεπεράσει τη νοσταλγία και να εμπλακεί σε μια νέα μορφή εκκλησιαστικής διπλωματίας – ρεαλιστική, προσαρμοστική και βασισμένη στην αμοιβαία αναγνώριση των κυρίαρχων πολιτιστικών πλαισίων.

Του ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Είναι αυτή η πολυαναμενόμενη στιγμή της στροφής; Το πήρε επιτέλους απόφαση ο Ντόναλντ Τραμπ ότι ο Βλαντιμίρ Πούτιν δεν ενδιαφέρεται για ένα μεγάλο reset με τις ΗΠΑ αν αυτό δεν περιλαμβάνει την επαναφορά της Ουκρανίας στη ρωσική σφαίρα επιρροής; Παρά τις εξελίξεις της περασμένης εβδομάδας, το ιστορικό της σχέσης Τραμπ - Πούτιν επιβάλλει την αυτοσυγκράτηση.

As πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Σύμφωνα με ρεπορτάζ των Financial Times, σε τηλεφωνημά τους στις 4 Ιουλίου, ο Τραμπ ρώτησε τον Βολοντίμιρ Ζελένσκι αν η Ουκρανία θα μπορούσε να χτυπήσει τη Μόσχα και την Αγία Πετρούπολη εφόσον οι Ηνωμένες Πολιτείες παρείχαν πυραύλους μεγάλης εμβελείας. Ο Αμερικανός πρόεδρος έδειξε να υποστηρίζει την ιδέα. Μία ημέρα νωρίτερα, ο Τραμπ είχε μιλήσει τηλεφωνικά με τον Πούτιν, μια συνομιλία που είχε χαρακτηρίσει «κακή».

Στις 9 Ιουλίου, η Ρωσία εξαπέλυσε τη σφοδρότερη επίθεσή της κατά της Ουκρανίας από την αρχή του πολέμου. Στις 11 του μηνός, σύμφωνα με ρεπορτάζ της Wall Street Journal, μετά μια νέα ρωσική επίθεση, ο Τραμπ τηλεφώνησε στον καγκελάριο της Γερμανίας Φρίντριχ Μερτς και του είπε ότι δέχεται την πρότασή του για αγορά αμερικανικών όπλων με γερμανικούς πόρους για την Ουκρανία.

Την περασμένη Δευτέρα, μιλώντας στο Οβάλ Γραφείο με τον αγαπημένο του Ευρωπαίο, τον γενικό γραμματέα του ΝΑΤΟ Μαρκ Ρούτε, στο πλευρό του, ο Τραμπ είπε ότι «θα σταλούν ταχέως» μέσω Ευρώπης στην Ουκρανία πυραύλοι αεράμυνας Patriot και άλλα οπλικά συστήματα αιχμής. Οι Ευρωπαίοι είτε θα τα αγοράσουν οι ίδιοι και θα τα μεταβιβάσουν στους Ουκρανούς, είτε θα τα κρατήσουν αναπληρώνοντας δικά τους αποθέματα που θα στείλουν στο Κίεβο. (Αξιοματούχοι του Πενταγώνου δήλωσαν στη συνέχεια ότι πολλές από τις λεπτομέρειες μένει να διευκρινιστούν.)

Παράλληλα, ο Αμερικανός πρόεδρος έδωσε προθεσμία 50 ημερών στον Ρώσο ομόλογό του να καταλήξει σε συμφωνία κατάπαυσης του πυρός με την Ουκρανία, ειδάλλως θα επιβάλει «πολύ σφοδρές» δευτερεύουσες κυρώσεις στις χώρες που διατηρούν εμπορικές σχέσεις με τη Ρωσία. Οι κυρώσεις αυτές, είπε, θα λάβουν τη μορφή δασμών 100% στις εξαγωγές τους προς τις ΗΠΑ (ούτε εδώ ήταν σαφές ποιες χώρες αφορούν σε η προειδοποίηση).

Πολλοί αναλυτές υπενθύμι-

σαν ότι ο Τραμπ έχει θέσει ξανά, πολλάκις, διορίες στον Πούτιν, η εκπνοή των οποίων δεν επέφερε καμία αρνητική συνέπεια για τη Μόσχα – και ότι οι 50 ημέρες δίνουν στο Κρεμλίνο μεγάλο περιθώριο ελιγμών.

Επιπλέον, την επόμενη μέρα από τη συνάντηση με τον Ρούτε, ο Τραμπ δήλωσε ότι οι Ουκρανοί δεν πρέπει να χτυπήσουν τη Μόσχα, ενώ διέψευσε ότι υπάρχει πρόθεση να τους προμηθεύσει με πυραύλους μακράς εμβελείας. Παράλληλα, διέρρησε ότι η Γαλλία

και η Ιταλία δεν θα συμμετείχαν στο νέο αμερικανικό σχέδιο, λόγω δημοσιονομικών περιορισμών και της νέας προτεραιότητας ανάπτυξης της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας.

Όπως εξηγεί στην «Κ» ο Μαξ Μπέργκμαν, ειδικός σε θέματα Ευρώπης και Ρωσίας στο Center for Strategic and International Studies, «αυτό που είδαμε αυτήν την εβδομάδα ήταν να απομακρυνεται το εφιαλτικό σενάριο όπου οι ΗΠΑ θα ζημιώναν θεμελιωδώς την Ουκρανία και θα βοηθούσαν

τη Ρωσία – σενάριο που πολλοί φοβούνταν μετά τη συνάντηση [Τραμπ - Ζελένσκι] στο Οβάλ Γραφείο».

«Δεν πρόκειται, πάντως, για αύξηση των στρατιωτικής βοήθειας από τις ΗΠΑ – πρόκειται για μεταβίβαση της ευθύνης για τη χρηματοδότηση της βοήθειας αυτής στην Ευρώπη», λέει ο αναλυτής του CSIS.

Ο Μισέλ Ντικλό, πρώην πρόεδρος και ειδικός σε θέματα γεωπολιτικής στο Ινστιτούτο Moutaigne στο Παρίσι εκτιμά ότι για τον

Τραμπ «στην αρχή της θητείας του ήταν πιο σημαντική η αναβίωση των σχέσεων με τη Ρωσία, παρά η τύχη της Ουκρανίας» πλέον, κάποιος από τους συμβούλους του τον έχουν πείσει ότι αν επιμένει σε αυτή τη λογική, θα φανεί αδύναμος – που γι' αυτόν είναι ό,τι χειρότερο».

Σχετικά με τις ενστάσεις της Γαλλίας για το νέο ευρωαμερικανικό σχέδιο παροχής βοήθειας, ο Μπέργκμαν τις χαρακτηρίζει βάσιμες: «Και οι δύο πλευρές έχουν δίκιο: είναι αλήθεια ότι οι Αμερικανοί έχουν καλύτερα όπλα και άμεσα διαθέσιμα» παράλληλα, όμως, αν δεν ξεκινήσει η Ευρώπη να επενδύει στη δική της αμυντική θωράκιση, θα συνεχίσει να εξαρτάται επ' αορίστου χρόμου από τις ΗΠΑ».

Για τον Ντικλό, «είναι προφανές ότι αυτό που μετράει είναι ποια όπλα είναι διαθέσιμα. Δεν θα στερήσουμε τους Patriots από τους Ουκρανούς απλώς και μόνον επειδή είναι αμερικανικής προέλευσης».

Η διεκυστινίδα

Την ημέρα που ο Τραμπ ανακοίνωσε την πρόθεσή του να επιβάλει κυρώσεις σε 50 ημέρες, ο Ρεπουμπλικανός επικεφαλής της πλειοψηφίας στη Γερουσία, Τζον Θουν, γνωστοποίησε ότι θα «παγώσει» το πακέτο που επεξεργάζεται εδώ και μήνες το ίδιο το σώμα. «Φαίνεται ότι αυτή τη στιγμή ο πρόεδρος θα προσπαθήσει να κάνει μερικά από αυτά τα πράγματα μόνος του», σημείωσε ο Θουν.

Το διακομματικό πακέτο Γκράχαμ - Μπλούμενθάλ, όπως είναι γνωστό το νομοσχέδιο που επεξεργάζεται η Γερουσία, με την υποστήριξη 85 ακόμη γερουσιαστών, είναι βαρύ: περιλαμβάνει υψηλότερους δασμούς (τουλάχιστον 500%) σε μία λίστα χωρών (μεταξύ των οποίων η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία) που αγοράζουν μεγάλες ποσότητες ρωσικού πετρελαίου και αερίου.

Το νομοσχέδιο της Γερουσίας «ούτως ή άλλως δεν έχει ελπίδα έγκρισης από τη Βουλή χωρίς το πράσινο φως από τον Τραμπ», λέει ο Μαξ Μπέργκμαν. «Οι ΗΠΑ πάντως μπορούν να κάνουν πολλά για να πονέσουν τη Ρωσία οικονομικά. Το κυριότερο είναι η επιβολή de facto εμπόρων στις εξαγωγές ρωσικού πετρελαίου. Αλλά για να γίνει αυτό, πρέπει να ενδιαφέρει την κυβέρνηση να το κάνει –εναντίον μιας χώρας και του ηγέτη της τον οποίο συνεχώς εγκωμιάζει– ώστε να διεξάγει τις απαραίτητες διαπραγματεύσεις με τους Κινέζους, τους Ινδούς και τους Σαουδάραβες και να είναι διατεθειμένη να υποστεί το κόστος σε αυξημένες τιμές».

Θα φανεί αδύναμος

«Στην αρχή της θητείας Τραμπ, ήταν πιο σημαντική η αναβίωση των σχέσεων με τη Ρωσία παρά η τύχη της Ουκρανίας» πλέον, κάποιος από τους συμβούλους του τον έχουν πείσει ότι αν επιμένει, θα φανεί αδύναμος».

Μισέλ Ντικλό
Πρώην πρόεδρος και ειδικός σε θέματα γεωπολιτικής στο Ινστιτούτο Moutaigne στο Παρίσι

Ντμίτρο Κουλέμπα, πρώην υπουργός Εξωτερικών της Ουκρανίας

Βαρόμετρο το «εκκρεμές» του Τραμπ

Η Ουκρανία αντέχει. Και παρόλο που η Ρωσία ασκεί πίεση σε όλο το μέτωπο, δεν περιμένω να επιτύχει σημαντική πρόοδο

Συνέντευξη στον ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΕΙΚΙΔΗ

«Η Ουκρανία και οι δυνάμεις της παραμένουν ανθεκτικές. Και παρόλο που η Ρωσία ασκεί πίεση σε όλο το μέτωπο, δεν περιμένω να επιτύχει σημαντική πρόοδο». Αυτό τόνισε στην «Κ» από το Κίεβο, την πρωτεύουσα που τις τελευταίες ημέρες δέχεται συνεχείς επιθέσεις με μη επανδρωμένα αεροσκάφη και πυραύλους, ο πρώην αναπληρωτής πρωθυπουργός και πρώην υπουργός Εξωτερικών της Ουκρανίας Ντμίτρο Κουλέμπα. Ανέλυσε ακόμη τα «διδάγματα» από τον –ουσιαστικά ενδεκαετή– πόλεμο και τον τρόπο με τον οποίο η χώρα του εξελίχθηκε σε παγκόσμιο σημείο αναφοράς στην παραγωγή και χρήση μη επανδρωμένων οχημάτων.

– Πόσο ανθεκτικό είναι το ουκρανικό μέτωπο σε αυτό το στάδιο του πολέμου;

– Η Ουκρανία και οι δυνάμεις της παραμένουν ανθεκτικές. Και παρόλο που η Ρωσία ασκεί πίεση σε όλο το μέτωπο, δεν περιμένω να επιτύχει σημαντική πρόοδο. Φυσικά, το τίμημα για την ανακαίτιση των ρωσικών επιθέσεων είναι η αύξηση των απωλειών στους στρατιώτες μας, και στις

πόλεις, των αμάχων μας, λόγω της έντασης των επιθέσεων με πυραύλους και drones στο Κίεβο και σε άλλες πόλεις της Ουκρανίας.

– Είναι ο πρόεδρος Πούτιν αποφασισμένος να συνεχίσει τον πόλεμο με κάθε κόστος;

– Ναι. Απολύτως! Πιστεύει ότι κερδίζει και ότι η νίκη του είναι απλώς θέμα χρόνου. Αλλά καταλαβαίνει επίσης ότι η οικονομία του βρίσκεται σε αρνητική τροχιά και, ως εκ τούτου, αισθάνεται την πίεση του χρόνου να εξασφαλίσει περισσότερες νίκες στο έδαφος, προκειμένου να αποδείξει στον λαό του, και σε όσους τον περιβάλλουν, ότι πρέπει να σφίξουν το ζωνάρι και να πολεμήσουν περισσότερο για να επιτύχουν την τελική νίκη στην Ουκρανία.

– Τι θα χρειαζόταν για να αναγκαστεί η Ρωσία να βρεθεί στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων;

– Απώλειες και αδιέξοδο στο πεδίο της μάχης, καθώς και σημαντική πτώση της ρωσικής οικονομίας. Το πρώτο μπορεί να επιτευχθεί μέσω περαιτέρω ενισχύσεων της Ουκρανίας, δηλαδή μέσω της αύξησης της εθνικής παραγωγής όπλων και της προ-

«Αδιέξοδο στο πεδίο της μάχης και σημαντική πτώση της οικονομίας της». Αυτές είναι οι προϋποθέσεις για να καθίσει η Ρωσία στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, εκτιμά ο Ντμίτρο Κουλέμπα.

μήθειας όπλων από τη Γαλλία. Και ο δεύτερος στόχος μπορεί να επιτευχθεί μέσω της στήριξης των εσόδων της Ρωσίας από το πετρέλαιο. Διότι, σήμερα, τα χρήματα που κερδίζει από την πώληση πετρελαίου στο εξωτερικό είναι η κύρια πηγή χρηματοδότησης του πολεμικού μηχανισμού και της οικονομίας της.

– Ο πρόεδρος Τραμπ φαίνεται

να έχει αλλάξει τη στάση του απέναντι στην Ουκρανία τους τελευταίους μήνες. Πόσο σοβαρή είναι αυτή η αλλαγή για την αμυντική στρατηγική της Ουκρανίας και τις μελλοντικές εγγυήσεις ασφαλείας;

– Φαίνεται ότι υπάρχουν διαφορετικές ομάδες γύρω από τον πρόεδρο Τραμπ. Μία από αυτές προσπαθεί να αποσύρει εντελώς την Αμερική από την υποστήριξη της Ουκρανίας και πιστεύει ότι πρέπει να το κάνει για να δώσει προτεραιότητα στα αμερικανικά συμφέροντα σε άλλα μέρη του κόσμου. Αλλά η αλήθεια είναι ότι η Αμερική μπορεί να κάνει και τα δύο, δηλαδή να ενισχύσει τον εαυτό της εσωτερικά, να ενισχύσει τις συμμαχίες της παγκοσμίως, ενώ συνεχίζει να παρέχει υποστήριξη στην Ουκρανία.

Μετά υπάρχει η δεύτερη ομάδα, που υποστηρίζει ότι ο πόλεμος στην Ουκρανία είναι πολύ σημαντικός για την Ευρώπη, για την Αμερική και τα συμφέροντά της παγκοσμίως. Και ο πρόεδρος Τραμπ ταλαντεύεται μεταξύ αυτών των δύο ομάδων. Έτσι, τη μία ημέρα ακούμε την ανακοίνωση ότι η παράδοση όπλων στην Ουκρανία αναστέλλεται και την άλλη ημέρα ότι η Αμερική θα προ-

μηθεύσει την Ουκρανία με όπλα.

– Η Ουκρανία έχει γίνει «case study» για τη χρήση και την ενσωμάτωση των drones στο αμυντικό δόγμα της. Πώς η Ουκρανία κατάφερε να γίνει πρωτοπόρος στα μη επανδρωμένα;

– Αυτό που συνέβη στην Ουκρανία είναι ότι στην πολύ πρώιμη φάση του πολέμου, η κυβέρνηση κατάργησε κυριολεκτικά όλους τους κανονισμούς για τη βιομηχανία των drones και βασικά έστειλε το μήνυμα «παράγτε, αναπτύξτε, καινοτομήστε». Γιναμε μια χώρα όπου εκατομμύρια drones κυριολεκτικά συναρμολογούνται σε γκαράζ και μικρές εγκαταστάσεις και στη συνέχεια αναπτύσσονται από τον στρατό.

Έτσι, τα τρία στοιχεία της συνταγής είναι: Πρώτον, κατάργηση των κανονισμών, δεύτερον, υιοθέτηση και διευκόλυνση των διαδικασιών υιοθέτησης νέων όπλων από τον στρατό και, τρίτον, ανατροφοδότηση με γνώσεις από την πρώτη γραμμή, ώστε να μπορείς να βελτιώσεις τα drones σου.

Επομένως, η Ουκρανία πέρασε από τη σχεδόν μηδενική παραγωγή drones το 2022 σε περισσότερα από 2 εκατ. το 2024. Είναι

μια άνευ προηγουμένου κλιμάκωση και μια άνευ προηγουμένου επιτυχία. Και είναι αλήθεια ότι πολλές χώρες μαθαίνουν από την Ουκρανία αυτές τις ημέρες.

– Μετά τόσα χρόνια σύγκρουσης, ποιο είναι το μάθημα που έχετε αντλήσει από αυτόν τον πόλεμο και που θα μπορούσατε να μοιραστείτε μαζί μας;

– Το κύριο μάθημα είναι ότι ο πόλεμος έχει γίνει μια νέα κανονικότητα στις εξωτερικές υποθέσεις και, δυστυχώς, στην Ευρώπη. Φυσικά, η Ελλάδα είναι πολύ ειδική περίπτωση, επειδή, σε αντίθεση με πολλές άλλες χώρες της Ευρώπης, αισθάνεστε μια απειλή στην περιοχή. Και όμως, όσοι πιστεύουν ότι οι πόλεμοι μπορούν να συμβούν οπουδήποτε αλλού, αλλά ποτέ δεν θα φτάσουν στους δρόμους της πόλης ή του χωριού τους, κάνουν ένα τεράστιο λάθος.

Αρχίστε, λοιπόν, να παίρνετε στα σοβαρά τον κίνδυνο του πολέμου και θα δείτε να λαμβάνονται εντελώς διαφορετικές πολιτικές και αποφάσεις. Και αυτές θα είναι η καλύτερη μέθοδος για να αποτρέψετε τον πόλεμο και να εμποδίσετε να συμβεί στη χώρα σας.

Τη Δευτέρα στο Οβάλ Γραφείο, ο Ντόναλντ Τραμπ είπε στον γενικό γραμματέα του ΝΑΤΟ Μαρκ Ρούτε ότι «θα σταλούν ταχέως» μέσω Ευρώπης στην Ουκρανία πυραύλοι αεράμυνας Patriot και άλλα οπλικά συστήματα αιχμής. Ωστόσο, πολλές από τις λεπτομέρειες του σχεδίου μένει να διευκρινιστούν.

AP PHOTO / EVAN VILCO

Πιο μακριά ο εφιάλτης

«Απομακρύνεται το εφιαλτικό σενάριο όπου οι ΗΠΑ θα ζημιώναν θεμελιωδώς την Ουκρανία και θα βοηθούσαν τη Ρωσία – σενάριο που πολλοί φοβούνταν μετά τη συνάντηση [Τραμπ - Ζελένσκι] στο Οβάλ Γραφείο».

Μαξ Μπέργκμαν
Ειδικός σε θέματα Ευρώπης και Ρωσίας στο Center for Strategic and International Studies

Ιστορία 1.000 ετών

Η μειονότητα που ζει στην περιοχή εδώ και χίλια χρόνια επανήλθε στο προσκήνιο λόγω των συγκρούσεων

• **Αραβική** μειονότητα που ζει κυρίως στη Συρία, στον Λίβανο, στην Ιορδανία, στο Ισραήλ και στα κατεχόμενα Υψίπεδα του Γκολάν.

• **Υιοθετεί** ένα δόγμα που εμφράνιστηκε τον 11ο αιώνα και ενσωματώνει στοιχεία του Ισλάμ και άλλων φιλοσοφιών.

• **Οι Δρούζοι** της Συρίας είναι το 3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας (23,6 εκατ.).

• **Μετά** την πτώση του Ασαντ έχουν αντισταθεί στις προσπάθειες της Δαμασκού να επιβάλει την κυριαρχία της.

• **Ο συριακός** στρατός κατηγορείται για εκτελέσεις Δρούζων με συνοπτικές διαδικασίες.

• **Το Ισραήλ** αιτιολόγησε τις επιδρομές του στη Συρία ως εκστρατεία προστασίας των Δρούζων.

ΠΗΓΗ: GRAPHIC NEWS

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Το φράσμα βαλκανοποίησης της Συρίας πλανάται για μία ακόμη φορά πάνω από τη χώρα, παρά τη σπουδή Ε.Ε. και ΗΠΑ να στηρίξουν την προσωρινή κυβέρνηση του Αμπού Μοχάμεντ αλ Γκολάνι (Αχμέντ αλ Σάρα) στη μετά Ασαντ εποχή. Οι πολύνεκρες συγκρούσεις Βεδουίνων και Δρούζων στα ανατολικά της χώρας, που οδήγησαν σε ισραηλινές επιδρομές και άμεση παρέμβαση της Ουάσιγκτον, απέδειξαν πόσο εύθραυστες είναι οι ισορροπίες μεταξύ των μειονοτήτων, πόσο ανίσχυρες είναι οι συριακές δυνάμεις να επιβάλουν την τάξη στη χώρα, καθώς και πόσο έτοιμες είναι οι αντικρουόμενες ξένες δυνάμεις να συνεχίσουν έναν πόλεμο διά αντιπροσώπων. Μόνο που αυτή τη φορά το Ιράν και η Ρωσία έχουν αποδυναμωθεί και δεν παίζουν τόσο σημαντικό ρόλο στη χώρα όσο η Τουρκία, ο βασικός σύμμαχος του Αλ Γκολάνι, και το Ισραήλ.

Η ένταση των τελευταίων ημερών ξεκίνησε όταν Βεδουίνοι σουνίτες έστησαν αυτοσχέδιο φυλάκιο ελέγχου στη Σουείντα της νότιας Συρίας, επιτέθηκαν και λήστεψαν ένα Δρούζο, με αποτέλεσμα να ξεσπάσουν βίαια επεισόδια και αντίποινα μεταξύ των δύο πλευρών. Οι εθνικές συριακές δυνάμεις έσπευσαν στην περιοχή, αλλά οι Δρούζοι θεώρησαν ότι θα ενισχύσουν τους Βεδουίνους, όντας καχύποπτοι απέναντι στον πρώην τζιχαντιστή Αλ Γκολάνι, που τους είχε υποσχεθεί προστασία κι ενσωμάτωση στην κυβέρνηση του. Ωστόσο μόνο ένας υπουργός της νέας κυβέρνησης είναι Δρούζος και κατέχει το μάλλον ήσσονος σημασίας χαρτοφυλάκιο της Γεωργίας.

Πογκρόμ

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο παρελθόν οι Δρούζοι της περιοχής είχαν επανειλημμένως πέσει θύματα θρησκευτικών πογκρόμ αφού θεωρούνται αιρετικοί. Παραφυάδα του Ισλαμλισμού, μιας πτέρυγας του σιιτικού Ισλάμ από τον 11ο αιώνα, που δεν αυτοπροσδιορίζονται καν ως μουσουλμάνοι, δημιούργησαν δικές τους παραστρατιωτικές ομάδες για να αμυνθούν. Παράλληλα, διατηρούν στενές σχέσεις με το Ισραήλ, αφού πολλοί συγγενείς τους ζουν στα κατεχόμενα από το Ισραήλ Υψίπεδα του Γκολάν –χωρίς να έχουν ισραηλινή υπηκοότητα, για να αποφύγουν τη στράτευση– αλλά και στο εσωτερικό του Ισραήλ, υπηρετώντας μάλιστα και κατέχοντας υψηλόβαθμες θέσεις στον ισραηλινό στρατό.

Επίσημως λοιπόν οι ισραηλινές επιδρομές που εξαπέλυσε το Ισραήλ τις περασμένες ημέρες, ακόμη και στο κέντρο της Δαμα-

σκου, είχαν στόχο να προστατέψουν τους Δρούζους, όπως εξήγησε ο πρωθυπουργός Μπέντζαμιν Νετανιάχου.

Στην πραγματικότητα, όμως, το Ισραήλ εξακολουθεί να βλέπει με καχυποψία το νέο καθεστώς κι επιμένει σε μια αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη στα σύνορα των δύο χωρών, φοβούμενο μια επανάληψη των γεγονότων της 7ης Οκτωβρίου 2023, όταν η

Χαμάς επιτέθηκε στο Ισραήλ με εφελτήριο τη Γάζα. Παράλληλα, όπως εξηγεί ρεπορτάζ της ισραηλινής εφημερίδας «Χααρέτς», υπάρχουν και μικροπολιτικοί στόχοι πίσω από την υποτιθέμενη αγωνία του Νετανιάχου για την τύχη των Δρούζων της Συρίας. Το κόμμα του, Λικούντ, θέλει να ανακτήσει τις ψήφους των Δρούζων του Ισραήλ, τις οποίες έχασε μετά την κρίση στις σχέ-

σεις που προκάλεσε ο νόμος του έθνους-κράτους το 2018. Αν και συμβολικός, ο νόμος αυτός έδωσε προτεραιότητα στους Εβραίους πολίτες, δημιουργώντας μία κοινωνία δύο ταχυτήτων για τις θρησκευτικές μειονότητες της χώρας.

Είναι άλλωστε σαφές ότι ο Ισραηλινός πρωθυπουργός θεωρεί πως η διαρκής εμπλοκή της χώρας σε συρράξεις με τους γείτο-

νες της διασφαλίζει την παραμονή του στην εξουσία. Δεν είναι τυχαίο ότι οι ισραηλινές επιδρομές στη Συρία συνέπεσαν με τη δίκη του Νετανιάχου με την κατηγορία της διαφθοράς και σημειώθηκαν λίγες ώρες πριν από την αποχώρηση δύο υπερορθόδοξων κομμάτων-εταίρων του, που στέρησαν από την κυβέρνηση την πλειοψηφία των εδρών στην Κνέσετ.

«Το Ισραήλ θα μπορούσε να τερματίσει τον πόλεμο στη Γάζα, να καθίσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με τη Συρία και τη Σαουδική Αραβία, ακόμη και να διαχειριστεί τα προβλήματά του με την Τουρκία μέσω απευθείας διαύλων, που υπάρχουν ήδη. Αντ' αυτού, ο Νετανιάχου επέλεγε να αποπροσανατολίσει την κοινή γνώμη από τη δίκη του για διαφθορά διατηρώντας το Ισραήλ σε έναν αέναο πόλεμο με τους γείτονές του», σχολίασε ο επικεφαλής του γραφείου της Τουρκίας της ιστοσελίδας Middle East Eye, Ραγκίπ Σοϊλού.

Ενδιαφέρουσα είναι η ψυχραιμία που τπρει προς το παρόν η Τουρκία απέναντι στην κρίση των τελευταίων ημερών. Η Αγκυρα απεύχεται μια σύγκρουση με το Ισραήλ στη Συρία, κυρίως επειδή εποφθαλμία συμμετοχή στην ανοικοδόμηση της χώρας μετά τον εμφύλιο. Η προσέγκυση επενδυτών προϋποθέτει τη δημιουργία μιας αίσθησης σταθερότητας και συνέχειας του καθεστώτος. Κατόπιν παρέμβασης των ΗΠΑ φαίνεται επίσης ότι έχει «παγώσει» η μεταφορά και ανάπτυξη S-400 και τουρκικών drones στην αεροπορική βάση T4 της Συρίας, κάτι που θα εκλαμβάνονταν ως απειλή για την ισραηλινή κυριαρχία στον εναέριο χώρο της. Την ίδια στιγμή, συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις για την παραμονή των ρωσικών βάσεων στη Συρία, αν και δημοσιεύματα εμφανίζουν τη Μόσχα να αναζητά εναλλακτικές λύσεις στη Λιβύη.

Τα αιτήματα ασύλου

Παρά τους νέους φόβους για διαμελισμό της χώρας, οι Σύριοι φαίνεται ότι αισθάνονται ασφαλέστεροι μετά την κατάρρευση του καθεστώτος Ασαντ, γεγονός που αποτυπώνεται στη μείωση του αριθμού αιτήσεων για άσυλο στην Ευρώπη από Σύρους. Εκθεση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Ασύλου, την οποία αποκάλυψαν οι Financial Times, κατέγραψε μείωση των αιτήσεων ασύλου από Σύρους πολίτες σε 3.100 τον Μάιο από σχεδόν 16.000 πέρυσι τον Οκτώβριο.

Το Ηνωμένο Βασίλειο, πάντως, που είχε «παγώσει» την επεξεργασία αιτήσεων ασύλου από Σύρους για επτά μήνες, επανεκκίνησε τη διαδικασία μετά τα πρόσφατα επεισόδια με θύματα Δρούζους.

Αγιούμπ Κάρα, πρώην υπουργός Επικοινωνιών του Ισραήλ

Ερχονται στα χωριά μας και μας αποκαλούν ζώα

Ο Δρούζος πολιτικός περιγράφει το καθεστώς τρομοκρατίας που υφίσταται η κοινότητα στη Συρία

«Στις περιοχές των Δρούζων συντελείται γενοκτονία», λέει στην «Κ» ο Αγιούμπ Κάρα.

«Διασπείρουν μίσος απέναντι σε όποιον δεν είναι μουσουλμάνος και σουνίτης. Θέλουν είτε να προσπλύνουν τον πληθυσμό, είτε να τους διώξουν, είτε να τους σκοτώσουν».

Συνέντευξη στον **ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΔΗ**

Από τα Υψίπεδα του Γκολάν, όπου βρίσκεται, ο Δρούζος πολιτικός και πρώην υπουργός στην κυβέρνηση Νετανιάχου, Αγιούμπ Κάρα, μιλάει στην «Κ» για την έκρυθμη κατάσταση που επικρατεί στην κοινότητα των Δρούζων στη Συρία. «Η κατάσταση είναι πολύ δύσκολη», δηλώνει. «Οι Βεδουίνοι και οι δυνάμεις του Αλ Σάρα καταστρέφουν τα πάντα στη Σουείντα (περιοχή που ελέγχεται από Δρούζους) και στις γύρω περιοχές. Χρειαζόμαστε βοήθεια και υποστήριξη για να σταματήσουμε τη βία και τον εξτρεμισμό».

Σύμφωνα με τον Κάρα, ο οποίος είναι ο πρώτος Δρούζος που ανέλαβε χαρτοφυλάκιο σε ισραηλινή κυβέρνηση, σήμερα ο πληθυσμός των Δρούζων, μιας εθνοτικής ομάδας που κατοικεί στα σύνορα Συρίας, Ισραήλ και Λιβάνου, ανέρχεται σε περίπου ένα εκατομμύριο στη Συρία και 150.000 στο Ισραήλ. Τον ρωτάμε πώς ξεκίνησε η αιματηρή αντιπαράθεση στα χωριά των

Δρούζων, που έχει ήδη οδηγήσει σε τουλάχιστον 350 νεκρούς, και εξηγεί ότι το πρόβλημα εμφανίστηκε από τις πρώτες ημέρες της νέας συριακής διακυβέρνησης. «Η νέα κυβέρνηση έχει επιβάλει τον εξτρεμισμό. Ερχονται στα χωριά μας και μας αποκαλούν "ζώα". Μας λένε, στα αραβικά, ότι η λύση είναι η ισλαμοποίηση. Αυτά τα λένε καθημερινά, ενώ στα αγγλικά αλλάζουν εντελώς τα μηνυματά τους», περιγράφει.

«Πρέπει να γνωρίζετε», σημειώνει, «ότι εδώ και καιρό προσπαθούν να εξοντώσουν τους Δρούζους. Διασπείρουν μίσος απέναντι σε όποιον δεν είναι μουσουλμάνος και σουνίτης. Θέλουν είτε να προσπλύνουν τον πληθυσμό, είτε να τους διώξουν από τη Συρία, είτε να τους σκοτώσουν».

Από τα σύνορα Ισραήλ - Συρίας, όπου τις τελευταίες ημέρες, πολλοί Δρούζοι επιχειρούν να περάσουν στο ισραηλινό έδαφος, ο Κάρα σημειώνει ότι η Δύση αγνοεί όσα συμβαίνουν: «Στις περιοχές των Δρούζων συντελείται γενοκτο-

νία. Εχουν σκοτώσει εκατοντάδες ανθρώπους και άλλοι τόσοι έχουν τραυματιστεί, έρχονται και καίνε τα σπίτια των Δρούζων και κανείς δεν ενδιαφέρεται. Τελικά, μόνο το Ισραήλ έσωσε την κατάσταση».

«Αυτή τη στιγμή είμαι στα σύνορα», δηλώνει, «και προσπαθώ να πείσουμε την κυβέρνηση να τα ανοίξει. Θέλουμε να βοηθήσουμε τους Δρούζους, τις γυναίκες, τα παιδιά και τους ηλικιωμένους, να περάσουν για ανθρωπιστικούς λόγους».

Με το Ισραήλ να ελέγχει πλέον το σύνολο των Υψιπέδων του Γκολάν μετά την πτώση Ασαντ, τίθεται το ερώτημα αν η κυβέρνηση Νετανιάχου σκοπεύει να προσπαθήσει τη Σουείντα και άλλες περιοχές των Δρούζων και να επεκταθεί στα νότια της Συρίας.

Ο Κάρα, που διατηρεί στενές επαφές με την ισραηλινή ηγεσία, διευκρινίζει: «Το Ισραήλ δεν θέλει να ελέγχει την περιοχή. Θα παραμείνει μόνο μέχρι να θεθούν όλα υπό έλεγχο. Η κυβέρνηση γνωρίζει πως αν δεν είναι εκεί οι Δρούζοι

να υπερασπίζονται τα σύνορα και να πολεμούν την τρομοκρατία, το Ισραήλ θα κινδυνεύσει από επιθέσεις». Στην ερώτηση αν η Αγκυρα έχει παίξει ρόλο στις συγκρούσεις, απαντά κατηγορηματικά. Αν και στο παρελθόν είχε στηρίξει την επαναπροσέγγιση Ισραήλ - Τουρκίας, σήμερα βλέπει διαφορετικά τα πράγματα. «Η Τουρκία προσπαθεί να "καταλάβει" τη Συρία και να αντικαταστήσει την ιρανική επιρροή. Το Ισραήλ δεν το αποδέχεται και δεν δίνει καμία ευκαιρία για κάτι τέτοιο. Οι Τούρκοι στηρίζουν τη Δαμασκό και τον εξτρεμισμό της, όπως υποστηρίζουν τη Χεζμπολάχ και κάθε φονταμενταλιστική οργάνωση. Δεν θέλουν να αποδεχθούν ότι έχουμε (το Ισραήλ) περισσότερη δύναμη στην περιοχή».

Μετά τους ισραηλινούς βομβαρδισμούς στη Δαμασκό την Τετάρτη και την παρέμβαση Ουάσιγκτον και Αγκυρας, ο μεταβατικός πρόεδρος της Συρίας ανακοίνωσε πως η προστασία των Δρούζων αποτελεί προτεραιότητα και ότι

Α.Ρ. PHOTO/GRAPH ALSEVED

Συνέντευξη στην
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΒΟΥΔΟΥΡΗ

Στη διαβεβαίωση ότι το ΝΑΤΟ δεν υποτιμά τους κινδύνους για την ευρύτερη ασφάλεια και στη Νότια πενυρία του, λόγω των ανθρωπιάων που εκφράζουν μέλη του, όπως η Ελλάδα και η Ιταλία, προχωράει η αναπληρώτρια γενική γραμματέας του ΝΑΤΟ, Ραντμίλα Σκεριν-σκα, που υπενθυμίζει άλλωστε ότι στο πλαίσιο της στρατηγικής της συμμαχίας για τη Νότια Γειτονία, ο γ.γ. Μαρκ Ρούτε έχει ήδη διορίσει ειδικό αντιπρόσωπο.

Σε αποκλειστική συνέντευξη στην «Κ», η πρώην υπουργός Άμυνας της Βόρειας Μακεδονίας, εξέλαβε, επιπλέον τις ελληνικές θέσεις, ειδικά ως προς την αντιμετώπιση των απειλών της Νότιας περιφέρειας, αλλά και τον αξιόπιστο ρόλο της Ελλάδας εντός του ΝΑΤΟ μέσω των σταθερά ισχυρών αμυντικών της δαπανών, της συνεισφοράς στη Συμμαχία και του νέου εκσυγχρονισμού των στρατιωτικών της δυνάμεων.

Λίγες εβδομάδες μετά τη σύνοδο κορυφής στην Χάγη, η Ρατνίτσα Σεκερίνοβα τονίζει ότι η «ιστορική» απόφαση των «32» για αύξηση των αμυντικών δαπανών κατά 5% του ΑΕΠ αποτελεί «επένδυση στην ειρήνη» και την ασφάλεια της Ευρώπης, ενώ εξηγεί τα επόμενα βήματα στις σχέσεις NATO και Ε.Ε. ως προς την ενίσχυση των αμυντικών ικανοτήτων τους, χαρακτηρίζοντας απαραίτητη την ετοιμοδομητική συμπεριφορά όλων των συμμάχων και εταίρων των δύο οργανισμών.

Αφορμή για τη συνέντευξη στάθηκε η συμφωνία «ορόσημο», που πέτυχε ο γ.γ. του ΝΑΤΟ με τον Αμερικανό πρόεδρο την περασμένη Δευτέρα, σχετικά με την αποστολή πυραυλικών συστημάτων Patriot στην Ουκρανία, που εκτιμάται πλέον ως ιδιαίτερα κρίσιμη για την πορεία του πολέμου.

– Ο πρόεδρος των ΗΠΑ μόλις επιβεβαίωσε τα σχέδια αποστολής όπλων στην Ουκρανία, συμπεριλαμβανομένων των πυραυλικών συστημάτων Patriot, που θα αγοράσουν σύμμαχοι του ΝΑΤΟ. Πιστεύετε ότι τελικά αυτό θα αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα για την πορεία του πολέμου;

– Η συμφωνία του γενικού γραμματέα του ΝΑΤΟ Ρούτε μπαντ Αμερικανό πρόεδρο Τραμπ αποτελεί σημαντικό «ορόσημο», ώστε να διασφαλιστεί ότι η Ουκρανία θα λάβει τους στρατιωτικούς πόρους που τόσο πολύ χρειάζεται. Και χρειάζεται αυτή την υπέρσωση έναντι της Ρωσίας, που έχει γίνει πλέον εμφανής, ειδικά έπειτα από εβδομάδες διαρκών ρωσικών επιθέσεων εναντίον αμάχων, κρίσιμων υποδομών και κυρίως κατοικημένων περιοχών.

Την πρωταρχική ευθύνη χρηματοδότησης της συμφωνίας θα αναλάβουν οι Ευρωπαίοι σύμμαχοι του ΝΑΤΟ και ο Καναδάς, ενώ το ΝΑΤΟ θα συντονίσει την παράδοση των στρατιωτικών εξοπλισμού μέσω της διοίκησης μας, στο Βιομπάντεν, που θα περιλαμβάνει αμυντικά συστήματα και πυρομαχικά. Έχουμε πει πολλές φορές ότι υποστηρίζουμε πλήρως τις ειρηνευτικές προσπάθειες του προέδρου των ΗΠΑ, αλλά έχει καταστεί πλέον απολύτως σαφές ότι η Ρωσία δεν συμμετέχει σοβαρά στις διαπραγματεύσεις.

Επομένως, ο μόνος τρόπος για μια δίκαιη και διαρκή ειρήνη είναι να στηρίξουμε την Ουκρανία. Πρόκειται, λοιπόν, για μια σημαντική στιγμή, που θα βοηθήσει την Ουκρανία να υπερασπιστεί τον εαυτό της.

– Ελήφθησαν αποφάσεις «ορόσημο» τόσο στο ΝΑΤΟ όσο και στην Ε.Ε., τις τελευταίες εβδομάδες, για την ενίσχυση των αμυντικών δαπανών. Ωστόσο το ερώτημα παραμένει: είναι πράγματι η Ευρώπη προετοιμασμένη για την πιθανότητα πολέμου; Αυτή η επιπλέον επένδυση του ΝΑΤΟ θα έρθει αρκετά γρήγορα;

– Εκείνο που επιβεβαίωσε η σύνοδος του NATO στη Χάγη ήταν ότι υπάρχει σαφής αισθηση επείγοντος και σαφής διατλαντική ενότητα. Και αυτό ήταν ξεκάθαρο και οδήγησε σε πραγ-

Ραντμίλα Σεκερίνσκα,
αναπληρώτρια γενική γραμματέας της Συμμαχίας

Επένδυση στην ειρήνη η ενίσχυση του ΝΑΤΟ

Εκτιμούμε τις ελληνικές θέσεις, ειδικά ως προς την αντιμετώπιση των απειλών στον Νότο. Βασιζόμαστε στην Ελλάδα να συνεχίσει την αξιόλογη δουλειά, εντός της Συμμαχίας

Στρατιώτες βάλλουν κατά ρωσικού στόχου στην περιοχή Ντονέτσκ της ανατολικής Ουκρανίας. Η Πα-ντιμίλα Σεκερίνσκα χαρακτηρίζει «χορόορσμο» τη συμφωνία Ρούτε - Τραμπ για την αποστολή όπλων στην Ουκρανία, συμπεριλαμβανομένων των πυραυλικών συστημάτων Patriot, με τη χρηματοδότηση των Ευ-ρωπαϊών σύμμαχων του ΝΑΤΟ και του Καναδά.

ματικά ιστορικές αποφάσεις.

Η αύξηση αμυντικών δαπανών δεν είναι εύκολη για καμία κυβέρνηση και για μια συμμαχία «32», ωστόσο υπήρξαμε αρκετά σαφείς τα τελευταία χρόνια ως προς τη ρωσική απειλή έναντι της ευρωατλαντικής και ευρωπαϊκής ασφαλείας, που δεν θα εξαφανιστεί ακόμα και σε περίπτωση ειρηνευτικής συμφωνίας μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας.

Και ο μόνος τρόπος με τον οποίο το ΝΑΤΟ μπορεί να εγγυηθεί την ασφάλεια και την ειρήνη στην Ευρώπη και την ασφάλεια του ενός δισεκατομμυρίου πολιτών του είναι να επενδύσει σε στρατιωτικές ικανότητες.

Αυτό συνέβη στη σύνοδο κορυφής του ΝΑΤΟ σχετικά με τη δέσμευση που ανέλαβαν και οι 32 σύμμαχοι για αύξηση των αμυντικών δαπανών κατά 5% του ΑΕΠ τους. Πρόκειται για τεράστια επένδυση, που είναι στην πραγματικότητα το αποτέλεσμα της ποιοποίησης όλων των συμμάχων ότι πρέπει να κάνουν κάτι γι' αυτήν την απειλή. Οι ΗΠΑ, ο Καναδάς και όλοι οι Ευρωπαίοι σύμμαχοι συμφώνησαν ότι πρόκειται για μια επένδυση στην ειρήνη.

Αλλά, εάν θέλουμε να αντιμετωπίσουμε την απειλή από τη Ρωσία, το ΝΑΤΟ πρέπει να είναι ισχυρότερο, αυτό κάνουμε με το 5%, πρέπει να είναι πιο δίκαιο. Και αυτό κάνουν οι Ευρωπαίοι σύμμαχοι και ο Καναδάς, για πρώτη φορά, εξισώνοντας δηλαδή τις δαπάνες τους με τις αμερικανικές επενδύσεις, αλλά και το ΝΑΤΟ πρέπει να είναι ισχυρότερο, να

«Η σύνοδος του ΝΑΤΟ στη Χάγη επιβεβαίωσε ότι υπάρχει σαφής αίσθηση επείγοντος και σαφής, διατλαντική ενότητα», λέει η Ραντμίλα Σεκερίνσκα.

Έχει σωστές ικανότητες, δυνάμεις και εκπαίδευση, οπότε εάν υπάρχει κάποια «πρόκληση» για την ασφάλειά μας, να είμαστε πρόθυμοι και προετοιμασμένοι να ανταποκριθούμε.

Και αυτό ήταν το μήνυμα που στείλαμε από τη σύνοδο κορυφής ότι είμαστε έτοιμοι να οικοδομήσουμε ένα ισχυρότερο και δικαιότερο NATO.

– Όσον αφορά τις σχέσεις Ε.Ε.
- NATO, ποια θα μπορούσαν να
είναι τα επόμενα βήματα για την
ενίσχυση της συνεργασίας τους;
Πιστεύετε ότι μια «στρατιωτική
Σένγκεν» είναι εφικτή για να κα-
λύψει το κενό των στρατιωτικών
ικανοτήτων, μεταξύ των μελών
του NATO και της Ε.Ε.;

– Για εμάς, το NATO και η Ε.Ε. είναι πραγματικά αναντικατάστατοι εταίροι. Και βλέπουμε τον ρόλο μας συμπληρωματικό, χωρίς αλληλεπικαλύψεις, ώστε οι δύο

οργανισμοί να κάνουν το καλύτερο δυνατόν.

Το ΝΑΤΟ παραμένει ο ακρογωνιαίος λίθος της συλλογικής άμυνας για τη διατλαντική Συμμαχία, όμως ο Ε.Ε. βοηθάει τους συμμάχους παρέχοντάς τους τα χρηματοδοτικά «εργαλεία», τα μέσα για την αύξηση των αμυντικών δαπανών και τη δημιουργία μιας ισχυρής βάσης αμυντικής βιομηχανικής παραγωγής.

Επομένως, η συνεργασία μας έχει γίνει, πραγματικά, πιο πλούσια, ενώ έχουν εντατικοποιηθεί οι συναντήσεις στο υψηλότερο επίπεδο με τους Ευρωπαίους ομολόγους μας, είχαμε επίσης αξιωματούχους της Ε.Ε. που συμμετείχαν στις συνεδριάσεις του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου (ΝΑΤ) και μία ευρωπαϊκή «ηγεσία» στη σπουδαία κορυφή της Χάγης και υπήρχε λόγος γ' αυτό.

Το κίνητρο είναι ότι χρειαζόμαστε, πραγματικά, τους δύο οργανισμούς να συνεργαστούν χέρι χέρι. Εκεί που εστιάζουμε, πάντως, στο NATO είναι να αξιοποιήσουμε την expertise μας προς την ανάπτυξη σχεδίων αποτροπής και άμυνας, των στόχων στρατιωτικής ικανότητας και διαλεγειουργικότητας. Και πιστεύουμε ότι οι νέες πρωτοβουλίες από την πλευρά της Ε.Ε., όπως το σχέδιο ReArmEurope, θα είναι πολύ χρήσιμες για την επίτευξη του στόχου του NATO να είναι ισχυρότερο. Και με αυτόν τον τρόπο μπορούμε να αποτρέψουμε οποιαδήποτε επιθετικότητα.

– Προκειμένου η συνεργασία αυτή να είναι παραγωγική, πό-

σο σημαντική είναι η εποικοδομητική συμπεριφορά εκ μέρους κρατών-μελών του NATO, που δεν ανήκουν στην Ε.Ε.;

– Χρειάζμαστε επικοδομητική προσέγγιση εκ μέρους όλων, μια επικοδομητική προσέγγιση δηλαδή όλων των συμμάχων του ΝΑΤΟ και όλων των κρατών-μελών της Ε.Ε., καθώς αντιμετωπίζουμε πολύ σημαντικές απειλές. Πιστεύω ότι μια επικοδομητική συμπεριφορά είναι το ελάχιστο που μπορούμε να αναμένουμε. Από ό,τι βλέπουμε, πάντως, υπάρχει πραγματική προθυμία από όλους να συμμετάσχουν στη δημιουργία ισχυρότερων συμμαχιών και εταιρικών σχέσης με την Ε.Ε.

Εκείνο που είναι χρήσιμο να αναφερθεί είναι πως όταν μιλάμε ειδικά για δημιουργία ισχυρότερης βιομηχανικής βάσης, εδώ στο NATO, τονίζουμε πάντα την ανάγκη για περισσότερη συνεργασία από αυτή την άποψη, διότι πρέπει να παράγουμε περισσότερα και ταχύτερα.

Και γι' αυτό είπαμε ότι η ύπαρξη «φραγμών» στη διατλαντική αμυντική βιομηχανική βάση θα μπορούσε μόνο να βλάψει τον στόχο μας, να κάνουμε δηλαδή τη συμμαχία ισχυρότερη.

– Για το ΝΑΤΟ, η ρωσική απειλή στην ανατολική πτέρυγα είναι αρκετά ξεκάθαρη, ωστόσο τα μέλη του στον Νότο, όπως η Ελλάδα και η Ιταλία, εκφράζουν ανησυχίες για την ευρύτερη ασφάλεια στη Νότια πτέρυγα, σε χώρες όπως η Λιβύη λόγω των εργαλειοποιήσεων του μεταναστευτικού. Μπορεί το ΝΑΤΟ να παίξει κάποιο ρόλο στο πλαίσιο της Νότιας στρατηγικής του;

— Η σύνοδος της Χάγης επικεντρώθηκε κατά κύριο λόγο σε έναν βασικό στόχο: τον χαρακτηρισμό ή την επιβεβαίωση εκ νέου της ρωσικής απειλής, καθώς και στη δημιουργία αναχυρότερου, δικαιότερου και πιο αποτελεσματικού ΝΑΤΟ. Αλλά, φυσικά, δεν υποτιμούμε τη σημασία της συνεργασίας μας με τον Νότο και σε μεγάλο βαθμό, την προσέγγιση 360 μοιρών της συμμαχίας για την ασφάλεια και μάλιστα, αρκετούς σύμμαχοι αναφέρθηκαν σε αυτό.

Ο γ.γ. έχει διορίσει ειδικό αντιπρόσωπο για τη Νότια Γεϊτονία, έχουμε συνεργαστεί αρκετά με πρέσβεις και υπουργούς από τις χώρες που έχουμε ως εταίρους μας στο ΝΑΤΟ, οπότε η προσοχή μας στη Νότια Γεϊτονία ή τη Νότια Γεϊτονία θα παραμείνει, καθώς βλέπουμε, άλλωστε, μετά και τα πρόσφατα πλήγματα μεταξύ Ισραήλ και Ιράν ότι ο Νότος θα επηρεάζει πάντα την ασφάλειά μας και δεν μπορούμε να υποτιμήσουμε τον κίνδυνο. Επενδύουμε στα κέντρα μας στον Νότο και ανοίγουμε, επίσης, νέο γραφείο στο Αμπάν, επίσης πολλά γίνονται ως προς αυτό.

– Βλέπετε κάποιον ορατό ρόλο για την Ελλάδα στη Νότια πτέρυγα του ΝΑΤΟ;

— Εκτιμούμε πάρα πολύ τις ελληνικές θέσεις και απόψεις, ειδικά ως προς την αντιμετώπιση των απειλών της Νότιας πτέρυγας. Αλλωστε, η Ελλάδα είναι ένας πολύ αξιόπιστος σύμμαχος του ΝΑΤΟ, εδώ και 73 χρόνια. Έχουμε επωφεληθεί από τις ισχυρές και ικανές στρατιωτικές δυνάμεις, που η Ελλάδα έχει παράσχει στο ΝΑΤΟ και σε αποστολές του, όπως στο Ιράκ ή στη δύναμη στο Κόσοβο (KFOR).

Εκτιμούμε ιδιαίτερα τις προστάθειές σας για την αστυνόμευση του εναέριου χώρου σε όλη τη Συμμαχία και αυτό έχει καταστεί δυνατόν, επειδή η Ελλάδα έχει επενδύσει πραγματικά, εδώ και πολλά χρόνια στην εξασφάλιση ικανών δυνάμεων. Εχετε προσφέρει υποστήριξη στην Ουκρανία με διάφορους τρόπους και για την εκπαίδευση πιλότων F-16 και ξέρουμε ότι μπορούσε να υπολογίζουμε στις δυνάμεις σας, ειδικά τώρα που προχωρούμε σε νέο, πρόσθετο εκσυγχρονισμό.

Αλλωστε, η Ελλάδα υπήρξε πάντα μέλος με ισχυρές αμυντικές δαπάνες, ακόμα και όταν δεν θεωρούνταν απαραίτητες. Επομένως, βασισζόμαστε στην Ελλάδα να συνεχίσει αυτή την αξιόλογη δουλειά, εντός της Συμμαχίας.

**Ο ρόλος
της Ε.Ε.**

Οι νέες πρωτοβουλίες από την πλευρά της Ε.Ε., όπως το σχέδιο ReArmEurope, θα είναι πολύ χρήσιμες για την επίτευξη του στόχου του ΝΑΤΟ να είναι ισχυρότερο. Και με αυτόν τον τρόπο, μπορούμε να αποτρέψουμε οποιαδήποτε επιθετικότητα.

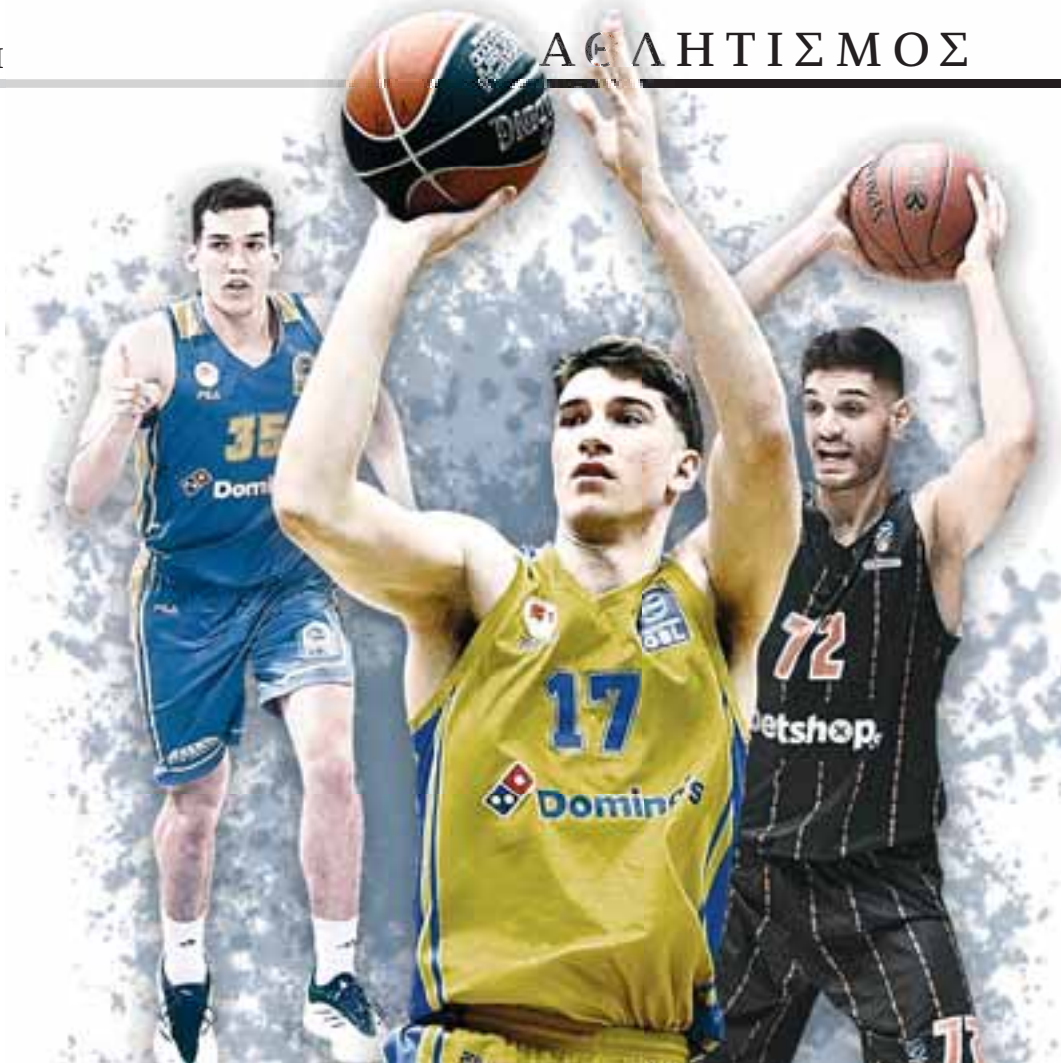
Του ΜΠΑΜΠΗ ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ

Την ώρα που Παναθηναϊκός και Ολυμπιακός στο μπάσκετ έχουν απλώσει την απόκη τους και μαζεύουν τους τελευταίους διαθεσίμους Έλληνες παίκτες για μία θέση στον... πάγκο τους, κάποια άλλα ελληνόπουλα, πριν ακόμη σχηματιστεί μουστάκι στο πρόσωπό τους, επιλέγουν να διαβούν τον Ατλαντικό και να εξασφαλίσουν ποιοτικά (αγωνιστικά, φοιτητικά και οικονομικά) χρόνια στις ΗΠΑ και στο NCAA, το οποίο από το 2021 αποφάσισε να πορευθεί μέσα από τη θέσπιση του NIL (Name, Image and Likeness), δηλαδή την πολιτική για τα Δικαιώματα Ονόματος, Εικόνας και Ομοιότητας, η οποία επιτρέπει στους φοιτητές-αθλητές να αξιοποιούν εμπορικά την προσωπική τους αναγνωρισιμότητα και, φυσικά, τα κολέγια να καρπώνονται μέρος των συμφωνιών αυτών.

Παρότι, λοιπόν, οι παίκτες ούτε υπογράφουν συμβόλαιο επαγγελματικό με το κολέγιο ούτε υποτίθεται ότι πληρώνονται για να παίξουν, έχουν τη δυνατότητα να λάβουν ένα είδος «αποζημίωσης» για τη χρήση και εκμετάλλευση του ονόματός τους και της δημοφιλίας τους από το κολέγιο. Μαντζούκας, Ζούγρης και Αβδάλας αποτελούν τα τελευταία και πιο ηχηρά ονόματα από την Ελλάδα που αποφάσισαν να συνεχίσουν την πορεία τους στο πανεπιστημιακό πρωτάθλημα, με ποσά που σε ορισμένες περιπτώσεις αγγίζουν και το 1 εκατ. ευρώ.

Τα νέα αυτά πολύ σημαντικά δεδομένα απασχόλησαν και την ελληνική πανεπιστημιακή κοινότητα, με ομάδα επιστημόνων* να πραγματοποιεί εις βάθος έρευνα για το NIL και τις επιπτώσεις του στην Ελλάδα και στην Ευρώπη.

Όπως τονίζεται σε αυτή, «η υιοθέτηση του NIL ανέτρεψε το παραδοσιακό πρότυπο του “ερασιτέχνη-φοιτητή-αθλητή”, που επί δεκαετίες απαγόρευε κάθε οικονομική ανταμοιβή για την αθλητική δραστηριότητα. Ενδεικτικά, πριν από αυτή τη μεταρρύθμιση, ένας 18χρονος Ευρωπαίος ταλαντούχος αθλητής –ας πούμε, καλαθοσφαιριστής– είχε δύο βασικές επιλογές: είτε να υπογράψει επαγγελματικό συμβόλαιο με ευρωπαϊκή ομάδα, εισερχόμενος χωρίς στην επαγγελματική αγορά, είτε να επιλέξει το NCAA, όπου, παρά τη συμμετοχή του σε κορυφαίο αγωνιστικό επίπεδο, δεν είχε τη δυνατότητα να αποκομίσει κανένα οικονομικό όφελος – ούτε από χορηγίες, ούτε από διαφημίσεις, ούτε από την παρουσία του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Μετά την εφαρμογή της πολιτικής NIL, ο ίδιος αθλητής μπορεί να συνδυάζει πλέον σπουδές και αγωνιστική δράση στις ΗΠΑ, ενώ ταυτόχρονα έχει τη δυνατότητα να υπογράψει χορηγικά συμβόλαια, να συμμετέχει σε διαφημιστικές καμπάνιες και να αξιοποιεί εμπορικά την προσωπική του επωνυμία. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα έσοδα που μπορεί να αποκομίσει από αυτή τη νέα αγορά υπερβαίνουν κατά

Τρεις Έλληνες στα «κολέγια» του μπάσκετ

Νεοκλής Αβδάλας, Βαγγέλης Ζούγρης (αριστερά) και Λευτέρης Μαντζούκας (δεξιά), τρεις από τους πιο ταλαντούχους Έλληνες παίκτες της νέας γενιάς, επέλεξαν την προοπτική του NCAA και του NIL, εξασφαλίζοντας μεγάλα προνόμια, αγωνιστικά και οικονομικά, αφού πλέον θα έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν στη Μέκκα του μπάσκετ, χιτζώντας παράλληλα το προφίλ τους. Ο πρώτος θα αγωνίζεται με το Βιρτζίνια Τεκ, ο δεύτερος με το Λιούβιλ και ο τρίτος με το Οκλαχόμα Στέιτ, λαμβάνοντας πολλά χρήματα ως αποζημίωση για τη χρήση και την εκμετάλλευση του ονόματος και της δημοφιλίας τους από τα κολέγια.

Ταλέντα στα δίχτυα του NCAA

Ειδικοί εξηγούν στην «Κ» πώς ένας κανονισμός του αμερικανικού κολεγιακού πρωταθλήματος, που «χρυσώνει» νεαρούς αθλητές, απειλεί να αποψιλώσει το ελληνικό μπάσκετ

πολύ τις απολαβές ενός πρώιμου επαγγελματικού συμβολαίου στην Ευρώπη». Κι εδώ αρχίζουν τα δύσκολα για το παγκόσμιο μπασκετικό οικοσύστημα, το οποίο είναι διασπασμένο στην Ευρώπη και κατ'επέκταση στην Ελλάδα, η οποία είναι μια χώρα με σημαντική ιστορία στο άθλημα, που όμως βλέπει να χάνει τα σημαντικότερα ταλέντα της, το ένα πίσω από το άλλο.

«Η Ελλάδα, με την πλούσια μπασκετική της παράδοση και τη διαχρονική επιτυχία σε συλλογικό και εθνικό επίπεδο, βρίσκεται πλέον ενώπιον μιας θεσμικής και αναπτυξιακής πρόκλησης», τονί-

Η θέσπιση του NIL, δηλαδή η πολιτική για τα Δικαιώματα Ονόματος, Εικόνας και Ομοιότητας, επιτρέπει στους αθλητές να αξιοποιούν εμπορικά την αναγνωρισιμότητά τους.

ζεται στην έρευνα: «Τα προγράμματα του NCAA, μέσω της ισχυρής παρουσίας τους στα μέσα ενημέρωσης και της δυνατότητας οικονομικής αξιοποίησης των φοιτητών-αθλητών, καθίστανται πλέον εξαιρετικά ελκυστικά για τις οικογένειες των κορυφαίων Ευρωπαίων ταλέντων. Το αποτέλεσμα είναι μια δομική ανατροπή στον υπολογισμό κόστους - οφέλους της παραμονής εντός Ευρώπης, με πιθανές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα, τη θεσμική βιωσιμότητα και τη μακροχρόνια αναπτυξιακή στρατηγική των συλλόγων.

Για την πλήρη κατανόηση των

συνεπειών της πολιτικής NIL, απαιτείται αναγνώριση των εννοιολογικών και θεσμικών διαφορών ανάμεσα στο κολεγιακό αθλητικό σύστημα των ΗΠΑ και στο ευρωπαϊκό μοντέλο των συλλόγων. Αν και αμφότερα τα συστήματα αποσκοπούν στην ανάδειξη αθλητικού ταλέντου, διαφέρουν ριζικά ως προς την οργάνωση, το αξιακό υπόβαθρο και το ρυθμιστικό τους πλαίσιο.

Οι φοιτητές-αθλητές επωφελούνται από τη φήμη του πανεπιστημίου, υπερσύγχρονες υποδομές και υψηλή τηλεοπτική προβολή: στοιχεία που ενισχύουν την προσωπική τους εμπορευσιμότητα και καθιστούν ελκυστικό τον συνδυασμό αθλητισμού και εκπαίδευσης.

Αντιθέτως, η ευρωπαϊκή πραγματικότητα βασίζεται σε ένα περισσότερο κατακερματισμένο, συλλογικά προσανατολισμένο σύστημα, όπου οι νεαροί αθλητές εντάσσονται από νωρίς σε ημιεπαγγελματικά ή επαγγελματικά περιβάλλοντα. Ο ερασιτεχνισμός έχει περιορισμένο θεσμικό και πολιτισμικό έρεισμα, ενώ η εμπορευματοποίηση αποτελεί ήδη δομικό στοιχείο της αθλητικής πορείας. Η άμεση μεταφορά του μοντέλου NIL στην Ευρώπη αποδεικνύεται προβληματική, καθώς απουσιάζει μια ενιαία ρυθμιστική αρχή που να μπορεί να επιβάλλει ή να συντονίζει τέτοιου τύπου πολιτικές. Η πρακτική αδυναμία υιοθέτησης κοινών μηχανισμών οδηγεί σε αυξανόμενη ασυμμετρία και σε απόλυτα ανταγωνιστικότητα έναντι του κολεγιακού αθλητισμού των ΗΠΑ».

Κι εδώ βλέπουμε τα πρώτα πλήγματα στο ελληνικό μπάσκετ, το οποίο μοιραία δεν μπορεί να ακολουθήσει τα αμερικανικά βήματα: «Η ανάδυση του NIL ως νόμιμου, θεσμοθετημένου μηχανισμού αποζημίωσης για τους φοιτητές-αθλητές δημιουργεί πολλαπλές πιέσεις στο ευρωπαϊκό μοντέλο, και δη στην ελληνική καλαθοσφαίριση. Οι ελληνικές ακαδημίες, που επενδύουν σε πρώιμο στάδιο με την προσδοκία αργότερης ενσωμάτωσής ή μεταγραφικών εσόδων, βλέπουν τη δυναμική αυτή να αποδυναμώνεται. Η αμερικανική αγορά NIL, η οποία εκτιμάται ότι θα υπερβεί το 1 δισ. δολάρια ετησίως, έχει ήδη μετατρέψει φοιτητές-αθλητές σε επιρροές υψηλής αξίας.

Αυτή η “εκροή ταλέντου” επιφέρει μείωση της διαπραγματευτικής ισχύος των ελληνικών συλλόγων, αποδυναμώνει τα υφιστάμενα συμβατικά εργαλεία (ρήτρες, αποζημιώσεις) και οδηγεί σε αμυντική αύξηση των αμοιβών για νέους παίκτες. Παράλληλα, οι πρόωρες αποχωρήσεις νεαρών αθλητών δι-ακόπτουν την αναπτυξιακή τους συνέχεια και διαβρώνουν την εσωτερική συνοχή των ακαδημιών».

* Την επιστημονική ομάδα συγκροτούν οι: Δρ Δημήτριος Μπούρδας, ΕΚΠΑ.

Δρ Παντελήςμυμ Μπακιρτζόγλου, ΑΠΘ. Δρ Αντώνιος Κ. Τραυλός, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Δρ Απόστολος Θεός, Πανεπιστήμιο Ούμπερ. Δρ Εμμανουήλ Ζαχαράκης, ΕΚΠΑ.

Ανάγκη «εθνικού σχεδίου»

Η πρόκληση του NIL φέρνει νέα δεδομένα τα οποία πρέπει να επανεκτιμηθούν από την Ευρώπη και τη FIBA, η οποία έχει προτεραιότητα τη διαφύλαξη των εθνικών οικοσυστημάτων. Τα πράγματα, όμως, δεν είναι και τόσο απλά. «Η πολιτική NIL δεν είναι απλώς μια νέα μορφή αποζημίωσης, αλλά μια θεσμική και αξιακή πρόκληση που απαιτεί συνολική επανεκτίμηση του αναπτυξιακού μοντέλου στην Ευρώπη και την Ελλάδα. Η διατήρηση των ταλέντων εντός των εθνικών οικοσυστημάτων απαιτεί συντονισμένες πρωτοβουλίες», τονίζεται στην έρευνα. «Προτεραιότητα πρέπει να αποτελέσει η εισαγωγή προεπαγγελματικών συμβολαίων με κίνητρα απόδοσης, αλλά και θεσμικά κατοχυρωμένα συστήματα αποζημίωσης κατάρτισης – στα πρότυπα της FIFA στο ποδόσφαιρο. Η Ελληνική Ομοσπονδία Καλαθοσφαίρισης (ΕΟΚ) και οι ελληνικοί σύλλογοι μπορούν να εξετάσουν ένα εθνικό σχέδιο διατήρησης ταλέντων με οικονομικά και εκπαιδευτικά κίνητρα. Η εκπαιδευτική διάσταση είναι επίσης κρίσιμη. Η σύμπραξη με πανεπιστήμια και η δημιουργία ακαδημαϊκών διαδρομών διπλής καριέρας μπορεί να προσφέρει ένα ισχυρό αντίβαρο στην ελκυστικότητα των αμερικανικών προγραμμάτων. Τέλος, η ενίσχυση της ενδοευρωπαϊκής κινητικότητας, η μεταρρύθμιση του συστήματος δανεισμού και η προβολή ιστοριών επιτυχίας αθλητών που παρέμειναν στην Ευρώπη μπορούν να διαμορφώσουν μια νέα θετική αφήγηση – μία που θα συνδυάζει αθλητική ποιότητα, εκπαιδευτικό υπόβαθρο και θεσμική σταθερότητα. Ωστόσο, η αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης απαιτεί συντονισμένη πανευρωπαϊκή δράση. Αντιμέτωποι με αυτή την αναδυόμενη απειλή, φορείς όπως η Euroleague και η FIBA έχουν ήδη ξεκινήσει συζητήσεις με το NCAA σχετικά με τη διαδικασία των διεθνών μεταγραφών. Εξετάζονται συγκεκριμένα μέτρα, όπως η ενίσχυση του συστήματος αποζημιώσεων για τους συλλόγους που αναπτύσσουν παίκτες, η θέσπιση ορίων ηλικίας για αθλητική μετανάστευση εκτός Ευρώπης, καθώς και η θεσμοθέτηση ρυθμιστικών εργαλείων, όπως το πιστοποιητικό μεταγραφής (Letter of Clearance)». Οι κορυφαίοι ελληνικοί σύλλογοι έχουν ακόμη τη δυνατότητα να δαπανούν δεκάδες εκατομμύρια για να αποκτήσουν ξένους αστέρες του μπάσκετ, όμως η Ελλάδα θα πρέπει να αναλάβει πρωτοβουλίες διότι τα πρώτα «καμπανάκια» ήδη ηχούν δυνατά.

• Διαβάστε ολόκληρη την έρευνα στο kathimerini.gr

ΑΠΟΨΕΙΣ

Η πρώτη μεγάλη πρόκληση...

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ

Από το αρχίζουμε με Κύπριους διαιτητές και βλέπουμε, στο μόνο Κύπριοι διαιτητές, τουλάχιστον στον πρώτο γύρο του νέου πρωταθλήματος. Η πρώτη σοβαρή εξαγγελία και ταυτόχρονα μεγάλη πρόκληση για τον νέο πρόεδρο και την ΚΟΠ γενικότερα, να επιτύχουν έναν τέτοιο στόχο, ο' ένα πρωτάθλημα του οποίου, εδώ και χρόνια, η προσπάθεια για ομαλή εξέλιξη και ολοκλήρωση εξαρτάται κατά πολύ από τη συμμετοχή ξένων διαιτητών!

Κανείς δεν θα μπορούσε να διαφωνήσει, ως προς την ανάγκη στήριξης των Κύπριων διαιτητών. Οι πολλοί ξένοι που πηγαίνουνέρχονται κάθε χρόνο, δίνουν μεν διέξοδο στα προβλήματα της κυπριακής διαιτησίας, προσωρινή όμως. Στάσιμη παραμένει εδώ και χρόνια η κυπριακή διαιτησία και ούτε μπορείς να αδικήσεις κάποιον που θα υποστηρίξει πως έκανε και βήματα προς τα πίσω

Στόχος λοιπόν και σύμφωνα με τον πρόεδρο της ΚΟΠ Χάρη Λοϊζίδη, η προώθηση και στήριξη Κύπριων διαιτητών. Υπάρχει, ωστόσο, αυτή τη στιγμή ικανοποιητικός αριθμός Κυπρίων διαιτητών, με ικανότητα και εμπειρία να διαχειριστούν έναν τόσο μεγάλο αριθμό αγώνων, ανάμεσα σε αυτούς και ντέρμπι; Δύσκολο να αποδειχθεί κάτι τέτοιο, γιατί είναι πολλά τα παραδείγματα σοβαρών λαθών τα τελευταία χρόνια, γιατί ήταν συχνό το φαινόμενο στις ανάγκες, παρέμβασης του βαρίστα, κατά τη διάρκεια ενός αγώνα, προκειμένου να διορθωθούν αποφάσεις Κυπρίων κυρίως διαιτητών και να αποφευχθούν σημαντικά λάθη από τα οποία σίγουρα θα υπήρχε επηρεασμός ή αλλοίωση αποτελέσματος. Σαφώς και η παρουσία ξένων

διαιτητών πρώτα και κύρια κατά της προκατάληψης λειτουργούσε, υπήρξαν όμως και παρουσίες ξένων διαιτητών που παρέδωσαν... μαθήματα διαχείρισης δύσκολων καταστάσεων, κατά τη διάρκεια ενός αγώνα, σε σύγκριση με σοβαρά λάθη δικών μας διαιτητών, σε παιχνίδια με πολύ πιο χαμηλό βαθμό δυσκολίας.

Οι λίγες πιθανότητες να υλοποιηθεί ο στόχος για μόνο Κύπριους διαιτητές, κατά μεγάλο ποσοστό από την ΚΟΠ εξαρτάται. Από τη νέα Επιτροπή Διαιτησίας, τους νέους αρμόδιους για τη λειτουργία της και ασφαλώς από την όποια νέα επιλογή του διαδόχου του κυρίου Μεσίνα. Πρώτα και κύρια η ΚΟΠ θα πρέπει να προστατεύσει τους Κύπριους διαιτητές, από τις όποιες πιέσεις που αργά ή γρήγορα θα προκύψουν. Πρώτα και κύρια η Ομοσπονδία θα πρέπει να αποδείξει τη στήριξη στην κυπριακή διαιτησία, αρνούμενη να... υποκύψει σε αντιδράσεις και απαιτήσεις ωματειών-μελών της, όταν τα πρώτα λάθη αναπόφευκτα θα προκύψουν και όταν οι πρώτες δηλώσεις θα κάνουν λόγο για αδικίες και ανεπιθύμητους διαιτητές... Πρώτη η ΚΟΠ θα πρέπει να διαφυλάξει την προσπάθεια βελτίωσης των διαιτητών, τόσο προστατεύοντάς τους, όσο και εξασφαλίζοντας γι' αυτούς τις κατάλληλες συνθήκες για τη συνεχή πρόοδο τους. Και πρώτη η ΚΟΠ θα πρέπει να δειξει αποφασιστικότητα, αφαιρώντας από το... ρόστερ της κυπριακής διαιτησίας, όσους αποδεδειγμένα στο γήπεδο ή στο βανάκι του VAR, δεν μπορούν να ανταποκριθούν.

Σε αντίθεση δηλαδή με ό,τι συμβαίνει εδώ και χρόνια, με διαιτητές σοβαρών και επαναλαμβανόμενων λαθών, οι οποίοι, ωστόσο, πολύ λίγο έως καθόλου λείπουν από τους ορισμούς της κάθε αγωνιστικής...

διαιτητών πρώτα και κύρια κατά της προκατάληψης λειτουργούσε, υπήρξαν όμως και παρουσίες ξένων διαιτητών που παρέδωσαν... μαθήματα διαχείρισης δύσκολων καταστάσεων, κατά τη διάρκεια ενός αγώνα, σε σύγκριση με σοβαρά λάθη δικών μας διαιτητών, σε παιχνίδια με πολύ πιο χαμηλό βαθμό δυσκολίας.

Οι λίγες πιθανότητες να υλοποιηθεί ο στόχος για μόνο Κύπριους διαιτητές, κατά μεγάλο ποσοστό από την ΚΟΠ εξαρτάται. Από τη νέα Επιτροπή Διαιτησίας, τους νέους αρμόδιους για τη λειτουργία της και ασφαλώς από την όποια νέα επιλογή του διαδόχου του κυρίου Μεσίνα. Πρώτα και κύρια η ΚΟΠ θα πρέπει να προστατεύσει τους Κύπριους διαιτητές, από τις όποιες πιέσεις που αργά ή γρήγορα θα προκύψουν. Πρώτα και κύρια η Ομοσπονδία θα πρέπει να αποδείξει τη στήριξη στην κυπριακή διαιτησία, αρνούμενη να... υποκύψει σε αντιδράσεις και απαιτήσεις ωματειών-μελών της, όταν τα πρώτα λάθη αναπόφευκτα θα προκύψουν και όταν οι πρώτες δηλώσεις θα κάνουν λόγο για αδικίες και ανεπιθύμητους διαιτητές... Πρώτη η ΚΟΠ θα πρέπει να διαφυλάξει την προσπάθεια βελτίωσης των διαιτητών, τόσο προστατεύοντάς τους, όσο και εξασφαλίζοντας γι' αυτούς τις κατάλληλες συνθήκες για τη συνεχή πρόοδο τους. Και πρώτη η ΚΟΠ θα πρέπει να δειξει αποφασιστικότητα, αφαιρώντας από το... ρόστερ της κυπριακής διαιτησίας, όσους αποδεδειγμένα στο γήπεδο ή στο βανάκι του VAR, δεν μπορούν να ανταποκριθούν.

Σε αντίθεση δηλαδή με ό,τι συμβαίνει εδώ και χρόνια, με διαιτητές σοβαρών και επαναλαμβανόμενων λαθών, οι οποίοι, ωστόσο, πολύ λίγο έως καθόλου λείπουν από τους ορισμούς της κάθε αγωνιστικής...

Του ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

Εξαγγέλθηκε ως νέος βασιλιάς της ΚΟΠ, μόλις πριν από λίγες εβδομάδες και συγκεκριμένα στις 24 Ιουνίου. Η πρώτη κίνηση στρατηγικής που έγινε εν των πρωτοκαθεδρίας του, ήταν να ικανοποιηθούν όλες οι ομάδες που τον στήριζαν. Επ' αυτού, η κάθε μια έλαβε το αντάλλαγμα της. Η ΑΕΛ πήρε το τάδε αξίωμα, ο Απόλλων τ' άλλο, η Ανόρθωση το Χ η ΑΕΚ το Ψ και ο ΑΠΟΕΛ, πέραν από τον ίδιο που διετέλεσε για 20 περίπου χρόνια εκπρόσωπος της ομάδας, θα προσθέσει στο συμβούλιο και τον διάδοχό του.

Από και και πέρα, σε μια από τις πρώτες δημόσιες τοποθετήσεις του ως νέος πρόεδρος, αναφέρθηκε στην ανάγκη να ξεφύγει η ΚΟΠ από το προεδρο-κεντρικό μοντέλο, παραδεχόμενος κατά κάποιο τρόπο ότι και ο ίδιος ως αναπληρωτής πρόεδρος, το υπηρέτησε με επιτυχία!

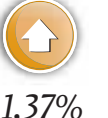
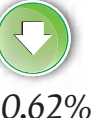
Αναμένοντας, λοιπόν, τα πεπραγμένα της νέας προεδρίας και αφού μεσολάβησαν διάφορες συναντήσεις του και ένα υπερατλαντικό ταξίδι στη Νέα Υόρκη, φτάσαμε στην κλήρωση του νέου πρωταθλήματος που έγινε την εβδομάδα που πέρασε.

Στην ομιλία του και πέρα από τα τετριμμένα που ακούγονται σε τέτοιου είδους εκ-

δηλώσεις, διαφάνηκε ξεκάθαρα ότι ο Χάρης Λοϊζίδης, δεν είναι υπέρ της καθόδου των ξένων διαιτητών. Εκτιμά ότι «την καθόδο των ξένων, καταπολεμούμε ένα και μόνο πράγμα, την προκατάληψη», μη αναγνωρίζοντας το υψηλότερο επίπεδο τους και την αμέριστη συμβολή τους στην αύξηση του ανταγωνισμού, του θεάματος και όλων των υπολοίπων οφελών που προκύπτουν και τα οποία βιώσαμε τα τελευταία χρόνια!

Για να ισχυροποιήσει κιόλας το επιχειρηματικό του αναφέρθηκε στο υψηλό οικονομικό κόστος που υπάρχει, λέγοντας συγκεκριμένα ότι ο προϋπολογισμός της Ομοσπονδίας επιβαρύνεται κατά 500 χιλιάδες ευρώ ετησίως, ενώ επικαλέστηκε και παράπονα της ΟΥΕΦΑ, σχετικά με τον αυξανόμενο αριθμό ξένων διαιτητών στην Κύπρο! «Ο στόχος μας είναι ν' αναδειχθούν με τους Κύπριους διαιτητές», είπε ο υπερασπιστής της ενγώριας διαιτησίας, αφήνοντας έτσι το κυριότερο αποτύπωμα της έως τώρα θητείας του!!!

Ομολογουμένως διατήρησε μια στάση διαλλακτική ως προς την πιθανότητα αλλαγής των δεδομένων, αναλόγως της απόδοσης που θα έχουν οι Κύπριοι διαιτητές! Ας περιμένουμε λοιπόν! Εκτιμάμε, πάντως, ότι η «διακυβέρνηση» Χάρη θα είναι πολύ πιο ενδιαφέρουσα απ' ό,τι του Κούμα! Πού να 'ναι άραγε;

Μεταβολές εβδομάδας		Dow Jones		Nasdaq		Nikkei		Dax		FTSE 100			ΔΙΕΘΝΗ	Πετρέλαιο		€/ \$	
	Χ.Α.Κ.		Χ.Α.		-0,26%		1,37%		0,63%		0,14%		1,73%		-0,66%		-0,62%
0,9%		1,29%											Δασμοί έως 15% σε πάνω από 150 χώρες Σελ.10				

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

VISA WAIVER PROGRAM

Αξιολογήσεις και στο βάθος ένταξη

Σε εκκρεμότητα το αίτημα της Κύπρου για ένταξη στο πρόγραμμα απαλλαγής θεωρήσεων. Εξελιξείς αναμένονται τον Σεπτέμβριο, καθώς στόχος της κυβέρνησης είναι να αξιοποιηθεί το φρεινό χαμηλό ποσοστό απορρίψεων. Αν χαθεί το φρεινό ορόσημο, θα χρειαστεί να ενταχθεί στον επόμενο κύκλο αξιολόγησης. Σελ. 6

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΕΛΛΑΔΑ

Σε πέντε χρόνια 450 ξενοδοχεία

Περισσότερα από 450 ξενοδοχεία πέντε και τεσσάρων αστέρων και άλλα 244 τριών ξεκίνησαν να λειτουργούν στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία. Η αύξηση αυτή είναι αποτέλεσμα κλιμακούμενης επενδυτικής δραστηριότητας από ελληνικά και ξένα κεφάλαια. Δημιουργεί εκτός από καλά νέα, και προκλήσεις. Σελ. 7

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	2,91%	-0,07%
Γερμανία	2,67%	-0,03%
Γαλλία	3,40%	-0,01%
Ιταλία	3,53%	-0,03%
Ισπανία	3,29%	-0,03%
Ιρλανδία	2,95%	-0,04%
Ελλάδα	3,36%	-0,03%
Ην. Βασίλειο	4,65%	0,06%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	A (Low)	Σταθερή
Fitch	A-	Σταθερή
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A-	Σταθερή
Scope Ratings	A-	Σταθερή

Ζεστό χρήμα από Ευρώπη τον Αύγουστο

Αναμένονται άλλα 113 εκατ. από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για Κύπρο

Ο θερμός Αύγουστος φέρνει «ζεστό» χρήμα στα κρατικά ταμεία της Κύπρου από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, που χρηματοδοτείται από ευρωπαϊκούς πόρους. Συγκεκριμένα, η Κυπριακή Δημοκρατία θα λάβει ακόμη 113 εκατ. ευρώ,

με τα 76 εκατ. να προέρχονται από την 5η δόση του Σχεδίου της Κύπρου και ακόμη 37 από κομμάτι της δεύτερης δόσης, την οποία η Κύπρος πέρυσι τέτοιο καιρό είχε λάβει μερικώς, αφού δεν είχε καταφέρει να ολοκληρώσει συγκεκριμένο ορόση-

μο. Ταυτόχρονα, η Δημοκρατία προετοιμάζεται για αιτήσεις εκταμίευσης μέχρι τα τέλη του έτους ακόμη τριών δόσεων, οι οποίες πιθανόν να «πακετοποιηθούν». Όταν λάβει εντός του Αυγούστου 2025 η Κύπρος τα 113 εκατ. ευρώ, το ποσοστό των

συνολικών διαθέσιμων πόρων χορηγίας και δανείου από το Ταμείο θα ανέβει στο 47,4%. Η Κύπρος είναι έτοιμη για την αίτηση που αφορά και την 6η δόση χρημάτων του Ταμείου, εφόσον όμως ολοκληρώσει ένα ορόσημο της πράσινης φορολογίας. Γι'

αυτό το ζήτημα δεν έχουν ληφθεί ακόμα οι πολιτικές αποφάσεις. Η χώρα συνολικά θα διεκδικήσει 10 δόσεις χορηγιών και δανείων, έως και τα τέλη του καλοκαιριού του 2026, οπότε και τελειώνει και το πρόγραμμα για όλα τα κράτη. Σελ. 3

Σαρώνουν την παγκόσμια αγορά οι κούκλες Labubu

Ανάρπαστες και viral έχουν γίνει οι κινεζικές κούκλες Labubu της εταιρείας Pop Mart. Χαρακτηριστικό της φρενιτίδας είναι ότι ένα παιχνίδι Labubu σε ανθρώπινο μέγεθος πουλήθηκε για 150.000 δολάρια σε δημοπρασία στο Πεκίνο. Η αυξανόμενη δημοτικότητα τους έχει μετατρέψει την Pop Mart σε μια εταιρεία αξίας 40 δισ. δολ., ενώ οι μετοχές της έχουν εκτοξευθεί περίπου κατά 600%. Σελ. 9

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ και ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ

Επιπτώσεις της πολιτικής του προέδρου Τραμπ στις διεθνείς αγορές

Η εξαγγελία του προέδρου Τραμπ τον Απρίλιο για επιβολή δασμών, με βασικό ποσοστό 10% για όλες τις χώρες και υψηλότερους δασμούς για την Κίνα και ορισμένες κατηγορίες προϊόντων, προκάλεσε αιφνίδια πτώση στις αγορές μετοχών και ομολόγων. Ταυτόχρονα, οι φόβοι για αύξηση του πληθωρισμού οδήγησαν σε άνοδο των αποδόσεων των 10ετών και 30ετών αμερικανικών ομολόγων, έως και 30 μονάδες βάσης. Παρά τα αυξημένα επιτόκια, το δολάριο υποτιμήθηκε σημαντικά κατά 10,5% από την αρχή του έτους, καταγράφοντας τη χειρότερη επίδοση πρώτου εξαμήνου από το 1973, ως επακόλουθο της ανησυχίας για ύφεση και της στροφής των επενδυτών προς άλλα νομίσματα και τον χρυσό.

Ως επακόλουθο των παραπάνω, ο οίκος Moody's προέβη σε υποτίμηση του αξιόχρεου των ΗΠΑ, ενώ η κυβέρνηση Τραμπ οδήγηθηκε σε αναθεώρηση στάσης και τριμηννη αναστολή των περισσότερων εξαγγελθέντων δασμών. Η αναδίπλωση, σε συνδυασμό με θετικά εταιρικά αποτελέσματα πρώτου τριμήνου στις ΗΠΑ, συνέβαλε στην ανάκαμψη των αγορών μετοχών, οδηγώντας τον S&P 500 σε κλείσιμο του δεύτερου τριμήνου με άνοδο 11%. Το γενικότερο κλίμα χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα, που εντείνεται λόγω των γεωπολιτικών εξελίξεων. Οι προσπάθειες του προέδρου Τραμπ για επίτευξη ειρήνης μεταξύ Ρωσίας-Ουκρανίας δεν απέδωσαν, ενώ ο 12ήμερος πόλεμος Ισραήλ-Ιράν προκάλεσε

προσωρινή αναστάτωση και άνοδο στις τιμές πετρελαίου. Παράλληλα, οι ανησυχίες για το δημόσιο χρέος των ΗΠΑ εντάθηκαν. Η πρόταση του προέδρου Τραμπ για επέκταση φορολογικών ελαφρύνσεων, η οποία νομοθετήθηκε στις 4 Ιουλίου και ευνοεί κυρίως τα υψηλά εισοδηματικά στρώματα, αναμένεται να αυξήσει το χρέος και τα ελλείμματα. Η αμφισβήτηση της ανεξαρτησίας της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ, όπως αποτυπώνεται στις εντεινόμενες κυβερνητικές πιέσεις για μείωση των επιτοκίων παρά το περιβάλλον υψηλού πληθωρισμού, αποτελεί επιπρόσθετο στοιχείο ανησυχίας. Πιο πρόσφατα, η κατάσταση επιδεινώθηκε με τις ανακοινώσεις του προέδρου Τραμπ για

επιβολή νέων δασμών, έως και 40% σε 21 χώρες και επιπλέον 10% σε κράτη της ομάδας BRICS. Η προθεσμία για την εφαρμογή των εξαγγελιών μετατέθηκε για την 1η Αυγούστου. Παράλληλα, οι διαπραγματεύσεις ΗΠΑ-Κίνας διεξάγονται υπό έντονη πίεση, με αποτέλεσμα να θεωρούνται απρόβλεπτες. Καταληκτικά, οι αγορές μετοχών έδειξαν ανθεκτικότητα και το δεύτερο τρίμηνο του 2025 έκλεισαν με θετικό πρόσημο. Στην παρούσα φάση, οι επενδυτές φαίνεται να αποτιμούν θετικά τα μακροοικονομικά δεδομένα και τα ενθαρρυντικά εταιρικά αποτελέσματα στις ΗΠΑ, ενώ προβλέπουν πως η κατάληξη στο θέμα των δασμών θα είναι πιο ήπια, συγκριτικά με τις εξαγγελίες

της κυβέρνησης Τραμπ. Ωστόσο, οι απρόβλεπτες πολιτικές αποφάσεις της κυβέρνησης Τραμπ, οι εξελισσόμενες γεωπολιτικές εντάσεις και η δημοσιονομική πορεία των ΗΠΑ, εξακολουθούν να προκαλούν ανησυχία και προβληματισμό. Το περιβάλλον παραμένει ευμετάβλητο και ορισμένοι αναλυτές θεωρούν πως οι επενδυτές υποτιμούν τις μακροχρόνιες επιπτώσεις της πολιτικής του προέδρου Τραμπ. Ως εκ τούτου, η ανάγκη για συνεχή και προσεκτική παρακολούθηση των εξελίξεων, παραμένει επιτακτική.

Ο κ. Ανδρέας Χαράλαμπος και ο κ. Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγοι και οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

We build for what's next
so you can
get there now

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Σκοντάφτει το καλώδιο

Δεν προχωρά καθόλου καλά η υπόθεση με την υποθαλάσσια ηλεκτρική διασύνδεση Κύπρου-Κρήτης, καθώς η κυπριακή πλευρά δεν προτίθεται να μετακινηθεί από την αρχική της απόφαση να μην προβεί σε καμιά πληρωμή πέραν των συμφωνηθέντων. Σύμφωνα με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, η πλευρά μας συμφώνησε στην πληρωμή €25 εκατ. τον χρόνο για περίοδο πέντε ετών. Αυτό το πόσο θα καταβληθεί ανεξαρτήτως εξόδων του ανάδοχου, με την υπόθεση να καταγραφεί πρόδος των εργασιών επί του εδάφους και κυρίως διασφαλίσεις για την ολοκλήρωση και λειτουργία. Υπενθυμίζουμε ότι οι εργασίες στον βυθό σταμάτησαν όταν η Τουρκία παρενέβη για να εμποδίσει έρευνες στη θαλάσσια περιοχή. Έκτοτε οι εργασίες μεταφέρθηκαν στο εργοστάσιο της γαλλικής κατασκευάστριας εταιρείας του καλωδίου. Ο ΑΔΜΗΕ, που ενεργεί ως ο ανάδοχος του έργου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ζητεί εκταμιεύσεις που η Κυπριακή Δημοκρατία αρνείται να πραγματοποιήσει αφού καμία βεβαιότητα δεν υπάρχει ότι το έργο θα ολοκληρωθεί.

Χαμηλή η κατανόηση για κλιματική αλλαγή

Οι πράσινοι φόροι προκαλούν αναταράξεις στον επιχειρηματικό κόσμο, αφού στη συνείδηση των πολιτών πρόκειται για μια αχρείαστη επιβάρυνση. Σύμφωνα με στοιχεία από το βαρόμετρο, τέσσερις στις δέκα επιχειρήσεις δηλώνουν αρνητικές έως πολύ αρνητικές στην προοπτική επιβολής του νέου φόρου. Αποτελεί επίσης σημαντικό εύρημα το γεγονός ότι τρεις στις δέκα επιχειρήσεις δηλώνουν ανεπηρέαστες από την κλιματική αλλαγή, πράγμα που εξηγεί και πού οφείλονται οι μεγάλες αντιδράσεις για την πράσινη φορολογία και άλλες περιβαλλοντικές δράσεις. Όσον αφορά στην ανακύκλωση και άλλες δράσεις κυκλικής οικονομίας, οι επιχειρήσεις αξιολογούνται κάτω από τη βάση, αν και προκύπτουν κάποια ση-

Με ενισχυμένο ισολογισμό και αποδυναμωμένο λογαριασμό κερδών ολοκληρώθηκε το πρώτο τρίμηνο για τις τράπεζες.

μάδια βελτίωσης σε σχέση με προηγούμενως. Σε γενικές γραμμές η κατανόηση των προκλήσεων που φέρνει η κλιματική αλλαγή παραμένει μια άγνωστη περιοχή για την πλειονότητα των επιχειρήσεων.

Πάσχει η επιχειρηματική έρευνα και καινοτομία

Ως μεγάλο πρόβλημα της κυπριακής επιχειρηματικότητας αναγνωρίζεται ο χαμηλός ρυθμός αύξησης των δαπανών σε κονδύλια έρευνας και καινοτομίας. Αυτό κατά κάποιο τρόπο οφείλεται στην αδυναμία άμεσης και έμμεσης κρατικής στήριξης της επιχειρηματικής έρευνας και ανάπτυξης. Σύμφωνα με τα στοιχεία, η Κύπρος κατατάσσεται στη 17η θέση μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε., ενώ χαρακτηρίζεται ως χώρα μέτριας

καινοτομίας. Τα στοιχεία προκαλούν προβληματισμό αφού η σύγκριση γίνεται εντός της Ε.Ε., που είναι μια γεωγραφία με χαμηλή βαθμολογία στον τομέα της καινοτομίας, με αποτέλεσμα πολλές συζητήσεις και πρωτοβουλίες να βρίσκονται αυτό τον καιρό γύρω από την ανάγκη να προχωρήσει η καινοτομία αν θέλουμε να υπάρξει επιτυχής ανταγωνισμός με ΗΠΑ και Κίνα.

Δύσκολα θα δούμε σημαντικά χαμηλότερες τιμές

Δεν αξιοποιούμε τις ΑΠΕ και κυρίως την ηλιακή ενέργεια προς όφελος του καταναλωτή και σε αντίθεση με τις προτροπές της Ε.Ε. δημιουργούμε επιχειρηματικά ολιγονώλια μέσα από την ανόπτυξη φωτοβολταϊκών πάρκων. Σύμφωνα με τις πολιτικές της

Ε.Ε., η ηλιακή ενέργεια θα πρέπει να αξιοποιείται από όλους χωρίς αποκλεισμούς αφού αποτελεί μια πρώτης τάξεως ευκαιρία εκδημοκρατικοποίησης της ηλεκτρικής παραγωγής. Ως εκ τούτου, προτείνεται η τοποθέτηση ηλιακών πλαισίων σε στέγες ως πρώτη επιλογή, σε αντίθεση με την κυπριακή εμμονή στη δημιουργία πάρκων τα οποία σε αρκετές περιπτώσεις προκαλούν περιβαλλοντικές καταστροφές και ακυρώνουν τον στόχο για πράσινη μετάβαση. Όπως σχεδιάζουμε σήμερα την ενεργειακή μας στρατηγική οι προοπτικές για σημαντικότερα χαμηλές τιμές ηλεκτρισμού σε σχέση με σήμερα είναι απομακρυσμένες

Η αγορά ενοικίων τα δικά της

Οι εξωπραγματικές τιμές των ενοικίων στη

Λεμεσό είναι ο λόγος που η πόλη παρουςιάζει το μεγαλύτερο απόθεμα διαμερισμάτων προς ενοίκιαση. Σύμφωνα με έρευνα ιδιωτικής εταιρείας ακινήτων που διενεργήθηκε για την καλοκαιρινή περίοδο, η Λεμεσός αντιπροσωπεύει πάνω από το 70% της προσφοράς διαμερισμάτων σε παγκύπρια βάση. Βλέπουμε συνεπώς αποσύνδεση της προσφοράς από τη ζήτηση, αφού ενώ η Λεμεσός αντιστοιχεί στο 70% της προσφοράς, οι ζητούμενες τιμές είναι 50% πάνω από τον μέσο όρο του παγκύπριου δείγματος. Στον αντίποδα βρίσκουμε την επαρχία Αμμοχώστου, η οποία λόγω της σχεδόν μηδενικής προσφοράς δικαιολογεί και με το παραπάνω τις ζητούμενες τιμές που βρίσκονται στο 94% των τιμών της Λεμεσού.

Η ΛΕΞΗ
ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Πρωτογενής και δευτερογενής αγορά

Πρωτογενής αγορά είναι αυτή στην οποία εκδίδονται νέα αξιόγραφα. Με άλλα λόγια, είναι η αγορά στην οποία γίνεται εισαγωγή αξιογράφων για πρώτη φορά. Εν αντιθέσει με το τι συμβαίνει στην πρωτογενή αγορά, η δευτερογενής αγορά περιλαμβάνει διαπραγμάτευση αξιογράφων τα οποία είχαν εκδοθεί στο παρελθόν, δηλαδή δεν δημιουργούνται νέα αξιόγραφα, και οι οποιεσδήποτε διαπραγματεύσεις πραγματοποιούνται μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερόμενων επενδυτών.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The
Cyprus Business School

Οδηγός επιβίωσης για το θερμικό «στρες»

Της **ΚΑΘΡΙΝ ΓΚΑΜΟΝ**

Μέσα σε ένα μικρό, κλειστό δωμάτιο, η Ολίβια Λιτς πήρε ένα χάπι που θα παρακολουθούσε την εσωτερική της θερμοκρασία. Στη συνέχεια ανέβηκε σε ένα στατικό ποδήλατο. Καθώς ξεκίνησε να κάνει πετάλι, το δωμάτιο σταδιακά άρχισε να θερμαίνεται.

Εμοιάζε με «μια αποπνικτική, καυτή καλοκαιρινή μέρα που γίνεσαι μούσκεμα στον ιδρώτα», είπε η Λιτς, διδακτορική φοιτήτρια στο Πολιτειακό Πανεπιστήμιο της Πενσιλβάνια, η οποία εργάζεται στο εργαστήριο του Γ. Λάρι Κένεϊ, καθηγητή φυσιολογίας και κινησιολογίας. Η έρευνα αυτή αποτελεί μέρος ενός αναπτυσσόμενου

Το σώμα αναζητάει τρόπους να διατηρηθεί δροσερό. Αρχίζετε να ιδρώνετε και η καρδιά χτυπά πιο δυνατά. Αλλά σε υπερβολική ζέστη η «αντίδραση» μπορεί να είναι πιο έντονη.

πεδίου που εξετάζει την αντίδραση του σώματος στη ζέστη και πώς να βοηθηθούν οι άνθρωποι να προσαρμοστούν σε θερμότερο κλίμα.

Επείγον χαρακτήρας

Οι ειδικοί λένε ότι η έρευνα αυτή έχει γίνει πιο επείγουσα καθώς όλο και περισσότερα μέρη του κόσμου αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερες ακραία θερμές περιόδους. Μόνο στις Ηνωμένες Πολιτείες, η ακραία ζέστη προκάλεσε τουλάχιστον 2.302 θανάτους το 2023.

Σχεδόν οι μισοί θάνατοι από θερμοπληξία μεταξύ των εργαζομένων συμβαίνουν την πρώτη ημέρα στη δουλειά, και πάνω από το 70% μέσα στην πρώτη εβδομάδα, σύμφωνα με την αμερικανική Υπηρεσία Επαγγελματικής Ασφάλειας και Υγείας.

Αναγνωρίζοντας αυτούς τους κινδύνους, η κυβέρνηση Μπάιντεν είχε προτείνει κανόνες που θα δίνουν στους εργαζομένους το δικαίωμα στα λεγόμενα σχέδια εγκλιματισμού, τα οποία θα επιτρέπουν στους νέους εργαζομένους να προσαρμόζονται στη

Το σύστημα υδρονέφωσης προσφέρει λίγη δροσιά τόσο στους πελάτες, όσο και στον σερβιτόρο, στο κέντρο της Αθήνας. Οι επιπτώσεις των υψηλών θερμοκρασιών διαφέρουν από άνθρωπο σε άνθρωπο ανάλογα με την υγεία τους και το επίπεδο ζέστης στο οποίο έχουν συνθίσει.

ζέστη αυξάνοντας σταδιακά τις ώρες εργασίας τους.

Ο εγκλιματισμός στη ζέστη χρησιμοποιείται συχνά για να βοηθήσει άτομα που ασκούν έντονη δραστηριότητα σε εξωτερικούς χώρους, όπως οι αθλητές, οι εργαζόμενοι σε εξωτερικούς χώρους και οι στρατιωτικοί. Οι υψηλές θερμοκρασίες μπορεί να προκαλέσουν θερμική εξάντληση, θερμοπληξία ή ακόμη και θάνατο. Καθώς οι θερμοκρασίες αυξάνονται, λένε οι ειδικοί, πολλοί άνθρωποι μπορούν να επωφεληθούν από την προσπάθεια να αυξήσουν την ανοχή τους στη ζέστη.

Οι συμβουλές

«Ξεκινήστε προσηπώντας να βγείτε σε εξωτερικούς χώρους και να εκτεθείτε στη ζέστη, και αυξήστε προοδευτικά την έκθεσή σας», λέει ο

Μάικλ Σόουκα, επικουρος καθηγητής βιολογικών επιστημών στο Τεχνολογικό Ινστιτούτο της Τζόρτζια, ο οποίος έχει μελετήσει τον εγκλιματισμό στη ζέστη. «Θα διαπιστώσετε ότι η ανοχή σας αυξάνεται και αυτό θα σας βοηθήσει».

Όταν κάνει ζέστη, το σώμα αναζητάει τρόπους για να διατηρηθεί δροσερό. Αρχίζετε να ιδρώνετε και η καρδιά χτυπά πιο δυνατά. Αλλά η υπερβολική ζέστη μπορεί να προκαλέσει υπερβολικούς χτύπους της καρδιάς. Η αρτηριακή σας πίεση μπορεί να αρχίσει να πέφτει. Μπορεί να ιδρώσετε τόσο πολύ ώστε να αφυδατωθείτε ή να ζαλιστείτε.

Οι διαφορές

Οι άνθρωποι μπορούν να αισθανθούν αυτές τις επιπτώσεις σε «δραστικά διαφορετικές» θερμοκρασίες,

ανάλογα με την υγεία τους και το επίπεδο ζέστης στο οποίο έχουν συνθίσει, λέει η Αλεξάνδρα Χινεϊ, ερευνήτρια για το κλίμα και την υγεία στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στο Σαν Ντιέγκο. Ορισμένα φάρμακα και προβλήματα υγείας επίσης καθιστούν τους ανθρώπους πιο ευάλωτους. Η ιδέα πίσω από τον εγκλιματισμό είναι να εκπαιδεύσετε το σώμα σας να διαχειρίζεται καλύτερα το στρες της ζέστης. Μπορείτε να ξεκινήσετε κάνοντας μισή ώρα ελαφριάς ή μέτριας άσκησης στη ζέστη για λίγες ημέρες, αυξάνοντάς την σε μία ώρα τις επόμενες ημέρες. Σταδιακά θα προχωρήσετε σε πιο έντονη δραστηριότητα σε μεγαλύτερη ζέστη και για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα. Συνήθως, δύο εβδομάδες καθημερινής έκθεσης στη ζέστη σε συνδυασμό με 60 έως 90 λεπτά σωματικής δραστηριότητας

είναι επαρκείς για να βοηθήσουν τον οργανισμό να προσαρμοστεί και να βελτιώσει τη ρύθμιση της κεντρικής θερμοκρασίας του. Με την πάροδο του χρόνου, ιδρώνετε νωρίτερα και περισσότερο, βοηθώντας σας να παραμείνετε δροσεροί για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Τα αποτελέσματα μπορούν να φανούν μέσα σε λίγες μόνο ημέρες. Μπορεί να κάνουν τους ανθρώπους να αισθάνονται πιο άνετα και να είναι σε θέση να ασκούνται για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα σε υψηλές θερμοκρασίες, λέει ο Τζ. Λουκ Πράιερ, κλινικός αναπληρωτής καθηγητής επιστημών άσκησης και διατροφής στο Πανεπιστήμιο του Μπάφαλο, στη

Οι έρευνες αναπτύχθηκαν για να βοηθήσουν άτομα που ασκούν έντονη δραστηριότητα σε εξωτερικούς χώρους, όπως οι αθλητές, οι εργαζόμενοι και οι στρατιωτικοί.

Νέα Υόρκη. Η συγκεκριμένη διαδικασία ποικίλλει ανάλογα με την υγεία του ατόμου, το επίπεδο φυσικής κατάστασης και τις απαιτήσεις δραστηριότητας στη ζέστη.

Τα διαλείμματα

Είναι σημαντικό να κάνετε διαλείμματα από τη ζέστη όταν νιώσετε δυσάρεστα και να παραμένετε ενυδατωμένοι. Τα Κέντρα Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων των ΗΠΑ συνιστούν να πίνετε ένα ποτήρι νερό κάθε 15 έως 20 λεπτά όταν εργάζεστε στη ζέστη.

Εντοπίστε συμπτώματα που σχετίζονται με τη ζέστη, όπως ζάλη, ναυτία, πονοκεφάλους, ταχυκαρδία ή μυϊκές κράμπες. Η υπερβολική ζέστη μπορεί επίσης να σας προκαλέσει τάση για εμετό, σύγχυση ή απώλεια αισθήσεων. Ζητήστε ιατρική βοήθεια εάν είναι απαραίτητο.

«Μην το παρακάνετε», λέει ο δρ Σόουκα. «Απλώς προσαρμόστετε έτσι ώστε, αν εκτεθείτε στη ζέστη, να μην είναι επιβλαβής για τον οργανισμό σας».

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Ο Αύγουστος φέρνει «ζεστό» χρήμα στα ταμεία του κράτους, προερχόμενα από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF). Ο λόγος για 113 εκατομμύρια ευρώ, που αφορούν δύο πληρωμές, αυτήν της πέμπτης δόσης του Σχεδίου Ανάκαμψης που έχει εγκριθεί για την Κύπρο ύψους 76 εκατομμυρίων ευρώ και μιας δεύτερης, 37 εκατομμυρίων ευρώ. Τα 37 εκατ. ευρώ, είναι το «υπόλοιπο» του δεύτερου αιτήματος πληρωμής που έγινε από την Κύπρο προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Σεπτέμβριο του 2024, αλλά που η Κύπρος δεν είχε ολοκληρώσει όλα τα ορόσημα που απαιτούνταν. Έτσι, έναν χρόνο μετά, η Κύπρος ολοκληρώνοντας και τα 38 ορόσημα της τότε αίτησης, θα λάβει όλο το ποσό που δικαιούται από τη δεύτερη δόση εντός Αυγούστου. Εκείνο που είχε αφήσει ανεκπλήρωτο ήταν η νομοθεσία για την αντιμετώπιση του Επιθετικού Φορολογικού Σχεδιασμού.

Επιστρέφοντας στο άλλο μέρος των 113 εκατ. ευρώ που αναμένεται να λάβει η Κύπρος εντός Αυγούστου 2025,

Όταν λάβει εντός του Αυγούστου του 2025 η Κύπρος τα 113 εκατ. ευρώ, το ποσοστό των συνολικών διαθέσιμων πόρων χορηγίας και δανείου από το Ταμείο θα ανέβει στο 47,4%, σύμφωνα με υπολογισμούς της «Κ».

δηλαδή τα 76 εκατ. ευρώ, αφορούν χρήματα για την 5η δόση του Σχεδίου, αίτημα το οποίο έχει υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή από την Κύπρο από τα τέλη του 2024. Αφορούσε 25 ορόσημα, ενώ μέχρι και την 4η δόση των χρημάτων που είχε λάβει η Κύπρος (πλην των 37 εκατ. της 2ης που θα λάβει όπως αναφέραμε τον επόμενο μήνα) έχει εισπράξει συνολικά 455 εκατ. ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης. Ποσοστιαία, αντιστοιχεί στο 38% των συνολικών διαθέσιμων πόρων χορηγίας

και δανείου από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Όταν λάβει εντός του Αυγούστου 2025 η Κύπρος τα 113 εκατ. ευρώ, το ποσοστό των συνολικών διαθέσιμων πόρων χορηγίας και δανείου από το Ταμείο θα ανέβει στο 47,4%, σύμφωνα με υπολογισμούς της «Κ». Σημειώνεται πως, συνολικά η χρηματοδότηση από το Ταμείο για την Κύπρο ανέρχεται σε 1,02 δισ. ευρώ χορηγιών και 0,2 δισ. δανείων. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι η διασφάλιση της εκταμίευσης των πόρων εξαρ-

τάται απόλυτα από την έγκαιρη επίτευξη των οροσήμων και στόχων που έχουν τεθεί για κάθε μία από τις επενδύσεις και τις μεταρρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στο Σχέδιο Ανάκαμψης. Όλες οι μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις συνδέονται με 282 ορόσημα και στόχους.

Στο ακουστικό η 6η

Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», η Κύπρος είναι έτοιμη για την αίτηση που αφορά την 6η δόση χρημάτων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Εντούτοις, δεν μπορεί να παραγνωρίζεται το μεγάλο «αγκάθι», για το οποίο δεν έχουν ληφθεί ακόμα οι πολιτικές αποφάσεις και αφορά την πράσινη φορολογία. Ένα από τα ορόσημα που συνοδεύουν την 6η δόση της Κύπρου συνδέεται με την επιβολή πράσινης φορολογίας και ακόμα τα δεδομένα είναι «ρευστά». Υπενθυμίζεται πως, όπως είχε γνωστοποιηθεί και τους προηγούμενους μήνες, η Κύπρος έχει να διαχειριστεί την επιβολή πράσινης φορολογίας που προκύπτει από φόρο επί του διοξειδίου

του άνθρακα, τέλη αποβλήτων και τέλη για το νερό. Πάντως, το 6ο αίτημα της Κύπρου από το Ταμείο «ξεκλειδώνει» 71 εκατ. ευρώ, εάν βέβαια καταφέρει να ολοκληρώσει η χώρα όλα τα ορόσημα που απαιτούνται.

Αίτημα για άλλα 263 εκατ.

Το αν θα προχωρήσει η Κύπρος σε αίτημα «ξεχωριστό» για την 6η δόση του Ταμείου Ανάκαμψης, δεν έχει ακόμα καθοριστεί. Πληροφορίες της «Κ» θέλουν το Υπουργείο να προσανατολίζεται στην «πακετοποίηση» του 6ου, 7ου, αλλά και 8ου αιτήματος πληρωμής μέχρι τα τέλη του 2025, ώστε στο πρώτο εξάμηνο του έτους να αφιερωθεί ολοκληρωτικά στις επόμενες δύο και τελευταίες δόσεις του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF). Αξίζει να σημειωθεί ότι, η Κύπρος συνολικά θα διεκδικήσει 10 δόσεις χορηγιών και δανείων από το Ταμείο, έως και τα τέλη του καλοκαιριού του 2026 που τελειώνει και το πρόγραμμα για όλα τα κράτη.

Η 6η δόση του Ταμείου θα φέρει στην ολότητα της 71 εκατ. ευρώ όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, όμως η 7η δόση και η 8η σωρευτικά θα φέρουν άλλα 192 εκατ. ευρώ. Αναλυτικότερα, η 7η δόση είναι «βαρβάτη» καθώς θα φέρει, εάν ολοκληρωθούν όλα τα ορόσημά της, στο κράτος 124 εκατ. ευρώ, ενώ η 8η είναι ελαφρώς χαμηλότερη σε ποσό από την 6η, στα 68 εκατ. ευρώ.

Πέραν των δημόσιων πόρων και επενδύσεων, κινητοποιούνται και πρόσθετα ιδιωτικά κεφάλαια, κυρίως μέσα από την υλοποίηση των διαφόρων σχεδίων χορηγιών που στηρίζουν τις ιδιωτικές επενδύσεις και δαπάνες στους επιμέρους τομείς προτεραιότητας του Σχεδίου. Η προσπάθεια για λήψη όλων των διαθέσιμων χρημάτων του Ταμείου από το κράτος είναι εμφανής, ωστόσο όπως φαίνεται υπάρχουν κάποια ορόσημα τα οποία χρήζουν ειδικού χειρισμού στο εσωτερικό της χώρας. Η φιλοσοφία του να προχωράνε οι αιτήσεις εκταμίευσης των δόσεων, παρόλο που μπορεί μία χώρα να μην έχει ολοκληρώσει όλα τα ορόσημα στην ολότητα τους εντός του 2023, αποδείχθηκε καθοριστική, καθώς όπως φαίνεται αυτή η διαδικασία έχει θετικό αποτέλεσμα για όλα τα κράτη.

Φέρνει 113 εκατ. τον Αύγουστο το Ταμείο Ανάκαμψης

Η Κυπριακή Δημοκρατία «πακετοποιεί» τρία νέα αιτήματα εκταμίευσης που θα κατατεθούν πριν από το τέλος του 2025

Η Κύπρος είναι έτοιμη για την αίτηση που αφορά την 6η δόση χρημάτων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, όμως με τον αστερίσκο της πράσινης φορολογίας να παραμένει.

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

64 σελίδες

2015-2025

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

10 χρόνια μετά

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ - ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

Οι μαρτυρίες τριών πρωταγωνιστών της κρίσης

ΦΡΑΝΣΟΥΑ ΟΛΑΝΤ

ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ ΣΟΪΜΠΛΕ

ΤΖΑΚ ΛΙΟΥ

Το παρασκήνιο της πιο δραματικής στιγμής της Μεταπολίτευσης και το αποτύπωμα που άφησε στην πολιτική ζωή του τόπου

→ Κυριακή 27 Ιουλίου

Συνέντευξη στη **ΔΩΡΙΤΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Οι ξένοι επενδυτές λειτουργούν ως πρεσβευτές της Κύπρου διεθνώς, μεταφέροντας τη θετική εικόνα του νησιού ως ελκυστικού επενδυτικού προορισμού, ανέφερε ο πρόεδρος του Invest Cyprus, Ευγένιος Ευγενίου. Ο κ. Ευγενίου επισημαίνει ότι διαπιστώνεται ανάγκη για γεφύρωση του κενού των δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας. Παράλληλα, σημειώνει ότι η Ιρλανδία αποτελεί έναν επενδυτικό προορισμό από τον οποίο μπορούμε να αντλήσουμε παραδείγματα.

—Πώς αξιολογείτε το επενδυτικό πλαίσιο της Κύπρου και ποιος ο ρόλος του Invest Cyprus;

—Ο Invest Cyprus έχει έναν τριπλό ρόλο. Να προωθεί την Κύπρο ως επενδυτικό προορισμό και ως επιχειρηματικό κέντρο. Να προσφέρει διευκολύνσεις στους ξένους επενδυτές, σε συνεργασία με το νεοσύστατο Κέντρο Εξυπηρέτησης Επιχειρήσεων το οποίο αποτελεί μετεξέλιξη του Business Facilitation Unit (BFU) με διευρυμένες αρμοδιότητες και ενισχυμένη δομή. Επίσης, αποτελεί το σημείο αναφοράς για τους ξένους επενδυτές που βρίσκονται στην Κύπρο. Στόχος μας είναι οι ξένοι επενδυτές όχι μόνο να παραμείνουν, αλλά να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους και να είναι καλοί πρεσβευτές της χώρας μας.

Επικεντρωνόμαστε στην προσέλκυση εταιρειών υψηλής εξειδίκευσης, δημιουργώντας οικοσυστήματα τεχνολογίας με σημαντική συνεισφορά στον τόπο μας. Το 2024 πετύχαμε αύξηση πάνω από 200% στις ξένες επενδύσεις στον τομέα της τεχνολογίας και πάνω από 40% σε επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες.

Το 2024 πετύχαμε αύξηση πάνω από 200% στις ξένες επενδύσεις στον τομέα της τεχνολογίας και πάνω από 40% σε επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες.

δραστηριότητες. Επίσης, επιδιώκουμε την αξιοποίηση της Κύπρου ως περιφερειακού κέντρου. Σήμερα είναι πλέον ξεκάθαρο η στόχευση στο να έρχονται στην Κύπρο εταιρείες οι οποίες να χρησιμοποιούν τη χώρα μας ως βάση για τις δραστηριότητές τους, είτε εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης είτε στην ευρύτερη περιοχή. Η Κύπρος προσφέρει ένα αρκετά ελκυστικό πακέτο για να προσελκύσει εταιρείες, αλλά και εξειδικευμένους εργαζόμενους από το εξωτερικό. Ταυτόχρονα, το υψηλό επίπεδο ανθρώπινου δυναμικού που έχουμε στην Κύπρο είναι σημαντικό συστατικό της επιτυχίας αυτής της προσπάθειας.

Ένα από τα θετικά της προσέλευσης ξένων εταιρειών εξειδίκευσης στη χώρα μας, πέραν της συνεισφοράς στην ανάπτυξη, είναι ότι φέρνουν τεχνολογία, και ωθούν την αγορά εργασίας σε νέους τομείς δημιουργώντας μια πιο διαφοροποιημένη και ανθεκτική οικονομία. Για να αξιοποιηθούν ακόμη περισσότεροι Κύπριοι σε αυτούς τους νέους τομείς είναι σημαντικό να γεφυρωθεί το κενό δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας. Με αυτό συνδέεται και η πρωτοβουλία της κυβέρνησης Minds

in Cyprus, στοχεύοντας να ενθαρρύνει Κύπριους που εργάζονται στο εξωτερικό να συνεισφέρουν στην αγορά εργασίας της χώρας τους. Τέλος, προωθούμε ώριμα έργα σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η ενέργεια και ο τουρισμός που πληρούν προϋποθέσεις βιωσιμότητας.

—Εκτιμάτε ότι η φορολογική μεταρρύθμιση που είναι στα σκαριά θα επιδράσει αρνητικά στις ξένες επενδύσεις στην Κύπρο;

—Είμαστε σε επαφή με τους ξένους επενδυτές καθ' όλη τη διάρκεια των διαβουλεύσεων για τη φορολογική μεταρρύθμιση και οφείλω να σημειώσω ότι οι προτεινόμενες αλλαγές στην ολόκληρη τους τους ικανοποιούν. Δεν πρέπει να αγνοούμε, εξάλλου, ότι η Κύπρος προσφέρει ένα συνολικό πακέτο και ως εκ τούτου τόσο οι ξένοι επενδυτές όσο και οι εταιρείες και οι εργαζόμενοι τους δεν είναι εδώ μόνο για τα φορολογικά κίνητρα. Αυτά αποτελούν μια πτυχή ενός ευρύτερου πλαισίου που συμπεριλαμβάνει την ποιότητα ζωής, την ασφάλεια, τις υποδομές, τις διευκολύνσεις για μεταστρέψαση

Ευγένιος Ευγενίου, πρόεδρος Invest Cyprus

Οι ξένοι επενδυτές να είναι καλοί πρεσβευτές της Κύπρου

Αξιοποιείται η διπλή ιδιότητα της Κύπρου ως μέλους της Ε.Ε. και η στρατηγική της θέση προς όφελος του επιχειρείν

Ένα από τα θετικά της προσέλευσης ξένων εταιρειών εξειδίκευσης στη χώρα μας είναι ότι φέρνουν τεχνολογία και ωθούν την αγορά εργασίας σε νέους τομείς, δημιουργώντας μια πιο διαφοροποιημένη και ανθεκτική οικονομία, λέει ο πρόεδρος του Invest Cyprus, Ευγένιος Ευγενίου.

και τα προνόμια της γεωγραφικής θέσης της χώρας μας. Αυτό που είναι σημαντικό είναι να μην υπάρξει μεγάλη περίοδος αβεβαιότητας μέχρι την ψήφιση των προτάσεων σε νόμο.

—Σε ποιες επενδυτικές αγορές στρέφει την προσοχή του σήμερα ο Invest Cyprus;

—Στοχεύουμε σε ευρωπαϊκές χώρες, σε χώρες της περιοχής μας, της ευρύτερης Μέσης Ανατολής δηλαδή, στην Ινδία και στην Αμερική. Οι ξένες επενδύσεις στην Κύπρο σήμερα προέρχονται 30% από την Ευρώπη, 29% από τη Μέση Ανατολή, 26% από την Ασία και 5% από τη Βόρεια Αμερική. Η Κύπρος τα τελευταία χρόνια διαδραματίζει έναν αναβαθμισμένο ρόλο στην περιοχή μας και αυτό αποτυπώνεται και από το πρόσφατο ενδιαφέρον των εταιρειών από την Ινδία που απέκτησαν παρουσία στην Κύπρο. Η δυναμική αυτή έγινε πιο αισθητή μετά από την επίσκεψη του πρωθυπουργού της Ινδίας και τις συναντήσεις του με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, συμπεριλαμβανομένου του επενδυτικού φόρουμ καθώς επισφράγισε τον ρόλο της Κύπρου ως το

σημείο εισόδου των ινδικών εταιρειών στην Ε.Ε. Η Κύπρος αξιοποιεί τη διπλή της ιδιότητα, του μέλους της Ε.Ε. στο ανατολικό άκρο της Ένωσης που γεωγραφικά βρίσκεται στην ευρύτερη Μέση Ανατολή.

—Αναφορικά με τις εταιρείες από την Ινδία διαβλέπετε σημαντικές προοπτικές;

—Ναι, πιστεύουμε πολύ στη συγκεκριμένη προοπτική που έχει δημιουργηθεί με την Ινδία. Ήδη, εταιρείες στους τομείς της τεχνολογίας και του τουρισμού ανακοίνωσαν την παρουσία τους στη χώρα μας και ξεκίνησαν να δραστηριοποιούνται. Αυτό έδωσε ένα μήνυμα και σε άλλες εταιρείες ότι η Κύπρος μπορεί να αποτελέσει τη βάση τους για δραστηριότητες εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εμείς θα συνεχίσουμε να εργαζόμαστε συνεργαζόμενοι στενά με την κυβέρνηση και με το Επιχειρηματικό Συμβούλιο Ινδίας-Ελλάδας-Κύπρου, το οποίο έχει δημιουργηθεί με πρωτοβουλία της Eurobank. Από εκεί και πέρα, υπάρχει μια σειρά εταιρειών τεχνολογίας με τις οποίες βρίσκoμαστε σε επαφή και πρόκειται να

ανακοινώσουν το επόμενο διάστημα την επέκταση των δραστηριοτήτων τους στην Κύπρο.

—Διατηρείτε τις ίδιες προσδοκίες αναφορικά με τις προοπτικές για την επέκταση εταιρειών κολοσσών αμερικανικών συμφερόντων στη χώρα μας;

—Η επίσκεψη στις ΗΠΑ με πρωτοβουλία του προέδρου Χριστοδουλίδη άνοιξε τον δρόμο για να έρθουν στην Κύπρο αμερικανικές εταιρείες και να βολιδοσκοπήσουν το επενδυτικό τοπίο. Στις συναντήσεις στις ΗΠΑ υπήρχε ένα πολύ θετικό κλίμα, καθώς οι εταιρείες φαίνεται να αντιλαμβάνονταν το τι προσφέρει η Κύπρος. Ότι είναι δηλαδή μια χώρα που ανήκει στην Ε.Ε. και μπορεί να αξιοποιηθεί για δραστηριότητες στην Ανατολική Ευρώπη και στην ευρύτερη Μέση Ανατολή. Επίσης, εκτίμησαν τη δυνατότητα να δοκιμάσουν νέες ιδέες σε τομείς όπως η τεχνική νοσηρότητα σε μια μικρή αγορά στη βάση του ευρωπαϊκού ρυθμιστικού πλαισίου. Ήταν μια πολύ καλή αρχή. Είμαστε σε συνεχή επαφή με τις εταιρείες που συναντήσαμε σε στενή συνεργασία με την προεδρία, τον υφυπουργό Ψηφιακής Πολιτικής και τον επικεφαλής επιστήμονα. Όμως χρειάζονται αρκετές προσπάθειες και θα πρέπει εντός του 2026 να υπάρξει μια επίσκεψη follow-up. Το γεγονός ότι ευρωπαϊκές χώρες διατηρούν μόνιμη παρουσία στο Σαν Φρανσίσκο με στόχο την προώθηση των χωρών τους για επενδυτικούς σκοπούς είναι κάτι που και εμείς ως Κύπρος κάποια στιγμή οφείλουμε να εξετάσουμε. Η επίσκεψη στις ΗΠΑ έγινε σε μια περίοδο που η Κύπρος έχει να επιδείξει θετικά αποτελέσματα στην οικονομία της. Έχει έναν από τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης στην Ε.Ε., έχει κατακτήσει πλέον την επενδυτική βαθμίδα Α, διαθέτει ισχυρά μακροοικονομικά δεδομένα και είναι μια ασφαλή χώρα σε μια γεωπολιτικά ασταθή περιοχή, χωρίς ιδιαίτερες ανατροπές στο εσωτερικό περιβάλλον, γεγονός που προσδίδει σταθερότητα για τους επενδυτές.

—Εντοπίζονται προοπτικές και από την αγορά του Ντουμπάι και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων (ΗΑΕ);

—Υπάρχει ενδιαφέρον για επενδύσεις από την περιοχή μας δηλαδή τα ΗΑΕ, τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ. Υπάρχει όμως μια διαφοροποίηση για τις συγκεκριμένες χώρες καθώς για τα μεγάλα επενδυτικά ταμεία τους, τα έργα που έχουμε στην Κύπρο είναι μικρά. Εκεί που βλέπω τις προοπτικές είναι σε επενδύσεις σε ιδιωτικά έργα από ιδιώτες επενδυτές, μικρότερου μεγέθους αλλά ιδιαίτερα σημαντικά για εμάς.

Υπάρχει μεγάλη ανάπτυξη σε αυτές τις χώρες και στους τομείς της τεχνολογίας και ως εκ τούτου διαφαίνεται η προοπτική η Κύπρος να αξιοποιηθεί ως βάση τους εντός της Ε.Ε. Γι' αυτό επενδύσαμε στο να έρθουν start-ups από τη Σαουδική Αραβία πρόσφατα στην Κύπρο, προκειμένου να αρχίσουν να βλέπουν αυτή την προοπτική. Θα κερδίσουμε το στοίχημα μόνο όταν έρθουν εταιρείες από αυτές τις χώρες στην Κύπρο και πετύχουν μέσα από την παρουσία τους στη χώρα μας. Όπως έγινε με εταιρείες που ήρθαν στην Κύπρο το 2022 και 2023, πέτυχαν και διέυρυναν το αποτύπωμά τους αποτελώντας παράδειγμα και για άλλους.

Διορθώστε γραφειοκρατία και ανοίξτε θέσεις στα σχολεία

—Ποιες θεωρούνται ανταγωνιστικές αγορές για την Κύπρο και από ποιες αγορές μπορούμε να αντλήσουμε παραδείγματα και βέλτιστες πρακτικές;

—Όλες οι χώρες της Ε.Ε. προσπαθούν να προσελκύσουν επενδύσεις από τρίτες χώρες με στόχο να αναδειχθούν ως επενδυτικοί προορισμοί. Ευρωπαϊκές χώρες οι οποίες τα προηγούμενα χρόνια δεν υπήρχαν καν στο επενδυτικό χάρτη στοχεύουν στην ανάπτυξη μέσα από την προσέλκυση επενδύσεων. Γι' αυτό και δεν πρέπει να υποτιμούμε το γεγονός ότι η Κύπρος είναι μια από τις πιο γρήγορα αναπτυσσόμενες οικονομίες στην Ε.Ε., να μην το θεωρούμε δεδομένο και να μην εφησυχάζουμε.

Η Ιρλανδία αποτελεί ένα καλό παράδειγμα χώρας που αναπτύχθηκε και μετεξελίχθηκε τις τελευταίες δεκαετίες στη βάση ξένων επενδύσεων, κυρίως από την Αμερική, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν αντιμετωπίζει και προβλήματα. Δεν θεωρώ ωστόσο ότι η Ιρλανδία αποτελεί ανταγωνιστική αγορά προς την Κύπρο, αφού βρίσκεται στο άλλο άκρο γεωγραφικά και απευθύνεται κυρίως στην αμερικανική αγορά, την οποία εμείς

πρόσφατα ξεκινήσαμε να προσεγγίζουμε. Αποτελεί όμως ένα καλό υπόδειγμα από το οποίο μπορούμε να μάθουμε.

—Ποιοι οι στόχοι του Invest Cyprus αναφορικά με το rebranding της χώρας;

—Ο Invest Cyprus έχει συντονιστικό ρόλο στο έργο για το rebranding της Κύπρου με την ενεργή συμμετοχή της προεδρίας. Η συγκεκριμένη προσπάθεια είναι σημαντική, διότι η εικόνα μιας χώρας στη σημερινή εποχή αποτελεί έναν

Ο Invest Cyprus έχει συντονιστικό ρόλο στο έργο για το rebranding της Κύπρου με την ενεργή συμμετοχή της προεδρίας.

από τους παράγοντες ισχύος της. Θα έλεγα ότι αργήσαμε να κάνουμε το συγκεκριμένο βήμα και είναι θετικό ότι η κυβέρνηση προχώρησε σε αυτή την προσπάθεια. Αξίζει να σημειώσουμε ότι

Η Ιρλανδία αποτελεί ένα καλό παράδειγμα χώρας που αναπτύχθηκε και μετεξελίχθηκε τις τελευταίες δεκαετίες στη βάση ξένων επενδύσεων, κυρίως από την Αμερική, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν αντιμετωπίζει και προβλήματα, λέει ο κ. Ευγενίου.

στην παρούσα φάση η εταιρεία KREAB ολοκλήρωσε τη μελέτη αντιλήψεων για την Κύπρο και θα προχωρήσει με τις εισηγήσεις της. Η εκστρατεία αυτή θα τρέξει για μια τριετία και εκτιμώ ότι θα

δούμε σύντομα απτά αποτελέσματα. Αυτό που θα προσπαθήσουμε όλοι, είναι να έχουμε ένα κοινό αφήγημα για την Κύπρο. Δεν είναι τυχαίο ότι η Κύπρος είχε θετική παρουσία στα διεθνή ΜΜΕ το τελευταίο διάστημα.

—Ποια είναι τα κυριότερα προβλήματα και προκλήσεις των ξένων επενδυτών;

—Ο Invest Cyprus είναι το σημείο αναφοράς για τους ξένους επενδυτές στην Κύπρο. Ακούμε τα προβλήματά τους, μεταφέρουμε τα μηνύματα και προσπαθούμε σε συνεργασία με την κυβέρνηση να τα επιλύσουμε. Έγιναν ήδη δύο συναντήσεις ξένων επενδυτών με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, και τα ζητήματα που τέθηκαν έχουν αντιμετωπιστεί ή βρίσκονται στην πορεία επίλυσης. Αυτό δίνει ένα σημαντικό μήνυμα πως η κυβέρνηση ακούει και ενδιαφέρεται. Να αναφέρω ενδεικτικά το Blue Visa, το οποίο έχει διευθετηθεί, επίσης η ένταξη μας στη ζώνη του Schengen αποτελεί αυτήν τη στιγμή εθνική προτεραιότητα. Επίσης, ο νόμος που ρυθμίζει τη διαχείριση κεφαλαίων έχει περάσει από τη Βουλή. Την ίδια ώρα, τα προβλήματα που υπήρχαν όσον αφορά

στη στέγαση έχουν αντιμετωπιστεί σε μεγάλο βαθμό μέσα από τα κίνητρα που έδωσε η κυβέρνηση. Ωστόσο, το μεγαλύτερο πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζουν οι επενδυτές φαίνεται να είναι η έλλειψη θέσεων στα σχολεία καθώς συνεχίζει να υπάρχει ανισορροπία μεταξύ ζητήσεων και προσφοράς στις θέσεις στα ιδιωτικά, ξενόγλωσσα σχολεία. Σε σχέση με αυτό, η κυβέρνηση επεξεργάζεται κίνητρα προκειμένου να επιτευχθεί η αύξηση των διαθέσιμων θέσεων.

Ταυτόχρονα, η γραφειοκρατία αποτελεί τροχοπέδη στις επενδύσεις. Ένα θετικό βήμα που έγινε είναι το Κέντρο Εξυπηρέτησης Επιχειρήσεων (ΚΕΕ) στο οποίο ο Invest Cyprus έχει παρουσία και ρόλο. Η δημιουργία αυτού του κέντρου σε συνδυασμό με τον νόμο για τις στρατηγικές επενδύσεις ευελπιστούμε ότι θα βοηθήσουν σε μεγάλο βαθμό στο να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα της γραφειοκρατίας που αντιμετωπίζουν οι ξένοι αλλά και οι ντόπιοι επιχειρηματίες. Τέλος, οφείλουμε να αντιμετωπίσουμε το ζήτημα του υψηλού κόστους της ενέργειας και της βελτίωσης των υποδομών των βιομηχανικών μας περιοχών.

Κλιματική αλλαγή και κυβερνοεπιθέσεις απειλούν τις τράπεζες

Νέο μίγμα κινδύνων προστίθεται στους παραδοσιακούς όπως επιτόκια, πληθωρισμός και τιμές ακινήτων

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Οι νεοαναδυόμενοι κίνδυνοι που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή και την κυβερνοασφάλεια αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία τόσο στην Κύπρο, όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), με δυνητικά αρνητικές επιπτώσεις για τη χρηματοοικονομική σταθερότητα. Πέραν των βασικών κινδύνων για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα που αφορούν γεωπολιτικές εξελίξεις, υψηλό πληθωρισμό, την υψηλή επιτοκιακή επιβάρυνση και τις τιμές των ακινήτων, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ) στην ετήσια Έκθεση Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας (ΕΧΣ) για το 2024 προκρίνει ότι, η κυπριακή οικονομία και το χρηματοοικονομικό σύστημα επέδειξαν αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα κατά τον χρόνο που μας πέρασε.

Σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα και στην ειδική της έκθεση, η κλιματική αλλαγή ενέχει τόσο φυσικούς κινδύνους, όπως παρατεταμένες ξηρασίες και ακραία καιρικά φαινόμενα που επηρεάζουν την ποιότητα του ενεργητικού και την ικανότητα εξυπηρέτησης δανείων, όσο και κινδύνους μετάβασης, οι οποίοι απορρέουν από την προσαρμογή σε ένα νέο παραγωγικό και ρυθμιστικό περιβάλλον με χαμηλές εκπομπές άνθρακα. Σημειώνει χαρα-

κτηριστικά πως, οι τελευταίοι δημιουργούν αυξημένες απαιτήσεις αναδιάρθρωσης στα επιχειρηματικά μοντέλα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Διεθνείς εξελίξεις, όπως η αλλαγή στάσης των ΗΠΑ ως προς τη Συμφωνία των Παρισίων, ενισχύουν την παγκόσμια αβεβαιότητα και ενδέχεται να επιβραδύνουν τις επενδύσεις που σχετίζονται με την πράσινη μετάβαση. Παράλληλα, κατά τους εγχώριους επόπτες, η αυξανόμενη ψηφιοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα καθιστά την κυβερνοασφάλεια κρίσιμο παράγοντα για τη διατήρηση της επιχειρησιακής συνέχειας και της εμπιστοσύνης στο σύστημα, ιδίως υπό το φως της αυξημένης συχνότητας των κυβερνοεπιθέσεων στην Ε.Ε.

Ο πράσινος κίνδυνος

Κατά την έκθεση της ΚΤΚ σημειώνεται πως οι φυσικοί και μεταβατικοί κλιματικοί κίνδυνοι μπορούν να επηρεάσουν άμεσα τα περιουσιακά στοιχεία, ιδιαίτερα των πιστωτικών ιδρυμάτων και των ασφαλιστικών εταιρειών, και ως εκ τούτου η επαρκής ενσωμάτωσή τους στα επιχειρηματικά μοντέλα είναι αναγκαία. Στην Κύπρο, οι παρατεταμένες ξηρασίες και η μείωση στα αποθέματα νερού σε κρίσιμα επίπεδα, επηρεάζει άμεσα τόσο τον αγροτικό όσο και τον τουριστικό

τομέα. Ενδεχόμενη μείωση της παραγωγής στον αγροτικό τομέα, σε συνδυασμό με τις αρνητικές επιπτώσεις στον τουρισμό, πιθανόν να οδηγήσουν σε αύξηση των ΜΕΔ και σε μείωση της κερδοφορίας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Όπως αναφέρεται στην έκθεση, στις μικρές, ανοικτές οικονομίες όπως η Κύπρος, η αυξημένη αβεβαιότητα εντείνει την ανάγκη για επαγρύπνηση και για στενότερη ευρωπαϊκή συνεργασία στη χάραξη και εφαρμογή πράσινων πολιτικών και πλαισίων διαχείρισης κινδύνων, όπως είναι το πακέτο απλοποίησης «Omniibus». Το συγκεκριμένο πακέτο, το οποίο εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή την 1η Απριλίου του 2025, προβλέπει σημαντικές τροποποιήσεις στο πλαίσιο βιώσιμης χρηματοδότησης της Ε.Ε., με στόχο την ενίσχυση της εφαρμογής πολιτικών για την κλιματική αλλαγή και την απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών.

Η ΕΚΤ έχει διαπιστώσει ότι πολλά ευρωπαϊκά πιστωτικά ιδρύματα δεν έχουν ακόμη ενσωματώσει επαρκώς τους κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα και τη φύση στις στρατηγικές και τις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων τους. Ως αποτέλεσμα, η ΕΚΤ έχει επιβάλει δεσμευτικές εποπτικές αποφάσεις σε αρκετά ευρωπαϊκά πιστωτικά ιδρύματα και έχει

Η ΕΚΤ έχει διαπιστώσει ότι πολλά ευρωπαϊκά πιστωτικά ιδρύματα δεν έχουν ακόμη ενσωματώσει επαρκώς τους κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα και τη φύση στις στρατηγικές και τις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων τους.

προειδοποιήσει με επιβολή προσημάτων σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις διαχείρισης των κλιματικών κινδύνων.

Ένα από τα κύρια εμπόδια στην αποτελεσματική διαχείριση αυτών των κλιματικών κινδύνων είναι η έλλειψη αξιόπιστων και συγκρίσιμων δεδομένων. Για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος, η ΕΚΤ έχει ξεκινήσει την ανάπτυξη νέων στατιστικών δεικτών που σχετίζονται με το κλίμα και τη φύση, με στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας και της αξιοπιστίας των δεδομένων που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των σχετικών κινδύνων. Η στρατηγική της ΕΚΤ προβλέπει τη συστηματική συλλογή δεδομένων και την παροχή καθοδήγησης στις εποπτευόμενες οντότητες, ώστε να διασφαλιστεί η πληρότητα και συγκρισιμότητα των αναφορών και δεδομένων που σχετίζονται με το κλίμα. Το έλλειμμα ασφαλιστικής κάλυψης (insurance gap) έναντι φυσικών καταστροφών αποτελεί έναν ακόμη σημαντικό παράγοντα ευπάθειας, ιδιαίτερα σε ένα περιβάλλον αυξανόμενων ακραίων καιρικών φαινομένων λόγω της κλιματικής αλλαγής.

200% πάνω τα cyber-attacks

Αναφορικά με τις αυξανόμενες κυβερνοεπιθέσεις, οι επόπτες υπογραμμίζουν στην πολυσέλιδη Έκθεση ότι, σε συνδυασμό με την αυξημένη ψηφιοποίηση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και πιθανές επιχειρησιακές διαταραχές δημιουργούν νέες μορφές συστημικού κινδύνου, καθιστώντας κρίσιμη την ενίσχυση της επιχειρησιακής ανθεκτικότητας. Η έλλειψη ανθεκτικότητας στις κυβερνοεπιθέσεις και σε σοβαρές διαταραχές σε κρίσιμες υποδομές μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρές συστημικές επιπτώσεις, λόγω της αλληλεξάρτησης μεταξύ χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων και κρίσιμων υποδομών. Παρότι δεν έχουν καταγραφεί σημαντικά περιστατικά στην Κύπρο, η πρόληψη και η ύπαρξη πλάνου επιχειρησιακής ετοιμότητας έναντι τέτοιων κινδύνων παραμένουν κρίσιμοι πυλώνες εμπιστοσύνης στο σύστημα.

Στο πλαίσιο της Οδηγίας για την Ασφάλεια των Δικτύων και των Συστημάτων Πληροφοριών (NIS)39, ο αριθμός των περιστατικών με σημαντικό αντίκτυπο κυβερνοεπιθέσεων που αναφέρθηκαν ετησίως στις εθνικές αρχές από πιστωτικά

ιδρύματα, φορείς λειτουργίας αγορών και κεντρικούς αντισυμβαλλόμενους ανήλθε σε 155, παραμένοντας στα υψηλά επίπεδα του 2023 και παρουσιάζοντας αύξηση περίπου 200% σε σύγκριση με το 2020. Η συντριπτική πλειονότητα των εν λόγω περιστατικών το 2024, της τάξης του 62%, αποδίδεται σε αποτυχίες συστημάτων (system failures), το 22% σε κακόβουλες ενέργειες (malicious actions) και το 16% σε ανθρώπινα λάθη.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις, το 21,5% των επιχειρήσεων στην Ε.Ε. με περισσότερους από 10 εργαζομένους ανέφεραν ότι υπέστησαν κυβερνοεπιθέσεις που επηρέασαν τη λειτουργία ή/και τα κρίσιμα δεδομένα τους κατά το 2024, ενώ στην Κύπρο το αντίστοιχο ποσοστό ανήλθε σε 12,9%. Ειδικότερα στην περίπτωση της Κύπρου, σημειώνεται ότι σειρά οργανωμένων κυβερνοεπιθέσεων που καταγράφηκαν το 2024 σε κρίσιμες υποδομές, δημόσιες και λοιπές υπηρεσίες της Κυπριακής Δημοκρατίας, φαίνεται να συνδέονται με την κλιμάκωση των γεωπολιτικών εντάσεων στη Μέση Ανατολή και τον πόλεμο Ρωσίας-Ουκρανίας.

The
Black Range
Nutrients

Pharma
LEAD[®]
PHARMACY
CARE PRODUCTS

MULTIVITAMIN 50+
PLUS GREEN BARLEY GRASS
*** Fresh Freeze-dried
with micronutrients | sustained release
0% Sugar • Salt • GMO
Gluten • Lactose
Additives • Preservatives
Food Supplement
30 vegan tablets

MULTIVITAMIN
ADVANCE
PLUS SUPERFOODS
*** Fresh Freeze-dried
with micronutrients | sustained release
0% Sugar • Salt • GMO
Gluten • Lactose
Additives • Preservatives
Food Supplement
30 vegan capsules

MULTIVITAMIN
ONE A DAY
PLUS REISHI MUSHROOM
*** Fresh Freeze-dried
with micronutrients | sustained release
0% Sugar • Salt • GMO
Gluten • Lactose
Additives • Preservatives
Food Supplement
30 vegan tablets

Ισχυρή σύνθεση για την ενίσχυση του οργανισμού

Μέγιστη Απόδοση - Ενέργεια - Τόνωση

Pharma
LEAD
PHARMACEUTICAL LTD

www.pharmalead.gr

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Έπειτα από μακρά περίοδο διαβουλεύσεων, οι καθοριστικές αποφάσεις για την είσοδο της Κύπρου στο αμερικανικό Πρόγραμμα Απαλλαγής Θεωρήσεων (Visa Waiver Program) αναμένονται μετά το πέρας του καλοκαιριού.

Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», φαίνεται να έχουν επιλυθεί τεχνικά ζητήματα σε σχέση με τη διασύνδεση των συστημάτων της Κύπρου και των ΗΠΑ που αφορούσαν την ψηφιακή ανταλλαγή πληροφοριών ασφαλείας και επιβατών, τη συμμετοχή σε βάσεις δεδομένων καταπολέμησης του εγκλήματος και της τρομοκρατίας, καθώς και τη συμμόρφωση με τα πρότυπα ασφαλείας των ΗΠΑ. Εξάλλου, η ολοκλήρωση αυτών των διασυνδέσεων αποτελούσε ένα από τα βασικά τεχνικά προαπαιτούμενα για την ένταξη της Κύπρου στο αμερικανικό Πρόγραμμα Απαλλαγής Θεωρήσεων, καθώς συνδέεται άμεσα με την αξιολόγηση εμπιστοσύνης και τεχνολογικής επάρκειας της Κύπρου από τις αμερικανικές αρχές.

Όπως πληροφορούμαστε, τα εμπλεκόμενα μέρη έχουν ολοκληρώσει τις εσωτερικές τους εκθέσεις και τις απέστειλαν στις αμερικανικές αρχές, οι οποίες το επόμενο διάστημα αναμένεται να προχωρήσουν σε σύσταση προς το Κογκρέσο των ΗΠΑ για την ένταξη της Κύπρου στο πρόγραμμα. Ακολούθως, κρίνεται αναγκαία μια προβλεπόμενη περίοδος προσαρμογής περίπου τριών μηνών, προκειμένου το ίδιο το Κογκρέσο να εντάξει τη χώρα μας στα συστήματα των ΗΠΑ, ώστε να μπορούν οι Κύπριοι που ταξιδεύουν να κάνουν τη διαδικασία που απαιτείται, διαδικτυακά. Ως εκ τούτου, οδηγούμαστε, σύμφωνα με αρμόδιες πηγές στον Σεπτέμβριο, υπό-

Στόχος να αξιοποιηθεί το φετινό χαμηλό ποσοστό απορρίψεων αιτήσεων θεωρήσεων.

τε και αναμένονται εξελίξεις αναφορικά με το ζήτημα της εισόδου της Κύπρου στο πρόγραμμα.

Το μομέντουμ

Κομβικό θεωρείται από την κυβέρνηση το 2025 για την ολοκλήρωση της διαδικασίας ένταξης της χώρας στο αμερικανικό Πρόγραμμα Απαλλαγής Θεωρήσεων. Ο λόγος είναι ότι έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος και έχει δημιουργηθεί ένα καλό μομέντουμ, το οποίο η κυβέρνηση επιδιώκει να εκμεταλλευτεί. Εξάλλου,

όπως πληροφορούμαστε, στην περίπτωση που καθεί το χρονικό ορόσημο του 2025 η όλη διαδικασία θα αρχίσει από το μηδέν, καθώς η χώρα θα χρειαστεί να ενταχθεί στον επόμενο κύκλο αξιολόγησης από τις αμερικανικές αρχές. Επιπλέον, η κυβέρνηση επιδιώκει να ολοκληρωθεί η διαδικασία μέχρι τον Σεπτέμβριο, προκειμένου να αξιοποιηθεί το φετινό χαμηλό ποσοστό απορρίψεων αιτήσεων θεωρήσεων.

Υπενθυμίζεται ότι μία από τις προϋποθέσεις για ένταξη στο πρόγραμμα είναι το ποσοστό απόρριψης να είναι

κάτω του 3%. Το ποσοστό δημοσιεύεται μία φορά τον χρόνο, με στοιχεία από Σεπτέμβριο σε Σεπτέμβριο. Το φετινό ποσοστό της Κύπρου ανέρχεται σε μόλις 2,16% και ήταν το τρίτο χαμηλότερο στον κόσμο, σύμφωνα με δημοσιευμένα στοιχεία στην ιστοσελίδα του υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ.

Οι συμφωνίες

Προϋπόθεση για όλες τις χώρες οι οποίες έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα Visa Waiver είναι η πρόθεση συνερ-

γασίας με τις ΗΠΑ ως προς την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του εγκλήματος. Αναφορικά με την Κύπρο, έχει προχωρήσει στις 17 Ιουλίου 2024 με την κύρωση της συμφωνίας με τις ΗΠΑ για την Ενίσχυση της Συνεργασίας για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση του Σοβαρού Εγκλήματος. Τα πιο πάνω προέκυψαν από τη «Συμφωνία PCSC», η οποία συνομολογήθηκε μεταξύ των δύο πλευρών τον Δεκέμβριο του 2015, και «αποτελεί μία εκ των προϋποθέσεων για την ένταξη της Κύπρου στο Πρόγραμμα Απαλλα-

γής Θεωρήσεων (Visa Waiver Programme) των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής». Ειδικότερα, η Ολομέλεια της Βουλής υπερψήφισε στις 24 Οκτωβρίου τον περί της Εφαρμοστικής Συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας και της κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής.

Τι θα αλλάξει

Στο μεταξύ, επιτόπιους ελέγχους στα λιμάνια και τα αεροδρόμια διενήργησαν τον Απρίλιο Αμερικανοί αξιωματούχοι του υπουργείου Εξωτερικών προκειμένου να εξακριβώσουν ότι όλα όσα έχουν συμφωνηθεί στο σχέδιο δράσης με τις κυπριακές αρχές έχουν εφαρμοστεί. Όπως είχε γράψει η «Κ», οι Αμερικανοί είχαν κύρια επιδίωξη να καταγράψουν το επίπεδο της ασφάλειας που τηρείται από τις κυπριακές αρχές.

Με την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στο Πρόγραμμα Απαλλαγής Θεωρήσεων θα επιτραπεί στους Κύπριους πολίτες να ταξιδεύουν στις ΗΠΑ για επαγγελματικούς λόγους ή για τουρισμό για διαμονή έως και 90 ημέρες χωρίς θεώρηση διαβατηρίου τύπου «Β» όπως συμβαίνει έως σήμερα. Με άλλα λόγια η ένταξη της χώρας στο πρόγραμμα διευκολύνει, απλοποιεί και επιταχύνει τις διαδικασίες για τους Κύπριους και τα ταξίδια τους προς τις ΗΠΑ. Αξίζει να σημειώσουμε ότι οι υπήκοοι των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών ταξιδεύουν στις ΗΠΑ με την επίδειξη της ηλεκτρονικής ταξιδιωτικής άδειας ESTA. Η ESTA (Electronic System for Travel Authorization) είναι η συντομογραφία της φράσης «Ηλεκτρονικό Σύστημα Ταξιδιωτικής Άδειας». Πρόκειται για ένα δια-

Δεν πρέπει να καθεί το μομέντουμ και η πρόοδος που έχει επιτευχθεί, τονίζεται από κυβερνητικές πηγές.

δικτυακό σύστημα αίτησης που ανέπτυξε η κυβέρνηση των ΗΠΑ για να ελέγχει εκ των προτέρων τους ταξιδιώτες του προγράμματος κατάργησης βίζας πριν τους επιτραπεί να εισέλθουν στις ΗΠΑ. Η ESTA πρέπει να υποβάλλεται το αργότερο 72 ώρες πριν από την αναχώρηση. Η ταξιδιωτική άδεια ισχύει για δύο χρόνια και πολλαπλές εισόδους. Με την ταξιδιωτική άδεια ESTA ένας ταξιδιώτης μπορεί να επισκεφθεί τις ΗΠΑ για τουριστικούς, επιχειρηματικούς και ιατρικούς σκοπούς.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΤΡΕΙΣΙ ΚΙΝΤΕΡ*** / THE NEW YORK TIMES

Μια νέα εποχή πείνας έχει ξεκινήσει στις ΗΠΑ

Το Ιστιάριον, μια παλιά πόλη με ανεμόμυλους στη Μασαχουσέτη, έχει περιοχές που μοιάζουν με «λείψανα» της βιομηχανικής Νέας Αγγλίας. Άλλα μέρη της ωστόσο ανθούν, με ανακαινισμένα εργοστασιακά κτίρια να έχουν μετατραπεί σε γκαλερί τέχνης και εστιατόρια που πλημμυρίζουν με κόσμο το σαββατόβραδο. Τα πρωινά της Δευτέρας όμως, όταν το κέντρο της πόλης μοιάζει κλειστό, ένα πλήθος που αναζητάει φαγητό, όχι τέχνη και ψυχαγωγία, συγκεντρώνεται έξω από ένα κτίριο με τούβλα του 19ου αιώνα. Είναι το Κοινοτικό Παντοπωλείο. Ομάδες εθελοντών φτιάχνουν σακούλες με τρόφιμα, μερικές για ενήλικους, άλλες για παιδιά. Ο αριθμός των οικογενειών που εξυπηρετούνται από το κέντρο έχει αυξηθεί από περίπου 1.000 πριν από την πανδημία σε περισσότερες από 5.000, ενώ δεκάδες νέες οικογένειες καταφθάνουν κάθε εβδομάδα.

Πενήντα εκατομμύρια Αμερικανοί βασίζονται σε τράπεζες τροφίμων, ο νόμος του Τραμπ ωστόσο που υπεγράφη την «Ημέρα Ανεξαρτησίας» είναι η πιο συντονισμένη προσπάθεια να μειωθεί το λεγόμενο δίκτυο ασφαλείας της Αμερικής και να εξαφανιστούν τα διάφορα κοινωνικά προγράμματα που θεσπίστηκαν από τη «Μεγάλη Κοινωνία» του προέδρου Λίντον Τζόνσον. Ο νόμος ψαλιδίζει το ομοσπονδιακό πρόγραμμα για τα κουπόνια τροφίμων, γνωστό πλέον ως «Πρόγραμμα Συμπλη-

ρωματικής Βοήθειας Διατροφής» ή SNAP. Το πρόγραμμα διανέμει χρήματα για τρόφιμα – κατά μέσον όρο 187 δολάρια τον μήνα ανά άτομο. Περίπου 42 εκατ. Αμερικανοί βασίζονται σε αυτό, συμπεριλαμβανομένου του 85% των πελατών της τράπεζας του Ιστιάριον. Η περικοπή του θα αυξήσει δραματικά την πίεση στις τράπεζες τροφίμων, που προσφέρουν μια ζωή ευπρέπειας σε ανθρώπους που έχουν ανάγκη. Σύμφωνα με την οργάνωση Feeding America, η οποία επιβλέπει τις τράπεζες τροφίμων σε όλη τη χώρα, το πρόγραμμα SNAP παρέχει εννέα φορές περισσότερα τρόφιμα από όλες τις 200 τράπεζες τροφίμων της μαζί. Επιπλέον, επειδή τα χρήματα του SNAP πηγαίνουν κυρίως σε άτομα που έχουν άμεση ανάγκη, τα κεφάλαια δαπανώνται γρήγορα, ενισχύοντας τις τοπικές οικονομίες. Κάθε 1 δολ. σε παροχές SNAP προσθέτει έως και 1,50 δολ. στο ΑΕΠ της χώρας, ένα χρήσιμο απόθεμα σε περιόδους ύφεσης.

Τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία εκτιμούν ότι 47,4 εκατ. Αμερικανοί αντιμετώπισαν την απειλή της πείνας κάποια στιγμή το 2023. Ανάμεσά τους, 13,8 εκατ. παιδιά. Σχεδόν 7 εκατ. νοικοκυριά, κατά βάση Αφροαμερικανοί και Λατίνοι, αντιμετώπισαν πολύ χαμηλή επισιτιστική ασφάλεια, που σημαίνει ότι μερικές φορές έπρεπε να μείνουν χωρίς γεύμα. Το πρόβλημα δεν είναι καινούργιο, ο νόμος Τραμπ όμως θα επιδεινώσει τα πράγματα. Σύμφωνα με το Γρα-

φείο Προϋπολογισμού του Κογκρέσου, τουλάχιστον 2 εκατ. άνθρωποι θα χάσουν τα επιδόματα SNAP. Συνολικά θα αφαιρέσει περίπου 1,2 τρις. δολάρια από κοινωνικά προγράμματα την επόμενη δεκαετία. Οι υποστηρικτές του λένε ότι οι μεταρρυθμίσεις θα μειώσουν την απάτη και τη σπατάλη και θα σώσουν τα κοινωνικά προγράμματα για το μέλλον, μέρος της προσπάθειας ωστόσο είναι σαφώς να εξοικονομηθούν χρήματα για άλλους σκοπούς – όπως η εξοικονόμηση 100 και πλέον δισ. δολαρίων που θα διατεθούν στις επιχειρήσεις-σκούπα με στόχο τους παράτυπους μετανάστες.

Για πολλούς Ρεπουμπλικανούς, ο νόμος αντιπροσωπεύει μια νίκη σε μια μακροχρόνια προσπάθεια «μεταρρύθμισης των δικαιωμάτων», για την επιδιόρθωση, αν όχι την εξάλειψη, των προγραμμάτων που αποτελούν το δίκτυο κοινωνικής ασφάλειας του έθνους. Υπάρχει όμως πολύς πόνος στις ΗΠΑ. Η Υπηρεσία Απογραφής της προεπιλογής των δικαιωμάτων που αποτελούν το δίκτυο κοινωνικής ασφάλειας του έθνους. Υπάρχει όμως πολύς πόνος στις ΗΠΑ. Η Υπηρεσία Απογραφής της προεπιλογής των δικαιωμάτων που αποτελούν το δίκτυο κοινωνικής ασφάλειας του έθνους. Υπάρχει όμως πολύς πόνος στις ΗΠΑ. Η Υπηρεσία Απογραφής της προεπιλογής των δικαιωμάτων που αποτελούν το δίκτυο κοινωνικής ασφάλειας του έθνους.

* Ο κ. Τρέισι Κιντερ είναι βραβευμένος με Πούλτζερ συγγραφέας.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΝΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ**

Όταν οι λαοί βρίσκονται σε «άρνηση»

Οι κυβερνήσεις έχουν κάθε χρονικό περιθώριο να συζητούν τα οικονομικά προβλήματα των χωρών τους, να διαβουλεύονται, να επικοινωνούν ή να μην επικοινωνούν με την κοινωνία, μπορούν να κάνουν τα πάντα, μέχρι ενός ορίου. Μέχρι να χάσουν την υπομονή τους οι αγορές. Δεν έχει ξεκάσει κανείς ότι το ελληνικό πρόβλημα του υπερβολικού ελλείμματος έγινε γνωστό τον Σεπτέμβριο του 2009, η χώρα πέρασε το στάδιο της «άρνησης» για αρκετούς μήνες, για να μας θυμίσουν με σκληρό τρόπο το μέγεθος του προβλήματος οι αγορές, με την εκτίναξη του κόστους δανεισμού την άνοιξη του 2010.

Η Γαλλία δεν είναι Ελλάδα, είναι η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στην Ευρώπη, αλλά, όπως είδαμε τους προηγούμενους μήνες με τις αποφάσεις του προέδρου Τραμπ, σχεδόν πάντα η αύξηση του κόστους δανεισμού επηρεάζει τις αποφάσεις των πολιτικών.

Οι δημοσιονομικές δυσκολίες της Γαλλίας, για παράδειγμα, ήταν γνωστές εδώ και χρόνια. Αυτό που άλλαξε την κατάσταση αυτή την εβδομάδα, πιέζοντας την κυβέρνηση Μπαϊρού να ανακοινώσει μέτρα, ήταν η αύξηση του κόστους δανεισμού. Οι επενδυτές τιμολόγησαν τον μεγαλύτερο κίνδυνο που έβλεπαν να έρχεται όσο δεν λαμβανόταν κανένα μέτρο μείωσης του ελλείμματος. Ως εκ τούτου τα πενταετή γαλλικά ομόλογα έγιναν από τη Δευτέρα τα ακριβότερα πλέον στην Ε.Ε. Πάνω και από τα ιταλικά, τη στιγμή που τα ελληνικά μαζί με όλο τον υπόλοιπο

Η κυβέρνηση Μπαϊρού αναγκάστηκε να ανακοινώσει μέτρα λόγω της αύξησης του κόστους δανεισμού.

ευρωπαϊκό Νότο συγκλίνουν με τα γερμανικά.

Στο ερώτημα τι ακριβώς έγινε τώρα και οι αγορές στόχευσαν τη Γαλλία, η απάντηση είναι εύκολη. Ο προϋπολογισμός του 2025 κινείται εκτός στόχων, καθώς βασίζεται κυρίως σε αυξήσεις φόρων που υποθηκεύονται από την οριακή ανάπτυξη και αβέβαιες μειώσεις δαπανών λόγω του πολιτικού κόστους. Ακόμα και ο γνωστός πρώην επίτροπος, έμπειρος από την ελληνική κρίση χρέους, Πιερ Μοσκοβισί, πλέον πρόεδρος του γαλλικού Ελεγκτικού Συνεδρίου, προειδοποιούσε πριν από μερικές μέρες ότι «δεν μπορούμε να συνεχίσουμε έτσι», προειδοποιώντας για μεγάλη λιτότητα.

Η αλήθεια, ωστόσο, είναι ότι λιτότητα στα μέτρα Μπαϊρού δεν υπάρχει. Ούτε καν πλησιάζει. Προτείνει επί της ουσίας «πάγωμα» (όχι μείωση) των αυξήσεων συντάξεων και επιδομάτων για το 2026, χωρίς καμία άλλη παρέμβαση στο ασφαλιστικό, κάποιες εξοικονομήσεις από το υπερβολικά γενναίο δώρο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης και μια συνεισφορά σε πλούσιους Γάλλους. Το πιο εντυπωσιακό μέτρο που ανακάλυψε, η κατάργηση των δύο αργιών, μπορεί να ρίξει και την κυβέρνηση του, καθώς οι Γάλλοι συνεχίζουν να βρίσκονται σε «άρνηση». Οι αγορές ήδη στοιχηματίζουν σε περισσότερο γαλλικό δράμα το επόμενο διάστημα...

Εκρηξη νέων πεντάστερων ξενοδοχείων και Airbnb

450 πολυτελείς μονάδες σε πέντε έτη – Ένα εκατ. κλίνες βραχυρόνιας μίσθωσης

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Ο **ελληνικός** τουρισμός και ειδικότερα οι υποδομές φιλοξενίας έχουν βελτιωθεί θεαματικά τα τελευταία χρόνια. Πολυτελέστερα ξενοδοχεία, αλλά και η αλματώδης ανάπτυξη των καταλυμάτων βραχυρόνιας μίσθωσης, έχουν αντικαταστήσει παρωχημένες και χαμηλότερης κατηγορίας μονάδες, αλλάζοντας την εμπειρία για τους ταξιδιώτες.

Την τελευταία εικοσαετία έχει αυξηθεί σημαντικά (23%) ο αριθμός των ξενοδοχειακών μονάδων με παράλληλη μείωση του αριθμού των ενοικιαζόμενων δωματίων και των camping.

Επιπλέον, η εξίσου σημαντική άνοδος (24,7%) του αριθμού των καταλυμάτων βραχυρόνιας μίσθωσης την περίοδο 2022-2024 –ο οποίος ξεπέρασε το ένα εκατομμύριο εντός του 2024– κάλυψε τη μεγάλη αύξηση των διεθνών τουριστικών αφίξεων. Τα στοιχεία αυτά προκύπτουν από μελέτη της Μονάδας Οικονομικής Ανάλυσης και Ερευνας της Eurobank με τίτλο «Πυλώνας τουρισμού: Βασικά χαρακτηριστικά, επίδραση στην οικονομία, προκλήσεις, ευκαιρίες και προτάσεις πολιτικών».

Η αύξηση του αριθμού των ξενοδοχειακών μονάδων συνοδεύτηκε από βελτίωση του επιπέδου των υποδομών, αφού μεταξύ 2004-2024 αυξήθηκε ο αριθμός των μονάδων με τέσσερα και πέντε αστέρια (κατά 6,0 και 2,1 φο-

ρές αντίστοιχα) και των κλινών (κατά 4,4 και 1,6 φορές) και μειώθηκαν τα αντίστοιχα μεγέθη των ξενοδοχείων με ένα και δύο αστέρια. Παράλληλα, αυξήθηκε η δυναμικότητά τους κατά 15,3%, σημειώνει η Eurobank.

Το μεγαλύτερο ποσοστό δωματίων και κλινών συγκεντρώνεται στα ξενοδοχεία μικρού (άνω του 41%) και μεσαίου μεγέθους (περίπου 22%), αλλά παρατηρείται μείωση των παραπάνω μεγεθών σε ξενοδοχεία μικρού και πολύ μι-

Από το 2019 έως και το 2024 διέκοψαν οριστικά τη λειτουργία τους 570 μικρές μονάδες, ενός και δύο αστέρων.

κρού μεγέθους και αύξησή τους σε ξενοδοχεία μεσαίου και μεγάλου μεγέθους.

Στο μεγαλύτερο ποσοστό τους τα ξενοδοχεία ενοικιαζόμενων δωματίων και τα camping βρίσκονται κυρίως σε περιοχές που χαρακτηρίζονται αγροτικές, αν και αυτό μειώνεται κατά την περίοδο 2012-2023 και αυξάνεται το ποσοστό τους σε επαρχιακές πόλεις και μεγάλα αστικά κέντρα.

«Το συγκεκριμένο εύρημα καταδεικνύει τη θετική συμβολή του τουρισμού, δηλαδή της ενίσχυσης των εισοδημάτων και της

απασχόλησης κυρίως σε περιοχές εκτός των αστικών κέντρων, που δεν έχουν πολλές άλλες οικονομικές δραστηριότητες, και επομένως βοηθάει στη συγκράτηση του πληθυσμού σε αυτές τις περιοχές», αναφέρει η μελέτη που υπογράφουν οι δρ Τάσος Αναστασάτος, επικεφαλής οικονομολόγος, δρ Στυλιανός Γώγος, ερευνητής οικονομολόγος, Δημήτριος Εξαδάκτυλος, στατιστικός αναλυτής και δρ Κωνσταντίνος Πέππας, ερευνητής οικονομολόγος της τράπεζας.

Σχετικά με τα καταλύματα βραχυρόνιας μίσθωσης, την τριετία 2022-2024, για το σύνολο της χώρας και το σύνολο του έτους, παρουσιάζουν κατά μέσον όρο χαμηλότερο ποσοστό πληρότητας (30,1%) και χαμηλότερη μέση διάρκεια παραμονής (3,7 ημέρες) συγκριτικά με τα ξενοδοχεία (56,1% και 4,0 ημέρες). Εξάλλου, την περίοδο 2018-2024 η Ελλάδα παρουσιάζει από τις υψηλότερες αυξήσεις στον συνολικό αριθμό διανυκτερεύσεων σε καταλύματα βραχυρόνιας μίσθωσης (123,1%) μεταξύ ανταγωνιστικών αγορών (Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία, Κροατία, Κύπρος, Μάλτα, Πορτογαλία), κυρίως λόγω αύξησης των ταξιδιωτικών αφίξεων.

Μεγάλες επενδύσεις

Η αύξηση των ξενοδοχείων των υψηλότερων κατηγοριών, αλλά και των άλλων μονάδων είναι αποτέλεσμα μιας κλιμακούμενης επενδυτικής δραστη-

Ξενοδοχειακές μονάδες

ριότητας από ελληνικά και ξένα κεφάλαια.

Είναι χαρακτηριστικό ότι περισσότερα από 450 καινούργια ξενοδοχεία πέντε και τεσσάρων αστέρων και άλλα 244 τριών αστέρων ξεκίνησαν να λειτουργούν την τελευταία πενταετία, σύμφωνα με στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος, μαρτυρώντας την αλματώδη ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού. Αριθμός που αντιστοιχεί σε σχεδόν τρία καινούργια ξενοδοχεία κάθε εβδομάδα από το 2019 έως σήμερα. Πρόκειται για μία ανάπτυξη που έχει σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας, ενώ παράλληλα δημιουργεί και προκλήσεις που σχετίζονται με τη χωροθέτηση αυτών των μονάδων, τις υποδο-

μές που απαιτούνται για να τις υποστηρίξουν, αλλά και το αποτύπωμά τους στο περιβάλλον, τις τοπικές κοινωνίες και τον χαρακτήρα των προορισμών στους οποίους αναπτύσσονται. Η αξία των επενδύσεων αυτών, για την κατασκευή καινούργιων κτιρίων ή την αναβάθμιση υφισταμένων εκτιμάται στα 2,5 δις. ευρώ ετησίως περίπου ή κοντά στα 12 δις. στην πενταετία.

Το ίδιο διάστημα, δηλαδή, από το 2019 έως και το 2024 διέκοψαν οριστικά τη λειτουργία τους 570 μικρότερες μονάδες, ενός και δύο αστέρων, γεγονός που δείχνει ότι ο χώρος για τους μικρούς ξενοδόχους είναι όλο και λιγότερος, ενώ τα επενδυτικά κεφάλαια εστιάζουν σε ξενοδοχειακά ακίνητα που μπορούν να προσφέρουν καλύτερες υπηρε-

σίες και επομένως να αξιώσουν υψηλότερες τιμές από τους πελάτες τους.

Τα μεγέθη αυτά προκύπτουν από τα στοιχεία για το ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας στα τέλη του 2024 που έχει επεξεργαστεί το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ) για λογαριασμό του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος (ΞΕΕ). Σύμφωνα με αυτά τα δεδομένα, στα τέλη του 2024 στην Ελλάδα υπήρχαν σε λειτουργία 10.104 ξενοδοχεία συνολικά όλων των κατηγοριών έναντι 9.971 ξενοδοχείων στα τέλη του 2019. Και τα 10.104 αυτά ξενοδοχεία διαθέτουν 447.363 δωμάτια με 894.854 κρεβάτια. Στην πραγματικότητα από το 2019 έως το 2024 οι διαθέσιμες κλίνες έχουν αυξηθεί κατά 38.507.

YOU LIVE ONCE

YOU SERVE TWICE

MASTERS

TENNIS ACADEMY

HELLENIC BANK

MASTERS

tennis academy

ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΤΦ

ΓΙΑ ΑΡΙΣΤΗ

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑΤΟΣ

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ

ΘΕΣΕΩΝ

ΟΙ ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΓΙΑ ΤΗ

ΝΕΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΡΧΙΣΑΝ

Περισσότερες πληροφορίες στο:

99631669 και 22105929

HELLENIC BANK

LEXUS

perrier

McDonald's

cablenet

Electroline

NICOSIA

ΣΠΟΡ FM

επικοινωνήστε μαζί μας

ecomm

bx

ΑΘΛΗΤΙΚΑ

ΜΕ ΑΠΟΨΗ

ΣΠΟΡ FM

95.0

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

Η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα σήμερα

Του **ΑΝΔΡΕΑ Γ. ΔΡΥΜΙΩΤΗ**

Η σημερινή πολιτική κατάσταση δεν έχει προηγούμενο. Μετά τη Μεταπολίτευση μόνο σε δύο εκλογές (1974 και 1977) είχαμε κάτι παρόμοιο, όπου κυριαρχούσε η Ν.Δ. και ουσιαστικά δεν υπήρχε αντιπολίτευση. Αλλά τότε ήταν ειδική περίπτωση. Ο κόσμος ήταν ανακουφισμένος με την πτώση της δικτατορίας, αλλά απογοητευμένος και ντροπιασμένος από την εθνική ήττα στην **Κύπρο** και όπως είναι ευνόητο στράφηκε στον δοκιμασμένο **Κωνσταντίνο Καραμανλή** για σιγουριά. **«Καραμανλής ή τανκς».**

Το πολιτικό παιχνίδι άλλαξε το 2010 με την προσφυγή μας στο **ΔΝΤ** και την ένταξη μας στα μνημόνια, που συνοδεύτηκαν με αυστηρά μέτρα λιτότητας. Είμαι πεπεισμένος ότι αν η **Ν.Δ.** ψήφιζε το πρώτο μνημόνιο, η πολιτική κατάσταση σήμερα θα ήταν πολύ διαφορετική και πολύ πιο ξεκάθαρη. Το **ΠΑΣΟΚ** θα έκανε τις επόμενες εκλογές και θα συνεχιζόταν ο δικομματισμός όπως στο παρελθόν, χωρίς τους νέους παίκτες ψευκασμένους ή μη. Επιπλέον, θα είχαμε βγει από τα μνημόνια σε 3-4 χρόνια, όπως έγινε στις υπόλοιπες χώρες που εντάχθηκαν στα προγράμματα του ΔΝΤ.

Το 2015 **κερδίζει τις εκλογές** ένα «μπουκέτι» κομμάτων με το όνομα **Σύριζα**, που στελεχώνεται από την πλέον ερασιτεχνική ομάδα που πέρασε από την Ελλάδα. Η ασχετοσύνη τους είναι εκκωφαντική και γινόμαστε ο περίγελος της Ευρώπης αλλά και του υπόλοιπου κόσμου. Αφού μας στοίχισε 100 δισεκατομμύρια και δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων της χώρας στο Υπερταμείο για 99 χρόνια, κατέρρευσε με πάταγο το 2019. Κα φυσικά η κατάρρευση συνοδεύτηκε από τη γνωστή αρρώστια της Αριστεράς: Διάσπαση και πάλι διάσπαση. Από τον Σύριζα έχουμε τα εξής κόμματα: **Σύριζα – Προοδευτική Συμμαχία** (αυτό το Προοδευτική με τρελήει), **Πλεύση Ελευθερίας**, **Νέα Αριστερά**, **Κίνημα Δημοκρατίας**, **ΜΕΡΑ25**, **Κόσμος** και να μην ξεχάσω τον **Παναγιώτη Λαφαζάνη** που δημιουργήσε τη **Λαϊκή Ενότητα – Ανυπότακτη Αριστερά**, η

οποία όμως υποτάχτηκε στην έλλειψη ψηφοφόρων.

Όλοι αυτοί, που μεταξύ τους αποκαλούνται «σύντροφοι», όταν δεν μπορούν να τα βρουν, πώς είναι δυνατόν να πείσουν τον κόσμο ότι πρέπει να τους ψηφίσει για να ξανακυβερνήσουν; Απλά δεν γίνεται και με τον καιρό θα το καταλάβουν και σιγά σιγά θα αποσύρονται από την πολιτική σκηνή, όπως έγινε με πολλούς άλλους.

Το μόνο καλό που μας έκανε η διακυβέρνηση του **Σύριζα** (2015-2019) είναι ότι ξεμπερδέψαμε για καλά με την **Αριστερά** και το **Ηθικό της Πλεονέκτημα**. Τώρα η πρόβλεψή μου είναι ότι ο **Σύριζα** ή / και η **Αριστερά** δεν θα ξανακυβερνήσει. Πάντα στη ζωή μου μόνο τους ερασιτέχνες φοβόμουν. Ο ανταγωνισμός από επαγγελματίες είναι ευλογία. Το ίδιο και στην πολιτική. Ένας καλός επαγγελματίας πολιτικός δεν μπορεί ποτέ να καταστρέψει τη χώρα του, γιατί σε μερικά χρόνια μπορεί να κληθεί να την ξανακυβερνήσει. Αντίθετα, ο ερασιτέχνης θα παίξει τη χώρα του στα ζάρια, όπως έγινε με το ανεκδιήγητο ερασιτεχνικό δίδυμο **Τσίπρα - Βαρουφάκης** και το Δημοψήφισμα της συμφοράς.

Πάμε τώρα στο ΠΑΣΟΚ. Το κόμμα αυτό είναι αδικημένο. Έχει τις δικές του ευθύνες για τη σημερινή του κατάσταση, αλλά στάθηκε πολύ άτυχο. Ο **Γιώργος Παπανδρέου** βρέθηκε μπροστά σε ένα πρόβλημα που ήταν πολύ μεγαλύτερο από το μπόι του. Μερικοί συνεργάτες του, η εξής μία, η **Λούκα Κατσέλη**, τον παρέσυρε στον όλεθρο με το διαβόητο **«λεφτά υπάρχουν»!** Και αφού πίστεψε το δικό του παραμύθι, μοίρασε αμέσως μετά την εκλογή του 1 δισ. ευρώ! Υστερα από μερικές εβδομάδες, πήγε στο **Καστελλόριζο** και ανακοίνωσε ότι έχουμε πτωχεύσει και ζητάμε τη βοήθεια του ΔΝΤ γιατί δεν μπορούμε να δανειστούμε από τις αγορές! Ποιος να τον πιστέψει; Αλλά ήταν ιδιαίτερα άτυχος γιατί στην αξιωματική αντιπολίτευση είχε να κάνει με τον φιλόδοξο **Αντώνη Σαμαρά**, ο οποίος δημιούργησε βάσιμες αμφιβολίες στους ψηφοφόρους της **Ν.Δ.** (33,5%)

Όταν ο Σαμαράς, παρ' όλες τις διακηρύξεις του, υποχρεώθηκε να στηρίξει το δεύτερο μνημόνιο, είχαμε τη διάσπαση της **Ν.Δ.**, με τη δημιουργία των **Ανεξάρτητων Ελλήνων**, του Πάνου Καμμένου.

Φανταστείτε την εικόνα μιας κρίσης με την Τουρκία και πιθανούς συνομιλητές του Τραμπ για το θέμα τη Ζωή, τον Ανδρουλάκη, τον Φάμελλο, τον Βελόπουλο!

ότι άδικα μπήκαμε στο μνημόνιο και ότι αυτός είχε έτοιμες τις λύσεις. Τα υπόλοιπα είναι νομοτελειακά. Ο **ΓΑΠ** κατέρρευσε, κλήθηκε ο **Λουκάς Παπαδήμος** σαν προσωρινή λύση και στη συνέχεια είχαμε τη διακυβέρνηση **Σαμαρά - Βενιζέλου**. Όταν και ο **Σαμαράς**, παρ' όλες τις διακηρύξεις του, υποχρεώθη-

κε να στηρίξει το δεύτερο μνημόνιο, είχαμε και τη διάσπαση της **Ν.Δ.**, με τη δημιουργία των **Ανεξάρτητων Ελλήνων**, του Πάνου Καμμένου. Αλλά και αυτοί έχουν χαθεί μαζί με άλλους.

Στο ΠΑΣΟΚ έχουν συμβεί πρωτοφανή πράγματα. Παρά το γεγονός ότι αυτό το ιστορικό κόμμα είναι συστημικό, φαίνεται ότι εκεί έχει επικρατήσει ο ερασιτεχνισμός. Αυτό φαίνεται από την επιλογή των προσώπων που πλασιώνουν τον Πρόεδρο. Ο **Ανδρουλάκης** είναι ανθρωποδιδάχτης. Έχει μονίμως ένα ξυρισμένο ύφος και σε κάθε ερώτηση βγάζει τη δική του κασέτα που δεν έχει καμία σχέση με την ερώτηση. Δεν είναι τυχαίο ότι στην καταλλήλότητα για πρωθυπουργός, οι μισοί που θέλουν να ψηφίσουν **ΠΑΣΟΚ** δεν τον βρίσκουν κα-

Και αιτίες φτώσας στην Ελληνική Λύση. Αυτή ξεκίνησε το παραμύθι του λαθραίου φοροτίου με τους 25 τόνους ξυλόλιου στην εμπορική αμαξοστοιχία των Τεμπών. Εδώ έχουμε την απόλυτη επιβεβαίωση ενός αξιώματος που διατυπώθηκε από κάποιον άγνωστο: **«Είναι πραγματικά τρελό το γεγονός ότι τόσο**

τάλληλο. Αυτό το εύρημα είναι η απόλυτη σταθερά στις δημοσκοπήσεις, αλλά ο κραταιός **Νικόλαος** δεν πτοείται.

Μην απορείτε, λοιπόν, για το τι συμβαίνει και ΔΕΝ υπάρχει αντιπολίτευση. Έχουν επικρατήσει οι μετριότητες. Νομίζουν ότι κάνουν πολιτική, ενώ στην ουσία έχουν μάθει μερικά απλά επικοινωνιακά τερτίπια. Για παράδειγμα όλοι οι νέοι πολιτικοί μας, που βγαίνουν στο γυαλί, έχουν μάθει να κοιτάζουν την κάμερα και όχι τον δημοσιογράφο που τους ρωτάει. Επιπλέον τρώνε τον χρόνο με αοριστίες και γενικολογίες και σπανίως απαντάνε σε δύσκολες ερωτήσεις με ένα ναι ή όχι. Και πιστεύουν ότι ο κόσμος που τους ακούει είναι καίβανια χωρίς κρίση. Πάρτε για παράδειγμα το θέμα των ιδιωτικών Πανεπιστημίων. Ποια είναι η επίσημη θέση του ΠΑΣΟΚ; Προσωπικά δεν έχω καταλάβει.

Πάμε τώρα στην Πλεύση Ελευθερίας. Η δημοσκοπική άνοδος της πρέπει να προβληματίσει το **ΠΑΣΟΚ** και τον **Σύριζα**. Αυτοί ήταν και είναι ακόμα οι κορνοί της Ζωής. Αυτή τους παρέσυρε στον δικό της χώρο, και αυτοί σαν υπνωτισμένοι την ακολούθησαν. Η **Ζωή** ξέρει καλά το παιχνίδι, ενώ οι άλλοι είναι ερασιτέχνες. Η **Ζωή** εκμεταλλεύεται τη δικαιολογημένη συναισθηματική φόρτιση που προκαλεί η τραγωδία των Τεμπών και παρασέρνει τόσο τον **Σύριζα** όσο και το **ΠΑΣΟΚ** στα δικά της λημέρια. Και έτσι επιβεβαιώνεται για άλλη μια φορά το αξίωμα: **Μεταξύ του γνήσιου και της μαϊμούς, ο κόσμος επιλέγει το γνήσιο.** Στις κάλπες θα δείτε την πραγματική εικόνα. Μου φαίνεται πολύ δύσκολο ο ελληνικός λαός να ψηφίσει ένα κόμμα όπου ο πρωθυπουργός είναι η Ζωή, ο υπουργός Εσωτερικών η Ζωή, ο υπουργός Δικαιοσύνης η Ζωή κ.ο.κ.

Και αιτίες φτώσας στην Ελληνική Λύση. Αυτή ξεκίνησε το παραμύθι του λαθραίου φοροτίου με τους 25 τόνους ξυλόλιου στην εμπορική αμαξοστοιχία των Τεμπών. Εδώ έχουμε την απόλυτη επιβεβαίωση ενός αξιώματος που διατυπώθηκε από κάποιον άγνωστο: **«Είναι πραγματικά τρελό το γεγονός ότι τόσο**

πολλοί άνθρωποι δεν απαιτούν καμία απολύτως απόδειξη για να πιστέψουν ένα ψέμα, ενώ αντίθετα ζητούν άπειρες αποδείξεις για να πιστέψουν την αλήθεια»! Δεν νομίζω ότι χρειάζομαστε άλλη ανάλυση για το θέμα. Απλά μόνο να προσθέσω ότι η παραπάνω φράση στην Ελλάδα ισχύει στο τετράγωνο.

Αναλύσαμε την αντιπολίτευση. Τι ζητάνε όλοι; Να φύγει ο **Μπιστοτάκης** και η χειρότερη κυβέρνηση που κυβέρνησε ποτέ. Σας φαίνεται πειστική πρόταση; Εμένα καθόλου. **Ο κόσμος ζητά γνήτη, όχι γκρινιάρη και κατήγορο.** Είτε μας αρέσει είτε δεν μας αρέσει, αυτή τη στιγμή ο κόσμος βλέπει τον **Κυριάκο Μπιστοτάκη** σαν τη μόνη επιλογή για τη διακυβέρνηση του τόπου, στις δύσκολες διεθνείς και τοπικές συνθήκες. Στη ζωή μου έμαθα να «ζωντανεύω» τις επιλογές, ώστε να κρίνω σωστότερα. Φανταστείτε την εικόνα μιας κρίσης με την **Τουρκία** και τους πιθανούς συνομιλητές του **Τραμπ** για το θέμα. Τη **Ζωή**, τον **Ανδρουλάκη**, τον **Φάμελλο**, τον **Βελόπουλο!** Δεν είναι τυχαίο ότι ο **Μπιστοτάκης** παίζει χωρίς αντίπαλο!

Ο Μπιστοτάκης δεν κινδυνεύει από τη σημερινή αντιπολίτευση. Κινδυνεύει μόνο από ακατάλληλους συνεργάτες του και από τους φθονερούς «συντρόφους» του στη **Ν.Δ.** Αυτοί είναι που δεν μπορούν να καταλάβουν πως αυτός που υποτιμητικά έλεγαν **«Κούλη»** έχει εξολοθρευτεί όλους τους αντιπάλους του. Ο **Μπιστοτάκης** έδωσε ξανά τη διεθνή αξιοπρέπεια στη χώρα μας. Βελτίωσε την οικονομία μας όπως τεκμηριώνεται από τις αξιολογήσεις των Διεθνών Οίκων. Μείωσε φόρους και εισφορές. Περίορισε τη μαύρη οικονομία. Μας έκανε όλους περήφανους με την εμπνευσμένη ομιλία του στο Κογκρέσο των ΗΠΑ.

Και μετά απορείτε γιατί δεν υπάρχει αντιπολίτευση. Να σας το περιγράψω με όρους φυσικής. **Αν σε ένα χώρο υπάρχει ένας πολύ δυνατός προβολέας, όλα τα άλλα φώτα δεν φαίνονται. Έτσι απλά και καταντοτά!**

Ο κ. Ανδρέας Γ. Δρυμιώτης είναι σύμβουλος επικειρήσεων.

Σε καμπή η αγορά των ΑΠΕ καθώς έρχεται κύμα αποεπένδυσης

Του **ΚΩΣΤΗ ΣΤΑΜΠΟΛΗ**

Μια αξιοσημείωτη μεταστροφή βρίσκεται σε εξέλιξη στην παγκόσμια αγορά των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ), με τα δεδομένα να αλλάζουν δραστηρικά τον τελευταίο ενάμιση χρόνο. Πολύ πριν ακόμη από την εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ στην προεδρία των Ηνωμένων Πολιτειών, είχε αρχίσει να διαφαίνεται μια κάμψη στο επενδυτικό ενδιαφέρον για τις ΑΠΕ, τόσο στην Ευρώπη όσο και στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού. Η νέα πολιτική πραγματικότητα στις ΗΠΑ φαίνεται να λειτουργεί επιταχυντικά προς αυτήν την κατεύθυνση.

Οι πρώτες ενδείξεις μείωσης του επενδυτικού ενδιαφέροντος παρατηρήθηκαν στον τομέα των μεγάλων υπεράκτιων αιολικών πάρκων, με την τάση να επεκτείνεται σταδιακά και σε μικρότερα έργα. Οι λόγοι είναι πολλαπλοί και εντοπίζονται τόσο σε χρηματοοικονομικό όσο και σε τεχνικό επίπεδο. Η άνοδος του κόστους των υλικών, η αβεβαιότητα γύρω από τα επιτόκια, τα προβλήματα στις αλυσίδες εφοδιασμού, αλλά και η δυσκολία απορρόφησης της παραγόμενης ενέργειας από κορεσμένα δίκτυα, αποτελούν κρίσιμους ανασταλτικούς παράγοντες.

Μεγάλες πετρελαϊκές εταιρείες όπως η Shell, η BP, η TotalEnergies κ.ά., οι οποίες επιχειρήσαν να διαφοροποιήσουν τα χαρτοφυλάκια τους

επενδύοντας σοβαρά ποσά σε έργα ΑΠΕ, υποχρεώθηκαν –υπό την πίεση των μετόχων τους– να αναθεωρήσουν τη στρατηγική τους. Οι αποδόσεις αυτών των επενδύσεων δεν συγκρίνονται με τα ιστορικά υψηλά κέρδη των υδρογονανθράκων, ενώ η πολυδιαφημισμένη μετάβαση στην «πράσινη ενέργεια» δεν απέδωσε αντίστοιχα οφέλη στον περιορισμό των εκπομπών CO₂.

Ως αποτέλεσμα, οι ανωτέρω εταιρείες αντιμετώπιζαν τον κίνδυνο περιβαλλοντικής αλλά και οικονομικής απαξίωσης. Παράλληλα συνεχίζεται η παγκόσμια αύξηση της ζήτησης πετρελαίου και φ. αερίου, με τις εταιρείες να έχουν στρέψει πάλι το ενδιαφέρον στην έρευνα και παραγωγή όπου και αναμένουν υψηλότερα έσοδα και κέρδη.

Κατά τους τελευταίους 12 μήνες, οι ίδιες αυτές εταιρείες διατήρησαν ένα μικρό ποσοστό συμμετοχής σε ΑΠΕ, ενώ προχώρησαν σε μαζικές αποεπενδύσεις, ξεφορτώνοντας σταδιακά το μεγαλύτερο μέρος των έργων τους στον χώρο. Την ίδια στιγμή, άλλοι μεγάλοι ενεργειακοί παίκτες με πολυετείς επενδύσεις σε υπεράκτια αιολικά άρχισαν να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα κόστους. Η περίπτωση της Orsted, της δανικής εταιρείας-ηγέτιδος στον τομέα, είναι χαρακτηριστική: η εταιρεία αναγκάστηκε να ακυρώσει σειρά έργων σε Ευρώπη και

ΗΠΑ. Πιο πρόσφατο παράδειγμα, η ματαίωση του εμβληματικού παράκτιου αιολικού πάρκου στη Βρετανία, το Hornsea 4, ισχύος 2,4 GW.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η τάση αυτή αποτυπώνεται με σαφήνεια στα στοιχεία της Bloomberg NEF. Το 2024 επενδύθηκαν σε ΑΠΕ συνολικά περίπου 2 τρισ. δολάρια, καταγράφοντας αύξηση μόλις 10,7% σε σύγκριση με το 2023. Αν και φαινομενικά θετική, αυτή η αύξηση είναι σχεδόν

Στην Ευρώπη, ένας από τους βασικούς φραγμούς στην περαιτέρω ανάπτυξη των ΑΠΕ εντοπίζεται στις υποδομές των ηλεκτρικών δικτύων.

η μισή του μέσου ετήσιου ρυθμού αύξησης που καταγράφεται από το 2020, ο οποίος έφθανε το 20%. Η Κίνα εξακολουθεί να είναι η εξαιρεση στον κανόνα, επενδύοντας 20% περισσότερα από το προηγούμενο έτος (επιπλέον 134 δισ. δολ. από τα 202 δισ. δολ. παγκόσμια αύξηση), ωστόσο στον υπόλοιπο κόσμο η μείωση είναι αισθητή.

Στην Ευρώπη, ένας από τους βασικούς φραγμούς στην περαι-

τέρω ανάπτυξη των ΑΠΕ εντοπίζεται στις υποδομές των ηλεκτρικών δικτύων. Η περιορισμένη διαθεσιμότητα «ηλεκτρικού χώρου» λόγω ανεπάρκειας στα δίκτυα μεταφοράς και στις διεθνείς διασυνδέσεις προκαλεί ολοένα και περισσότερα φαινόμενα curtailments – δηλαδή απορριψής φορτίου. Κατά το α' εξάμηνο του 2025, στην Ελλάδα το ποσοστό της απορριπτόμενης ενέργειας από ΑΠΕ ημερησίως κυμάνθηκε κατά μέσον όρο στο 8%-10%.

Το πρόβλημα εντείνεται από το γεγονός ότι, προς το παρόν, οι παραγωγοί δεν αποζημιώνονται για την ενέργεια που απορρίπτεται, με αποτέλεσμα την υπονόμευση της βιωσιμότητας των έργων τους. Οι χρηματοδοτικοί σχεδιασμοί των επενδυτών καθαρών, δημιουργώντας ένα ισχυρό αντικίνητρο για νέες επενδύσεις.

Η κατάσταση αυτή ενδέχεται να επιδεινωθεί τα επόμενα χρόνια καθώς προστίθεται συνεχώς νέα ισχύς ΑΠΕ χωρίς αντίστοιχες επενδύσεις σε αποθήκευση ή ενίσχυση των δικτύων μεταφοράς και διανομής.

Η αγορά έχει πλέον κατανοήσει ότι η ανάπτυξη των ΑΠΕ χωρίς ταυτόχρονη επενδύσεις σε υποδομές αποθήκευσης (όπως αντλιοσταμεία ή μπαταρίες) και η έλλειψη εξηλεκτρισμού του ευρύτερου ενεργειακού συστήματος υπονομεύουν τον στόχο

της απανθρακοποίησης. Χωρίς σημαντική πρόοδο στον εξηλεκτρισμό της ζήτησης –κυρίως σε θερμωση, μεταφορές και βιομηχανία–, οι ΑΠΕ δεν μπορούν από μόνες τους να λειτουργήσουν ως βιώσιμη εναλλακτική πηγή ενέργειας.

Τα στοιχεία του Statistical Review of World Energy 2024, που κυκλοφόρησε πρόσφατα από το Energy Institute του Λονδίνου, το επιβεβαιώνουν: η παγκόσμια κατανάλωση ενέργειας αυξήθηκε το 2024 κατά 2%, φτάνοντας στα 592 EJ. Η παραγωγή από ηλιακή και αιολική ενέργεια αυξήθηκε κατά 14%, όμως οι ΑΠΕ στο σύνολό τους (που περιλαμβάνουν βιομάζα, ηλιακή και αιολική ενέργεια, γεωθερμία) εξακολουθούν να καλύπτουν μόλις το 5,5% της παγκόσμιας ζήτησης. Το συμπέρασμα είναι πως, παρά τη ραγδαία τεχνολογική πρόοδο, οι ΑΠΕ από μόνες τους δεν αρκούν για την ενεργειακή μετάβαση.

Η πολιτική διάσταση είναι εξίσου καθοριστική. Η επανεκλογή Τραμπ και η αποχώρηση των ΗΠΑ από τη Συμφωνία των Παρισίων ενίσχυσαν ένα κλίμα αναδιπλώσεως. Πολλές μεγάλες αμερικανικές και ευρωπαϊκές εταιρείες απομακρύνθηκαν από τη στρατηγική Net Zero 50. Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα του Net Zero Banking Alliance, από το οποίο αποχώρησαν πολλές τράπεζες, δηλώνοντας πως δεν

δεσμεύονται πλέον από πολιτικές μηδενικών εκπομπών που δεν συνεισφέρουν οικονομικό όφελος. Παράλληλα, η εκροή κεφαλαίων από τα «πράσινα» επενδυτικά ταμεία και αμοιβαία κεφάλαια συνεχίζεται με αμείωτο ρυθμό.

Επιπλέον, αυξάνεται η αίσθηση ότι χωρίς μια πιο ευέλικτη ρυθμιστική πολιτική, σαφές επενδυτικό πλαίσιο και νέα χρηματοδοτικά εργαλεία, οι ΑΠΕ κινδυνεύουν να περιέλθουν σε φάση στασιμότητας. Η πρόκληση για την Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο είναι να εξασφαλίσουν πως η μετάβαση δεν θα ανακοπεί, αλλά θα συνεχιστεί στη βάση ρεαλιστικών όρων που ενσωματώνουν και την οικονομική βιωσιμότητα.

Εν κατακλείδι, η παγκόσμια αγορά των ΑΠΕ βρίσκεται σε κομβικό σημείο. Παρότι η ανάγκη για καθαρές μορφές ενέργειας παραμένει επείγουσα, τα εμπόδια είναι πλέον σοβαρά και πολυδιάστατα – τεχνικά, οικονομικά και πολιτικά. Το «κύμα αποεπένδυσης» που βρίσκεται σε εξέλιξη, μπορεί να οδηγήσει είτε σε επανατοποθέτηση της αγοράς με νέους όρους, είτε σε μια νέα φάση αδράνειας. Το επόμενο διάστημα θα είναι κρίσιμο για να διαφανεί ποια πορεία τελικά θα επικρατήσει.

Ο κ. Κωστής Σταμπολής είναι πρόεδρος του IENE.

Σούπερ απομιμήσεις τσαντών απειλούν τους οίκους πολυτελείας

Δεν διακρίνονται από τις αυθεντικές, παρά μόνον με ακτίνες X

Μια νέα, εξελιγμένη γενιά από τσάντες «μαϊμού» ή αλλιώς «superfakes», όπως είναι γνωστές στον κλάδο, απειλεί τη βιομηχανία ειδών πολυτελείας και τροφοδοτεί μία παραοικονομία χιλιάδων δολαρίων.

Οι παραχαράκτες έχουν τελειοποιήσει τις απομιμήσεις, αναμορφώνοντας τις επιχειρήσεις τους και επενδύοντας σε ιδιωτικούς χώρους online για να διαθέσουν τα προϊόντα τους, γράφει η Wall Street Journal. Πλέον λαμβάνουν παραγγελίες μέσω WhatsApp ή Telegram, παρέχουν εξυπηρέτηση σε πραγματικό χρόνο και παραδίδουν τα προϊόντα απευθείας στην πόρτα των πελατών τους. Οι fake τσάντες —που ονομάζονται πλέον αντίγραφα, «καθρέφτες» ή υπερκλώνοι— φαίνονται τόσο καλές όσο οι αληθινές και κοστίζουν από 500 έως 5.000 δολάρια. Οι πλαστογράφοι πληρώνουν, μάλιστα, αδρά ινφλουένσερ στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για να προωθούν παράνομα προϊόντα απευθείας σε Αμερικανούς και Ευρωπαίους καταναλωτές.

Το φαινόμενο κερδίζει έδαφος σε μία εποχή που οι καταναλωτές της «Γενιάς Z» αμφέβαλλαν ήδη για τα γνήσια είδη πολυτελείας και τις υπέρογκες τιμές τους. Δημοφιλείς τσάντες, όπως μια Lady Dior λόγω χάριν, πωλούνται έως και 15 φορές πάνω από το κόστος κατασκευής τους, σύμφωνα με τη χρηματιστηριακή εταιρεία Bernstein. «Η αγορά των απομιμήσεων είναι ένας τρόπος να δείχνουμε στις μεγάλες μάρκες το μεσαίο δάχτυλο», λέει η

Μια αυθεντική κλασική τσάντα Chanel κοστίζει 11.000 δολάρια, ενώ ένα σχεδόν πανομοιότυπο αντίγραφο από κινεζικό εργοστάσιο που προμηθεύεται το δέρμα από τον ίδιο Ευρωπαίο προμηθευτή κοστίζει 600 δολάρια.

Οι παραχαράκτες λαμβάνουν παραγγελίες μέσω WhatsApp ή Telegram και παραδίδουν τα προϊόντα απευθείας στην πόρτα των πελατών τους.

Μαριάν Μακάρ, ειδικός μάρκετινγκ πολυτελών ειδών, η οποία έχει ερευνήσει το φαινόμενο των «superfakes».

Η ψυχρότερη στάση των νεαρών αγοραστών απέναντι στην αυθεντική πολυτέλεια φαίνεται ότι πλήττει την κερδοφορία του

κλάδου. Πέρυσι, οι αγοραστές της γενιάς Z δαπάνησαν περίπου 5 δισ. δολάρια λιγότερα σε μάρκες πολυτελείας από ό,τι το 2023, σύμφωνα με στοιχεία της Bain & Co.

Η αλλαγή στάσης απέναντι στις «σούπερ απομιμήσεις» είναι ένα δώρο για τους παραχαράκτες που προωθούν τα προϊόντα τους ως μια οικονομικά έξυπνη εναλλακτική λύση: Γιατί να πληρώσει κανείς 11.000 δολάρια για μια αυθεντική κλασική τσάντα Chanel όταν μπορεί να αποκτήσει ένα σχεδόν πανομοιότυπο αντίγραφο 600 δολαρίων από ένα κινεζικό εργοστάσιο που προμηθεύεται το δέρμα από τον ίδιο Ευρωπαίο προμηθευτή;

Μερικές από τις τσάντες «μαϊμού», μάλιστα, είναι τόσο καλές που δεν μπορούν να εντοπιστούν με γυμνό μάτι, παρά μόνον με ακτίνες X.

Οι επαγγελματίες κατά των παραποιήσεων έχουν διάφορες θεωρίες για το πώς οι απομιμήσεις έγιναν τόσο καλές. Μία από αυτές είναι η βιομηχανική κλοπή. Οι μάρκες πολυτελείας αποθηκεύουν τις οδηγίες κατασκευής σε ψηφιακά πρότυπα, γνωστά ως tech packs. Αυτά τα εγχειρίδια περιέχουν ένα υπολογιστικό φύλλο excel με τις ακριβείς μετρήσεις μιας τσάντας, λεπτομέρειες για τα νήματα, τα διακοσμητικά και το δέρμα που χρησιμοποιήθηκε. Εάν αυτό πέσει σε λάθος χέρια, οι παραχαράκτες μπορούν εύκολα να δημιουργήσουν αντίγραφο.

Οι καλύτερες σούπερ απομιμήσεις παράγονται σε εργοστάσια στην Κίνα που λειτουργούν νόμιμες επιχειρήσεις για λιανοπωλητές μόδας, τη νύχτα ωστόσο λειτουργούν βάρδιες-φαντάσματα που παράγουν fake προϊόντα.

Ένας ανεξάρτητος πωλητής μπορεί να κερδίσει από 5.000 έως 20.000 δολάρια τον μήνα σε προμήθεια. Τα εργοστάσια πλαστών προϊόντων έχουν επίσης μεγάλα κέρδη. Μια πλαστή τσάντα υψηλής ποιότητας κοστίζει περίπου 150 δολάρια για να παραχθεί στην Κίνα, συμπεριλαμβανομένων της εργασίας και των υλικών. Τα λειτουργικά περιθώρια μπορεί να είναι 50% ή υψηλότερα εάν το εργοστάσιο χειρίζεται απευθείας τις δικές του πωλήσεις.

Παγκόσμια φρενίτιδα για τις κινεζικές κούκλες Labubu

Σε έναν κόσμο όπου οι τάσεις έρχονται και φεύγουν αστραπιαία, μια σειρά από... μικροσκοπικά τέρατα κατάφερε να κάνει κάτι ασύλληπτο: να μετατρέψει την αγάπη των συλλεκτών σε μια χιονοστιβάδα κερδών που σάρωσε την παγκόσμια αγορά παιχνιδιών.

Ο λόγος για τις Labubu, τις λούτρινες δημιουργίες της κινεζικής εταιρείας Pop Mart, οι οποίες όχι μόνο έχουν γίνει viral, αλλά οδήγησαν την εταιρεία σε αύξηση κερδών τουλάχιστον 350% για το πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους.

Η Pop Mart ανακοίνωσε ότι η εκρηκτική παγκόσμια δημοτικότητα των λούτρινων παιχνιδιών της αναμένεται να οδηγήσει σε τριπλασιασμό των εσόδων του πρώτου εξαμήνου και σε ακόμη μεγαλύτερη ώθηση στα κέρδη.

Το Labubu, ένα λούτρινο ζώακι που θυμίζει ξωτικό με μυτερά αυτιά και κοφτερά δόντια, βρίσκεται στο επίκεντρο μιας παγκόσμιας συλλεκτικής μανίας, με διασημότητες όπως η Ριάνα, η Κιμ Καρντάσιαν και η Λίζα των BlackPink να τα επιδεικνύουν με υπερηφάνεια και τους επιδοξους αγοραστές να κάνουν ουρές για να τα αποκτήσουν. Η μανία είναι τέτοια που, μόλις τον περασμένο μήνα, ένα παιχνίδι Labubu σε ανθρώπινο μέγεθος πουλήθηκε για 150.000 δολάρια σε δημοπρασία στο Πεκίνο.

Η αυξανόμενη δημοτικότητα των Labubu έχει μετατρέψει την Pop Mart σε μια εταιρεία αξίας 40 δισ. δολ., ενώ οι μετοχές της, οι οποίες είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο του Χονγκ Κονγκ, έχουν εκτοξευθεί περι-

που κατά 600% τον τελευταίο χρόνο. Η σπάνια διείσδυση της εταιρείας στις δυτικές αγορές έχει επίσης χαρίσει στην Pop Mart ένα από τα μεγαλύτερα περιθώρια κέρδους λιανικής για μια κινεζική εταιρεία με παγκόσμια εμβέλεια. Το μικτό περιθώριο κέρδους της ανήλθε σε σχεδόν 67% πέρυσι, ποσοστό που ξεπερνά κατά πολύ άλλες μεγάλες εταιρείες, όπως οι κολλοσοί ειδών οικιακής χρήσης και παιχνιδιών Miniso (45%) και Xiaomi και BYD (περίπου 20%).

Οι κούκλες Labubu, που κυκλοφόρησαν το 2019, βοήθησαν την εταιρεία να γίνει ένας σημαντικός λιανοπωλητής, με περισσότερα από 2.000 αυτόματα μηχανήματα πώλησης και καταστήματα σε όλο τον κόσμο. Πωλούνται συνήθως σε «τυφλά κουτιά» (blind boxes), ένα μοντέλο μάρκετινγκ που αποκρύπτει ποιο σχέδιο βρίσκεται στη συσκευασία μέχρι να ανοιχθεί.

Η τακτική έχει επικριθεί πως ενθαρρύνει συμπεριφορές εθισμού, παρόμοιες με τον τζόγο, και ενισχύει τις ψυχαναγκαστικές αγορές. Οι συνεργασίες της εταιρείας με μεγάλα ονόματα όπως η Coca-Cola και το franchise manga One Piece έχουν επίσης ενισχύσει το προφίλ της σε όλο τον κόσμο.

Τον Ιούνιο, οι πωλήσεις της Lababu στις Ηνωμένες Πολιτείες αυξήθηκαν κατά 5.000% σε σύγκριση με ένα χρόνο νωρίτερα, σύμφωνα με εκτιμήσεις της εταιρείας έρευνας M Science.

«Δεν έχω δει κάτι παρόμοιο από άλλες εταιρείες παιχνιδιών», δήλωσε στο BBC ο ανώτερος αναλυτής της, Βίνσι Ζανγκ.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

BAILOUT

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ & POWER GAMES

Listen on **Apple Podcasts** **Spotify**

ΜΕ ΤΟΝ
ΓΙΑΝΝΟ ΣΤΑΥΡΙΝΙΔΗ

Beau Bridges... a performance of undeniable soulfulness!

OSCAR'S EYE

When Words Fail... Hope Speaks

BEAU BRIDGES AND INTRODUCING MIGUEL GABRIEL

ΚΥΡΙΑΚΗ 20 ΙΟΥΛΙΟΥ 21:00

OSCAR'S EYE

ΔΡΑΜΑ

Ο εννιάχρονος Όσκαρ, ένα αγόρι που δεν μπορεί να μιλήσει, δυσκολεύεται να προσαρμοστεί στη μικρή πόλη όπου έχει πρόσφατα μετακομίσει με τη μητέρα του. Μια σπασμένη κάμερα γίνεται η αιτία να δημιουργήσει μια απρόσμενη φιλία με τον ιδιοκτήτη του μαγαζιού επιδιόρθωσης.

Το Κανάλι Διαιθεται:

cablenet **cytavision** **MOVIES** **MESIMVRIA**

Θέση: 101 Θέση: 49

www.mesimvria.com

Αντιδράσεις για το σχέδιο προϋπολογισμού της Κομισιόν

Το Βερολίνο απορρίπτει την αύξησή του, ενστάσεις για ΚΑΠ από χώρες του Νότου

Της ανταποκρίτριας μας στις ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΒΟΥΔΟΥΡΗ

Πρώτο «τεστ» για την υπερφιλόδοξη πρόταση της Κομισιόν σχετικά με τον νέο επταετή ευρωπαϊκό προϋπολογισμό, ύψους 2 τρισ. ευρώ, καθώς ο αρμόδιος επίτροπος Πιотρ Σεραφίν αναμένεται να βρεθεί σήμερα ενώπιον των υπουργών Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, που συνεδριάζουν στις Βρυξέλλες. «Πρόκειται για τεράστιο πολιτικό ζήτημα», σχολίασε Ευρωπαίος διπλωμάτης, ο οποίος εξήγησε πάντως ότι οι πρώτες αντιδράσεις έχουν ήδη καταγραφεί δημοσίως, ενώ σήμερα αναμένει ότι οι συζητήσεις μεταξύ των Ευρωπαίων υπουργών και του Πολωνού επιτρόπου θα εστιασθούν κατά κύριο λόγο στο μέγεθος του νέου προϋπολογισμού για την περίοδο 2028-2034 και στους τρεις βασικούς πυλώνες της νέας «αρχιτεκτονικής» του, με κορυφαίο ζήτημα τη χορήγηση των κονδυλίων.

Δύσπεπτη, άλλωστε, είναι ήδη η πρόταση της προέδρου της Κομισιόν, που προβλέπει αύξηση κατά 64% από τον προηγούμενο προϋπολογισμό από τα κράτη-μέλη, που λόγω οικονομικής ισχύος αποτελούν και τους μεγαλύτερους χρηματοδότες, όπως η Γερμανία, και παρά το ό,τι η Φον ντερ Λάιεν επέμεινε ότι δεν θα αυξηθούν οι εθνικές συνεισφορές. «Το να υπάρξει ουσιαστική αύξηση του προϋπολογισμού της Ε.Ε. είναι απα-

ράδεκτο την ώρα που όλα τα κράτη-μέλη καταβάλλουν αξιοσημείωτες προσπάθειες για να εξορθολογήσουν τους εθνικούς προϋπολογισμούς τους. Γι' αυτό, δεν μπορούμε να αποδεχθούμε την πρόταση της Κομισιόν», υπογράμμισε ο εκπρόσωπος της γερμανικής κυβέρνησης, ενώ στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε η σχετική ανακοίνωση του άλλου μέλους του «κλαμπ» των λεγόμενων «φειδωλών», η Ολλανδία.

Δεν στηρίζουμε επιπρόσθετους φόρους στις επιχειρήσεις, που προτείνει η Κομισιόν, τόνισε εκπρόσωπος του Γερμανού καγκελαρίου.

Το Βερολίνο απέρριψε εξάλλου και την ιδέα περί αύξησης φόρων στις μεγάλες επιχειρήσεις. Μία από τις προτάσεις της Κομισιόν περιλαμβάνει σειρά νέων φόρων ή «ιδίων πόρων», που αναμένεται να συγκεντρώσουν συνολικά 400 δισ. την επταετία, ενώ στο στόχαστρο μπαίνουν εταιρείες με ετήσιο τζίρο 100 εκατ. ευρώ ή καπνικά προϊόντα και ηλεκτρικά απόβλητα, με στόχο και την αποπληρωμή τμήματος των δανείων που δόθηκαν για την αντιμετώπιση των

Ο Ευρωπαίος επίτροπος Πιотρ Σεραφίν αναμένεται να βρεθεί σήμερα ενώπιον των υπουργών Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, που συνεδριάζουν στις Βρυξέλλες. Οι συζητήσεις θα εστιασθούν κατά κύριο λόγο στο μέγεθος του νέου προϋπολογισμού που εισηγήθηκε η πρόεδρος της Κομισιόν, Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, για την περίοδο 2028-2034 και στους τρεις βασικούς πυλώνες της νέας «αρχιτεκτονικής» του, με κορυφαίο ζήτημα τη χορήγηση των κονδυλίων.

συνπειών της πανδημίας και που υπολογίζονται σε 24 δισ. τον χρόνο από το 2028 και μετά. «Δεν στηρίζουμε επιπρόσθετους φόρους στις επιχειρήσεις που προτείνει η Κομισιόν», τόνισε ο εκπρόσωπος του Γερμανού καγκελαρίου.

Σε δυσχερή θέση βρίσκεται η γαλλική κυβέρνηση, που με σχεδόν άδεια ταμεία «απειλείται» σήμερα από την Ακροδεξιά λόγω του εθνικού προϋπολογισμού λιτότητας. Η Πολωνία, όπως και οι χώρες του ευρωπαϊκού Νότου, αναμένεται να βρεθεί απέναντι στην προτεινόμενη συγχώνευση της πολιτικής συνοχής και της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, που σήμερα καλύπτουν τα δύο

τρίτα του προϋπολογισμού. Τα κονδύλια για την ΚΑΠ αναμένεται να υποστούν μείωση έως 30%. Η πρόεδρος της Κομισιόν επέμεινε πως εξασφαλίζονται περίπου 300 δισ. ευρώ για τους αγρότες, 218 δισ. για τις περιφέρειες, ενώ για πρώτη φορά 14% των κονδυλίων θα διατεθούν για κοινωνικές δαπάνες, όπως και για τη διαχείριση του μεταναστευτικού.

«Χρειάζεται να δούμε τις λεπτομέρειες», επισήμανε Ευρωπαίος διπλωμάτης ενόψει της σημερινής συνεδρίασης των υπουργών Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, καθώς αν και η πλειοψηφία των «27» τάσσεται υπέρ του εκσυγχρονισμού και απλο-

ποίησης του προϋπολογισμού (συγχωνεύονται, άλλωστε, 52 προγράμματα σε 16) αρκετά ερωτήματα αφορούν την κατάρθεση για πρώτη φορά «εθνικών και περιφερειακών σχεδίων» από τις κυβερνήσεις, ώστε να «εξεκλειδώνουν» τους πόρους, μέσω προτεινόμενων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων. Ερωτήσεις αναμένεται να δεχθεί ο επίτροπος Σεραφίν και για το ποσό των δανείων που πρέπει να αποπληρωθούν από το πρόγραμμα Next GenerationEU, καθώς ευρωβουλευτές επισημαίνουν ότι έχουν συνυπολογιστεί σε 2 τρισ. ευρώ. Συνολικά, πάντως, η Κομισιόν εκτιμά πως οι παλαιοί και οι νέοι ίδιοι πό-

ροι θα αποφέρουν 58,5 δισ. ευρώ ετησίως και θεωρεί ότι θα καλυφθούν τα 24 δισ. ευρώ σε ετήσιες αποπληρωμές του χρέους της εποχής COVID. «Ο στόχος είναι απλός:

Πρέπει να αποπληρώσουμε τον κοινό δανεισμό ανάκαμψης και να ανταποκριθούμε στις σύγχρονες προτεραιότητες», επισήμανε η πρόεδρος της Κομισιόν, υπερεκτιμώντας τις προθέσεις των κρατών-μελών για έγκριση της πρότασης. «Αρκετές διαπραγματεύσεις θα αφορούν αυτό το ζήτημα, έως το αιματηρό τέλος του παζαριού», εκτίμησε Ευρωπαίος διπλωμάτης, που ισάδνικά το υπολόγισε έως τον Δεκέμβριο του 2026.

Επιστολές για δασμούς έως 15% σε πάνω από 150 χώρες στέλνει ο Τραμπ

Επιστολές σε περισσότερες από 150 χώρες θα στείλει ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ, ενημερώνοντάς τις ότι οι δασμολογικοί τους συντελεστές θα μπορούσαν να είναι 10% ή 15%, καθώς προχωράει με την εμπορική του ατζέντα.

«Θα έχουμε πάνω από 150 χώρες στις οποίες θα στείλουμε απλώς μια ειδοποίηση πληρωμής και η ειδοποίηση πληρωμής θα αναφέρει ποιος θα είναι ο δασμολογικός συντελεστής», ανέφερε ο Τραμπ μιλώντας σε δημοσιογράφους την Τετάρτη στον Λευκό Οίκο.

«Θα είναι ο ίδιος για όλους, για αυτήν την ομάδα», πρόσθεσε ο Τραμπ, λέγοντας ότι οι εμπορικοί εταίροι που θα λάβουν αυτές τις επιστολές «δεν είναι μεγάλες χώρες και δεν κάνουν και τόσο πολλές δουλειές».

Σε συνέντευξή του στο Real America's Voice, ο Τραμπ διευ-

κρίνισε ότι ο συντελεστής «θα είναι πιθανώς 10% ή 15%, δεν έχουμε αποφασίσει ακόμα».

Τις τελευταίες ημέρες, ο Τραμπ έχει εξαπολύσει μπαράζ δασμολογικών απαιτήσεων, ενημερώνοντας άλλες οι-

Ο Αμερικανός πρόεδρος συνειδητοποιεί ότι οι πολύ υψηλοί συντελεστές προκαλούν σοβαρή διαταραχή, εκτιμούν αναλυτές.

κονομίες για νέους δασμούς που θα τεθούν σε ισχύ την 1η Αυγούστου εάν δεν διαπραγματευτούν καλύτερους όρους με τις ΗΠΑ.

Με τις επιστολές δόθηκε παράταση τριών εβδομάδων στην αρχική προθεσμία της 9ης Ιου-

Οι εμπορικοί εταίροι των ΗΠΑ που θα λάβουν αυτές τις επιστολές «δεν είναι μεγάλες χώρες και δεν κάνουν και τόσο πολλές δουλειές», είπε ο Τραμπ.

λίου, εντείνοντας τις διαπραγματεύσεις με τους εμπορικούς εταίρους των ΗΠΑ, οι οποίοι επιδιώκουν να αποφύγουν υψηλότερους δασμούς.

«Για μεγάλο μέρος του κόσμου –και ιδιαίτερα για την Ασία, η οποία αντιμετωπίζει μερικούς από τους υψηλότερους δασμούς– η ανακοίνωση των συντελεστών θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως θετική, καθώς παρέχει κάποια βεβαιότητα για τις μικρότερες χώρες, με χαμηλότερο συντελεστή από αυτόν που αρχικά ανακοινώθηκε», είπε στο Bloomberg η Αλίσια Γκάρσια Χερέρο, επικεφαλής οικονομολόγος Ασίας-Ειρηνικού της Natixis. Ενας συντελεστής 10%-15% σηματοδοτεί επίσης ότι «ο Τραμπ συνειδητοποιεί ότι οι πολύ υψηλοί δασμοί προκαλούν σοβαρή διαταραχή», επισήμανε.

Ενώ ο Τραμπ και οι σύμβουλοί του εξέφρασαν αρχικά ελπί-

δες για την εξασφάλιση πολλών συμφωνιών, ο πρόεδρος παρουσιάζει τώρα τις επιστολές με τους δασμούς σαν «deals» και υπονοεί ότι δεν ενδιαφέρεται για διαπραγματεύσεις. Παρ' όλα αυτά, έχει αφήσει ανοικτή την πόρτα ώστε οι χώρες να συνάψουν συμφωνίες που θα μπορούσαν να μειώσουν αυτούς τους συντελεστές.

Οι επιστολές έχουν προκαλέσει περαιτέρω αβεβαιότητα στις αγορές και έχουν εκπλήξει εταίρους όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία ήλπιζε να συνάψει έστω κάποια προσωρινή συμφωνία με τις ΗΠΑ.

«Θα μπορούσαμε να κάνουμε μια συμφωνία ενδεχομένως με την Ευρώπη. Ξέρετε, είμαι αδιόφορος απέναντι σε αυτό», δήλωσε ο Τραμπ στη συνέντευξή του στο Real America's Voice, υπονοώντας ότι θεωρεί την επιστολή που έστειλε στην Ε.Ε. σαν συμφωνία.

Περιορίζει τις εισαγωγές χάλυβα ο Καναδάς

Αν και επικρίθηκε προσπάτως για την πττοπαθή στάση του έναντι των επιθέσεων του Αμερικανού προέδρου, ο Καναδάς αποφάσισε να υπερασπιστεί τα συμφέροντά του και να προστατευθεί από τις επιπτώσεις των επιθετικών δασμών που επιβάλλει στα προϊόντα του ο Ντόναλντ Τραμπ. Όπως ανακοίνωσε χθες ο πρωθυπουργός Μαρκ Κάρνι, εφεξής ο Καναδάς επιβάλλει αυστηρούς περιορισμούς στις εισαγωγές φθηνού χάλυβα προκειμένου να στηρίξει τις εγχώριες βιομηχανίες του κλάδου, που πλήττονται από τους δασμούς. Σε συνέντευξη Τύπου που παραχώρησε στο Οντάριο,

Στόχος, να ανακοπούν οι ροές του προϊόντος από τις ΗΠΑ, αλλά και από την Κίνα.

ο κ. Κάρνι δεσμεύθηκε παράλληλα πως η χώρα θα στραφεί σε άλλους εμπορικούς εταίρους και θα απομακρυνθεί από τις ΗΠΑ, των οποίων υπήρξε καίριος εμπορικός εταίρος επί χρόνια. Τώρα, τόνισε ο κ. Κάρνι, προτεραιότητα της κυβέρνησής του θα είναι να προωθήσει τη χρήση του канаδικού χάλυβα. Έχουν προ-

πηγθεί οι τιμωρητικοί δασμοί που επέβαλε ο Ντόναλντ Τραμπ στα καναδικά προϊόντα, αρχικά 25% στις εισαγωγές χάλυβα που ανακοίνωσε τον Μάρτιο και στη συνέχεια τους διπλασίασε στο 50% τον περασμένο μήνα. Η επιβολή περιορισμών στις εισαγωγές χάλυβα μπορεί πράγματι να στηρίξει την εγχώρια βιομηχανία. Όπως εξήγησε ο κ. Κάρνι, οι εισαγωγές χάλυβα αντιπροσωπεύουν τώρα σχεδόν τα δύο τρίτα της κατανάλωσης του μετάλλου στη χώρα. Την ίδια στιγμή, το 90% των εξαγωγών канаδικού χάλυβα προορίζεται για τις ΗΠΑ και όπως υπογράμμισε ο Καναδός πρωθυπου-

γός, το ποσοστό αυτό αποτελεί μια «μν βιώσιμη» εξάρτηση της χώρας του από την υπερδύναμη. Εφεξής θα ισχύσει αυστηρός περιορισμός στον όγκο εισαγωγών χάλυβα και για όσες εισαγωγές από χώρες που δεν έχουν συνάψει εμπορική συμφωνία με τον Καναδά θα επιβάλλεται δασμός 50%. Η αλλαγή πολιτικής δεν περιορίζει τους στόχους της μόνο στις ΗΠΑ, καθώς ο κ. Κάρνι έθεσε στο στόχαστρό του και την Κίνα, τονίζοντας ότι θα επιβληθούν πρόσθετοι δασμοί στις εισαγωγές χάλυβα από τρίτες χώρες «και θα ανακοπεί η ροή χάλυβα παραγωγής της Κίνας».

ΖΗΤΟΥΝΑΙ

Η εταιρεία Χρ. Καποδιστριας και Υιοί Λτδ με Αριθμό Μητρώου Εργοδότη (ΑΜΕ) 218158/1/4531 (Καταστήματα Καϊμακλίου, Ακατάμιας, Αλάμπρας) ζητά να προσλάβει Pickers/Αποθηκάρχους με αρκετά καλούς όρους εργοδότησης, όχι χαμηλότερους από αυτούς που ισχύουν για το υπόλοιπο προσωπικό με βάση τις Συμφωνίες Εργοδότησής τους.

Οι ενδιαφερόμενοι να αποστέινονται στο Επαρχιακό Γραφείο Εργασίας Λευκωσίας στα τηλέφωνα 22403000.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Αμερικανική αντεπίθεση για τις σπάνιες γαίες

Του ΕΠΙΚ ΟΡΕΤΑΝΤ / REUTERS

Οι προσπάθειες των ΗΠΑ να σπάσουν το μονοπώλιο της Κίνας στις σπάνιες γαίες και να αυξήσουν τη δική τους παραγωγή οδήγησαν την Ουάσινγκτον στη δημιουργία ενός ανεξάρτητου συστήματος τιμολόγησης των σπάνιων γαιών και με υψηλότερες τιμές. Για τη Δύση είναι δύσκολη η απεξάρτηση από την Κίνα, που ελέγχει το 90% της προσφοράς σπάνιων γαιών, καθώς οι πολύ χαμηλές τιμές της έχουν αποθαρρύνει τις άλλες χώρες από την επένδυση στον κλάδο. Γι' αυτό και τα ορυχεία στη Δύση ζητούν εδώ και χρόνια να θεσπιστεί ανεξάρτητο σύστημα τιμολόγησης, ώστε να τους βοηθήσει να ανταγωνιστούν και να παράγουν σπάνιες γαίες. Ο λόγος επείδη αυτά τα 17 μέταλλα είναι στρατηγικής σημασίας για τη δημιουργία εξαιρετικά ισχυρών μαγνητών που χρησιμοποιούνται σε εφαρμογές οπλικών συστημάτων, σε μη επανδρω-

το κόστος για τις αυτοκινητοβιομηχανίες και για τους απλούς καταναλωτές. Όπως σχολιάζει ο Ριάν Καστιγιού, γενικός διευθυντής της συμβουλευτικής Adamas Intelligence, «εφεξής θα αποτελέσει το κέντρο βαρύτητας του κλάδου και θα εξωθήσει τις τιμές ανοδικά».

Το Πεντάγωνο θα καταβάλει στην ΜΡ τη διαφορά ανάμεσα στην τιμή των 110 δολ. το κιλό και στην τιμή της αγοράς, την οποία καθορίζει η Κίνα. Αν, όμως, η τιμή υπερβεί τα 110 δολ., τότε το Πεντάγωνο θα παίρνει το 30% του πρόσθετου κέρδους. Σύμφωνα με τον Καστιγιού, ενδέχεται να ωφεληθούν εμμέσως από τη συμφωνία αυτή και άλλες εταιρείες όπως ο βελγικός όμιλος Solvay. «Θα δημιουργήσει προηγούμενο, που θα δώσει σε τέτοιες εταιρείες τη δυνατότητα να απαιτήσουν αντίστοιχες τιμές», τονίζει ο ίδιος και προσθέτει: «Θα μπορούσαμε να πούμε ότι θα τους δώσει βάση να σταθούν». Η Solvay απέφυγε να σχολιάσει, αλλά κάποιες άλλες εταιρείες είτε ορυχείων σπάνιων γαιών είτε βιομηχανίες επεξεργασίας σπάνιων γαιών εξέφρασαν ικανοποίηση για τα συμφωνηθέντα. Η Aclara Resources, για παράδειγμα, είναι εταιρεία ορυχείων σπάνιων γαιών στη Χιλή και τη Βραζιλία, και ο Άλβαρο Κατεγιόν, διευθυντής στρατηγικής και ανάπτυξης, δήλωσε στο Reuters πως η συμφωνία ανοίγει «νέους στρατηγικούς δρόμους» για την εταιρεία. Σε ό,τι αφορά την ΜΡ Materials, που πέρυσι σημείωσε καθαρή ζημία ύψους 65,4 εκατ. δολ. κυρίως εξαιτίας των χαμηλών τιμών της Κίνας, θα αυξήσει την παραγωγή της στο Τέξας αρχικά στους 1.000 μετρικούς τόνους ετησίως και αργότερα σε 3.000 μετρικούς τόνους. Βάσει της συμφωνίας της περασμένης εβδομάδας, το αμερικανικό Πεντάγωνο θα είναι εφεξής ο μεγαλύτερος μέτοχος της με μερίδιο 15%, ενώ η εταιρεία αναλαμβάνει την ανέγερση δεύτερη μονάδας παραγωγής σπάνιων γαιών εντός των ΗΠΑ, που θα αυξήσει την παραγωγή τελικά κατά 7.000 μετρικούς τόνους ετησίως. Ετσι, τελικά η παραγωγή στις ΗΠΑ θα ανέλθει σε 10.000 μετρικούς τόνους ετησίως, όσο είναι η κατανάλωση μαγνητών σπάνιων γαιών στη χώρα με στοιχεία του 2024.

Η δημιουργία ανεξάρτητου συστήματος τιμολόγησης και η συμφωνία με την ΜΡ Materials.

μένα αεροσκάφη και μαχητικά αεροσκάφη, σε ηλεκτροκίνητα οχήματα και ανεμογεννήτριες όπως και σε όλες τις σύγχρονες τεχνολογίες.

Την περασμένη εβδομάδα, το αμερικανικό Πεντάγωνο έκλεισε συμφωνία με τη μοναδική εγχώρια βιομηχανία σπάνιων γαιών, την ΜΡ Materials (ΜΡ), στο πλαίσιο της οποίας δεσμεύθηκε πως εγγυάται την ελάχιστη τιμή για τα προϊόντα της και η οποία θα είναι σχεδόν η διπλάσια της τρέχουσας τιμής της αγοράς. Η εν λόγω βιομηχανία, που έχει έδρα στο Τέξας, παράγει ήδη σπάνιες γαίες και σχεδιάζει να αρχίσει την παραγωγή μαγνητών σπάνιων γαιών σε μαζική κλίμακα προς τα τέλη του έτους. Σύμφωνα με αναλυτές, η εν λόγω συμφωνία για την τιμή των σπάνιων γαιών, που τίθεται άμεσα σε ισχύ, θα έχει επιπτώσεις σε παγκόσμιο επίπεδο: θετικές μεν για τους παραγωγούς, αλλά αρνητικές για όσους θα αγοράζουν τις σπάνιες γαίες αφού θα αυξήσει

Σε υψηλό άνω των 17 ετών το κόστος δανεισμού της Ιαπωνίας

Μαζικές πωλήσεις ομολόγων λόγω ανησυχιών για δημοσιονομική κρίση

Η Ιαπωνία βρίσκεται στα πρόθυρα πολιτικής και δημοσιονομικής κρίσης ανάλογης με εκείνη την οποία γνώρισε η Βρετανία το φθινόπωρο του 2022 εξαιτίας άστοχων κινήσεων της τότε πρωθυπουργού Λιζ Τρας. Η Τρας είχε παρουσιάσει έναν παράτολμο προϋπολογισμό με φοροαπαλλαγές χωρίς όμως να προβλέπει τίποτε για τη χρηματοδότησή τους, προκαλώντας μαζικές πωλήσεις των βρετανικών τίτλων, των ομολόγων, αλλά και της στερλίνας. Στην περίπτωση της Ιαπωνίας, τα ομόλογα της χώρας υποχωρούν ήδη, καθώς επικρατεί διάχυτη ανησυχία για τη δημοσιονομική υγεία της χώρας του Ανατέλλοντος Ηλίου. Υπάρχει, όμως, κίνδυνος αντίστοιχης κρίσης με εκείνη της Βρετανίας εάν πτωθεί ο κυβερνητικός συνασπισμός στις εκλογές για την Άνω Βουλή, που έχουν προγραμματισθεί για το Σεπτεμβριο και ενισχυθούν τα αντιπολιτευόμενα κόμματα.

Οι αποδόσεις των δεκαετών ομολόγων του ιαπωνικού δημοσίου βρίσκονται στα υψηλότερα επίπεδα από το 2008, ενώ των 20ετών και 30ετών στα υψηλότερα από το 1999, έχοντας σημειώσει άνοδο 20 μονάδων βάσης μέσον στον τελευταίο μήνα. Αιτία, η εντεινόμενη ανησυχία των επενδυτών για τα οικονομικά της κυβέρνησης που έχει στρέψει το ενδιαφέρον της αγοράς στις επικείμενες εκλογές. Στο μεταξύ, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης της χώρας πιθανολογούν ήττα του κυβερνώντος Φιλελεύθερου Δημοκρατικού Κόμματος και του εταίρου του στον κυβερνητικό συνασπισμό. Τα αντιπολιτευόμενα κόμματα έχουν αποδυθεί σε μια εκστρατεία υποσχέσεων για επιδόματα, φοροαπαλλαγές, πρόσθετες επιδοτήσεις στην παιδεία και γενικότερα σειρά δαπανών. Αν αναδειχθούν σε νικητές των εκλογών, οι υποσχέσεις τους ενδέχεται να ερεθίσουν τα ανακλαστικά των πιο επιθετικών επενδυτών, που καιροφυλακτούν για να εντοπίσουν κάθε δημοσιονομική αδυναμία και να προκαλέσουν χάος στην αγορά ομολόγων. Και παράλληλα, βέβαια, να τρομάξουν και τις κυβερνήσεις χωρών ανά τον κόσμο.

«Το πρόβλημα είναι ότι δεν μπορούμε να αποκλείσουμε μια αντίδραση της αγοράς αντίστοιχη με το σοκ της Λιζ Τρας», επισημαίνει ο Ατάρου Οκουμούρα, στρατηγικός αναλυτής στη

Μεταξύ επενδυτών επικρατεί ήδη ανησυχία πως ίσως η Ιαπωνία αυξήσει τις δαπάνες στην προσπάθειά της να καλύψει εν μέρει τον αντίκτυπο από τους δασμούς που επέβαλε στα προϊόντα της ο Ντόναλντ Τραμπ και παράλληλα πως ενδέχεται να ενδώσει στις πιέσεις της Ουάσινγκτον για αύξηση των αμυντικών δαπανών της.

Δεν μπορούμε να αποκλείσουμε μια αντίδραση της αγοράς αντίστοιχη με το σοκ της Λιζ Τρας, επισημαίνουν αναλυτές.

SMBC Nikko, ο οποίος τονίζει ότι «το χειρότερο είναι ότι η αγορά δεν μπορεί να αποτιμήσει πλήρως τον κίνδυνο εκ των προτέρων». Ανάλογες είναι οι εκτιμήσεις και της Morgan Stanley MUFG Securities με τον Κοϊτσι Σουγκισάκι, αναλυτή της εν λόγω επενδυτικής, η οποία υπογραμμίζει ότι μια ήττα του κυβερνητικού συνασπισμού ίσως πείσει τους ξένους επενδυτές πως επικείμενες περισσότερες φοροαπαλλαγές και να τους εξωθήσει σε μαζικές πωλήσεις μακροπρόθεσμου χρέους της

Ιαπωνίας. Αυτό το ενδεχόμενο θα είναι καθοριστικό, δεδομένου ότι επικρατεί ήδη ανησυχία μεταξύ επενδυτών πως ίσως η Ιαπωνία αυξήσει τις δαπάνες στην προσπάθειά της να καλύψει εν μέρει τον αντίκτυπο από τους δασμούς που επέβαλε στα προϊόντα της ο Ντόναλντ Τραμπ και παράλληλα πως ενδέχεται να ενδώσει στις πιέσεις της Ουάσινγκτον για αύξηση των αμυντικών δαπανών της. Στην περίπτωση αυτή, είναι σαφές πως θα ενταθούν οι πιέσεις στα μακροπρόθεσμα ομόλογα του ιαπωνικού δημοσίου, που επηρεάζονται εύκολα από κάθε αβεβαιότητα για τη δημοσιονομική εικόνα της χώρας.

Σε ό,τι αφορά τη Λιζ Τρας, η τύχη της οποίας έχει εξελιχθεί σε φόβητρο για τις κυβερνήσεις ανά τον κόσμο, πλήρωσε με τον πρωθυπουργικό θώκο τις απειρίσκεψης της, καθώς εξωθήθηκε σε παραιτήση μόλις δύο μήνες μετά την ανάληψη της εξουσίας και έμεινε στην Ιστορία ως

η πιο βραχύβια πρωθυπουργός της Βρετανίας. Και το συγκεκριμένο επεισόδιο αναταραχής στην αγορά ομολόγων αποτελεί πλέον συνώνυμο της δυσανάλογης ισχύος που έχουν αποκτήσει οι αγορές ομολόγων σε ό,τι αφορά τη δυνατότητά τους να ασκούν πίεση στους πολιτικούς και να εκβιάζουν αλλαγές πολιτικής. Μέχρι στιγμής, πάντως, οι αναλυτές δεν προβλέπουν παραιτήση ή αποπομπή του Ιάπωνα πρωθυπουργού, Σιτζέρου Ισιμίπα, αλλά μόνο μεγαλύτερους κραδασμούς στην αγορά ομολόγων σε περίπτωση δικής του ήττας στις εκλογές. Σύμφωνα με τον Οκουμούρα της SMBC Nikko, ωστόσο, δεν αποκλείεται οι αγορές να κινηθούν εφεξής προβλέποντας ένα ακραίο σενάριο ήττας του Ισιμίπα και παραιτήσής του. Σημειωτέον ότι οι δημοσκοπήσεις φέρουν το 53% των ερωτηθέντων να δηλώνει ότι διαφωνεί με την πολιτική του Ιάπωνα πρωθυπουργού.

Η BYD κερδίζει την κούρσα της ηλεκτροκίνησης

Εκοντας χλεύασει στο παρελθόν την ιδέα ότι η BYD θα μπορούσε ποτέ να ανταγωνιστεί την Tesla, ο Ελον Μασκ αναγκάστηκε πρόσφατα να αναθεωρήσει. Επιστρέφοντας πέρυσι από την Κίνα είδε τα εργοστάσια του κινεζικού κολοσσού, το κόστος και την τεχνολογία του και συνειδητοποίησε ότι το Πεκίνο κερδίζει την κούρσα των ηλεκτρικών οχημάτων (ΕV), παραδέχεται πρώην συνεργάτης του στους Financial Times. Φέτος ο κινεζικός όμιλος αναμένεται να ξεπεράσει σε πωλήσεις τον αμερικανικό αντίπαλό του, αφού μείωσε δραματικά το τεχνολογικό χάσμα. Αδιαμφισβήτητο φαβορί κάποτε, η Tesla αγωνίζεται να διατηρήσει προβάδισμα στη μεγαλύτερη αγορά αυτοκινήτων στον κόσμο, την ώρα που οι πωλήσεις της μειώνονται παγκοσμίως, με φόντο και την ανάμειξη του Μασκ στην πολιτική των ΗΠΑ. Η BYD γίνεται ο μεγαλύτερος κατασκευαστής ΕV στον κόσμο, με τα έτη-εξοδα της να ξεπερνούν τα 100 δισ. δολάρια για πρώτη φορά το 2024. Μέχρι πρόσφατα, το κύριο πλεονέκτημα που είχαν οι

Κινέζοι κατασκευαστές ηλεκτρικών οχημάτων έναντι της Tesla ήταν ότι τα προϊόντα τους ήταν σημαντικά φθηνότερα. Αλλά τον Φεβρουάριο, ο ιδρυτής της BYD, Ουάνγκ Τσουανφού, αποκάλυψε το «Μάτι του Θεού», ένα προηγμένο σύστημα υποβοηθούμενης οδήγησης, πρόδρομο των πλήρως αυτόνομων οχημάτων. Ένα μήνα αργότερα, ο κολοσσός ανακοίνωσε ένα νέο σύστημα φόρ-

Ο Ελον Μασκ σχεδιάζει να αντεπιτεθεί με το αυτόνομο ρομποτικό ταξί της Tesla.

τισις μπαταριών ικανό να προσθέσει αυτονομία περίπου 470 χλμ. σε πέντε λεπτά – ένα κλάσμα του χρόνου που θα χρειαζόταν ένα Tesla για να φορτίσει σε αυτό το επίπεδο.

Οι εκπληκτικές τεχνολογικές εξελίξεις που σημείωσε η BYD προκάλεσαν πανικό στις μεγάλες αυτοκινητοβιομηχανίες, που αντέδρασαν συνεργαζόμενες με

Η κινεζική εταιρεία αναμένεται να ξεπεράσει σε πωλήσεις την Tesla αναπτύσσοντας νέες, πρωτοποριακές τεχνολογίες.

Κινέζους ανταγωνιστές για να μάθουν πως να κατασκευάζουν οχήματα ταχύτερα, φθηνότερα και με καλύτερο λογισμικό. Ο Ελον Μασκ, όμως, ο άνθρωπος που ανάγκασε την παγκόσμια βιομηχανία να πάρει στα σοβαρά την ηλεκτροκίνηση, δεν τα παρατάει τόσο εύκολα. Τον Μάιο παραιτήθηκε από την κυβέρνησή των ΗΠΑ για να επικεντρωθεί

στους νέους τομείς ανάπτυξης της Tesla: αυτόνομα οχήματα, ΑΙ, ρομποτικά ταξί και ένα ανθρωποειδές ρομπότ ονόματι Optimus. Τα νέα προϊόντα, λέει, θα ωθήσουν την Tesla να γίνει η πιο πολυτιμη εταιρεία στον κόσμο, με κεφαλαίοποίηση δεκάδων τρισεκατομμυρίων.

Απέναντί του ο «πρόεδρος», όπως είναι γνωστός στην BYD

ο 59χρονος Ουάνγκ, ο οποίος χάρη στην εμμονή του με τις μπαταρίες εισήλθε στην αυτοκινητοβιομηχανία στις αρχές του 2000. Έκοντας προσελκύσει επενδύσεις από την Berkshire Hathaway του Μπάφετ το 2008, επέβλεψε μια περίοδο εκπληκτικής ανάπτυξης για τον κινεζικό όμιλο, ο οποίος πούλησε 4,27 εκατ. οχήματα πέρυσι, σχεδόν

10 φορές περισσότερα από ό,τι το 2020. Από αυτό το σύνολο, 1,76 εκατ. ήταν αμιγώς ΕV. Το ίδιο διάστημα, οι πωλήσεις της Tesla αυξήθηκαν από λίγο λιγότερο από 500.000 οχήματα σε 1,79 εκατ. – η BYD όμως βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση να την ξεπεράσει για πρώτη φορά το 2025, καθώς επεκτείνεται στο εξωτερικό. Ο αμερικανικός κολοσσός πιστεύει ότι εξακολουθεί να έχει σημαντικά πλεονεκτήματα σε τομείς όπως η τεχνολογία αυτοματισμού ή η υποδομή ΑΙ. Η μεγαλύτερη φιλοδοξία του Μασκ βραχυπρόθεσμα είναι να παραδείξει το αυτόνομο ρομποτικό ταξί της Tesla σε μεγάλη κλίμακα έπειτα από μια περιορισμένη κυκλοφορία στην πόλη καταγωγής του, το Οστιν, γεγονός που θα μπορούσε να ανεβάσει την αποτίμηση της εταιρείας στα 5 τρις. δολάρια. Σε συνέντευξη της στους Financial Times φέτος, η εκτελεστική αντιπρόεδρος της BYD, Στέλα Λι, δήλωσε ότι ο ανταγωνισμός με την Tesla θα επιταχύνει την καινοτομία, καθιστώντας τελικά την BYD «καλύτερη» εταιρεία.

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Σε τροχιά ανόδου έχουν εισέλθει τα ενοίκια των εμπορικών καταστημάτων στις δημοφιλείς «πιάτσες» της χώρας, καθώς η ζήτηση των αλυσίδων είναι αυξημένη, ενώ η προσφορά χώρων παραμένει διαχρονικά χαμηλή.

Καθώς λοιπόν οι μόνες νέες εμπορικές αναπτύξεις μεγάλης κλίμακας εντοπίζονται στο Ελληνικό και αναμένονται από τις αρχές του 2027 και μετά, η μόνη διέξοδος είναι οι εμπορικές πιάτσες, πλην μερικών μεμονωμένων εμπορικών πάρκων που αναπτύσσει σε διάφορα σημεία η Trade Estates ΑΕΕΑΠ, όπως το πρόσφατο ΙΚΕΑ στο Ηράκλειο της Κρήτης και το νέο πάρκο στην Ακτή Δυμαίων της Πάτρας, που λειτουργεί από τον περασμένο Δεκέμβριο.

Όπως προκύπτει από την τελευταία ανάλυση της Proprius για το πρώτο τρίμηνο του 2025, τα ενοίκια των εμπορικών καταστημάτων έχουν σημειώσει ετήσια αύξηση έως 11,1% στην Αττική και έως 20% στην Πάτρα. Στην Ερμού, που παραμένει με διαφορά ο ακριβότερος εμπορικός δρόμος της χώρας, το κόστος ενοικίασης στα σημεία που βρίσκονται πλησίον της πλατείας Συντάγματος ανέρχεται πλέον σε 310 ευρώ/τ.μ. σε μηνιαία βάση, σημειώνοντας αύξηση κατά 6,8% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα. Στο Κολωνάκι η αύξηση αγγίζει το 9,5% καθώς το ενοίκιο διαμορφώνεται σε 115 ευρώ/τ.μ., ενώ άνοδος κατά 6,6% σημειώνεται επίσης στην περιοχή της Γλυφάδας (150 ευρώ/τ.μ.), όπως και στην οδό Τσιμισκή στη Θεσσαλονίκη (150 ευρώ/τ.μ.). Στον Πειραιά η

Τα μισθώματα των εμπορικών χώρων σε ετήσια βάση έχουν ενισχυθεί έως 11,1% στην Αττική και έως 20% στην Πάτρα.

αύξηση αγγίζει πλέον το 11,1%, σε 100 ευρώ/τ.μ. (από 90 ευρώ/τ.μ. πριν από ένα χρόνο), ενώ στην Πάτρα το κόστος ενοικίασης αυξήθηκε κατά 20%, από τα 75 ευρώ/τ.μ. σε 90 ευρώ/τ.μ. Αντιθέτως, αμετάβλητα έχουν παραμείνει τα ενοίκια στην Κηφισιά, καθώς δεν ξεπερνούν τα 110 ευρώ/τ.μ. σε μηνιαία βάση.

Μεταξύ των νέων μισθώσεων του πρώτου τριμήνου του 2025 περιλαμβάνονται οι τοποθετήσεις της «Τσακίρης Μαλλάς» και της Yamamay στην οδό Τσιμισκή της Θεσσαλονίκης, μισθώνοντας χώρους 342 τ.μ. και 145 τ.μ., αντίστοιχως. Επίσης, η αλυσίδα Triumph μίσθωσε 120 τ.μ. στην οδό Ερμού, όπου τοποθετήθηκε και η

Alûstre, ενώ η Pandora εγκαινίασε νέο σημείο στο Smart Park με κατάστημα 115 τ.μ. Αντιστοίχως, στη Γλυφάδα, στη συμβολή της Αγγ. Μεταξά με την πλατεία Εσπερίδων, η Gant μίσθωσε 215 τ.μ.

Στην ανάλυσή της για το πρώτο τρίμηνο η Proprius, που εκπροσωπεί στην ελληνική αγορά τον όμιλο Cushman

& Wakefield, σημειώνει ότι, εκτός από τις εμπορικές πιάτσες, σημαντική είναι η κινητικότητα και στα υφιστάμενα εμπορικά κέντρα. Για παράδειγμα, η Puma και η Guess Jeans πραγματοποίησαν το «ντεμπούτο» τους στο The Mall Athens, ενώ η Sephora λειτούργησε νέο κατάστημα στο River West. Αντιστοίχως επισημαίνεται ότι τα προ-

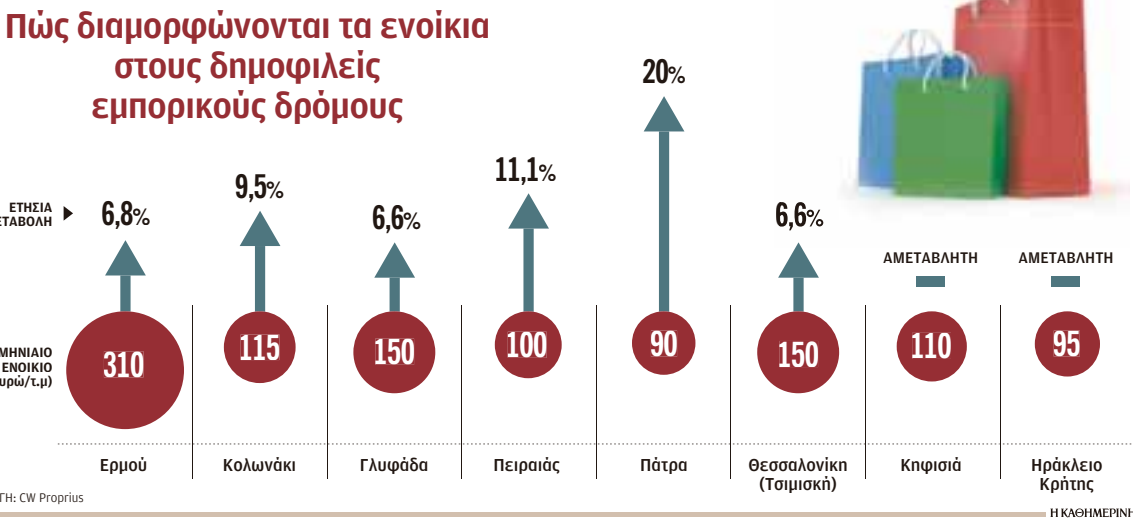
σύμφωνα για το Riviera Galleria, το υπό κατασκευήν εμπορικό κέντρο της Lamda Development στο παραλιακό μέτωπο, αντιστοιχούν πλέον στο 62% της μεικτής εκμισθώσιμης επιφάνειας. Στο 70% είναι το αντίστοιχο ποσοστό για το έτερο εμπορικό κέντρο, The Ellinikon Mall. Στις υπόλοιπες μισθώσεις, η VAKKO εγκαινίασε το πρώτο της κατάστημα στην οδό Ηρακλείτου στο Κολωνάκι, όπου επίσης λειτούργησε και νέο κατάστημα Apple Premium Partner Store. Το επόμενο διάστημα αναμένεται και η άφιξη της αλυσίδας Arket στην αγορά της Αθήνας. Πρόκειται για ένα από τα σημεία του ομίλου H&M που πρόκειται να επεκταθεί και στην ελληνική αγορά.

Πάντως, παρά τις αυξήσεις των ενοικίων, πηγές της αγοράς επισημαίνουν ότι οι εμπορικές αλυσίδες δεν είναι διατεθειμένες πλέον να πληρώσουν «όσο όσο» προκειμένου να εξασφαλίσουν μια θέση σε κάποιο δημοφιλή εμπορικό δρόμο. Αυτή η τάση έχει παγιωθεί μετά και την ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου τα τελευταία χρόνια, τομέα στον οποίο επένδυσαν οι περισσότεροι μεγάλοι όμιλοι, ιδίως από την περίοδο της πανδημίας και μετά.

Το αποτέλεσμα είναι να αποφεύγονται οι υπερβολές του παρελθόντος και ιδίως της δεκαετίας του 2000, που η καταβολή «αέρα» θεωρούνταν ο κανόνας ακόμα και σε δευτερεύουσες αγορές.

Στις δε περιοχές υψηλής ζήτησης, όπως η οδός Ερμού και το Κολωνάκι, επικρατούσε ένας χορός εκατομμυρίων ευρώ, καθώς πολλές εταιρείες διαγωνίζονταν για μια θέση. Σήμερα αυτό

Αμετάβλητα έχουν παραμείνει τα ενοίκια στην Κηφισιά, καθώς δεν ξεπερνούν τα 110 ευρώ/τ.μ. σε μηνιαία βάση.

Ποια τα δεδομένα του πρώτου εξαμήνου του 2025

Πριν δούμε τη μέχρι τώρα πορεία του 2025 ας κάνουμε ένα πολύ γρήγορο flashback για να θυμηθούμε λίγο πώς είχαν τα πράγματα. Παρά το γεγονός ότι από το 2020 έχουμε ένα σερί διεθνών προκλήσεων που σίγουρα επηρεάζουν από αρνητικά έως θετικά τη χώρα μας, είδαμε την κτηματαγορά να παρουσιάζει μια αξιοζήλευτη ανθεκτικότητα στις προκλήσεις – όπως τουλάχιστον αυτή καταγράφεται από την εξέλιξη στις τιμές πωλήσεων μονάδων σχεδόν σε όλους τους κλάδους της κτηματαγοράς. Ειδικά στον οικιστικό τομέα, όχι μόνο δεν μειώθηκαν, αλλά έχουν φθάσει σε τόσο ψηλά επίπεδα που πλέον μιλάμε καθημερινά για κρίση στη στέγαση εφόσον με αυτές τις τιμές, όλο και πιο λίγοι μπορούν να αποκτήσουν τη στέγη των ονείρων τους με σχετική ευκολία.

Όμως, κανένας δεν μπορεί να αμφισβητήσει τη συνεισφορά του τομέα στην οικονομία. Αν σκεφτούμε πως από το 2010 μέχρι το 2012 ο μέσος όρος των επενδυμένων κεφαλαίων σε ακίνητη ιδιοκτησία ανερχόταν περίξ των €2 δισ. ανά έτος, ενώ τα τελευταία χρόνια αυτό το ποσό επενδύεται μέσα σε μια εξαμηνία, βλέπουμε ένα διπλασιασμό σε ονομαστικούς όρους, που σίγουρα αφήνει ένα γερό αποτύπωμα στην οικονομία. Αναφέραμε πιο πάνω τις διεθνείς προκλήσεις από το 2020 και μετά. Όμως δεν μπορούμε να ξεχάσουμε τις δικές μας κρίσεις πιο πριν. Το 2013 και 2014 επενδύθηκαν αντίστοιχα €1,4 δισ. και €1,7 δισ. σε ακίνητα. Μπορεί να ακούγονται πολλά και να ήταν σημαν-

τικά την τότε εποχή και υπό τις τότε συνθήκες, αλλά τα ποσά ήταν πολύ χαμηλά. Κατά τη διετία 2016 και 2017 τα αντίστοιχα ποσά ανήλθαν στα €3,8 δισ. περίπου ανά έτος. Την επόμενη διετία 2018/2019 τα ποσά σταθεροποιήθηκαν περίξ των €3,5 δισ. ανά έτος.

Κατά τη διετία της πανδημίας 2020/2021, που χαρακτηριζόταν από τα lockdown, επενδύθηκαν αντίστοιχα €2,6 δισ. και €3 δισ. – ποσά καθόλου ευκαταφρόνητα. Μετά ακολούθησε η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία με την πολεμική σύρραξη να συνεχίζει, και ακολούθως έχουμε τα όσα συμβαίνουν δίπλα μας. Παρά τις όποιες κυρώσεις, παρά τους όποιους περιορισμούς, παρά τα όσα προβλήματα στην εφοδιαστική αλυσίδα,

Από το 2010 μέχρι το 2012 ο μέσος όρος των επενδυμένων κεφαλαίων σε ακίνητη ιδιοκτησία ανερχόταν περίξ των €2 δισ. ανά έτος.

εδραιώθηκε μια ετήσια συνολική επένδυση σε ακίνητα της τάξης των €4 δισ. που φλερτάρει με ετήσιες αυξήσεις της τάξης του 2%.

Την πρώτη εξαμηνία του 2025 επενδύθηκαν σχεδόν €2,2 δισ. σε ακίνητα – γεγονός που αν συνεχιστεί μέχρι το τέλος του έτους, θα σημαίνει μια αύξηση σχεδόν 7% σε σχέση με πέρυσι. Αυτό το

Την πρώτη εξαμηνία του 2025 επενδύθηκαν σχεδόν €2,2 δισ. σε ακίνητα – γεγονός που αν συνεχιστεί μέχρι το τέλος του έτους, θα σημαίνει αύξηση σχεδόν 7% σε σχέση με πέρυσι.

ποσό έγινε μέσω 9.417 συναλλαγών. Αξίζει να αναφέρουμε ότι ο αριθμός συναλλαγών για πρώτη φορά ξεπέρασε τις 19.000 πέρυσι αγγίζοντας τις 19.155 πράξεις. Παρόλο που η εξαμηνία φέτος έκλεισε ελαφρώς μειωμένη σε σχέση με πέρυσι, είναι πολύ νωρίς να κριθεί πού θα φθάσει μέχρι το τέλος του έτους.

Από το μέχρι τώρα σύνολο των €2,2 δισ. και τις 9.417 συναλλαγές έχουμε την ακόλουθη διανομή μεταξύ των επαρχιών:

- Η Λευκωσία έλκυσε σχεδόν €530 εκατ. μέσω 2.859 συναλλαγών.
- Η Λεμεσός έλκυσε σχεδόν €795 εκατ. μέσω 2.466 συναλλαγών.

- Η Λάρνακα έλκυσε σχεδόν €310 εκατ. μέσω 1.822 συναλλαγών.
- Η Αμμόχωστος έλκυσε σχεδόν €95 εκατ. μέσω 534 συναλλαγών.
- Η Πάφος έλκυσε σχεδόν €462 εκατ. μέσω 1.736 συναλλαγών.

Χωρίς να υπάρχει κάτι άλλο πέραν από καθαρό στατιστικό ενδιαφέρον, η μέση αξία συναλλαγής για τη Λευκωσία ήταν €185.380,

για τη Λεμεσό €322.380, για τη Λάρνακα €170.140, για την Αμμόχωστο €177.900 και για την Πάφο €266.130.

Τονίζω ξανά πως από αυτή την ανάλυση δεν μπορεί να εξαχθεί κανένα συμπέρασμα για τις τιμές πώλησης ακινήτων στην κάθε επαρχία, καθώς τα δεδομένα περιλαμβάνουν όλα τα ακίνητα που αντάλλαξαν χέρια μέσα στην εξαμηνία, χωρίς να γίνεται διαχωρισμός τους ανά κατηγορία.

Για σκοπούς σύγκρισης και μόνον αν κάנוμε την ίδια άσκηση για τρεις τυχαίες χρονιές, π.χ. 2010, 2013 και 2019, τα αποτελέσματα (σε ονομαστικούς όρους) είχαν ως ακολούθως:

- Για το 2010, η μέση αξία συναλλαγής για τη Λευκωσία ήταν €184.450, για τη Λεμεσό €170.920, για τη Λάρνακα €133.700, για την Αμμόχωστο €126.370 και για την Πάφο €178.850.

- Για το 2013, η μέση αξία συναλλαγής για τη Λευκωσία ήταν €157.150, για τη Λεμεσό €198.100, για τη Λάρνακα €144.220, για την Αμμόχωστο €125.650 και για την Πάφο €194.070.

- Για το 2019, η μέση αξία συναλλαγής για τη Λευκωσία ήταν €202.400, για τη Λεμεσό €292.350, για τη Λάρνακα €157.500, για την Αμμόχωστο €195.750 και για την Πάφο €216.850.

Αναμένουμε λοιπόν να δούμε πώς θα εξελιχθεί το δεύτερο εξάμηνο του έτους και συνολικά το 2025.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η πτέρυγα «Γιώργος και Μάργκο Μπεχράκη» στο Μουσείο Καλών Τεχνών της Βοστώνης. Με τη βοήθεια της τεχνολογίας, ο επισκέπτης μπορεί να αντιληφθεί τη θέση του κάθε αντικειμένου στον χώρο και στον χρόνο της δημιουργίας του.

Βιωματικό ταξίδι στον χρόνο

Το Μουσείο Καλών Τεχνών της Βοστώνης συνδέει την Αμερική του σήμερα με τις ελληνικές αρχαιότητες

Αποστολή: **ΙΣΑΒΕΛΛΑ ΖΑΜΠΕΤΑΚΗ**

Είναι μια μάλλον ασυνήθιστη εμπειρία το να συναντάς έναν βυζαντινό ναό μέσα σε ένα μουσείο της Βόρειας Αμερικής και, ακόμη περισσότερο, το να πιέξεις ένα κουμπί και να πχούν εκκλησιαστικές ψαλμωδίες με φόντο ένα περίτεχνο τέμπλο του 15ου αιώνα. Και όλα αυτά, μέσα σε μια υποβλητικά φωτισμένη αίθουσα με σκούρο μπλε χρώμα στους τοίχους και έναν χρυσαφένιο θόλο στην οροφή. Αυτή η μουσειογραφία, η οποία αγκαλιάζει ταυτόχρονα πολλαπλές αισθήσεις, είναι πολύ χαρακτηριστική της προσέγγισης του ΜΦΑ, του Μουσείου Καλών Τεχνών της Βοστώνης των ΗΠΑ, όπου και προβάλλεται το συγκεκριμένο έκθεμα. Όπως εξηγεί η Αναστασία Χριστοφιλοπούλου, είναι πολύ χαρακτηριστική της προσέγγισης του ΜΦΑ, του Μουσείου Καλών Τεχνών της Βοστώνης των ΗΠΑ, όπου και προβάλλεται το συγκεκριμένο έκθεμα. Όπως εξηγεί η Αναστασία Χριστοφιλοπούλου, είναι πολύ χαρακτηριστική της προσέγγισης του ΜΦΑ, του Μουσείου Καλών Τεχνών της Βοστώνης των ΗΠΑ, όπου και προβάλλεται το συγκεκριμένο έκθεμα.

Διαφορετική εμπειρία

Κυρίαρχος στόχος του μουσείου, εξηγεί η Αναστασία Χριστοφιλοπούλου, είναι να κάνει τους επισκέπτες να αισθανθούν προσωπική σύνδεση με τα εκθέματα.

οικονομική διάσταση της παραγωγής της κεραμικής στην Ελλάδα. Η παραγωγή αυτή συντηρούσε ολόκληρες κοινωνίες, αλλά αυτό δεν το βλέπουμε εύκολα στα μουσεία. Θα πρέπει να δώσουμε στον κόσμο να καταλάβει ποιες δραστηριότητες κρύβονται πίσω από τα αντικείμενα που βλέπει ως μουσειακά εκθέματα και ποια η ζωή που τα περιέβαλε», σημειώνει η Αναστασία. Στη διαφορετική αυτή προσέγγιση, όσον αφορά τη σύνδεση του επισκέπτη με τα αντικείμενα των συλλογών, εστιάστηκε και η συνέντευξη που κάναμε στη συνέχεια.

– **Πώς σχετίζονται οι επισκέπτες του ΜΦΑ με το αφήγημα της μεσογειακής αρχαιολογίας;**
– Το κοινό της Βόρειας Αμερικής αποτελείται από πολλές και πολύ διαφορετικές μεταξύ τους ομάδες: από την αστική τάξη της Βοστώνης μέχρι κοινότητες ιθαγενών και μεταναστών απ' όλο τον κόσμο. Το ΜΦΑ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο πώς θα βοηθήσει κάθε προφίλ επισκέπτη να συνδεθεί με τα εκθέματα. Αν, για παράδειγμα, έρθει ένας μετανάστης πρώτης γενιάς από τη Λατινική Αμερική, θέλουμε να του παρουσιάσουμε το υλικό μας με τρόπο που να τον κάνει να νιώθει ότι τον αφορά. Το ΜΦΑ διαθέτει Τμήμα Δημόσιας Συμμετοχής (Public Engagement) που έχει ως κεντρικό του στόχο να αναδεικνύει τους τρόπους με τους οποίους τα αρχαία εκθέματα σχετίζονται με πράγματα που συμβαίνουν στις κοινωνίες μας σήμερα. Και, για να δώσω ένα παράδειγμα που αφορά συγκεκριμένα κοινά, αυτήν την περίοδο ξεκινάμε να υλοποιήσουμε ένα νέο πρόγραμμα αφής που απευθύνεται τόσο σε παιδιά όσο και σε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας τα οποία πάσχουν από σοβαρές νευρολογικές παθήσεις που δεν τους επιτρέπουν να διατηρήσουν εστιασμένη την προσοχή τους, ώστε να παρακολουθήσουν μια περίπλοκη ηχητική ξενάγηση. Δημιουργήσαμε λοιπόν στην Ελ-

Η «Απόλαυση και ο Πλούτος» απεικονίζονται στο βυζαντινό ψηφιδωτό του 6ου αιώνα μ.Χ. Κάτω, ο Απόλλων του Μαντίκλου, ένα αναθηματικό αγαλματίδιο ύψους 20,5 εκ. των αρχών του 7ου αιώνα π.Χ., το οποίο βρέθηκε στην περιοχή της Θήβας.

λάδα, σε συνεργασία με τη Thetis Authentics, πιστά αντίγραφα εκθεμάτων πολύ καλής ποιότητας, τα οποία επιτρέπουν στους συγκεκριμένους επισκέπτες να γνωρίσουν αντικείμενα της συλλογής –κυρίως κεραμικά αντικείμενα από την Εποχή του Χαλκού μέχρι την Υστερη Ελληνιστική– μέσα από την αίσθηση της αφής.

– **Υπάρχει «διάλογος» ανάμεσα στο τμήμα των μοντέρνων δημιουργών και στα αρχαία έργα;**
– Η προκατόχός μου, Χριστίνα Κοντολέων, άφησε πίσω της εξαιρετικό έργο όσον αφορά τη σύνδεση του αρχαίου κόσμου με τη σύγχρονη τέχνη. Μαζί με τη συνεργάτιδά μου και επιμελήτρια των κλασικών αρχαιοτήτων, Φίμπι Σίγκαλ, έχουν καθιερώσει την παρουσία έργων σύγχρονων δημιουργών, αφιερώνοντάς τους μια ολόκληρη αίθουσα της Πτέρυγας Μπεχράκη. Αυτήν τη στιγμή, φιλοξενείται η έκθεση πέντε γλυπτών και ενός πίνακα του Σάι Τζούμπλι, αφαιρετικού καλλιτέχνη, που αντλούσε έμπνευση από τον αρχαίο κόσμο –συμπεριλαμβανομένης της δικής μας συλλογής– για να δημιουργήσει σύγχρονη τέχνη.

– **Ποιος ο ρόλος της τεχνολογίας και καινοτομίας στο ΜΦΑ;**
– Στοιχεία καινοτομίας εισήλθαν στην Πτέρυγα Μπεχράκη μετά την ανακαίνιση που έγινε με την οικονομική υποστήριξη της οικογένειας του Γιώργου Μπεχράκη, το 2021. Ενσωματώθηκαν ψηφιακές τεχνολογίες και καινοτομία (soundscape), που έχουν στόχο να απευθύνονται ταυτόχρονα σε πολλαπλές αισθήσεις και που μας βοηθούν να βιώσουμε στοιχεία της ζωής της εποχής στην οποία αναφέρονται τα εκθέματα. Αν πάρουμε ως παράδειγμα τη βυζαντινή τέχνη, θα συνειδητοποιήσουμε ότι η συνήθης μουσειακή προσέγγιση την αντιμετωπίζει σαν κάτι το απόλυτα συνδεδεμένο με τη θρησκεία και τον χριστιανισμό. Εμείς όμως θα θέλαμε να

θέσουμε το ερώτημα σχετικά με το πώς ήταν η καθημερινότητα στη βυζαντινή κοινωνία. Χρησιμοποιώντας λοιπόν διαφορετικές τεχνολογικές εκφράσεις, θελήσαμε να δείξουμε το πολυσύνθετο της ζωής αυτής και την έντονη σύνδεση με γειτονικούς πολιτισμούς από την Ανατολή μέχρι τη Βόρεια Αφρική. Τώρα επιδιώκουμε να εντάξουμε και άλλες ψηφιακές τεχνολογίες. Αυτές όμως εξελίσσονται με τέτοιο ρυθμό, που δεν μας αφήνουν πάντα τον χρόνο να αποτιμήσουμε τι θα αναδείξει καλύτερα τη συλλογή και τον κύριο σκοπό μας: τη σύνδεση των επισκεπτών με τα περιεχόμενά της.

– **Διερευνά το μουσείο την προέλευση των αντικειμένων του, για να βρει τυχόν αρχαιότητες που διακινήθηκαν παράνομα;**
Το ΜΦΑ είναι ένα από τα μουσεία της Βόρειας Αμερικής που έχουν πολύ δυνατό τμήμα διερεύνησης προέλευσης αντικειμένων – όχι μόνο για τον αρχαίο κόσμο, αλλά για όλες τις συλλογές. Είμαστε πολύ περήφανοι γι' αυτό και έχουμε ιδιαίτερα υψηλά στάνταρντ δεοντολογίας. Αυτός ήταν κι ένας από τους ισχυρότερους λόγους για τους οποίους ήθελα, ως κλασική αρχαιολόγος, να εργαστώ στο συγκεκριμένο μουσείο. Τόσο το ΜΦΑ όσο κι εγώ προσωπικά διατηρούμε πολύ καλές συνεργασίες με ερευνητικά ινστιτούτα και υπουργεία τα οποία αντιπροσωπεύουν την αρχαία κληρονομιά της Ελλάδας, της Ιταλίας και της Κύπρου. Και οι συνεργασίες αυτές είναι σημαντικές για έναν επιπλέον λόγο. Πολλές από τις αρχαιολογικές εκθέσεις στις ΗΠΑ –ακόμη και αυτές που φτάνουν σε ηλικία τα 250 χρόνια– δεν έχουν επαναπροσδιοριστεί με βάση τα νέα στοιχεία που φέρνουν στο φως οι ανασκαφές στην Ελλάδα, στην Ιταλία και στην Κύπρο. Και στόχος μας είναι να συνδέσουμε τις συλλογές μας με τα νέα ερευνητικά δεδομένα.

17.000 αντικείμενα

Η ελληνική συλλογή του ΜΦΑ με 17.000 αντικείμενα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της βυζαντινής περιόδου, είναι μία από τις τρεις μεγαλύτερες στη Βόρεια Αμερική.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

20-27.7.25

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΕΚΘΕΣΗ

«Στον Παράδεισο έχω σημαδέψει ένα νησί...»

Η **Isnotgallery** και το Almyra hotel διοργανώνει για ακόμη μία χρονιά ομαδική έκθεση με τίτλο «Στον Παράδεισο έχω σημαδέψει ένα νησί...» στο ξενοδοχείο Almyra στην Πάφο, σε επιμέλεια Άντρου Ευσταθίου. Στην έκθεση συμμετέχουν οι καλλιτέχνες: Ελύσια Αθάνατου, Κωστής Γεωργίου, Όπου Ζούννη, Ελένη Κινδύνη, Γιάννης Κοφτερός, Μαρία Κοφτερού, Μαριέλλα Μπιλίτσα, Κατερίνα Νεοφυτίδου, Χριστίνα Παπαϊωάννου, Ελίνα Παρθενίου, Αντρέας Σκουφάρης, Έλενα Τσιγαρίδου, Αλέκος Φασιανός, Ελίνα Χατζηνικόλα, Iliina Chervonnaya, Nikita Kravtsov και Camille Sagnes. Εγκαίνια Σάββατο 26 Ιουλίου στις 8 μ.μ. Διάρκεια 6 Σεπτεμβρίου. **Πληροφορίες Almyra hotel 26888700**

ΑΡΧΑΙΟ ΔΡΑΜΑ

«Ιφιγένεια εν Ταύροις» του Ευριπίδη

Η **ευριπίδεια** τραγωδία, «Ιφιγένεια εν Ταύροις» αποτελεί την κυπριακή παραγωγή της φετινής διοργάνωσης του «Διεθνούς Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος», σε σκηνοθεσία Ονησίφορου Ονησιφόρου και συμπαραγωγή της Θεατρικής Στέγης Κύπρου και της Anyhow Theatre Ensemble. Ο Ονησίφορος Ονησιφόρου, στην πρώτη του σκηνοθεσία αρχαίου δράματος, συνεργάζεται με μια ομάδα αξιόλογων καλλιτεχνών της κυπριακής σκηνής. Τον ρόλο της Ιφιγένειας ερμηνεύει η Μυρίνη Χριστοδούλου, ενώ συμπρωταγωνιστούν οι: Κωνσταντίνος Τσίτσιος, Βασίλης Βασιλάκης, Πάνος Μακρής, Κρίστη Χαλαλάμπους, Ελένη Αναστασίου, Μαρία Κάσινου, Ιωάννα Κορδάτου, Σεμέλη Κυριαζή, Μαρία Κωνσταντίνου, Αντρέας Μαύρου και ο ίδιος ο

σκηνοθέτης. Στην Ιφιγένεια εν Ταύροις, ο Ευριπίδης συνεχίζει να αναμοχλεύει τα βάσανα της οικογένειας των Ατρείδων. Η Ιφιγένεια, κόρη του Αγαμέμνονα, η οποία επρόκειτο να θυσιαστεί για να αποπλεύσουν τα ελληνικά πλοία προς την Τροία, σώζεται την τελευταία στιγμή από τη θεά Αρτεμη και μεταφέρεται στην Ταυρίδα, όπου υπηρετεί ως ιέρεια στον ναό της, εξανθίζοντας τους ξένους που καταφθάνουν σε αυτήν τη βάρβαρη και αφιλόξενη γη, προορισμένους να θυσιαστούν. Το θύμα γίνεται θύτης. Αρχαίο Ωδείο Πάφου, Πάφος, 24 και 25 Ιουλίου, Πάφος. Αμφιθέατρο Μακάριος Γ΄, Σχολής Τυφλών, Λευκωσία, 29 Ιουλίου. Έναρξη παραστάσεων 9:00 μ.μ.| Προσέλευση στο θέατρο 8:00 μ.μ. **Πληροφορίες 70002414, www.greekdramafest.com**

ΜΟΥΣΙΚΗ

«Cinque Rondini» στον Μουτουλλά

Διασκευές παραδοσιακών και σύγχρονων μεσογειακών τραγουδιών, κινηματογραφικά θέματα και πρωτότυπες συνθέσεις παρουσιάζει το σχήμα Cinque Rondini, στον Μουτουλλά, στο πλαίσιο του προγράμματος Πολιτιστικής Αποκέντρωσης. Οι Cinque Rondini είναι μια μπάντα που αποτελείται από πέντε Κύπριους μουσικούς, Παυλίνα Κωνσταντοπούλου, κιθάρα και φωνή, Μαρία Ζαννέτου, μαντολίνο, Αντρέας Παπαπέτρου, ακορντεόν και φωνή, Νικόλας Τρύφωνος, κοντραμπάσο και Γιάννος Κυριακίδης, κρουστά. Πέντε κελιδόνια τραγουδούν για έρωτες, για απώλειες, για θάλασσες και τόπους δικούς τους αλλά και μακρινούς. Εξερευνούν τις μουσικές του κόσμου με όργανα που έχουν αφήσει το στίγμα τους σε ντόπιες και ξένες μουσικές παραδόσεις. Μέρος της εκδήλωσης θα αποτελέσει δικό τους ανέκδοτο υλικό από τραγούδια και ορχηστρικά θέματα. **Σάββατο, 26 Ιουλίου, ώρα 8:00 μ.μ. Πλατεία Μουτουλλά. Είσοδος ελεύθερη.**

ΣΥΝΑΥΛΙΑ

Μουσικό αφιέρωμα στη Βίκυ Μοσχολιού

Ένα **μουσικό** αφιέρωμα στη Βίκυ Μοσχολιού με την Άλκηστη Πρωτοψάλτη με την οργάνωση και στήριξη του Κέντρου Προληπτικής Παιδιατρικής. Μια μοναδική μουσική συνάντηση έρχεται να ζωντανέψει τις μνήμες και το σπουδαίο έργο της Βίκυς Μοσχολιού, μέσα από τη βαθιά, εκφραστική φωνή της Άλκηστης Πρωτοψάλτη. Η συναυλία-αφιέρωμα περιλαμβάνει τα πιο αγαπημένα τραγούδια της Βίκυς, τραγούδια διαμάντια του ελληνικού τραγουδιού, σε μουσική κορυφαίων δημιουργών όπως οι Σταύρος Ξαρχάκος, Γιάννης Σπανός, Μάνος Χατζιδάκις, Μίκης Θεοδωράκης, Απόστολος Καλδάρας, Σταύρος Κουγιουμτζής, Μίμης Πλέσσας και άλλοι. Η Άλκη-

στη Πρωτοψάλτη, με τον δικό της ξεχωριστό τρόπο ερμηνείας και βαθιά αγάπη για τη Βίκυ Μοσχολιού μας προσκαλεί σε ένα ταξίδι νοσταλγίας, ψυχής και αυθεντικού ελληνικού ήχου. Η Ορχήστρα «Τρακ Άρτ» με 25 μουσικούς θα ντύσει μουσικά υπό τη διεύθυνση του ξεχωριστού ταλαντούχου μαέστρου Άρη Αντωνιάδη. Η συναυλία δεν είναι απλώς ένα αφιέρωμα· είναι ένας φόρος τιμής σε μια φωνή που σημάδεψε ανεξίτηλα το ελληνικό τραγούδι. **Πέμπτη, 24 Ιουλίου, Αμφιθέατρο Σχολής Τυφλών, Λευκωσία. Λάρνακα, στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Λάρνακας, Παρασκευή, 25 Ιουλίου. Κυριακή, 27 Ιουλίου, Δημοτικό Κινοθέατρο, Λεμεσός. Ώρα έναρξης 9:00 μ.μ.**

ΕΚΔΗΛΩΣΗ

Κυπριακή και κρητική μουσική

Η «**Συναυλία** Κυπριακής και Κρητικής Παραδοσιακής Μουσικής» φέρνει μαζί στη σκηνή τέσσερις νεαρούς αλλά καταξιωμένους μουσικούς: τη Χριστίνα Πολυκάρπου στη λύρα, τον Συμεών Μερκούρη και τον Στέλιο Παπαμιχαήλ στο λαούτο και το τραγούδι, και τη Νικολέττα Δημητρίου στο τραγούδι. Οι τέσσερις μουσικοί θα ερμηνεύσουν γνωστά και άγνωστα τραγούδια, χορούς και οργανικούς σκοπούς παραδοσιακής και παραδοσιακότερης μουσικής από το κυπριακό και το κρητικό ρεπερτόριο. Τα κομμάτια που έχουν επιλέξει θα παρουσιαστούν με μια πιο σύγχρονη ματιά, μέσα από μια πρωτότυπη ενορχήστρωση που συνδυάζει την κρητική λύρα με μελωδικές χορδές και δύο κρητικά λαούτα. Συντελεστές: Χριστίνα Πολυκάρπου, λύρα. Συμεών Μερκούρης και Στέλιος Παπαμιχαήλ, λαούτο και τραγούδι. Νικολέττα Δημητρίου, τραγούδι. Πολιτιστικό Κέ-

ντρο Σπηλιών, Σάββατο 26 Ιουλίου, ώρα 8:00 μ.μ. Ακολουθούν συναυλίες στην Κεντρική Πλατεία Πλατανιστάσας (13 Αυγούστου, Αυλή του Δημοτικού Σχολείου Τριών Ελιών, 16 Αυγούστου και Κεντρική Πλατεία Πυργιών, 6 Σεπτεμβρίου). **Είσοδος Ελεύθερη**

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Μαραθώνιος Θερινών Προβολών

Επιστρέφει για 26η χρονιά στον Θερινό Κινηματογράφο «Κωνσταντία» ο Μαραθώνιος Θερινών Προβολών 2025, που διοργανώνει το Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού του υπουργείου Πολιτισμού και το Θέατρο Ένα. Στο φετινό πρόγραμμα περιλαμβάνονται βραβευμένες ταινίες που διακρίθηκαν σε μεγάλα φεστιβάλ από όλο τον κόσμο, και δύο πολυβραβευμένα ντοκιμαντέρ. Προβολές κάθε Τετάρτη, Πέμπτη, Παρασκευή, Σάββατο και Κυριακή, από τις 9 Ιουλίου 2025 μέχρι 7 Σεπτεμβρίου 2025, στις 9:00 μ.μ. Κινηματοθέατρο Κωνσταντία, Σόλωνος Μιχαηλίδη 15, Παλλουριώτισσα. **Πληροφορίες www.theatroena.com.cy, cypruscinemaoffice.cy**

MISE EN PLACE | Της ΓΙΟΥΛΙΑΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ

Το σεβίτσε «έφαγε» τον γαύρο

Ο **κατάλογος** δεν είχε γαύρο μαρινάτο, ούτε σαρδέλα στη σχάρα. Δεν είχε ταρμονσάλατα, βλίτα, αμπελοφάσουλα, έστω ένα λαδερό, από τα απίθανης νοστιμιάς πιάτα που επιτρέπει το θερινό μπουστάνι. Είχε σεβίτσε λαβράκι, ταρτάρ τόνου, γαρίδες τεμπούρα με γλυκόζηνη σάλτσα, πράσινη ανάμεικτη σαλάτα με αβοκάντο, και στα πιάτα ημέρας, κοτόπουλο με πατάτες Νέας Γης και καλαμπόκι.

Ταξιδεύεις στα ελληνικά νησιά, αναζητάς το πιο ήσυχο και ταπεινό ταβερνάκι στην άκρη μιας παραλίας και όταν διαβάζεις το μενού δεν ξέρεις αν βρίσκεσαι σε νησί ή σε εστιατόριο πόλης. Γιατί αυτή η ξενομανία και ο μιμητισμός; Γιατί να σου σερβίρουν ένα πιάτο που είναι σαν να 'χει βγει από το Instagram; Γιατί να σου προτείνουν γκράπα για το τέλος κι όχι ένα παλαιωμένο τσίπουρο ή ένα παγωμένο μοςκάτο από τη Λήμνο και τη Σάμο;

Αν πιάσεις την κουβέντα με νέους μάγειρες, θα ισχυριστούν

ότι τα πιάτα πρέπει να αναβαθμίζονται, η Ελλάδα πια δέχεται επισκέπτες από όλα τα μέρη του κόσμου, άρα επιβάλλεται να τους προσφέρει κανείς πολλές επιλογές. Ισως κατά βάθος θεωρούν ότι η παράδοση είναι συντηρητισμός.

Όμως οι ξένοι επισκέπτες δεν αναζητούν κάτι που μπορούν να βρουν στη χώρα τους, αλλά γεύσεις ελληνικές, αυθεντικές.

Εξέλιξη και αναβάθμιση δεν είναι το σεβίτσε και η σαλάτα με κινόα, είναι οι ποιοτικές και φρέσκες πρώτες ύλες του τόπου μας, που τις παίρνει ο μάγειρας και τις απογειώνει με τρόπο που δεν αλλοιώνει τη γεύση τους. Αναβάθμιση είναι να χρησιμοποιείς τεχνικές απ' όλο τον κόσμο με υλικά της παράδοσης.

Η Ελλάδα είναι για τον παθιασμένο μάγειρα μια τεράστια

παιδική χαρά. Από την Ηπειρο και τη Μακεδονία μέχρι τη γη της Πελοποννήσου, την Κρήτη, τα Επτάνησα και τα υπόλοιπα νησιά, οι πρώτες ύλες και οι συνταγές είναι αμέτρητες, πιάτα ασύλληπτα πλούσια σε γεύση, παρασκευές, που μεταφέρονται από γενιά σε γενιά, κάθε τόπος και δεκάδες ιστορίες παράδοσης στην κουζίνα.

Η ελληνική παραδοσιακή μαγειρική θα είναι πάντοτε μια δυναμική διαδικασία. Μια ανεξάντλητη δεξαμενή από την οποία ο νέος μάγειρας μπορεί να αντλήσει ποικιλία πρώτων υλών, να δημιουργήσει πρωτότυπα πιάτα, να ξεχωρίσει να γράψει γευστικές ιστορίες που θα μείνουν αξέχαστες στους επισκέπτες.

Ο τουρίστας που θα δοκιμάσει ένα πιάτο ψητές σαρδέλες παντρεμένες με βλίτα τσιγαριστά, ένα κλασικό μπριάμ στον φούρνο ή τα απίθανα παραδοσιακά γεμιστά είναι βέβαιο ότι θα τα θυμάται για πολύ καιρό. Το σεβίτσε, πάλι, όχι.

Ταξιδεύεις στα νησιά, αναζητάς το πιο ήσυχο και ταπεινό ταβερνάκι στην άκρη μιας παραλίας και σου σερβίρουν ένα πιάτο που είναι σαν να 'χει βγει από το Instagram. Γιατί να σου προτείνουν γκράπα για το τέλος κι όχι τσίπουρο;

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Ορατότης κατά περίπτωση

Για να είμαστε ειλικρινείς, αν δεν είχε γράψει το διεθνές κινηματογραφικό περιοδικό Variety (με μεγάλη ιστορία και επιρροή στον χώρο) για τα πάνω από 100 εκατ. που χρωστάει το ελληνικό κράτος σε παραγωγές ταινιών, ανάμεσά τους και η «Maria» με την Αντζελίνα Τζολί, δύσκολα θα είχε γίνει διορθωτική κίνηση. Στον θέρυβο που προκλήθηκε από το «πάγωμα» πληρωμών του ΕΚΚΟΜΕΔ (Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου Οπτικοακουστικών Μέσων και Δημιουργίας), συνετέλεσε και μια επιστολή επαγγελματιών του κλάδου που ξεκίνησε με 1.896 υπογραφές και τώρα έχει φτάσει, περίπου, στις 2.500. Δεν υπάρχει όνομα σκηνοθέτη, σεναριογράφου, παραγωγού, διευθυντή φωτογραφίας, μοντέρ, ηθοποιού κ.ο.κ., της παλαιότερης ή της νέας γενιάς, ενεργού, βραβευμένου, υποψήφιου για Όσκαρ, Έλλνα (αλλά και αρκετών ξένων συναδέλφων τους) που να μη βρίσκεται στη λίστα. Η επιστολή, με την κωδική ονομασία «Ορατότης μπέν», δημοσιεύθηκε πριν από ενάμιση μήνα και εξέπεμπε σήμα κινδύνου. Το βασικό πρόβλημα ήταν ότι το Cash Rebate (αυτόματο σύστημα χρηματοδότησης χωρίς ποιοτικά κριτήρια, που αφορά το σύνολο του οπτικοακουστικού τομέα) ήταν επί μήνες ανενεργό, προκαλώντας έμφραγμα σε Έλληνες και ξένους παραγωγούς, οι οποίοι με τη σειρά τους οφείλουν σε ελληνικές και αλλοδαπά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Πριν από λίγες ημέρες, όμως, το ΕΚΚΟΜΕΔ ανακοίνωσε ότι διατέθηκαν 17,2 εκατ. για την αποπληρωμή 28 επενδυτικών σχεδίων που είχαν ενταχθεί στο χρηματο-

Υποστολή προσδοκιών και έπαρση δυσλειτουργιών. Ο «εκσυγχρονισμός» της αρχής της διαρκούς αβεβαιότητας, την οποία κατέχουμε άριστα και, μάλιστα, εξάγουμε. Και στην παραγωγή ταινιών.

δοτικό πρόγραμμα του Cash Rebate. Αρα; Τέλος καλό, θα έλεγε κανείς. Οπότε, προς τι το σχόλιο;

Είναι όμως έτσι; Δεκαετίες τώρα, το ελληνικό σινεμά πάσχει οικονομικά. Παρ' όλα αυτά, διατρέποντας στη στοχαστική προσαρμογή (...), κατάφερε να περάσει τα σύνορα, να αναδείξει δημιουργούς που έκαναν και κάνουν διεθνή καριέρα, να γίνει ανταγωνιστικό σε ένα απαιτητικό και πληθωρικό οπτικοακουστικό περιβάλλον, και με τη βοήθεια του Cash Rebate (που άρνησε, αλλά έστω...) να καταστήσει τη χώρα μας ελκυστική ως τόπο γυρισμάτων ξένων παραγωγών. Ακολούθησαν συγχωνεύσεις οργανισμών με την πρόθεση να γίνουν οι διαδικασίες πιο ευέλικτες, υποστηρικτικές, ενθαρρυντικές, «φιλικές» στους επαγγελματίες.

Και; Υποστολή προσδοκιών και έπαρση δυσλειτουργιών. Ο «εκσυγχρονισμός» της αρχής της διαρκούς αβεβαιότητας, την οποία κατέχουμε άριστα και, μάλιστα, εξάγουμε. Όχι μόνο στο σινεμά, βέβαια... Τον Ιούνιο, στην απονομή των βραβείων της Ελληνικής Ακαδημίας Κινηματογράφου, ο πρόεδρος της Λευτέρης Χαρίτος είπε ότι η έως τώρα διαδρομή επιβεβαιώνει την ανθεκτικότητα και το πείσμα των κινηματογραφιστών της χώρας. «Απέναντι σε αυτό το δημιουργικό συνεχές στέκεται ένα προβληματικό ασυνχές, αυτό τις σχέσεις της ελληνικής πολιτείας με τον κινηματογράφο». Και έκλεισε σε μία φράση μια ασύμπτωτη διαδρομή δεκαετιών. Η προσπάθεια της σύγκλισης είναι διαρκής, αλλά και εξουθενωτική. Να προχωρήσεις ή όχι στην επόμενη παραγωγή; «Ναι», απαντάει με φόρα η υπαρκτική σου ανάγκη, με την άλλη πλευρά, της πολιτείας, να παίρνει θέση, περικαρής, όποτε έρχεται η ώρα των διακρίσεων και των φωτογραφισεων.

Μόνο που τώρα πια δεν είμαστε –ευτυχώς– μόνοι, περικαρακωμένοι στα λίγα τετραγωνικά που μας αναλογούν. Η σύμπραξη με ξένους εταίρους απαιτεί εμπιστοσύνη και φερεγγυότητα. Να δεχτούμε ότι χρειάζεται ένας εύλογος χρόνος από τη δημιουργία του ΕΚΚΟΜΕΔ για να διασφαλιστεί η σταθερότητα. Όμως η αρρυθμία δεν φαίνεται να αφορά τη «μεταβατική φάση». Οι οικονομικές εκκρεμότητες (και από κάποιες καταθέσεις του 2023 ακόμη) δηλώνουν ότι η «ορατότητα» θα εξακολουθήσει να είναι περιορισμένη. Όχι μόνο από αδυναμία του συστήματος, αλλά και από πολιτική επιλογή.

Ο χαμένος κρίκος της Μέσης Ανατολής

Την περίοδο 1941-1945 φυτεύθηκε ο σπόρος της χούντας

Του **ΤΑΣΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Κάθε εθνική ιστορία αποτελείται από κρίκους που συνθέτουν τομές, γεγονότα, εξελίξεις και βήματα. Κάθε κρίκος έχει προκύψει από ένα παρελθόν που τον διαμόρφωσε και τον κατέστησε ουσιαστικό, ως γεγονός που συνδέεται με ό,τι προηγήθηκε αλλά και ό,τι ακολούθησε.

Η ανάλυση των κρίκων προφανώς διαφέρει, είτε όσον αφορά τις γενεσιουργούς αιτίες, είτε για τη δράση που τους ανέπτυξε, είτε για τις απολήξεις που άφησαν. Οι διαφορετικές αναλύσεις βασίζονται σε βιώματα αλλά και σε επιστημονικές προσεγγίσεις, οι οποίες ερμηνεύουν με τρόπο διαφορετικό τα αρχειακά τεκμήρια. Κεντρικός κρίκος των τόμων των τελευταίων δεκαετιών είναι προφανώς η δικτατορία του 1967, τόσο για το τι την γέννησε όσο και δυστυχώς για το τι άφησε. Για το τι συνέβη στο εσωτερικό της όσον αφορά τις πολιτικές, ηθικές, οικονομικές και κοινωνικές ανατροπές, ακόμη χρήζει μελέτης και ανάλυσης.

Ωστόσο παρότι είναι κεντρικό και βαρύτατο πρόβλημα η δικτατορία, η βασική αφετηρία της νοστορπίας της, που βρίσκεται στον θρόνο και στον στρατό, στους δύο δηλαδή παράγοντες που την έκριναν ως λύση για τη δική τους πολιτική κυριαρχία, παραμένει αρκετά απούσα σε γενική αντίληψη αλλά και σε ερευνητικό πλαίσιο. Η αφετηρία βρίσκεται στην παρουσία

Το βιβλίο «Ιστορικό Αρχείο Μέσης Ανατολής (1942-1945) του Στρατηγού Αλκιβιάδη Ν. Μπουρδάρα» της καθηγήτριας και πρώην βουλευτού Καλλιόπης Μπουρδάρα κυκλοφορεί από την Ακαδημία Αθηνών.

και στις πολιτικές διεργασίες στο εσωτερικό του εξόριστου ελληνικού στρατού στη Μέση Ανατολή. Αυτός είναι ο (μεγάλος) χαμένος κρίκος της νεώτερης ελληνικής ιστορίας όσον αφορά την πολιτική σύζευξη θρόνου και στρατού και την ανεξέλεγκτη συνωμοσία που έθρεψε και ανέπτυξε αυτόν τον καταστροφικό κόμβο. Ευτυχώς η (επιστημονική) ζωή δεν παύει να μας προκαλεί ευχάριστες εκπλήξεις, όπως η δημοσίευση του τόμου με τίτλο «Ιστορικό Αρχείο Μέσης Ανατολής (1942-1945) του Στρατηγού Αλκιβιάδη Ν. Μπουρδάρα». Πρόκειται για έργο ζωής της κόρης του στρατηγού, κ. Καλλιόπης Μπουρδάρα, καθηγήτρι-

ας του Πανεπιστημίου Αθηνών και πρώην βουλευτού. Ο τόμος κυκλοφόρησε από την Ακαδημία Αθηνών, σε επιμέλεια της σημαντικής συναδέλφου ιστορικού Μαρίας Σππλιωτοπούλου.

Εκρηκτικές καταστάσεις

Τι όμως συμβαίνει εκεί και τι καταγράφεται στο νέο αρχείο που έχουμε στα χέρια μας; Τι είναι διαφορετικό από όσα πολιτικά συμβαίνουν στην κατεχόμενη Ελλάδα και γιατί η Μέση Ανατολή συνδέεται με τη χούντα του 1967; Εκεί, ενώ η ελλαδική παρουσία είναι μικρή και συγκροτείται από φυγάδες από την Ελλάδα και απαρτίζεται μόνον από τις είκοσι και πλέον χιλιάδες των εξόριστων ελληνικών ενόπλων δυνάμεων, και από μερικές εκατοντάδες πολιτικών στελεχών, διαμορφώνονται, σε καταστάσεις εκρηκτικές και σε περιορισμένο χώρο, οι συνθήκες της μεταπολεμικής Ελλάδας. Εκεί σβήνει η κραταιά βενιζελική παράταξη λόγω της αποπομπής της από τον στρατό, εκεί επιλέγει ο θρόνος να επιβάλει την πολιτική μονοκαλλιέργεια στον στρατό, με μεταξικής έμπνευσης πολιτική «καθαρότητα». Εκεί εμφανίζεται δυναμικά η κομμουνιστική Αριστερά με όλο τον οργανωτικό δυναμισμό της και τη σαφέστατη απαξίωση του αστικού πολιτικού πλαισίου και εκεί επιτίθεται σε αυτό. Εκεί η φιλοβασιλική παράταξη δεν αποφασίζει να εξελιχθεί σεβόμενη τους καιρούς που είχαν

ΕΛΛΗΝΕΣ στρατιώτες σε εκπαιδευτικά γυμνάσια στη Μέση Ανατολή. Η μεταξικής έμπνευσης πολιτική «καθαρότητα» που επέβαλε ο θρόνος στο εξόριστο στράτευμα και οι διώξεις κατά των δημοκρατικών αξιωματικών αποδείχθηκε ότι ήταν η αφετηρία μιας διαδρομής με τερματισμό την 21η Απριλίου 1967.

αλλάξει. Εκεί το Κέντρο ταυτίζεται (σιωπηρά) με τους κομμουνιστές. Εκεί δηλαδή κατ' επιλογήν του θρόνου δεν συγκροτείται ο ασφαλής αστικός πολιτικός πολιτισμός που διαμόρφωσε τη Δύση μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Γιατί όμως αυτή η ερευνητική επιμονή στο παρελθόν του στρατού και γιατί αυτή η επιμονή για να λύσουμε τον θολό και καθόλου μυστηριακό κόσμο που γέννησε την 21η Απριλίου; Γιατί κάπως πρέπει να αναζητήσουμε διακαώς τη νοστορπία που γέννησε τη χούντα, τη νοστορπία που ήθελε τον θρόνο με εργαλείο τον στρατό, ρυθμιστή των πάντων. Αξίων και πθών, όλων ντυμένων με τον υποτιθέμενο κομμουνιστικό κίνδυνο. Στοιχεία που ισοπέδωσαν τον αστικό πλουραλισμό και πολέμησαν τον Κωνσταντίνο Καραμανλή το 1958

όταν προσπάθησε να διώξει, τουλάχιστον από τις μονάδες της Αθήνας, τους συνωμότες.

Πογκρόμ

Ο στρατηγός Αλκιβιάδης Μπουρδάρας, αρχηγός ΓΕΣ, στη Μέση Ανατολή, διοικητής των δυνάμεων στη σύντομη συμμαχική κατάληψη της Σάμου, του φθινοπώρου 1943, διοικητής της ΙΙ Ταξιαρχίας στη Μέση Ανατολή, επιτελάρχης της ΙΧ Μεραρχίας στο αλβανικό μέτωπο, απότακτος του 1935, με πολιτική σκέψη και δημοκρατικά φρονήματα, γράφει σε έκθεση προς την ηγεσία, στο τέλος Αυγούστου 1944, στις σελίδες 847-848 του τόμου, ότι μετά την καταστολή του καταστροφικού αριστερού κινήματος για τις εξόριστες ελληνικές ένοπλες δυνάμεις, την άνοιξη του 1944,

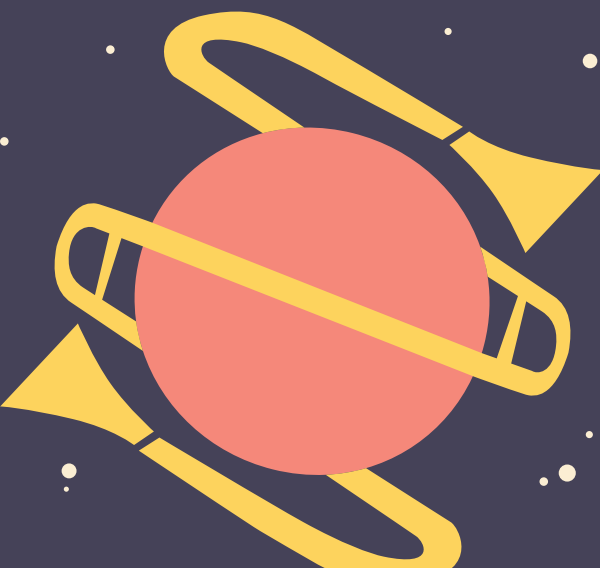
έχει εξαπολυθεί πογκρόμ όπως εκείνα της ναζιστικής Γκεστάπο, εκ μέρους των νεαρών φιλοβασιλικών αξιωματικών, εναντίον όλων των δημοκρατικών αξιωματικών με ένα μόνο κριτήριο, ότι δεν συμφωνούσαν μαζί τους. Η ροπή προς τη χούντα που άλωσε νοστορπίες, πολιτικά ήθη και τον πατριωτισμό, ξεκινάει εκεί, όταν καταργείται η ιεραρχία και όταν στερείται ο αστικός κόσμος το κεντρώο του «μισό». Εκεί χτίστηκε η καταστροφική χούντα, μέσα από είκοσι και πλέον χρόνια συνωμοσίας που ακύρωναν κάθε λειτουργική σύνθεση στον αστικό κόσμο στο όνομα ενός κρυφού πολιτικού φόβου από τον θρόνο.

Ο κ. Τάσος Σακελλαρόπουλος είναι ιστορικός, υπεύθυνος του Ιστορικού Αρχείου του Μουσείου Μπενάκη.

WINDCRAFT MUSIC FEST

25-27 JULY 2025 KATYDATA, NICOSIA

Concerts- Workshops-ACTIVITIES

FRIDAY 25 JULY 2025
IZE TRIO & ELEONORA ROUSSOU (USA/CY/PS), WINDCRAFT VOICES (CY),
REPRISE QUARTET (CY/UK), COPPER CURIOS (CY),
ROBINSON KHOURY "M'YA" (FR), TROPES (FR/GR/CY)

SATURDAY 26 JULY 2025
NĀBU PĒRA (CY), MOCA & DÁNIEL MESTER (CY/HU), PANAGIOTIS MINA (CY),
ORATNITZA (BG), NIKOS DIMINAKIS (GR), ROCKET MEN (DE)

SUNDAY 27 JULY 2025 (FREE ADMISSION)
QUINTUS ENSEMBLE (CY), WINDCRAFT BAND (CY),
"HER BODY" NIKOS DIMINAKIS & ELISAVET PANAGIOTOU (GR/CY),
KEMAL & AZIZ (CY), BRASS PARTY (GR)

ORGANISED BY

MAIN SPONSOR

SUPPORTERS

PRESS AND INFORMATION OFFICE

Media Sponsors

TICKETS: MORE.com

www.windcraftmusicfest.com

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Μη βουλιάξεις στη ρουτίνα. Βούτηξε σε μια ιστορία!

Read

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΕ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

Deloitte

Ενδιαφέρουσες μουσικές αέρινες συνέργειες

Η παράδοση και ο σύγχρονος πολιτισμός
συνυπάρχουν σε κάθε στοιχείο του Windcraft
λένε η Έλλη Μιχαήλ και η Έλενα Ξυδά

Στο φετινό Windcraft Fest οι διοργανωτές ετοιμάζουν ένα δυναμικό πρόγραμμα συναυλιών, με νέες διεθνείς συνεργασίες με σχήματα που κινούνται σε διάφορα είδη μουσικής, από την τζαζ και την έθνικ μουσική μέχρι την ηλεκτρονική και την πειραματική.

Συνέντευξη στον

ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

«**Το μεγαλύτερο** στοιχείο του φεστιβάλ είναι να διατηρήσει στο πέρασμα των χρόνων την «ψυχή» του, παραμένοντας παράλληλα βιώσιμο, επίκαιρο και διατηρώντας ή ακόμα και διευρύνοντας την απήχσή του στο κοινό» λένε στην «Κ» η Έλλη Μιχαήλ, καλλιτεχνική διευθύντρια του Windcraft Fest και η Έλενα Ξυδά, μέλος της οργανωτικής επιτροπής του φεστιβάλ, το οποίο διοργανώνεται για 11η χρονιά στο χωριό Κατύδα της Σολέας, από τις 25 έως τις 27 Ιουλίου. Κυρίαρχο στοιχείο του φεστιβάλ είναι τα πνευστά και κάθε χρόνο στη μικρή κοινότητα της Σολιάς διεθνούς φήμης μουσικοί, από το εξωτερικό και από την Κύπρο δίνουν το παρών τους στις σκηνές του φεστιβάλ. Η Έλλη Μιχαήλ, ψυχή του φεστιβάλ, όλα αυτά τα χρόνια, λέει πως ο «καταναγκασμός» τους με τα πνευστά και η θεματική στην οποία επιμένουν – αυτό το πάντρεμα του παραδοσιακού με το νέο – βοήθησε το φεστιβάλ να αποκτήσει τη δική του ταυτότητα και χαρακτήρα και να ξεχωρίζει από οποιοδήποτε άλλο μουσικό φεστιβάλ.

«Το πάντρεμα του παραδοσιακού με το νέο – βοήθησε το φεστιβάλ να αποκτήσει τη δική του ταυτότητα και χαρακτήρα και να ξεχωρίζει από οποιοδήποτε άλλο μουσικό φεστιβάλ».

– Έλλη και Έλενα ποιος θα λέγατε ότι είναι ο άσος του Windcraft για το 2025;

– **Έλενα Ξυδά:** Το φεστιβάλ έχει πολλά καλά χαρτιά, ο άσος του όμως είναι ότι καταφέρνει κάθε χρονιά να δημιουργήσει μια οικογενειακή, γιορτινή ατμόσφαιρα, η οποία φέρνει όλους τους συμμετέχοντες κοντά μέσω της μουσικής. Είναι ένας τόπος στον οποίο πάντα θέλουμε να επιστρέφουμε, καλωσορίζοντας με χαρά όσους θέλουν να τον γνωρίσουν για πρώτη φορά.

– **Έλλη Μιχαήλ:** Φέτος συγκεκριμένα, ως προς τη μουσική διάσταση, θεωρώ ότι ο άσος του φεστιβάλ είναι ο τρομπονίστας Robinson Khoury, ο οποίος φέτος διακρίθηκε με το βραβείο Django Reinhardt ως ο καλύτερος τζαζ μουσικός της Γαλλίας, ενώ το περιοδικό Downbeat τον κατατάσσει ανάμεσα στους καλύτερους

Το μεγαλύτερο στοιχείο του φεστιβάλ είναι να διατηρήσει στο πέρασμα των χρόνων την «ψυχή» του, παραμένοντας παράλληλα βιώσιμο, επίκαιρο και διατηρώντας ή ακόμα και διευρύνοντας την απήχσή του στο κοινό, λένε η Έλλη Μιχαήλ η καλλιτεχνική διευθύντρια του Windcraft Fest και η Έλενα Ξυδά, μέλος της οργανωτικής επιτροπής του φεστιβάλ.

τρομπονίστες του κόσμου. Δεν είναι όμως μόνο τα βραβεία που τον κάνουν ξεχωριστό, ούτε οι απίστευτες συνεργασίες του με μουσικούς όπως η Natacha Atlas, ο Quincy Jones, ο Erik Truffaz ή οι εντυπωσιακοί Snarky Puppy. Είχα την ευκαιρία να τον απολαύσω σε μια εμφάνισή του στη Γερμανία και μπορώ να επιβεβαιώσω ότι η μουσική του – ένα μείγμα από εκφραστικές μελωδικές αναζητήσεις με επιρροές από την Ανατολή, εκπνεκτικά ρυθμικά και ηλεκτρονικά εφέ – ήταν μια ξεσηκωτική και αξέχαστη εμπειρία. Ο Robinson Khoury θα εμφανιστεί με το σχήμα του ΜΨΑ την Παρασκευή 25 Ιουλίου. Αυτό είναι βέβαια ένα από τα πολλά εξαιρετικά σχήματα που θα έχουμε την χαρά να φιλοξενήσουμε φέτος στη σκηνή του Windcraft.

– Η μουσική θεματική του Windcraft νιώθετε ότι περιορίζει το φεστιβάλ;

– **Ε.Μ.:** Πέρασε από το μυαλό μου αρκετές φορές αυτή η σκέψη. Ειδικά όταν βρεθήκαμε σε διεθνή φεστιβάλ showcase με σκοπό να

Η παράδοση ενός τόπου εξελίσσεται μαζί με την κοινωνία και αποκτά νέα υπόσταση καθώς ντύνεται με το σύγχρονο μανδύα της δημιουργίας.

ακούσουμε και να γνωρίσουμε μπάντες που θα μπορούσαν πιθανότατα να προσκληθούν στο Windcraft. Διαπίστωσα ότι, λόγω της προϋπόθεσης της συμμετοχής πνευστού που θέτουμε, αναγκάζομαστε να αποκλείουμε υπέροχα σχήματα που θα μας άρεσε να είχαμε στο πρόγραμμα. Ταυτόχρονα, όμως, νιώθω ότι αυτός ο «καταναγκασμός» μας με τα πνευστά και η θεματική στην οποία επιμένουμε – αυτό το πάντρεμα του παραδοσιακού με το νέο – βοήθησε το φεστιβάλ να αποκτήσει τη δική του ταυτότητα και χαρακτήρα και να ξεχωρίζει από οποιοδήποτε άλλο μουσικό φεστιβάλ.

– **Ε.Ξ.:** Η μουσική θεματική του φεστιβάλ με τη στενή έννοια έχει ως στόχο να φέρει το κοινό σε επαφή με τον κόσμο των πνευστών – για παράδειγμα θέτοντάς τα στο επίκεντρο των μουσικών

δρώμενων ή αναδεικνύοντας λιγότερο διαδεδομένα πνευστά όργανα. Το αποτέλεσμα όμως δεν είναι περιοριστικό, το αντίθετο! Μέσα στα χρόνια, όχι μόνο το φεστιβάλ έχει επιτύχει τον σκοπό αυτό, αλλά έχει δημιουργήσει επίσης ένα πλαίσιο εντός του οποίου έχουν προκύψει πολλές ενδιαφέρουσες μουσικές συνέργειες, εμπλουτίζοντας τον ήχο και διευρύνοντας τους ορίζοντες των σχημάτων συμμετέχουν σε αυτό.

– Φέτος είναι η ενδέκατη χρονιά, ποιες θα λέγατε πως είναι οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει το φεστιβάλ, μετά από τη δεκαετή του παρουσία στα μουσικά πράγματα;

– **Ε.Μ. – Ε.Ξ.:** Το μεγαλύτερο στοιχείο του φεστιβάλ είναι να διατηρήσει στο πέρασμα των χρόνων την «ψυχή» του, παραμένοντας παράλληλα βιώσιμο, επίκαιρο και διατηρώντας ή ακόμα και διευρύνοντας την απήχσή του στο κοινό. Πλέον έχουν περάσει από τη σκηνή του Windcraft εξαιρετικά ονόματα που έχουν θέσει τον πήχη αρκετά ψηλά. Γι' αυτό κάθε χρόνο κάνουμε μεγάλη έρευνα και σκεφτόμαστε με μεγάλη προσοχή ώσπου να επιμεληθούμε ένα μουσικό πρόγραμμα που να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του κοινού μας! Επίσης, φροντίζουμε πάντα να κρατάμε το ενδιαφέρον του κοινού μέσα από τις ποικίλες παράλληλες δράσεις του φεστιβάλ, όπως τα βιωματικά εργαστήρια και οι περρίπτοι, τα οποία απευθύνονται σε όλο το φάσμα των ηλικιών και αφορούν μια μεγάλη γκάμα ενδιαφερόντων, όχι μόνο μουσικών, αλλά και ευρύτερα δημιουργικών, ιστορικών, φυσιολατρικών κτλ.

Πέρα από αυτά, σε πρακτικό επίπεδο, ομολογούμε ότι η διοργάνωση ενός φεστιβάλ χρόνο με τον χρόνο γίνεται και δυσκολότερη, με τα κόστη να ανεβαίνουν ραγδαία την τελευταία δεκαετία και τις γραφειοκρατικές διαδικασίες να γίνονται ολοένα και πιο πολύπλοκες. Είναι ένα κόμπος για γερά νεύρα και απαιτεί πολλά αφοσίωση, ευελιξία και ετοιμότητα να αντιμετωπίσεις το αναπάντεχο!

Στο Windcraft Fest φροντίζουν πάντα να κρατάνε το ενδιαφέρον του κοινού μέσα από τις ποικίλες παράλληλες δράσεις του φεστιβάλ, όπως τα βιωματικά εργαστήρια και οι περρίπτοι, τα οποία απευθύνονται σε όλο το φάσμα των ηλικιών.

Από την τζαζ και την έθνικ στην πειραματική μουσική

– Για φέτος τι ετοιμάζετε; Υπάρχουν διαφοροποιήσεις στο πρόγραμμα;

– **Ε.Μ.:** Ετοιμάζουμε όπως πάντα ένα δυναμικό πρόγραμμα συναυλιών, με νέες διεθνείς συνεργασίες όπως αυτή του Ize Trio (ΗΠΑ) με την Ελεονώρα Ρούσου, με σχήματα που κινούνται σε διάφορα είδη μουσικής, από την τζαζ και την έθνικ μουσική μέχρι την ηλεκτρονική και την πειραματική. Θα έχουμε επίσης ένα ποικίλο πρόγραμμα από παράλληλες δράσεις ανοικτές για άτομα όλων των ηλικιών – μουσικά εργαστήρια, προβολές, ένα

πιο περιπατο, παρουσιάσεις, καθώς και μια διαδραστική εγκατάσταση ήχου και φωτός με τίτλο Σηλίνες. Το καινούργιο στοιχείο που εντάσσουμε φέτος είναι μια ολόκληρη τρίτη μέρα με δωρεάν είσοδο! Η Κυριακή 27 Ιουλίου προσφέρει την ιδανική απόδραση για οικογένειες ή παρέες που θα ήθελαν να περάσουν δημιουργικό χρόνο μαζί – να συμμετέχουν σε βιωματικά εργαστήρια, να παίξουν ένα κυνήγι θησαυρού ή μια πειραγμένη τζιμπούρα, να «ανακουτρέψουν» σε ένα παζάρι μεταχειρισμένων ειδών και φυσικά να ακούσουν μουσική!

Την Κυριακή 27 Ιουλίου η είσοδος στο φεστιβάλ θα είναι δωρεάν, προσφέροντας την ιδανική απόδραση για οικογένειες ή παρέες που θα ήθελαν να περάσουν δημιουργικό χρόνο μαζί – να συμμετέχουν σε βιωματικά εργαστήρια και άλλες δραστηριότητες.

Το φεστιβάλ θα κλείσει με ένα μεγάλο Χάλκινο Γλέντι, με τα πνευστά να στήνουν μια γιορτή στο Περβόλι που θα μας κάνει να χορέψουμε όλοι μαζί.

– Πώς συνυπάρχουν η παράδοση και ο σύγχρονος πολιτισμός;

– **Ε.Μ. – Ε.Ξ.:** Σε κάθε στοιχείο του φεστιβάλ. Στην μουσική που συνδέει παραδόσεις του κόσμου με σύγχρονα μουσικά στοιχεία. Στο σκηνικό – ένα μοντέρνο φεστιβάλ ανάμεσα στους πλινθόκτιστους τοίχους ενός παραδοσιακού χωριού. Στους ανθρώπους – κόσμος του χωριού να σμίγει

με νέους και νέες από τις πόλεις αλλά και επισκέπτες από το εξωτερικό. Στο περιεχόμενο των δράσεων – Μύθοι της Κύπρου και πηκίαυλία από τη μία, πειραματισμοί με ήχους και σχέδια και η ρομποτική να συναντά τις τέχνες από την άλλη. Τέλος, σε όλη τη φιλοσοφία του φεστιβάλ, που πιστεύει ότι η παράδοση ενός τόπου, που μας συνοδεύει συνειδητά ή ασυνειδητά από τότε που γεννηθήκαμε, εξελίσσεται μαζί με την κοινωνία και αποκτά νέα υπόσταση καθώς ντύνεται με το σύγχρονο μανδύα της δημιουργίας.

Στιγμιότυπο από σόου στο «Second Skin», στο Γκάζι, ένα από τα θρυλικά σημεία συνάντησης της goth underground κοινότητας των τελευταίων χρόνων, το οποίο όμως έκλεισε οριστικά το 2019.

Της ΕΛΕΝΗΣ ΣΑΜΠΑΝΗ

Τη δεκαετία του '90, η underground σκηνή της Αθήνας χτυπούσε παλμούς σε υπόγεια και σκοτεινά κλαμπ, τα οποία τότε ήταν τα κεντρικά σημεία συνάντησης όσων αναζητούσαν κάτι πέρα από το συνηθισμένο. Ο Γιώργος Φακίνος, γνωστός dj και ένας από τους πρωτεργάτες της σκηνής στην Ελλάδα, ήταν ήδη εκεί – πίσω από τα decks, πίσω από τα events, πίσω από τη μαγευτική ατμόσφαιρα πολλών από τα αξεχαστά αυτά πάρτι, με αποκορύφωμα το 2008, όταν δημιούργησε ένα καταφύγιο για κάθε μορφή εναλλακτικής έκφρασης, από το goth και το industrial μέχρι το fetish.

Το θρυλικό «Second Skin», στην οδό Κωνσταντινουπόλεως στο Γκάζι, που έκλεισε οριστικά το 2019, ήταν η φυσική εξέλιξη μιας σκηνής που αναπτύχθηκε δυναμικά στην Ελλάδα ήδη από τα '90s και η οποία σήμερα φαίνεται να έχει αλλάξει μορφή, χωρίς όμως να χάνονται ποτέ τα ίχνη της. «Μιλάμε για την τελευταία αναλογική δεκαετία. Χωρίς κινητά, σόσιαλ μίντια και online εφαρμογές. Αν ήθελες να βιώσεις κάτι θα το βίωνες μόνο μέσω της αληθινής εμπειρίας. Θα γνώριζες κόσμο έξω από το σπίτι σου, θα μάθαινες μουσική στα ίδια τα μαγαζιά», λέει σήμερα ο Γιώργος Φακίνος.

Οι «μουσικές φυλές» τότε, όπως χαρακτηρίζει τις διάφορες ομάδες δυναμικών ακροατών, που κινούνταν στο φάσμα της underground, «ήταν πολύ δυνατές και επηρέαζαν τις εξελίξεις, όχι μόνο στον ήχο, αλλά και στον κινηματογράφο και τη μόδα. Ανάλογα με το πού ανήκες πήγαινες και στα αντίστοιχα στέκια, για να συναντήσεις ανθρώπους που ήταν στο ίδιο μήκος κύματος με εσένα και να γνωρίσεις νέους». Σχεδόν σε κάθε περιοχή της Αθήνας, συνεχίζει, υπήρχε τουλάχιστον από ένα εναλλακτικό, underground καφέ και μπαρ, όπου ανήσυχoi νέοι δημιουργούσαν φανζίν, περιοδικά, ίδρυσαν μπάντες κι έστηναν ένα σωρό αυτοσχέδιες εκδηλώσεις. «Σήμερα, κατά τη γνώμη μου, η εποχή μας είναι βαρετή, generic, χωρίς “χρώμα” και ταυτότητα. Παρ’ όλα αυτά, το underground θα υπάρχει πάντα ως δημιουργική έκφραση. Το ζήτημα είναι πόσο δυνατό και με νόημα θα το συναντάμε στην εκάστοτε εποχή», σχολιάζει.

Συζητώντας μαζί του, βλέπουμε ότι πέρα από το ότι πλέον τα συγκεκριμένα «σημεία συνάντησης» έχουν αραιώσει, κατά κάποιον τρόπο, ή, τουλάχιστον, δεν ανταποκρίνονται στα πρότυπα της δεκαετίας του '90, παρατηρείται και μια αλλαγή στην ίδια την κουλτούρα της διασκέδασης: «Αυτό που παρατηρώ είναι πως το κλάμπινγκ –όπως το ξέραμε τουλάχιστον– αφορά πλέον συγκεκριμένες ηλικίες. Οι μιλένιαλ και η Gen X είναι οι γενιές που κλάμπαραν ανελέητα, βιώνοντας κυριολεκτικά τα πάντα σε καταστάσεις, ιστορίες και γεγονότα, φτάνοντας συχνά στα άκρα. Αντιθέτως, η Gen Z δεν έχει γαλουχηθεί με την κουλτού-

Το underground άλλαξε, αλλά δεν χάθηκε

Η καρδιά μιας ζωντανής και πολυσύνθετης μουσικής σκηνής, έξω από το πλαίσιο του «καθερωμένου» και της «νόρμας», χτυπάει ακόμη πιο δυνατά

Στα '90s, η underground σκηνή της Αθήνας χτυπούσε παλμούς σε υπόγεια και σκοτεινά clubs, τα οποία τότε ήταν τα κεντρικά σημεία συνάντησης όσων αναζητούσαν κάτι πέρα από το συνηθισμένο.

AURA PHOTOGRAPHY

Η έκθεση στα σόσιαλ

Η έννοια του underground έχει αλλάξει, αλλά όχι απαραίτητα προς κάτι κακό, εξηγεί η Valisia Odell. «Από τη μία, υπάρχει η άμεση πρόσβαση μέσω των σόσιαλ μίντια, που κάνει τα πάντα λίγο πιο “εκτεθειμένα” και λιγότερο μυστηριώδη».

ρα του κλάμπινγκ, επιλέγοντας άλλους τρόπους διασκέδασης. Πιστεύω ότι μια μεγάλη μερίδα αυτής της γενιάς αντάλλαξε τις αληθινές εμπειρίες με το σκρολάρισμα», επισημαίνει ο Γιώργος Φακίνος και συμπληρώνει ότι «από την άλλη, βέβαια, έχουμε και τους οικογενειάρχες που ανήκουν στο συγκεκριμένο ηλικιακό φάσμα (μιλένιαλ, Gen X), οι οποίοι θεωρούν πως πλέον δεν υπάρχει λόγος να βγαίνουν, λόγω του νέου lifestyle τους, με αποτέλεσμα οι “μάχιμοι clubbers” να μειώνονται ακόμη περισσότερο».

Ενα από τα χαρακτηριστικά που έχουν χαθεί από τη μαγεία και την ατμόσφαιρα των '90s είναι, όπως μας τονίζει, «η ιεροτελεστία του κλάμπινγκ. Το ότι ήταν Τρίτη και σκεφτόσουν τι θα φορέσεις το Σάββατο, τι κομμάτι θα ακούσεις από τον dj και πώς θα το χορέψεις. Μήπως την επόμενη φορά που θα ακούσεις ένα τραγούδι, το οποίο δεν έχεις ιδέα ποιο είναι, αντί να ανοίξεις το Shazam για να μάθεις τον τίτλο του, να πας καλύτερα να ρωτήσεις αυτόν που παίζει μουσική».

Δεν διστάζει να θίξει την απουσία ερωτισμού, σημειώνοντας ότι «λείπει το “παixνίδι”, πάντα φυσικά μέσα στα όρια του σεβασμού του άλλου και της συναίνεσης».

Αυτό που αναγνωρίζει στην Gen Z είναι ότι ως γενιά ανεβάζει τον πήχυ της αισθητικής και του ντυσίματος στο underground goth, κάτι που παίζει σημαντικό ρόλο. «Σε αντίθεση με τους μεγαλύτερους σε ηλικία φαν της σκηνής, τα “babybats” (στην

Στιγμιότυπα από underground πάρτι που διοργάνωνε ο Γιώργος Φακίνος τη δεκαετία του '90, υπό τον τίτλο «Gothic meetings», με τον κόσμο να εναρμονίζεται με την αισθητική του χώρου και της μουσικής.

underground αργκό, είναι τα “γκοθάκια” της Gen Z) είναι σχεδόν όλα παιδιά με προσεγμένο και ξεχωριστό στυλ, φορώντας μάλιστα και ευφάνταστα ρούχα που δημιουργούν μόνοι τους. Τους περσιότερους από αυτούς δεν θα τους συναντήσετε στα στέκια που είπαμε παραπάνω, αλλά κυρίως σε συναυλίες, να δίνουν χρώμα στη νύχτα, ακόμη και αν κυριαρχεί το μαύρο στα χρώματά τους».

Νέο ύφος

Και ενώ ο Γιώργος Φακίνος συνεχίζει να κρατάει ζωντανό τον παλμό της σκηνής εδώ και 33 χρόνια, νέες μορφές αναδύονται, φέρνοντας φρέσκιες αισθητικές και ήχους που συνομιλούν με το παρελθόν, ορίζοντας το σημερινό underground. Μία από τις πιο χαρακτηριστικές παρουσίες της νέας γενιάς είναι η Valisia Odell, μέλος του ομώνυμου ηλεκτρονικού ντουέτου, η οποία πέρασε από το djing στο τραγούδι, μαγεύοντας το κοινό με τη βαθιά, αισθαντική φωνή της και την επιβλητική παρουσία της, κινούμενη κυρίως στο φάσμα των dark wave, minimal wave και dark electro.

Μπορεί να μην έζησε τα θρυλικά πάρτι των '90s, όμως πιστεύει πως κάτι έχει επιβιώσει μέσα στα χρόνια από τη μαγεία εκείνης της εποχής. «Νομίζω ότι το πικ της underground κοινότητας που έζησα εγώ ήταν γύρω στα τέλη της δεκαετίας του 2010. Οι DIY χώροι ανθοούσαν κι έβλεπες παντού την έντονη ανάγκη για έκφραση. Δεν υπήρχε στρατηγική, υπήρχε παρόρμηση. Συ-

ναυλίες σε υπόγεια, κολεκτίβες, εκθέσεις και πάρτι, τα οποία δεν ήξερες ποτέ πού θα σε βγάλουν».

Παρ’ όλα αυτά η Αθήνα σήμερα, όπως μας υπογραμμίζει η ίδια, φαίνεται να έχει μία ακόμη πιο ζωντανή και πολυσύνθετη underground μουσική σκηνή, η οποία ανθεί παράλληλα με την πληθώρα μουσικών ειδών όπως το dark wave, πανκ, τέκνο, experimental, χιπ χοπ και τη μετεξέλιξη τους. «Μπορεί να παίρνει διαφορετικές μορφές, αλλά ποτέ δεν εξαφανίζεται. Ανήκει σε αυτούς που νιώθουν την ανάγκη να εκφραστούν έξω από το πλαίσιο του “καθερωμένου” και της “νόρμας” και αυτό, ευτυχώς, δεν μπαίνει σε παύση», σημειώνει.

Δεν παραλείπει να κάνει λόγο για τις γυναίκες και τα queer άτομα, ανθρώπους που δεν ήταν και είναι απλώς μέλη της underground σκηνής, αλλά πρωτοστάτες της, μεταξύ των οποίων οι Sylvester, Divine, Marc Almond, Jane County κ.ά. «Αυτή ακριβώς είναι η έννοια του underground: να δημιουργείς έξω από τα κυρίαρχα πρότυπα και να βρίσκεις χώρο όταν δεν σου τον παραχωρούν», εξηγεί και προσθέτει ότι «βλέπουμε πλέον γυναίκες, non- binary και queer καλλιτέχνες να μην χωρούν απλώς, αλλά να ορίζουν τον χώρο, τη σκηνή και την αισθητική».

Υπάρχει «σπίθα»

Κατά την άποψή της, η έννοια του underground έχει αλλάξει, αλλά όχι απαραίτητα προς κάτι κακό. «Είναι απλώς κάτι διαφορετικό. Από τη μία, υπάρχει η άμεση πρόσβαση μέσω των σόσιαλ μίντια, που κάνει τα πάντα λίγο πιο “εκτεθειμένα” και λιγότερο μυστηριώδη. Είμαστε πιο ψηφιοποιημένοι, πιο ορατοί, πιο κουρασμένοι. Από την άλλη, λόγω της ακρίβειας, οι DIY χώροι έχουν μειωθεί δραματικά», λέει και συμπληρώνει πως «είναι λογικό τα πάρτι των '90s να μην εμφανίζονται σήμερα με την ίδια μορφή. Εκείνα λειτουργούσαν και ως αντίσταση πολιτική, αισθητική, κοινωνική. Σήμερα, πολλές φορές μοιάζουν με ένα φιλτραρισμένο throwback. Τώρα, για να διοργανώσεις underground πάρτι, πρέπει να καταθέσεις επιχειρηματικό πλάνο. Αλλά αυτό που δεν έχει αλλάξει (και δεν πρέπει να αλλάξει) είναι η ανάγκη του κόσμου για αυθεντική σύνδεση. Εκεί βρίσκεται ακόμα η σπίθα αυτού που ονομάζουμε “underground”».

Και ενώ μπορεί τα εγκαταλελειμμένα εργοστάσια, τα υπόγεια και οι μυστικές τοποθεσίες να έχουν δώσει τη θέση τους σε κτίρια με αρχιτεκτονικά κομψές εγκαταστάσεις, που διαθέτουν τμήματα εξυπηρέτησης κοινού και καλογουλισμένα πατώματα πριν υποδεχθούν τους «ρείβερς», καθώς επίσης σε μεγάλους ελεγχόμενους εξωτερικούς χώρους, η Valisia Odell λέει ότι «αυτό δεν είναι απαραίτητος αρνητικό. Είναι απλώς μια άλλη πραγματικότητα, όπου η λέξη “underground” συχνά χρησιμοποιείται για να δώσει κύρος σε κάτι που έχει χάσει τον αυθορμητισμό του».

Χωρίς ταυτότητα

«Η εποχή μας είναι βαρετή, generic, χωρίς “χρώμα” και ταυτότητα. Η Gen Z δεν έχει γαλουχηθεί με την κουλτούρα του κλάμπινγκ. Μια μεγάλη μερίδα αυτής της γενιάς αντάλλαξε τις αληθινές εμπειρίες με το σκρολάρσινγκ», λέει ο Γιώργος Φακίνος.

MATIEΣ ΚΟΣΜΟ
ΣΤΟΝ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΠΡΙΣΤΟΛ

Ντάνα Αουαρτάνι

Διεθνής εικαστικός, η 38χρονη παλαιστινιακή καταγωγής, γεννημένη στη Σαουδική Αραβία, Ντάνα Αουαρτάνι παρουσιάζει τα έργα της σε μια μεγάλη έκθεση στο Μπρίστολ, στο εντυπωσιακό κέντρο σύγχρονης τέχνης Αρνολφίνι. Περιλαμβάνεται το έργο που της ανατέθηκε από την Μπιενάλε της Βενετίας το 2024, καθώς και άλλα έργα και εγκαταστάσεις που διερευνούν την έννοια της απώλειας της πολιτιστικής ταυτότητας σε ένα ρευστό διεθνές περιβάλλον.

ΒΙΕΝΝΗ

Ντέμιαν Χερστ

Στο Μουσείο Αλμπερτίνα Μόντερν της Βιέννης παρουσιάζεται έως τις 12 Οκτωβρίου έκθεση σχεδίων του Ντέμιαν Χερστ. Πολλά από τα διάσημα έργα του Χερστ έχουν μια σειρά σχεδίων ως προεργασία, που συχνά αποτελούν αυτόνομα έργα, όπως και οι εγκαταστάσεις του, συμπύκνωμα ιδεών για μερικές από τις μεγάλες θεματικές ενότητες του. Η ίδια η έκθεση έχει στηθεί ως μια πρόεκταση του εργαστηρίου του.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Ρενουάρ

Η Νάσιοναλ Γκάλερι του Λονδίνου ανακοίνωσε τη μεγάλη έκθεση με έργα Ρενουάρ σε συνεργασία με το Μουσείο Ορσέ στο Παρίσι και το Μουσείο Καλών Τεχνών στη Βοστώνη. Η έκθεση θα εγκαινιαστεί τον Οκτώβριο του 2026 και θα περιλαμβάνει περισσότερα από 50 έργα. Η προηγούμενη έκθεση για τον Ρενουάρ είχε παρουσιαστεί στη Νάσιοναλ Γκάλερι το 2007. Η νέα έκθεση με τίτλο «Ο Ρενουάρ και ο έρωτας» περιλαμβάνει και λιγότερο γνωστά έργα.

ΜΠΙΑΜΠΑΟ

Νέα σελίδα

Το πλήρως ανακαινισμένο Μουσείο Καλών Τεχνών του Μπιλμπάο θα εγκαινιαστεί τον Οκτώβριο, καθώς ολοκληρώνεται η φιλόδοξη αποκατάσταση του μοντερνιστικού κτιρίου που αποτελούσε έμβλημα της σύγχρονης Ισπανίας του 1970 (στη φωτογραφία, το κτίριο υπό ανέγερση το 1964). Το αποκατεστημένο κτίριο θα αποτελέσει επέκταση του μουσείου αποσκοπώντας σε μια σύζευξη του 20ού με τον 21ο αιώνα, και ταυτόχρονα θα είναι ένα νέο αξιοθέατο για το Μπιλμπάο.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Ελσα Σκιαπαρέλι

Η πρώτη έκθεση στο Ηνωμένο Βασίλειο για τη θρυλική Ιταλίδα σχεδιάστρια Ελσα Σκιαπαρέλι (1890-1973) θα οργανωθεί από το Μουσείο Βικτωρίας και Αλβέρτου τον Μάρτιο του 2026. Διατρέχοντας μια περίοδο από τη δεκαετία του 1920 έως τα πρόσφατα χρόνια, η έκθεση θα παρακολουθήσει όχι μόνο την ανάδυση του άστρου της Σκιαπαρέλι, αλλά και τη βαθιά επίδρασή της στον χώρο της μόδας.

Το μέλλον των πόλεων κρέμεται από μια κλωστή

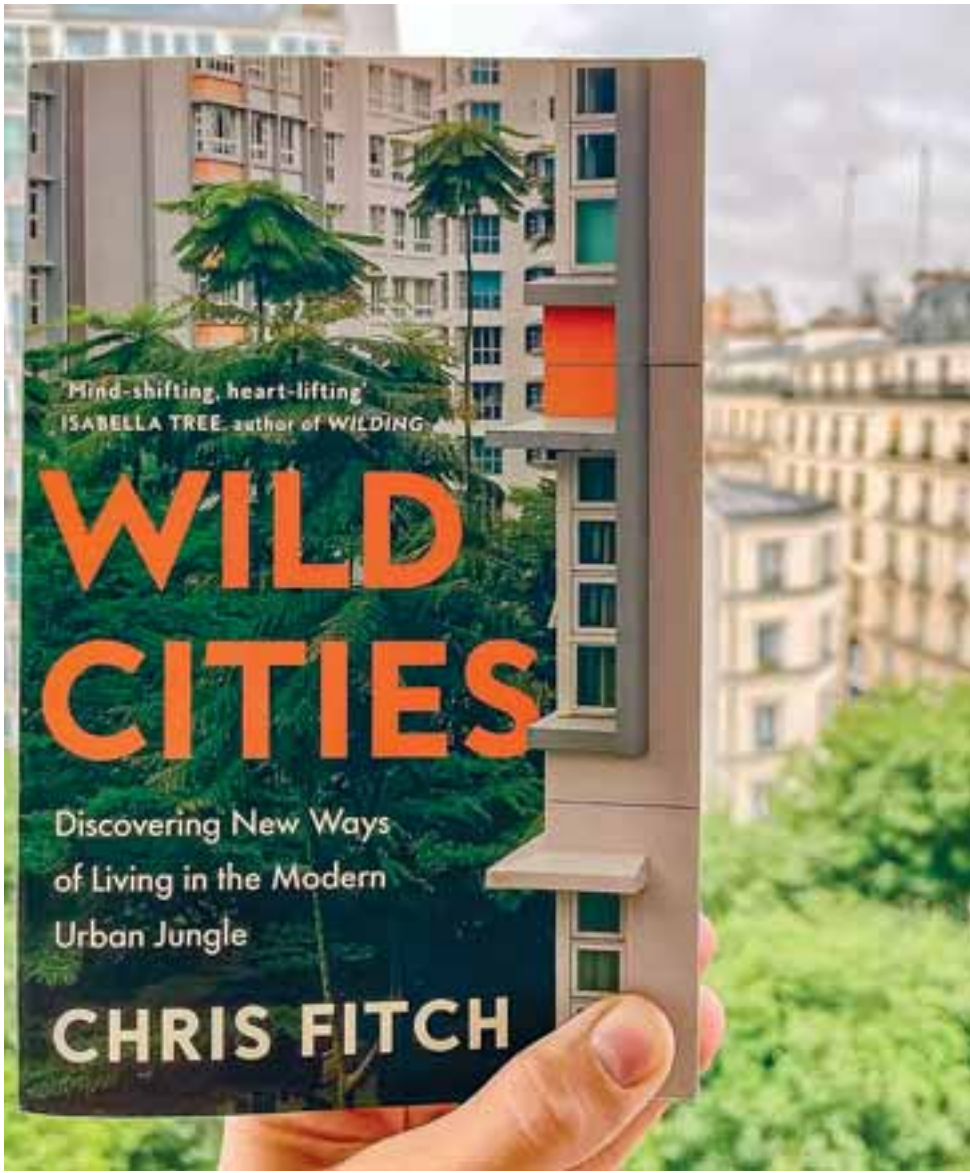
Κάθε καλοκαίρι στην Αθήνα, όπως και σε τόσες ακόμη μεγάλες πόλεις του κόσμου, συναισθανόμαστε τις μεγάλες κλίμακας ανατροπές που πρέπει να γίνουν στον τρόπο που βιώνουμε την αστική ζωή.

Το νέο βιβλίο του Βρετανού συγγραφέα, ταξιδευτή, ανταποκριτή και ανατόμου του σύγχρονου πολιτισμού Κρις Φιτς έχει τίτλο «Άγριες πόλεις» (Wild Cities) και θα μπορούσε επίσης να αποδοθεί ως ατίθασες, αβίαστες, φυσικές. Η φύση δεν είναι πολυτέλεια, λέει ο Κρις Φιτς. Το βιβλίο διαφημίζεται ήδη, καθώς θα κυκλοφορήσει τον Νοέμβριο.

Σήμερα, οι πολλοί άνθρωποι στον κόσμο ζουν σε αστικά κέντρα και έως το 2050 τα δύο τρίτα της ανθρωπότητας θα ζουν σε πόλεις, μεσαίες ή μεγάλες. Είναι δύσκολο να φανταστούμε πώς θα είναι η ζωή σε πολυάνθρωπες μεγαλουπόλεις όπως το Λάγκος, το Κάιρο, η Λαχόρη, η Τζακάρτα, αλλά και η Κωνσταντινούπολη, το Παρίσι, το Σάο Πάολο, το Λονδίνο και η Νέα Υόρκη. Πώς θα ζούμε στην Αθήνα στο μέλλον;

Ποιότητα ζωής

Η μεγάλη συζήτηση διεθνώς για τις πόλεις αγγίζει την ουσία ενός πολύπλευρου ζητήματος. Είναι σαφές πως οι πόλεις του 20ού αιώνα, με έμφαση στο αυτοκίνητο και στις σκληρές επιφάνειες που δεν αφήνουν το χώμα να αναπνεύσει και τον αέρα να κυκλοφορήσει, ανήκουν στο παρελθόν.

Το βιβλίο «Wild Cities» του Κρις Φιτς θα κυκλοφορήσει στα αγγλικά στις 18 Νοεμβρίου 2025.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Ο Κριστόφ Εσενμπαχ προτού γίνει σπουδαίος μαέστρος

Από τις πρώτες ορμητικές συγκορδίες της σονάτας «Χαμερκλαβιέρ» του Μπετόβεν, ο ακροατής ηλεκτρίζεται. Το έργο είναι βέβαια μνημειώδες, η κορύφωση μιας μακράς, κοπιαστικής πορείας για τον Λούντβιχ βαν Βόσπου να συγχωνεύσει πλήρως τη φόρμα της σονάτας με το περιεχόμενο της μουσικής του.

Ένα τέτοιο μνημείο, όμως, αζητώνει τον ιδανικό του ερμηνευτή. Και ο Κριστόφ Εσενμπαχ είναι τέτοια περίπτωση, καθώς ο σπουδαίος αυτός μαέστρος ξεκίνησε ως εκλεκτός πανίστας. Η συγκεκριμένη ηχογράφιση, που πραγματοποιήθηκε το 1970, είναι από τις πρώτες σε μια σπουδαία πανιστική καριέρα που τώρα συμπεριλαμβάνεται σε ένα box set έξι δι-

σκων: πλην της «Χαμερκλαβιέρ», τα δύο κορυφαία κοντσέρτα για πιάνο και ορχήστρα του Μπετόβεν (το Τρίτο και το Πέμπτο), τα Πρελούδια του Σοπέν, τις Παιδικές Σκηνές του Σούμαν, τις Σονάτες σε σολ μείζονα D959 και σε σι μείζονα D960 του Σούμπερτ, και το Δεύτερο Κοντσέρτο για πιάνο και ορχήστρα του Χανς Βέρνερ Χέντσε. Στα κοντσέρτα ο Εσενμπαχ πλαισιώνεται από μεγάλες ορχήστρες όπως η Συμφωνική και η Φιλαρμονική Ορχήστρα του Λονδίνου υπό τη διεύθυνση του Χέντσε και η Συμφωνική Ορχήστρα της Βοστώνης υπό τη διεύθυνση του Σέιζι Οζάβα. Το εξαπλό αυτό «κουτί» μόλις κυκλοφόρησε από την Brilliant Classics.

Γεννημένος το 1940 στη Γερμα-

Σε ένα box set με έξι cd, ένας νεαρός Κριστόφ Εσενμπαχ ερμηνεύει στο πιάνο Μπετόβεν, Σούμπερτ, Σούμαν, Σοπέν κ.ά.

νία, ο Εσενμπαχ βίωσε τραυματικά παιδικά χρόνια: «Ένας κόσμος χωρίς μητέρα είναι ένα διαφορετικό μέρος. Ένας κόσμος χωρίς πατέρα το ίδιο... Η μητέρα μου –το αιώνιο ερώτημα της ισόβιας ενοχής μου– πέθανε όταν με γεννούσε. Ο πατέρας μου, καθηγητής Μουσικής στο Πανεπιστήμιο του Μπρέσλαου, απολύθηκε από τους ναζί, οι οποίοι τον έστειλαν στην επαρχία και από εκεί στην πρώτη γραμμή του μετώπου. Σκοτώθηκε στον πόλεμο, υπηρετώντας σε τάγμα ανεπιθυμητών. Με έστειλαν να ζήσω με τη γιαγιά μου, όπου αναγκαστικά με να ξεφύγουμε από το σφαγείο στις 23 Ιανουαρίου του 1945 και ένα χρόνο μετά πέθανε και αυτή. Δώδεκα μήνες αργότερα, στις 31 Ιανουαρίου του 1946, σημαδεμέ-

νος από την αρρώστια και τον θάνατο, τους μόνιμους συντρόφους μου, λυτρώθηκα από τα πρώτα πέντε σκοτεινά χρόνια της παιδικής μου ηλικίας χάρη στη Βάλντορ Εσενμπαχ, ξαδέλφη της μητέρας μου και μελλοντική θετή μου μητέρα. Ήταν κατά τη διάρκεια εκείνης της βασανιστικής χρονιάς της ανάρρωσής μου, περίοδο κατά την οποία το τρομακτικό μου παρελθόν μου είχε αφαιρέσει τη δύναμη της ομιλίας, που άκουσα μουσική για πρώτη μου φορά».

Οι έξι δίσκοι που περιλαμβάνονται εδώ συνιστούν παρακαταθήκη και τεκμήριο μιας πανιστικής ερμηνείας, η δυναμική της οποίας μετουσιώθηκε στη συνέχεια σε μια εμπνευσμένη παρουσία πάνω στο πόντιουμ.

Christoph Eschenbach
The Early Recordings
Beethoven-Chopin-Schumann-Schubert-Henzye
Brilliant Classics

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Τα γλυπτά της Νοτρ Νταμ αγναντεύουν τη ζωή να κυλάει σαν το νερό στον Σηκουάνα. Κάπου εκεί κάτω βρίσκονται άπειροι «Αρμάν» και άλλοι τόσοι «Μπριντέ». Μοιάζουν πολύ, όμως είναι εντελώς διαφορετικοί.

Χωρίς κανένα τραπέζι ανάμεσά μας

Ο Εμμανουέλ Μποβ πέθανε τον Ιούλιο του '45 και κανείς δεν θα έπρεπε να τον θυμάται πια. Όταν εκδόθηκε η «Παγίδα», μετά τον πόλεμο, το κοινό αδιαφόρησε. Επειτα, τα βιβλία του Μποβ εξαφανίστηκαν. Τα αντικατέστησαν καινούργια βιβλία που ξεχάστηκαν και αυτά με τη σειρά τους, για να καλυφθούν από τα επόμενα. Αυτό συμβαίνει συνήθως.

Ωστόσο, πρόσφατα ο Μποβ μεταφράστηκε ξανά στα ελληνικά. Τέλη του '80 είχε μεταφραστεί το πρώτο του μυθιστόρημα, «Οι φίλοι μου», εξαντλημένο πια. Πρόπερσι, οι εκδόσεις Καστανιώτη κυκλοφόρησαν τον «Αρμάν». Για εμένα, ήταν μια αναγνωστική έκπληξη, η οποία ήρθε την περίοδο που η περιέργειά μου για νέες ανακαλύψεις είχε μειωθεί.

Πριν από κάποιους μήνες, εκδόθηκε η «Παγίδα». Ένα μεσημέρι, συνάντησα τη Μαρία Γυπαράκη, η οποία βρίσκεται πίσω από τις εκδόσεις Στίλβη. Μου έδωσε ένα αντίτυπο του μυθιστορήματος που η ίδια είχε μεταφράσει. Μίλησαμε για λίγη ώρα, όσο μας το επέτρεψε ο καύσωνας. Μερικές ημέρες μετά, έφυγα από την Αθήνα.

Πήρα την «Παγίδα» μαζί μου, την ιστορία του Μπριντέ που προσπαθεί να δραπετεύσει από τη Γαλλία, αδιασπασμένος από την κυβέρνηση του Βισί. Είναι αλήθεια πως ο τρόπος που ο Μπριντέ αντιλαμβάνεται τον κόσμο θυμίζει τον Αρμάν: Λες και κοιτάζουν παρέα ένα ερωτηματικό που κρέμεται πάνω από τα κεφάλια τους, έτοιμο να τους αποκεφαλίσει.

Λεπτομέρειες

Μόνο που ο Μπριντέ είναι περισσότερο απεγνωσμένος, και επομένως γελόιος, επειδή έχει ένα στόχο, μια ολόκληρη αποστολή να φέρει εις πέρας, συμπαρασύροντας τελικά το μυθιστόρημα στη χώρα της αφηγηματικής καλλονικότητας. Αν λοιπόν ο Μπριντέ παγιδεύεται στην αφήγηση, ο Αρμάν αναπνέει μέσα από τις λεπτομέρειες.

Ο Αρμάν δεν είναι ένας σχολαστικός παρατηρητής της λεπτομέρειας. Είναι ο ίδιος οι λεπτομέρειες. Οτιδήποτε παρατηρεί στους δρόμους της πόλης, στο άνετο διαμέρισμά της συντρόφου του, στο μίζερο σπίτι του φίλου του ή στο ξενοδοχείο της αδελφής του φίλου του, είναι ο ίδιος. Σαν ένα σχέδιο που σχηματίζεται αν ενώσεις τις σκόρπιες τελείες σ' ένα κομμάτι χαρτί. Αλήθεια, τι σχηματίζεται αν συνδέσεις τις μαύρες κουκκίδες του Αρμάν;

Η ιστορία του μυθιστορήματος, που κυκλοφόρησε έναν αιώνα πριν, είναι υποτυπώδης. Μετά τον

πρώτο πόλεμο, ο φτωχός Αρμάν συζεί με μια πλούσια χήρα. Ένα μεσημέρι συναντά τον Λουσιέν, έναν παλιό φίλο που ζει στην ανέχεια. Ο Αρμάν τον καλεί σε γεύμα. Την επόμενη ημέρα τον βρίσκει στον τελευταίο όροφο του άθλιου κτιρίου όπου κατοικεί. Γνωρίζει τη μικρή του αδελφή, τη Μαργκερίτ. Όταν η χήρα ανακαλύπτει πως ο Αρμάν έχει φιλήσει τη Μαργκερίτ, τον χωρίζει κι αυτός επιστρέφει στο σημείο μηδέν.

«Πώς βρέθηκαν εδώ;» φαίνεται ν' αναρωτιέται ο τριαντάχρονος ήρωας, καθώς διασχίζει την έκταση των εκατό σελίδων του βιβλίου. «Τι κάνω σ' ένα όμορφο σπίτι με μια γυναίκα που δεν αγαπώ πια;» ρωτάει μπροστά σ' έναν μεγάλο καθρέφτη που αντανάκλα την ηχώ του συμβιβασμού του, λες και η ερώτηση έχει ξεπηδήσει από κάποιο στίχο του Ντέιβιντ Μπερν. Δεν υπάρχει τίποτα χειρότερο από την απόγνωση που νιώθουμε όταν συνειδητοποιούμε την κατάρτισή μας, η οποία έχει υφανθεί γύρω μας υπόκωφα, σαν ιστός. Την ελκρινεία πολλοί έμειψαν: την

Ογδόντα χρόνια μετά,
ο Εμμανουέλ Μποβ
εξακολουθεί να μας
υπενθυμίζει πως ό,τι
και να κάνουμε, δεν θα
δραπετεύσουμε ποτέ.

άγνοια, ουδείς. Η σιωπηλή αράχνη είμαστε εμείς.

Από την άλλη, ο Μπριντέ έχει πανικοβληθεί που βρίσκεται στη δικτοποιημένη Γαλλία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Στην πραγματικότητα, δεν θέλει να βρίσκεται πουθενά. Ούτε να είναι εγκλωβισμένος στην επικίνδυνη υποκρισία της «ελεύθερης» Γαλλίας, ούτε να έρθει αντιμέτωπος με την ασφυξία στο κατεχόμενο Παρίσι.

Ελάχιστες φορές έχει χρόνο για λεπτομέρειες, να παρατηρήσει ό,τι στριφογυρίζει δίπλα του. Απλώς, ψάχνει να σωθεί. Αλλά όταν το κάνει, πλησιάζει την ακρίβεια του Αρμάν: «Η νύχτα ήταν δίχως φεγγάρι. Τα άστρα ήταν αμέτρητα, τόσο πολλά που ο Μπριντέ είχε την εντύπωση πως τον ουρανό τον κάλυπτε πάχνη. Μόνο σαν πέρασε λίγη ώρα συνειδητοποίησε πως η ατμόσφαιρα ήταν διαυγής και πως η πάχνη αυτή ήταν τα ίδια τα άστρα».

Θα μπορούσαμε να πούμε πως ο Αρμάν αποτελεί μια πρώιμη εκδοχή της απάθειας του Μερόσ και της επιπολαιότητας του Αλεξάντερ.

Ο Μερόσ θα εμφανιστεί στον «Ξένο» του Καμύ, το '42. Ο Αλεξάντερ, στην ταινία «Η μαμά και η πουτάνα» του Ζαν Εστάς, τριάντα χρόνια αργότερα: περιφέρεται άεργος στο Παρίσι, βολτάροντας, διαβάζοντας στα καφέ, φλερτάροντας και φλυαρώντας. Ζει στο διαμέρισμα μιας μεγαλύτερης γυναίκας, που τον συντηρεί. Την ίδια στιγμή ερωτεύεται μια νεαρή νοσηλεύτρια. Οι ομοιότητες του τετράωρου φιλμ με το μικρό μυθιστόρημα του Μποβ είναι φανερές, τουλάχιστον για όποιον είναι επιρρεπής να ξετρυπώνει τέτοιου είδους εκλεκτικές συγγένειες: «Ημασταν ο ένας απέναντι στον άλλο, χωρίς κανένα τραπέζι ανάμεσά μας».

Παγίδα

Ο Μποβ γεννήθηκε το 1898 στο Παρίσι. Από νεαρή ηλικία, γνώρισε επιτυχία με τα βιβλία του. Ωστόσο, δεν υπάρχε τίποτα χειρότερο από την απόγνωση που νιώθουμε όταν συνειδητοποιούμε την κατάρτισή μας, η οποία έχει υφανθεί γύρω μας υπόκωφα, σαν ιστός. Την ελκρινεία πολλοί έμειψαν: την

Κοιτάζω, μέσα από το φινιστρίνι, τον ορίζοντα που έχει κοκκινίσει. Προσπαθώ να ολοκληρώσω την ανάγνωση της «Παγίδας», ξεφυλλίζω τον «Αρμάν», δουλεύω ξανά ένα κριτικό σημείωμα που είχα γράψει πέρυσι και δεν δημοσιεύθηκε ποτέ: «Κατά τη διάρκεια της πτώσης του, οι λεπτομέρειες είναι η σωστική λέμβος για τον Αρμάν. Οι ρίγες του παντελονιού που διακόπτονται στο γόνατο, η λεκιασμένη κουρτίνα, το κίτρινο ασθενικό φως, οι χοντρές σόλες των παπουτσιών, το κεφάλι που γλιστράει από το μαξιλάρι, ο ουρανός».

Από την άλλη, ο Μπριντέ αναζητά μια ευκαιρία να διαφύγει στην Αγγλία για να βρει τον Ντε Γκωλ, αλλά πέφτει συνεχώς σε εμποδία (χαφιέδες, αστυνομία, δικαστές), με τον ίδιο τρόπο που ο Αρμάν λυτρώνεται από τις λεπτομέρειες. Όσο προχωράει το μυθιστόρημα, τόσο χάνουμε το περίγραμμά του Μπριντέ, ώσπου, στο τέλος, απομένει μια γραμμή καπνού που αντικαθιστά το σώμα του και διαλύεται στον θαλασσογόνο αέρα πριν φτάσω στο νησί. Ογδόντα χρόνια αργότερα, ο Μποβ εξακολουθεί να μας υπενθυμίζει πως ό,τι και να κάνουμε, δεν θα δραπετεύσουμε ποτέ.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΗΣ
ΕΒΔΟΜΑΔΑΣΕπιμέλεια:
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΕΛΙΩΤΗ
«Λογοτεχνία και τραύμα.
Το 1974 στην κυπριακή
και ελλαδική λογοτεχνία»
εκδ. Επίκεντρο, 2021, σελ. 405

Η Βασίλικη Σελιώτη στο σημαντικό της έργο «Λογοτεχνία και τραύμα. Το 1974 στην κυπριακή και ελλαδική λογοτεχνία» καταπινόνται με την πολύ ενδιαφέρουσα θεματική του πώς τα γεγονότα του καλοκαιριού του 1974 επηρέασαν τα ελλαδικά και κυπριακά Γράμματα. Ο τόμος είναι χωρισμένος σε δύο μέρη («Τραύμα και φύλο» και «Το 1974 ως τραύμα στη λογοτεχνική παραγωγή της Ελλάδας και της Κύπρου», στα κεφάλαια των οποίων η συγγραφέας αναλύει διάφορες πτυχές της θεματικής του βιβλίου, όπως το 1974 ως συλλογικό τραύμα, το διακύβευμα της συλλογικής ταυτότητας, Ελλάδα και 1974, το φύλο και οι λογοτεχνικές αναπαραστάσεις, κ.ά. Η Σελιώτη επεξεργάζεται με τρόπο συστηματικό πολλά στοιχεία της λογοτεχνικής παραγωγής, όπως η γλώσσα, η μνήμη, η έννοια του Άλλου κ.ά. Μελετάει και αναλύει έργα Ελλαδίων και Κυπρίων συγγραφέων και προσπαθεί να ανιχνεύσει τις λογοτεχνικές αναπαραστάσεις του τραύματος, τις διαστάσεις που αυτό λαμβάνει αναλόγως του λογοτεχνήματος, του συγγραφέα, και της οπτικής που αυτός έχει σε σχέση με το 1974 και όσα συνέβησαν λίγο πριν και λίγο αργότερα. Το έργο αυτό σίγουρα προσθέτει στην ιστορία της λογοτεχνίας και των κυπριακών γραμμάτων και ενισχύει την περαιτέρω μελέτη, από κοινωνιολογική, φιλολογική, αλλά και λογοτεχνική σκοπιά, μιας μείζονος εποχής τεκτονικών αλλαγών.

500 ΛΕΞΕΙΣ

Με τον

ΚΥΡΙΑΚΟ
ΧΑΡΙΤΟ

Ο Κυριάκος Χαρίτος έχει γράψει επτά παιδικά βιβλία, ένα έργο ποίησης και δύο πεζογραφήματα. Το 2023 τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Παιδικής Λογοτεχνίας και το αντίστοιχο βραβείο του περιοδικού «Ο αναγνώστης». Από τις εκδόσεις Πατάκη κυκλοφορεί το τελευταίο του βιβλίο «Γράμματα στην Παναγία».

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό
πλάι στο κρεβάτι σας;

Το «Θα κάψω το Παρίσι» του Bruno Jasienski (Ερμα), το «Ετερόρρυθμη μέρα» του Αντώνη Πάσχου (Στερέωμα) το «Τετ α τετ» της Μαρίας Δριμή (Εστία), το «Η δεσμοφύλακας» του Νίκου Δαββέτα (Πατάκης), το «In memoriam» της Αλίσ Γουίν (Ικαρος), το «Αν είχαμε παντρευτεί, θα γεννούσαμε τον Κωστή Παλαμά» της Γλυκερίας Μπισδέκη (Πηλέγραφο). Κι αυτό είναι μόνο σε ένα κομοδίνο.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου; Διαβάζοντας πρόσφατα τις «Επιστολές» της Δανάης Σιώζιου που κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Αντίποδες έμαθα πως «ο θάνατος απεχθάνεται το λούνα παρκ / ακριβώς όπως ο πόλεμος το ουράνιο τόξο» και λίγο πιο κάτω έμαθα πως η βροχή «Κάνει τα μάτια των άγγιων ζώων / να κολυμπάνε σαν χρυσόψαρα μέσα στο δάσος».

Βρήκατε ποτέ τον μεπλό σας επειδή διαβάσατε ένα βιβλίο;

Κάθε βιβλίο που διάβασα με έβαλε σε μεπλόδες πλην ελαχίστων που δεν προβλημάτισαν φαντάζομαι ούτε τους ίδιους τους συγγραφείς που τα έγραψαν. Τα βιβλία είναι πολυσέλιδα πολλές φορές αναπάντα ερωτήματα κι όσα πιο πολλά ερωτήματα έχεις τόσο χάνεις τον ύπνο σου. Και μετά βέβαια υπάρχει και ο Ζενέ που διάβασα σε νεαρή ηλικία και που -ευτυχώς πρόσκαιρα- έκανε την παραβολική πορεία να στραφεί στα μάτια μου ως υπέρτατος προορισμός και αποστολή κάθε υγιούς νέου ανθρώπου. Νομίζω τότε ήταν που πήγα να κλέψω ένα cd και παραλίγο να πάω αυτόφωρο.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.

Σίγουρα μοναξιά και χειμώνας. Σκιά και καλοκαιρί. Ιδανικά σιωπή. Παντός καιρού σιωπή. Κι ένα ζευγάρι προεβουπίας +1 από χθες. Και βέβαια μια αφήγηση που σε τραβεί όπως το φεγγαρόφωτο τον λυκάνθρωπο.

Υπάρχουν κάποια είδη λογοτεχνίας που προτιμάτε και άλλα που αποφεύγετε;

Αγαπώ ό,τι ήδη έζησε και πέρασε. Κατά συνέπεια με θέλγει ό,τι δραματίζεται στο παρελθόν. Αρα αυτόματως δεν αγαπώ την επιστημονική φαντασία. Επίσης χωρίς να

θέλω να μειώσω τη λογοτεχνική τους αξία και τη θέση τους μέσα στο οικοσύστημα της λογοτεχνίας ομολογώ πως δεν αγοράζω νουάρ. Κυρίως λόγω της ενδοσυστημικής τους εμμονής στην κλιμάκωση και επειδή είμαι τρομερά ανυπόμονος. Και θα πω ευτυχώς γιατί η λίστα με τα αγορασμένα/αδιάβαστα θα ήταν διπλάσια. Ήδη είμαι τρομερά πίσω στους αναγνωστικούς μου στόχους όπως φαντάζομαι και ελπίζω πολλοί ακόμα.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο; Η γλώσσα, τι άλλο; Η μεταποίηση της σκέψης σε λέξεις με τέτοιο τρόπο, με τέτοια τέχνη και τεχνική που σε σαρώνει και μια να αφαιρέσεις θα καταρρεύσει όλο το οικοδόμημα ενός δουλεμένου ύφους, μιας φαινομενικά αχειροποίητης μα με κόπο κατακτημένης έκφρασης. Κι εδώ βέβαια φαίνεται η διαφορά ανάμεσα στον τυχαίο κάτοχο μιας ιστορίας και έναν συγγραφέα.

Υπάρχει κάποιο αγαπημένο βιβλίο που θα θέλατε να γίνει ταινία;

Το «Dancer from the Dance» του Αντρίου Χόλεραν. Ένα μικρό μελαγχολικό αριστούργημα για τον έρωτα, το σεξ, τον χορό, τη ζωή και τον θάνατο στην γκέι κοινότητα της Νέας Υόρκης τη δεκαετία του '70. Ακόμα θα ήθελα να δω και μια απόπειρα κινηματογραφικής αποτύπωσης του μοναδικού κόσμου του Αλέξη Ασλάνογλου. Είναι μια επικράτεια στην οποία θα χανόμουν με μεγάλη ευχαρίστηση.

Ποιο είναι το κεντρικό θέμα του βιβλίου «Γράμματα στην Παναγία» και ποια τα μηνύματα που περνάει;

Το ταξίδι ενός ανθρώπου πάνω στη γη. Οι σκέψεις του. Τα διλήμματά του. Οι απορίες του και προφανώς τα συναισθήματά του. Μιλάει για την κούραση, την προσδοκία, την ελπίδα, τη διάψευση, τη μοναξιά, τη συμπόνια, την αλληλεγγύη, την προσπάθεια.

Ποια ήταν η ανάγκη πίσω από τη συγγραφή αυτού του βιβλίου;

Το έργο αυτό με απασχολούσε χρόνια. Εμμονή και ανάγκη μαζί. Ήθελα να μπω σε κάτι απέραντο και να το φέρω στο μέγεθος ενός μικρού δωματίου. Να βάλω όλο τον ουρανό σε μια χούφτα. Κι από την άλλη να φωτίσω την πίσω όψη. Να τυμπάρω ένα προαίτιο τραπέζι με τρόπο βελούδινο. Να δείξω πως το αληθινό έργο παίζεται πάντα στα σωθικά του θεάτρου.

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η Ελισάβετ Παναγιώτου και ο Νίκος Δημνινάκης στο πλαίσιο του Windcraft Music Fest, που διοργανώνεται για ενδέκατη χρονιά στα Κατύδατα Σολέας, παρουσιάζουν την παράσταση her body / το σώμα της. Η παράσταση είναι εμπνευσμένη από τον μύθο του Πάνα και της Σύριγγος, καθώς και από τον μεξικάνικο μύθο της La loba. Οι δύο καλλιτέχνες μιλούν στην «Κ» γι' αυτή την ενδιαφέρουσα παράσταση και λένε πως το έργο αυτό αποτελεί μία σύμπραξη μουσικής και κίνησης, η οποία ταλαντεύεται ανάμεσα στους κόσμους του φανταστικού και του εδώ-και-τώρα. Αναφέρουν επίσης πως η αρχική σκέψη γεννήθηκε μέσα από τη γενικότερη δυναμική και σημειολογία των πνευστών μουσικών οργάνων, είτε αυτά αντιμετωπίζονται ως ηχογόνα σύμβολα ενός αρχαίου θεού, είτε ταυτίζονται με τη θεματική ενός ολόκληρου φεστιβάλ όπως αυτό του Windcraft Music Festival.

—Τι θα δούμε στην παράσταση her body / το σώμα της;

—Η παράσταση «her body / το σώμα της» είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Μας αρέσει να το σκεφτόμαστε ως ένα δρώμενο το οποίο επαναδιεκδικεί πίσω το σώμα της νύμφης Σύριγγος, έπειτα από το κυνήγι της από τον Πάνα καθώς και τη μεταμόρφωσή της, αρχικά σε καλάμι και στη συνέχεια σε μουσικό όργανο.

Ο μύθος του Πάνα και της Σύριγγος, από τον οποίο ξεκινήσαμε το δημιουργικό μας ταξίδι, δεν είναι μια ιστορία τρομερά μακριά από τη ζωή του σήμερα, και αυτή η πικρή επίγευση που αφήνει στο τέλος του ο μύθος, δεν είναι κάτι άγνωστο προς τον σύγχρονο άνθρωπο. Αντιθέτως όλο και κάτι μας θυμίζει.

Από την άλλη, ο μύθος της La loba, ένας δεύτερος μύθος με τον οποίο ήρθαμε σε διάλογο, έρχεται σαν μια επιθυμητή συνέχεια για τη ζωή της Σύριγγος. Φιγούρες όπως η γριά μάγισσα La loba, οι οποίες ανασταίνουν ζωές μέσα από το τραγούδι τους, έρχονται σαν λύτρωση και πράξη δικαιουσύνης για τη δική μας Σύριγγα. Ουσιαστικά, οι δύο μύθοι συνδυάζονται αντιστικτικά έχοντας τη νεράιδα Σύριγγα ως κοινό άξονα συμμετρίας. Εκατέρωθεν της βρίσκονται αντίστοιχα η εκστατική καταστρεπτική μανία του Πάνα με τη δημιουργία του αυλού του από το σώμα της νύμφης αλλά και η ανανεωτική δύναμη του τραγουδιού της La loba.

Το έργο αποτελεί μία σύμπραξη μουσικής και κίνησης, η οποία ταλαντεύεται ανάμεσα στους κόσμους του φανταστικού και του εδώ-και-τώρα. Κατά τη διάρκεια της παράστασης επιδιώκουμε να διαμορφώσουμε ένα πλαίσιο το οποίο μεταβαίνει από το καθημερινό στο τελετουργικό και από την εσωτερική αφήγηση στη βιωματική εμπειρία. Έναν χώρο όπου το γυναικείο σώμα παίρνει χώρο,

αφοσιώνεται, αφήνεται, μεταμορφώνεται, απολαμβάνει.

—Τι σας προκάλεσε για να ασχοληθείτε με τον μύθο του Πάνα και της Σύριγγος;

—Η αρχική σκέψη γεννήθηκε μέσα από τη γενικότερη δυναμική και σημειολογία των πνευστών μουσικών οργάνων, είτε αυτά αντιμετωπίζονται ως ηχογόνα σύμβολα ενός αρχαίου θεού (εδώ του Πάνα), είτε ταυτίζονται με τη θεματική ενός ολόκληρου φεστιβάλ όπως αυτό του Windcraft Music Festival. Η αρχαία ελληνική γραμματεία είναι γεμάτη από μύθους σχετικά με τη μουσική και δη τα πνευστά μουσικά όργανα (βλ. Αθηνά, Απόλλωνας, Μαρσύας, Βάβνης, Ορφέας, κ.ά.). Ωστόσο, το ενδιαφέρον στη μορφή του Πάνα έγκειται στο γεγονός πως ο τελευ-

SCOTTS HADJIMETROU

Η Ελισάβετ Παναγιώτου και ο Νίκος Δημνινάκης μιλούν στην «Κ» για την ενδιαφέρουσα παράσταση her body/το σώμα της» και λένε πως το έργο αυτό αποτελεί μία σύμπραξη μουσικής και κίνησης, η οποία ταλαντεύεται ανάμεσα στους κόσμους του φανταστικού και του εδώ-και-τώρα.

Ο μύθος του Πάνα και της Σύριγγος δεν είναι μια ιστορία τρομερά μακριά από τη ζωή του σήμερα, και αυτή η πικρή επίγευση που αφήνει δεν είναι κάτι άγνωστο προς τον σύγχρονο άνθρωπο. Αντιθέτως όλο και κάτι μας θυμίζει.

Να κοιτάξουμε το παρελθόν στα μάτια

Ελισάβετ Παναγιώτου και Νίκος Δημνινάκης:
Ο μύθος του Πάνα και της Σύριγγος αφορμή για την παράσταση «her body/το σώμα της»

Κατά τη διάρκεια της παράστασης επιδιώκουμε να διαμορφώσουμε ένα πλαίσιο το οποίο μεταβαίνει από το καθημερινό στο τελετουργικό και από την εσωτερική αφήγηση στη βιωματική εμπειρία.

ταίως συνενώνει τρεις διακριτούς αλλά παράλληλους κόσμους. Συγκεκριμένα, αντιπροσωπεύει εξίσου το θεϊκό, το ανθρώπινο και το ζωικό στοιχείο. Το γεγονός αυτό καθιστά πιο έντονη τη σύνδεση

του μύθου με τα πλέον σκοτεινά ένστικτα κάθε κοινωνίας καθώς και την ανάγκη επίλυσής τους. Σαφώς θα μπορούσαμε να αντιμετωπίζουμε την αρχαία γραμματεία ως μία σειρά απλών ιστοριών, έχει όμως περισσότερο ενδιαφέρον όταν αποδίδονται βαθύτερα νοήματα στους μύθους της και όταν όλες οι σκοτεινές συνάψεις με το παρελθόν έρχονται στο φως της σημερινής πραγματικότητας, ώστε να γίνουν τροφή για σκέψη και αφορμή για δράση.

Μπορεί ο Πάνας και ο αρχαίος κόσμος που τον ανέθρεψε να έχουν χαθεί, αυτό που σίγουρα ζει ωστόσο είναι τα διδάγματα των ιστοριών του. Η καλλιτεχνική ματιά της τελετουργικής αναβίωσης του μύθου μάς δίνει τη δυνατότητα να τον δούμε μέσα από άλλο πρίσμα καθώς και, σε

ένα πιο δυναμικό πλαίσιο θεώρησης της ιστορίας, να ορίσουμε εμείς τι θα έπρεπε ίσως να είχε συμβεί. Κομβικό ρόλο εδώ διαδραματίζει η μορφή και το τραγούδι της γριάς μάγισσας La loba, που δρα ως αντίποδας του Πάνα, και η οποία δεν μας οδηγεί απλώς σε ένα διαφορετικό και ιδανικό τέλος μιας παλιάς κατά τα άλλα ιστορίας. Αντίθετα, ενσαρκώνει την επιτακτική κάθαρση που οφείλει τελικά να επέλθει.

—Με την παράσταση her body / το σώμα της πειραματίζεστε με αρχέγονους και λιγότερο επεξεργασμένους ήχους;

—Στην παράσταση παρατηρείται μία σχετική ισορροπία μεταξύ αρχέγονων/σύγχρονων ηχοχρωμάτων, αλλά και ακουστικών/ηλεκτρονικών ήχων εν γένει. Ωστόσο, παρατηρείται μία προβληματική εδώ γύρω από τη χρήση του όρου «αρχέγονος». Σαφώς όργανα όπως το didgeridoo, το singing bowl, ή τεχνικές όπως το overtone singing (μέσω του Mongolian throat singing) μπορούν να λάβουν τον χαρακτηρισμό του αρχέγονου μιας και δεν έχουμε πρακτικά ιδέα για τον βαθμό παλαιότητάς τους. Ωστόσο, όλα αυτά προφανώς δεν αποδίδονται εδώ μουσικά από κάποιον Αβορίγινα στα δάση ευκαλύπτων της Β. Αυστραλίας, ή κάποιον Θιβετιανό μοναχό, ή τέλος κάποιον τραγουδιστή από τη Μογγολία. Κατά συνέπεια, αφού τα παραπάνω όργανα και τεχνικές έχουν απομονωθεί από το πολιτιστικό-θρησκευτικό τους πλαίσιο (αφενός εξ ανάγκης και αφετέρου από σεβασμό για την παράδοση που τα γέννησε) αντιμετωπίζονται λειτουργικά μόνο στο επίπεδο του ηχοχρώματος. Έτσι, ενώ συμβολικά μπορούμε να κάνουμε λόγο για αρχέγονα όργανα ή αντίστοιχες τεχνικές παραγωγής ήχου, ταυτόχρονα δεν νομιμοποιούμαστε για παράδειγμα να θεωρούμε το pvc didgeridoo ως ένα από αυτά.

Ολοκληρώνοντας, ένα άλλο παράδειγμα σε σχέση με τα παραπάνω θα μπορούσε να αποτελεί και η φωνητική τεχνική beatbox. Απ' τη μία πλευρά, ο όρος είναι απόλυτα σύγχρονος, τόσο ως ορολογία όσο και ως τεχνική προσέγγιση, καθώς προκύπτει στα γκέτο της Αμερικής κάποια στιγμή μεταξύ των δεκαετιών '70-'80. Ωστόσο, μέσω του beatbox ταυτόχρονα σκιαγραφείται εδώ η αρχέγονη ανάγκη του ανθρώπου να πειραματίζεται με τους ήχους της φύσης του, όποια ή όπου και αν είναι αυτή.

Αντιμετωπίζοντας δηλαδή το beatbox ως ένα γενικότερο umbrella term διαφαίνεται ότι εδώ και αιώνες οι άνθρωποι προσπαθούν να χρησιμοποιήσουν όλα εκείνα τα στοιχεία του εκάστοτε περιβάλλοντός τους, να τα ενοποιήσουν και να τα αποδώσουν σε ένα πιο έντεχνο πλαίσιο καλλιτεχνικής δράσης. Από τη μίμηση του ήχου των πουλιών μέχρι την drum & bass κουλτούρα όλα μπορούν να μπουν σε αυτό το κουτί (beat-box).

Η παράσταση δομείται ηχητικά από ένα συνδυασμό οργάνων (φλάουτο, σαξόφωνα, singing bowls, didgeridoo, dnojanka), φωνητικών τεχνικών (beatbox, overtone singing) και προ-ηχογραφημένων ήχων/συνθέσεων.

—Ενυπάρχει εντός μας μια λανθάνουσα μουσικότητα ή εμπειρία σωματικότητας που ορίζουν την ταυτότητά μας;

—Σαφώς, τόσο η εσωτερική μουσικότητα όσο και το αντίστοιχο βίωμα της σωματικότητας αποτελούν βασικούς πυλώνες κατανόησης και προσέγγισης πολλών μορφών τέχνης. Καμία από τις δύο συνθήκες όμως δεν θα μπορούσε να φέρει τον χαρακτηρισμό «λανθάνουσα». Ωστόσο, αν με αυτούς τους όρους προσπαθήσουμε να περιγράψουμε όχι ένα κοινωνικό σύνολο ανθρώπων αλλά τις πράξεις του Πάνα εδώ, τότε σίγουρα το μόνο λανθάνον στοιχείο φαίνεται πως είναι ο θεός και οι αποφάσεις του. Αν δηλαδή συνδέσουμε με τον όρο λανθάνουσα μουσικότητα το γεγονός ότι ο Πάνας σπάει τα καλάμια (τελετουργικός θάνατος της μεταμορφωμένης πλέον Σύριγγος) για να φτιάξει το όργανό του και αντίστοιχα με τον όρο

λανθάνουσα εμπειρία σωματικότητας εννοούμε την απόπειρα βιασμού της παραπάνω νύμφης, τότε σαφέστατα η όλη παρουσία του Πάνα ορίζεται ως κάτι το κοινωνικά λανθάνων και έρχεται σε πλήρη αντιδιαστολή με την εικόνα που έχουμε για την έννοια του θείου στοιχείου. Ωστόσο, οι αρχαίοι θεωρούσαν ότι αυτό είναι ένα βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα της ταυτότητας του συγκεκριμένου θεού καθιστώντας αυτές τις συμπεριφορές δόκιμες μόνο για αυτόν ή όσους καταλαμβάνονταν εκστατικά από το πνεύμα του. Άλλωστε δεν πρέπει να ξεχνάμε την ομοιότητα του μύθου της Σύριγγος με αυτόν της Πεύκης. Πρόκειται για άλλη μία νύμφη που κυνηγήθηκε από τον Πάνα και για να σωθεί ο Δίας τη μεταμόρφωσε σε πεύκο. Τότε ο Πάνας έκοψε ένα από τα κλαδιά της (τελετουργικός θάνατος και εδώ) και το έκανε στεφάνι με το οποίο απεικονίζονταν πάντα.

Η παράσταση «her body / το σώμα της» είναι μια συνειδητή προσπάθεια επαναδιεκδίκησης και μετουσίωσης. Προσκαλούμε το κοινό μαζί μας να γίνει μάρτυρας σε μια τελετή αφιερωμένη στη Σύριγγα.

—Πώς οι φωνητικές τεχνικές, όπως το beatbox και το overtone singing ορίζουν την παράσταση;

—Η παράσταση δομείται ηχητικά από ένα συνδυασμό

οργάνων (φλάουτο, σαξόφωνα, singing bowls, didgeridoo, dnojanka), φωνητικών τεχνικών (beatbox, overtone singing) και προ-ηχογραφημένων ήχων/συνθέσεων. Συγκεκριμένα, στοιχεία

της τεχνικής beatbox διατρέχουν το σύνολο του έργου και εμφανίζονται άλλοτε αυτόνομα και άλλες φορές ενσωματωμένα σε κάποιο από τα προαναφερθέντα αερόφωνα.

Ακόμα, η συχνά διακριτική παρουσία του beatbox το καθιστά ως ένα βασικό ενωτικό στοιχείο μεταξύ των ποικίλων και ετερόκλητων οργανικών ηχοχρωμάτων της παράστασης.

Αντίθετα, η φωνητική τεχνική του overtone singing παρουσιάζεται αποκλειστικά σε ένα μόνο σημείο του δρώμενου, ίσως μάλιστα την κομβικότερη στιγμή της εξέλιξης του μύθου. Εμφανίζεται στο πλαίσιο της αναλογίας της χρυσής τομής και σε συνδυασμό με τα singing bowls δημιουργεί μια ηχητική εμπειρία διαλογιστικού τύπου.

—Είναι το σώμα μας μουσική χωρίς ήχο;

—Το σώμα και η μουσική ίσως

να γίνονται συνώνυμα όταν αφεθούμε στις αναπνοές μας.

—Ποιο είναι αυτό που κατά τη γνώμη σας ορίζει μία περφόρμανς/παράσταση όπως αυτή του her body / το σώμα της;

—Η παράσταση «her body / το σώμα της» είναι μια συνειδητή προσπάθεια επαναδιεκδίκησης και μετουσίωσης. Προσκαλούμε το κοινό μαζί μας να γίνει μάρτυρας σε μια τελετή αφιερωμένη στη Σύριγγα. Εκεί όπου οι αναπνοές μας, ατομικά και συλλογικά, επιμένουν για να γίνουν τα καλάμια ξανά οστά. Για να κοιτάξουμε το παρελθόν στα μάτια και να προχωρήσουμε πέρα από αυτό, αλλά μαζί με αυτό.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: Ελισάβετ Παναγιώτου, Νίκος Δημνινάκης, «her body / το σώμα της», Κατύδατα, Σολέας, Κυριακή, 27 Ιουλίου, ώρα 8:30 μ.μ.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ**

Ενα ξερονήσι πέρα από τον χρόνο

Κυκλοφόρησε στα μαύρα χρώνια της χούντας· το διαβάσαμε πριν από πενήντα τρία χρόνια, χαραχτηκε μέσα μας κι έκτοτε μας σημαδεύει. Πώς γίνεται και ο Αντρέας Φραγκιάς κατόρθωσε να πραγματοποιήσει την προτροπή του ομοϊδεάτη ποιητή: «Σαν πρόκες πρέπει να καρφώνονται οι λέξεις, να μην τις παίρνει ο άνεμος»; Πώς γίνεται και η κόλαση του «Λοιμού» παραμένει οδυνηρά ζωντανή στη φαντασία μιας μισόν αιώνα αργότερα;

Μέσα στα τριάντα χρόνια της συγγραφικής δημιουργίας του, ο αριστερός μεταπολεμικός Αντρέας Φραγκιάς (1921-2002) έγραψε τέσσερα όλα κι όλα μυθιστορήματα: «Ανθρωποι και σπίτια» (1955), «Η καγκελόπορτα» (1962), «Λοιμός» (1972) και το δίτομο «Πλήθος» (1986). Και όπως συμβαίνει με όλους τους αληθινούς σκαπανείς, κάθε έργο του περιείχε μια νέα θεματολογία και αισθητική πρόταση. Τα δύο πρώτα μυθιστορήματα «Ανθρωποι και σπίτια» και «Η καγκελόπορτα», με τα οποία έκανε την εμφάνισή του, ανήκουν στο ρεύμα του ρεαλισμού. Οι ιστορίες τους λαμβάνουν χώρα στη ρημαγμένη μεταπολεμική Αθήνα της δεκαετίας του '40 («Ανθρωποι και σπίτια») και στην ανοικοδομούμενη μετεμφυλιακή Αθήνα της δεκαετίας του '50 («Η καγκελόπορτα»). Η οδυνηρή καθημερινότητα των μικροαστικών γειτονιών της

πρωτεύουσας, οι κατεστραμμένες κατοικίες, η ανεργία, η μετεμφυλιακή τρομοκρατία και η πάλη των αναξιοπαθούντων κατοίκων να επιβιώσουν, αναπλάθονται με ζωηρές λεπτομέρειες.

Εξορία

Ο πεζογράφος μας, όμως, ποτέ δεν ενδιαφέρθηκε να επαναλάβει τα επιτεύγματά του. Κάνοντας δέκα χρόνια αργότερα στον «Λοιμό» μια θεαματική στροφή, μετέφερε τη δράση σε ένα εφιαλτικό στρατόπεδο συγκέντρωσης πάνω σε ένα ξερονήσι. Και ακόμη, εγκατέλειψε τις αναλυτικές ρεαλιστικές σκηνές για να συνδυάσει έναν αδρό νατουραλισμό με την αλληγορία. Με μια γλώσσα λιτή και σκληρή, ανέπλασε τη φρίκη των τερατωδών μηχανισμών που είδαν το φως στη διάρκεια του 20ού αιώνα με στόχο να ποδοπατήσουν την προσωπικότητα εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων. Ο τόπος δεν κατονομάζεται, ούτε ο χρόνος. Αδιάκοπος άνεμος, καυτός ήλιος, τα κύματα της θάλασσας, μύγες, ποντίκια και μια φρικτή χαράδρα συνθέτουν το σκηνικό. Ούτε οι άνθρωποι που κατοικούν σε αυτόν τον τόπο κατονομάζονται – διοικητές, επόπτες, κράχτες, χαφιέδες, και τα πολυπληθή θύματά τους, ο περιδεής, ο εξυπνάκιος, ο αφηρημένος, ο ξεροκέφαλος, ο αναιδής, ο συνετός, ο πολύπειρος, ο νε-

Στο ξερονήσι του «Λοιμού», η προνοητικότητα δεν ανταμείβεται, οι κανόνες κάθε στιγμή αλλάζουν, η αβεβαιότητα κυριαρχεί, η λογική αίρεται· καλό είναι να περνάει κανείς απαρατήρητος σε αυτή την παντοδύναμη γραφειοκρατία του τρόμου. Η Ιστορία διακόπτει έτσι τον βηματισμό της· όσα λαμβάνουν χώρα εδώ, συνέβησαν και θα συμβαίνουν πάντα.

οσύλλεκτος, το τυχερό ανθρωπάκι. Η προνοητικότητα δεν ανταμείβεται, οι κανόνες κάθε στιγμή αλλάζουν, η αβεβαιότητα κυριαρχεί, η λογική αίρεται· καλό είναι να περνάει κανείς απαρατήρητος σε αυτή την παντοδύναμη γραφειοκρατία του τρόμου. Η Ιστορία διακόπτει έτσι τον βηματισμό της· όσα λαμβάνουν χώρα στον «Λοιμό» συνέβησαν και θα συμβαίνουν πάντα. Πρόκειται, καθώς σημειώνει στο αναλυτικό επίμετρό του ο Δημήτρης Χριστόπουλος, για ένα στρατόπεδο, καθολικό σύμβολο καταπίεσης, για έναν διαχρονικό τόπο εξορίας, με αποτέλεσμα να ισχύει στην περίπτωση του «Λοιμού» αυτό που ο Μίλαν Κούντερα είχε πει για τον Κάφκα: «Απλώνει παντού το σκοτάδι αφήνοντας όλα τα φώτα αναμμένα». Με πλαστική εικονοποιία που δημιουργούν τα απλά ουσιαστικά και ρήματα και η απουσία επιθέτων, με σταθερό αφηγηματικό ρυθμό, με μυθολογικές και κοσμολογικές αναγωγές και με μια ειρωνική εκφορά λόγου που υιοθετεί άλλοτε τον τόνο των θυτών και άλλοτε των θυμάτων, ο Φραγκιάς συνθέτει κάτι που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ποιητική της κόλασης.

Παρότι ο «Λοιμός» υπήρξε το κορυφαίο έργο του και ένα από τα πιο σκληρά της ελληνικής πεζογραφίας, πάλι ο συγγραφέας μας δεν επαναπαύθηκε. Στο δίτομο «Πλήθος»,

ανέπτυξε μια τεράστια αλληγορική σύνθεση, έναν κόσμο τρομακτικό όπου λαμβάνει χώρα διαρκής δράση η σημασία της οποίας ολοκληρωτικά διαφεύγει. Ενα κινηματογραφικό συνεργείο αποτυπώνει τα πάντα σε ατελείωτα μέτρα φιλμ, με αποτέλεσμα αληθινή και εικονική πραγματικότητα να αναμειγνύονται, να ταυτίζονται και να συγχέονται.

Η μοίρα του συνόλου

Παρά τη μετακίνηση του Φραγκιά από τη ρεαλιστική παράδοση σε ένα οργουελιανό σύμπαν, κοινό στοιχείο που διακρίνει και τα τέσσερα μυθιστορήματά του είναι πως ποτέ ο συγγραφέας δεν ασχολείται με τη μοίρα ενός μόνον προσώπου, αντιθέτως τον απασχολεί η τύχη του ως τμήματος συνόλου. Καθένας από τους ήρωες πάντοτε αποτελεί κομμάτι ευρύτερης ομάδας, η οποία και προσδιορίζει τη μοίρα του. Μιλώντας για την κατεστραμμένη και ανοικοδομούμενη μεταπολεμική Αθήνα, για την εφιαλτική παροιμία των στρατοπέδων συγκέντρωσης που σφράγισαν τον 20ό αιώνα και για τη μαζική κοινωνία ομοιωμάτων την οποία παράγει ο σύγχρονος πολιτισμός, ο Αντρέας Φραγκιάς υπήρξε ο κατεξοχήν συγγραφέας του συλλογικού βίου – της πολύπαθης κοινότητας, του τυραννισμένου κοινωνικού συνόλου.

Αυγουστιάτικο Φεγγάρι

Μουσική και Ποίηση

Για τον Έρωτα, τον Άνθρωπο και τη Ζωή
κάτω από το φως της Πανσελήνου

08.08

στις 8.30μ.μ.

“Μικρή Σαλαμίνα”
Πάρκο Γλυπτικής Φίλιππου Γισπάνη,
Φασούλα

Διοργανωτής:

Είσοδος €20

Στην εκδήλωση τραγουδά ο Γιάννης Διονυσίου.

Συμμετέχουν οι Αθηνόδωρος Καρκαρίφης, Γεώργιος Γεωργόπουλος,

Έλενα Χειλέτη, Σαββίνα Γεωργίου και Μιχάλης Παπασεαγόρου.

Φιλική συμμετοχή: Κατερίνα Παράσχου

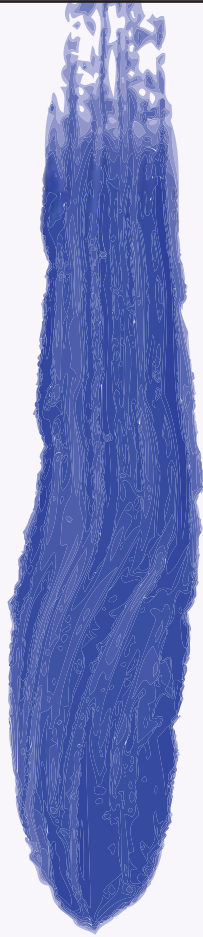
Συγγραφή και επιμέλεια κειμένων: Κωνσταντίνος Καρεμφύλλης

Παρουσίαση: Χάρις Πισσουρίου

Χορηγοί:

Πληροφορίες στο 25 820500 και στο www.kanali6.com.cy

στον παράδεισο έχω σημαδέψει ένα νησί.

Οδυσσέας Ελύτης / Το Μονόγραμμα

26 ΙΟΥΛΙΟΥ, 20:00 / Almyra Boutique Hotel, Πάφος

isnotgallery αλμύρα

Sponsors

POLAKIS SARRIS + CO LLC

martin

Media Partner

ΜΟΥΣΙΚΗ

Του ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ

ΕΛΙΑ ΠΟΤΤΙΝΓΛΟΥ / INP PHOTO AGENCY

Η **Αμερικανίδα** βιολονίστρια Χίλαρι Χαν απέδωσε το Κοντσέρτο του Μπραμς με λαμπερό ήχο, δίνοντας έμφαση στον λυρισμό της μουσικής.

Εξαιρετικός Μπραμς από τη Χίλαρι Χαν

Μία σπουδαία ορχήστρα εμφανίστηκε στις 6 Ιουλίου στο Ηρώδειο στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών. Στην πρώτη της εμφάνιση στο ρωμαϊκό ωδείο η Φιλαρμονική του Μονάχου, ένα σύνολο 132 ετών που έχει παίξει σε παγκόσμια πρώτη Συμφωνίες του Μάλερ, παρουσίασε ένα πρόγραμμα με δύο ιδιαίτερα δημοφιλή έργα. Στο πρώτο μέρος της βραδιάς ερμήνευσε το Κοντσέρτο για βιολί του Γιοχάνες Μπραμς με σολίστ την Αμερικανίδα βιολονίστρια Χίλαρι Χαν, ενώ στο δεύτερο έπαιξε τη «Συμφωνία του Νέου Κόσμου» του Αντονίν Ντβόρζακ. Την ορχήστρα διύθυσε ο 47χρονος Κολομβιανός αρχιμουσικός Αντρές Ορόσκο-Εστράδα, ο οποίος από την τρέχουσα καλλιτεχνική περίοδο αναλαμβάνει γενικός μουσικός διευθυντής της Κολωνίας και, συνακόλουθα, της περίφημης ορχήστρας Γκίρτσενχ της ίδιας πόλης.

Δημοφιλή έργα των Ντβόρζακ και Μπραμς ωφελήθηκαν από την υψηλή δεξιότητα της Φιλαρμονικής του Μονάχου.

Ο Μπραμς συνέθεσε και αφιέρωσε το μοναδικό του Κοντσέρτο για βιολί στον διάσημο Ούγγρο βιολονίστα, συνθέτη και αρχιμουσικό Γιόζεφ Γιόακιμ, ο οποίος και το πρωτόπαιξε στη Λειψία την Πρώτοχρονιά του 1879. Το έργο έχει σαφείς αναφορές στο Κοντσέρτο για βιολί του Μπετόβεν και ο Γιόακιμ επιχείρησε να τις φωτίσει, παίζοντας και τα δύο έργα στην ίδια συναυλία. Στόχος του, προφανώς, δεν ήταν να εκθέσει τον φίλο του Μπραμς, αλλά αντίθετα να τον αναδείξει ως συνεκτιστή και κληρονόμο του μεγάλου Γερμανού δασκάλου.

Το πρώτο και σημαντικό στοιχείο στην απόδοση της Χίλαρι Χαν ήταν η εξαιρετική ποιότητα του ήχου της. Ενός ήχου ομοιογενούς, ισχυρού και παλλόμενου σε όλη του την έκταση, ο οποίος άνετα έμπαινε σε δημιουργικό διάλογο με τη μεγάλη συμφωνική ορχήστρα.

Επιπλέον, ενός ήχου εκπληκτικής τονικής ακρίβειας και σιγουριάς, όπου όλα τα τεχνικά και δεξιοτεχνικά προβλήματα φαινόταν να έχουν επιλυθεί και αφομοιωθεί, και το μόνο ζητούμενο έμοιαζε να είναι η ερμηνεία. Ως προς την ερμηνεία, λοιπόν, η Χαν

υπογράμμισε τον λυρισμό της μουσικής, σχηματίζοντας τις μελωδικές φράσεις με μεγάλη γενναιοδωρία και φροντίζοντας ιδιαίτερα τη συνέχεια της μουσικής ροής, ακόμα και κατά τις νευρώδεις, κοφτές φράσεις του τρίτου μέρους. Από την πλευρά του ο Ορόσκο-Εστράδα κινήθηκε στην ίδια λογική, αλλά στο υπέροχο δεύτερο μέρος του Κοντσέρτου μάλλον υπερέβαλε, καθώς η αρχή ταχύτητα που επέλεξε, οδηγούσε σχεδόν στην απονεύρωση της μουσικής.

Συγκινητικός Ντβόρζακ

Χωρίς ανάλογα προβλήματα υπήρξε η μουσική διεύθυνση του Κολομβιανού αρχιμουσικού στη διάσημη Ενατη Συμφωνία του Ντβόρζακ, η οποία πρωτοπαρουσιάστηκε στη Νέα Υόρκη στις 16 Δεκεμβρίου 1893, δηλαδή περίπου 14 χρόνια μετά το Κοντσέρτο του Μπραμς. Αυτή τη φορά η πλάστικότητα του Ορόσκο-Εστράδα σε ό,τι αφορούσε τις ταχύτητες λειτούργησε προς όφελος της μουσικής. Ειδικότερα στο πρώτο μέρος του έργου ο αρχιμουσικός επιβράδυνε σημειακά, αφήνοντας τα ελεγειακά μουσικά θέματα να ανασάνουν και να αναπτυχθούν. Αμέσως μετά επέστρεψε στη βαρυστική του ταχύτητα, διατηρώντας αμείωτο τον παλμό και την ενέργεια της μουσικής. Συνολικά, η μελωδικά γενναιοδωρή αυτή Συμφωνία ωφελήθηκε από τις ποιότητες της γερμανικής ορχήστρας: από τον γεμάτο και ομοιογενή ήχο των εγχόρδων ιδιαίτερα δε των τσέλων, από τα εξαιρετικά ξύλινα πνευστά και τα λαμπερά αλλά όχι επιθετικά χάλκινα.

Στο δεύτερο μέρος του έργου η νοσταλγική μελωδία που ο Ντβόρζακ εμπιστεύθηκε στο αγγλικό κόρνο, γοητεύει έτσι κι αλλιώς από μόνη της. Εχει ενδιαφέρον, όμως, ότι το σόλο αυτό αρχικά είχε γραφεί για κλαρινέτο. Στη συνέχεια ο Ντβόρζακ το μετέγραψε για αγγλικό κόρνο επειδή ο πιο μελαγχολικός ήχος αυτού του οργάνου του θύμιζε περισσότερο τη φωνή του Χάρι Μπέριλι, του Αφροαμερικανού μαθητή του, από τον οποίο πρωτάκουσε «σπιρίτουαλς». Η συγκινητική απόδοση του σόλο από τον Κάι Ραπς στο αγγλικό κόρνο γεννούσε συναισθήματα που ανένυσαν παρόμοια ακούσματα.

Στο νευρώδες γ' μέρος της Συμφωνίας («Σκέρτσος») η διάθεση της μουσικής φωτίστηκε εκ νέου. Η ερμηνεία ολοκληρώθηκε με την αναμενόμενη μεγαλόπρεπη απόδοση του τελευταίου μέρους.

Την **έλεγαν Μαρία** ★★½ **ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ (2024), 102'**
Σκηνοθεσία: Ζεσικά Παλούντ
Ερμηνείες: Αναμαρία Βαρτολομέι, Ματ Ντίλον

★ κακό
★★ μέτριο
★★★ καλό
★★★★ πολύ καλό
★★★★★ εξαιρετικό

Η **Μέγκαν Στόλτερ** πρωταγωνιστεί στο «Too much» της Λένα Ντάναμ, που προβάλλεται στο Netflix.

Η **ερμηνεία** του Χιου Γκραντ είναι το δυνατό χαρτί του «Heretic», που παίζεται στην πλατφόρμα της Cosmote TV.

CINEMA

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Αναμαρία Βαρτολομέι και Ματ Ντίλον ενσαρκώνουν τη Μαρία Σνάνιντερ και τον Μάρλον Μπράντο στο «Τελευταίο τανγκό στο Παρίσι», μια ταινία που τραυμάτισε ανεπανόρθωτα την ψυχή της νεαρής πρωταγωνίστριας.

Το τελευταίο τανγκό της αυτοκαταστροφής

Η τραγική ιστορία της συμπρωταγωνίστριας του Μπράντο

Η **ιστορία** της ηθοποιού Μαρίας Σνάνιντερ, με έμφαση στην τραυματική εμπειρία που εκείνη έζησε στη διάρκεια των γυρισμάτων του περιβόητου «Τελευταίου τανγκό στο Παρίσι» του Μπερνάρντο Μπερτολούτσι, έρχεται στις αίθουσες. Βρισκόμαστε στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Η νεαρή Μαρία ονειρεύεται να γίνει διάσημη ηθοποιός, όταν ο ανερχόμενος τότε Μπερτολούτσι της προσφέρει πρωταγωνιστικό ρόλο στο καινούργιο του ερωτικό δράμα, δίπλα στον θρυλικό Μάρλον Μπράντο. Καθώς ωστόσο τα γυρίσματα προχωρούν, η πρωτόπειρη ηθοποιός νιώθει όλο και πιο πιεσμένη, με αποκορύφωμα τη διαβόητη «σκηνή με το βούτυρο», όπου η ίδια αργότερα κατήγγειλε ότι συμπρωταγωνιστής και σκηνοθέτης την κακοποίησαν σεξουαλικά.

Με τη ματιά του θύματος

Η σκηνοθέτης και σεναριογράφος Ζεσικά Παλούντ ταυτίζει την

οπτική της με το βλέμμα της νεαρής ηθοποιού. Την τελευταία ερμηνεύει ιδανικά η ανερχόμενη Αναμαρία Βαρτολομέι («Το γεγονός»), τόσο κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων του «Τανγκό», όσο και αργότερα, όταν εκείνη βυθίστηκε σε ένα αυτοκαταστροφικό μονοπάτι, απότοκο σε μεγάλο βαθμό της τραυματικής της εμπειρίας.

Απέναντί της στέκεται επίσης ταιριαστά ο Ματ Ντίλον, ο οποίος μπορεί να μην πετυχαίνει την απόλυτη οπτική ομοιότητα με τον Μπράντο, ωστόσο αποδίδει κατάλληλα την αύρα και τον εσωτερικό δυναμισμό του.

Στο επίκεντρο εδώ ωστόσο βρίσκεται ξεκάθαρα η Μαρία, η οποία εμφανίζεται σε κάθε σκηνή του φιλμ, με την Παλούντ να εστιάζει στα μάτια της, ειδικά στη φορτισμένη σεκάνς της κακοποίησης, θέλοντας να καθρεφτίσει εκεί τον τραυματισμένο ψυχισμό της. Και η συνέχεια όμως της ταινίας κινείται στην ίδια κατεύθυνση

ση, με την ηρωίδα να προσπαθεί (ανεπιτυχώς) να διαχειριστεί το γεγονός και να στρέφεται στις καταχρήσεις και τις ουσίες.

Αργό δηλητήριο

«Γράφοντας και σκηνοθετώντας αυτή την ταινία, ήθελα να μιλήσω με έναν τρόπο οικουμενικό για το αργό δηλητήριο που είναι το τραύμα. Δεν μπορούσα να φανταστώ αυτό που συμβαίνει σήμερα, την έκταση που έχουν πάρει η συζήτηση και οι μαρτυρίες. Η ιστορία της Μαρίας μας δείχνει ότι πρέπει να προστατεύσουμε τους νέους που μπαίνουν απροετοίμαστοι σε αυτόν τον κόσμο. Οτι η προδοσία και η χειραγώγηση δεν είναι εργαλεία απαραίτητα στη διαδικασία δημιουργίας ταινιών», σημειώνει η σκηνοθέτης.

Η δική της ταινία πάντως είναι αρκετά συμβατική ως προς την αισθητική της προσέγγιση, ενώ, παρά τις αγαθές προθέσεις, παρσύεται κάπως από τις σύγχρονες αναφορές της.

HOME CINEMA

Ερωτικά σκιρτήματα και τρομακτική αγωνία

Too much ΚΟΜΕΝΤΙ (2025)

Δημιουργοί: Λένα Ντάναμ, Λουίς Φέλμπερ
Ερμηνείες: Μέγκαν Στόλτερ, Γουίλ Σαρπ

Μία **δεκαετία** μετά το πρωτοποριακό «Girls», η Λένα Ντάναμ επιστρέφει στα τηλεοπτικά λημέρια της για μια καινούργια σειρά στην πλατφόρμα του Netflix, για την οποία συνεργάζεται και με τους παραγωγούς του «Μια βραδιά στο Νότινγκ Χιλ». Πρωταγωνίστρια εδώ είναι η Τζέσικα, μια νεαρή Νεοϋορκέζα, η οποία έπειτα από έναν οδυνηρό χωρισμό αποδέχεται μια επαγγελματική πρόταση και μετακομίζει στο Λονδίνο. Βυθισμένη στη θλίψη και αποφασισμένη να μείνει μόνη, θα πιαστεί εξαπίνης όταν θα γνωρίσει τον Φίλιξ και θα ερωτευθεί ξανά. Η πρωταγωνίστρια Μέγκαν Στόλτερ μοιάζει με alter

ego της ίδιας της Ντάναμ, η οποία αυτή τη φορά κρατάει τον δευτερεύοντα ρόλο της μεγάλης αδελφής. Η σειρά της είναι γενικώς έξυπνη, αστεία και ξέρει πότε να ανεβokaτεβάζει τον ρυθμό – ακριβώς δηλαδή όπως και το «Girls», δίκως όμως το ξάφνιασμα που πρόσφερε εκείνο στον θεατή. Από την άλλη, εδώ έχουμε αφηγηματική άνεση και μια πλειάδα αστέρων (Ναόμι Γουότς, Εμίλι Ραταϊκόφσκι, Κιτ Χάρινγκτον, Τζέσικα Αλμπα, Στίβεν Φράι, Αντέλ Εξαρχόπουλος κ.ά.) σε δεύτερους ρόλους.

Heretic ★★

ΘΡΙΛΕΡ (2024), 111'
Σκηνοθεσία: Σκοτ Μπεκ, Μπράιαν Γουντς
Ερμηνείες: Χιου Γκραντ, Σόφι Θάτσερ

Από την πλατφόρμα της Cosmote TV επιλέγουμε ένα πρόσφατο

θρίλερ με θέμα τη θρησκεία, το οποίο υπογράφουν οι σεναριογράφοι της μεγάλης επιτυχίας «Ενα ήσυχο μέρος», Σκοτ Μπεκ και Μπράιαν Γουντς, ενώ φέρει και τη σφραγίδα της A24 στην παραγωγή. Δύο νεαρές κοπέλες που ανήκουν στο δόγμα των Μορμών χτυπούν την πόρτα ενός άνδρα προκειμένου να τον προσπλυστούν. Ενώ μοιάζει αρχικά θετικός στην ιδέα, στη συνέχεια θα τις παρασύρει σε ένα τρομακτικό παιχνίδι με φιλοσοφικές προεκτάσεις και διακύβευμα την ίδια τη ζωή τους. Τα ερωτήματα γύρω από τη φύση και τον διαχρονικό ρόλο της θρησκείας έχουν εδώ το περισσότερο ενδιαφέρον και αποτελούν, μαζί με την ερμηνεία του Χιου Γκραντ, το βασικότερο ατού ενός κατά τα άλλα μάλλον συμβατικού θρίλερ, που αντλεί από τα κλισέ του τρόμου και ψάχνει κάπως την ισορροπία του όσο πλησιάζει στο φινάλε.

Νησίδα Διδύμη, Ερμούπολη, Σύρος: Ο πρώτος και ψηλότερος φάρος του φαρικού μας δικτύου στέκεται επιβλητικά 68 μέτρα πάνω από το νερό.

Γκραβούρα εποχής με τη βραχονησίδα «Καλότζερο». Η ιστορία των Καλόγερων συνδέεται με ένα ασκητήριο, όπου κατά την παράδοση ζούσαν μοναχοί που σφαγιάστηκαν από πειρατές.

Δύο Συριανές βραχονησίδες, η Διδύμη με τον φάρο της σε πρώτο πλάνο και στο βάθος, η ξέρα της Νάτας.

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ**

Πέρα από τα μεγάλα κατοικημένα νησιά του Αιγαίου, απλώνεται η σιωπηλή επικράτεια των βραχονησίδων. Κουκκίδες γης που ξεμυτίζουν από τη θάλασσα, συχνά ξεχασμένες, συμπτυκνώνουν την άγραφη ιστορία του Αρχιπελάγους: μια ιστορία πειρατών και μοναχών, ναυαγίων, μοναδικών βιότοπων, μοναχικών φάρων, θρύλων και φαντασμάτων. Με τόσες ενδιαφέρουσες όψεις, ο όρος «βραχονησίδες» μάλλον τις υποβιβάζει. Οπως έχει επισημάνει ο νησιολόγος Γεώργιος Γιαγκάκης, ο όρος είναι εσφαλμένος, καθώς δεν πρόκειται για απλούς βράχους, αλλά για τόπους με οικολογικό και εθνικό ενδιαφέρον, που συχνά φιλοξένησαν ανθρώπινη δραστηριότητα. Το παρόν αφιέρωμα επιχειρεί μια γνωριμία με δέκα από αυτούς τους μυστηριώδεις «άγνωστους» του Αιγαίου.

ΚΑΛΟΓΕΡΟΙ

Τα Μετέωρα του Αιγαίου

Σταθμός εφοδίων

Κατά την Κατοχή, οι Γερμανοί κατασκεύασαν αποθήκες στους Καλόγερους, ενώ η Σύρνα και η Ανυδρος από την αρχαιότητα ήταν σταθμοί ανεφοδιασμού για τους ταξιδευτές της Μεσογείου.

Μεσοπέλαγα, 23 μίλια βορειοανατολικά της Ανδρου και 27 δυτικά της Χίου, ορθώνονται δύο ηφαιστειογενείς βράχοι, οι Καλόγεροι. Ο Μεγάλος Καλόγερος, ύψους 36,5 μέτρων, και ο Μικρός, σε απόσταση 1.400 μέτρων, συνθέτουν ένα επιβλητικό τοπίο. Η ιστορία τους, με αναφορές από τον Στράβωνα, συνδέεται με ένα ασκητήριο, όπου κατά την παράδοση και τους θρύλους ζούσαν μοναχοί που σφαγιάστηκαν από πειρατές. Το 1920 τοποθετήθηκε στη νησίδα αυτόματος φάρος και το 1940 φιλοξενούσε έξι κατοίκους. Κατά την Κατοχή, οι Γερμανοί κατασκεύασαν αποθήκες, ερείπια των οποίων σώζονται μαζί με θραύσματα από οβίδες που μαρτυρούν τη χρήση του βράχου ως πεδίου βολής. Σήμερα, ένας μεταλλικός φάρος πάνω του εξακολουθεί να ανάβει.

ΣΥΡΝΑ

Θαλάσσιο σταυροδρόμι

Νοτιοανατολικά της Αστυπάλαιας, η Σύρνα αναδύεται ως ξεχασμένος κόμβος των αρχαίων θαλάσσιων δρόμων. Αρχαιολογικά ευρήματα μαρτυρούν οχυρωμένο οικισμό που ήλεγχε τον στρατηγικό διάδρομο Κυκλάδων - Δωδεκανήσων. Η ακμή της ήρθε τη Ρωμαϊκή εποχή, με δύο ναυάγια της περιόδου του Διοκλητιανού να επιβεβαιώνουν τη χρήση της ως σταθμού ανεφοδιασμού. Σε νεότερους χρόνους, ενοικιαζόταν για κτηνοτροφία και διέθετε ασβεστοκείμενο. Η ευρύτερη περιοχή της Μαλτεζάνας ήταν διαβόητο καταφύγιο πειρατών. Το 1946, ένα πλοίο με Εβραίους πρόσφυγες ναυάγησε εκεί, με τους λιγοστούς κατοίκους να διασώζουν τους επιζώντες.

ΚΑΝΔΕΛΙΟΥΣΣΑ

Σιωπηλό οθωμανικό φως

Δυτικά της Νισύρου, η Κανδελιούσσα φιλοξενεί έναν φάρο-τεκμήριο αυτοκρατορικού ελέγχου. Κατασκευάστηκε το 1890 από τη «Γαλλική Εταιρεία Οθωμανικών Φάρων», που εκσυγχρόνισε το δίκτυο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η γοττευτική λιθόκτιστη κατασκευή σχεδιάστηκε για μόνιμη ανθρώπινη παρουσία σε ένα από τα πιο απομονωμένα σημεία του Αιγαίου. Η ιστορία του αντανακλά τις γεωπολιτικές ανακατατάξεις:

από οθωμανικός έγινε ιταλικός, γερμανικός και τελικά ελληνικός το 1948. Λειτουργησε ως επιτηρούμενος μέχρι το 1982, οπότε και αυτοματοποιήθηκε.

ΖΟΥΡΑΦΑ

Ακρίτας του Βορρά

Η Ζουράφα ή Λαδοξέρα, ανατολικά της Σαμοθράκης, είναι το βορειοανατολικότερο άκρο της ελληνικής θαλάσσιας επικράτειας, μια μικροσκοπική ξέρα με τεράστια γεωστρατηγική σημασία, με τον αυτόματο μεταλλικό φανό της να στέκεται πάνω της σαν εθνικό σύμβολο. Η σημασία της είναι τέτοια που η Τουρκία την έχει εντάξει στις «γκρίζες ζώνες». Η ιστορία της χάνεται στους αιώνες, με αναφορές σε χάρτες από τον 16ο αιώνα. Ο λόγιος Νικόλαος Φαρδύς, το 1897, κατέγραψε «ίχνη αρχαίων κτισμάτων στα βυθισμένα μέρη της», υποστηρίζοντας ότι είναι λείψανο αρχαίων νησιών που καταποντίστηκαν.

ΑΝΥΔΡΟΣ (ΑΜΟΡΓΟΠΟΥΛΑ)

Μυστηριώδης νήσος

Στο κέντρο ενός θαλάσσιου τριγώνου μεταξύ Αμοργού, Σαντορίνης και Αστυπάλαιας, βρίσκεται η Ανυ-

δρος ή Αμοργοπούλα, που ο Δημήτρης Αθανασούλης, διευθυντής της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, ονόμασε «μυστηριώδη νήσο». Η ανθρώπινη παρουσία πάνω της εντοπίζεται από τα προϊστορικά χρόνια έως τον Μεσαίωνα. «Η κουκκίδα γης στο απέραντο γαλάζιο του Αιγαίου κατείχε κομβική θέση στους θαλάσσιους δρόμους και, παρότι αφιλόξενη, τεκμηριώσαμε ότι χρησιμοποιήθηκε ως σταθμός και σημείο ελέγχου ήδη από τη νεολιθική και πρωτοκυκλαδική περίοδο», έγραψε πριν από λίγους μήνες στην «Κ» ο Δ. Αθανασούλης. Τον Φεβρουάριο του 2025, μετά την έντονη τοπική σεισμική δραστηριότητα, εγκαταστάθηκε στο νησί σειсмоγράφος. Υπήρξε και τόπος ναυαγών, όταν το 1861 βούλιαξε στα βράχια της το εμπορικό πλοίο «Ουρανία», που ταξίδευε από την Τεργέστη προς την Κάλυμνο και τη Σύμη. Οι ελάχιστοι επιζώντες, προτού διασωθούν από ένα αμοργιανό σκάφος, έμειναν για τρεις ημέρες στο νησί, τρώγοντας σαλιγκάρια και χόρτα.

ΑΝΤΙΜΗΛΟΣ

Το ηφαιστείο των αιγάρων

Δυτικά της Μήλου, η Αντίμηλος, γνωστή στους ντόπιους ως Ερημόμηλος, είναι ένα νησί-ηφαιστείο με έναν ανενεργό κρατήρα, που

στέκεται 761 μέτρα πάνω από τη θάλασσα. Στην αρχαιότητα ονομαζόταν Εφυρα, δηλαδή «σκοπιά», καθώς η στρατηγική της θέση επέτρεπε την εποπτεία μεγάλου μέρους του πελάγους. Αν και σήμερα ακατοίκητη, ίχνη από αλώνια, επεξεργασμένοι οψιανοί και χάλκινες αιχμές βελών μαρτυρούν ανθρώπινη παρουσία από την προϊστορική εποχή. Η Αντίμηλος είναι ένας τόπος άγριας, προστατευόμενης φύσης, ενταγμένος στο δίκτυο Natura 2000, μοναδικό καταφύγιο για ένα σπάνιο είδος αιγάρου, το Capra aegagrus pictus, που μοιάζει με τον κρητικό αιγάρο, καθώς και για την ενδημική οχιά της Μήλου.

ΠΙΠΕΡΙ ΣΕΡΙΦΟΥ

Το καλαπόδι της θάλασσας

Βόρεια της Σερίφου και νοτιοανατολικά της Κύθνου, το ακατοίκητο Πίπερι, γνωστό στους ναυτικούς και ως Καλαπόδι, είναι αμέσως αναγνωρίσιμο λόγω της «τριγωνικής» του όψης με τις απότομες κλίσεις – εξ ου και το τοπωνύμιο «καλαπόδι», που του απέδωσαν οι ναυτικοί. Όσο για το επίσημο όνομά του, αυτό οφείλεται στον Ενετό φεουδάρχη Piperi, που το περιέλαβε στην ιδιοκτησία του στις αρχές του 13ου αιώνα. Οι απόκλημοι γκρεμοί του, που το κα-

θιστούν δυσπρόσιτο, προσφέρουν καταφύγιο σε αρπακτικά πουλιά. Μια τραγική σελίδα γράφτηκε στα νερά του το 1829, όταν ο λόγιος του Γένους, Κωνσταντίνος Βαρδαλάχος, ναυάγησε και πνίγηκε εκεί. Σήμερα, το Πίπερι, αναγνωρισμένο από το 2000 ως τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, αποτελεί μέρος του προστατευόμενου δικτύου Natura 2000.

ΦΑΝΑΡΙ ΣΥΡΟΥ

Λησμονημένος γίγαντας

Η Διδύμη (ή Διδύμη ή Γαΐδουρονήσι ή Φανάρι) αποτελεί έδρα του ιστορικού φάρου της Ερμούπολης. Στέκεται 29 μέτρα πάνω από το έδαφος και 68 μέτρα πάνω από τη θάλασσα, και θεμελιώθηκε το 1834 σε σχέδια του Βαυαρού Γιόχαν Ερλάχερ. Υπήρξε ο πρώτος φάρος της Ελληνικής Πολιτείας και είναι ο ψηλότερος του φαρικού μας δικτύου, με τη λαϊκή παράδοση να λέει πως η λάμψη του έφτανε στη Σμύρνη. Δυστυχώς, αυτό το ναυτικό σύμβολο της σπουδαίας «πόλης του Ερμή» τα τελευταία χρόνια έχει αφεθεί στη μοίρα του και χρήζει άμεσας συντήρησης.

ΑΣΠΡΟΝΗΣΙ

Πέρασμα-φάντασμα

Πάνω από ένα μίλι ΝΑ από τον κάβο «Φώκιες» της Σύρου, στέκεται το Ασπρονήσι ή Ασπρο – ένα μικρό νησάκι που σηματοδοτεί κρίσιμα ναυτικά περάσματα και το οποίο αποτελούσε διαχρονικά σημείο αναφοράς για τον θαλασσινό ταξιδευτή. Ερημο, με τα ερείπια δύο πέτρινων κελιών, ενός μικρού πέτρινου φάρου και ενός νταμαριού που λειτουργησε εκεί τη δεκαετία του '80, σήμερα μοιάζει με στοιχειωμένο τόπο που κατοικείται από γλάρους. Στην ανατολική του όψη, έχει απότομους γκρεμούς ύψους 50 μέτρων, ενώ σε υψάλους στη δυτική πλευρά του είχαν προσκρούσει δύο μεγάλα ατμόπλοια στα τέλη του 19ου αιώνα. Δύο ακόμη ναυτικά ατυχήματα καταγράφηκαν εκεί κατά τον 20ό αιώνα, του ατμόπλοιου «Μήλος» της Ελληνικής Ατμοπλοΐας το 1937 και του «Ερμούπολις» των Αδελφών Φουστάνου το 1954.

ΝΑΤΑ

Η σημασία ενός βράχου

Ο «απατέρας» του σύγχρονου φαρικού μας δικτύου, ο Ερμούπολις αντιναύαρχος Στυλιανός Λυκούδης, ατείται το καλοκαίρι του 1912 προς το «Υπουργείο επί των Ναυτικών» όπως τοποθετηθεί φανός στη βραχονησίδα της Νάτας, στα ανοιχτά της Σύρου. Το επόμενο καλοκαίρι έγινε η τοποθέτηση μιας «σιδηρόπλεκτου κατασκευής επί τετραγώνου θαλακίου», και έκτοτε αυτό το μικροσκοπικό νησάκι που μοιάζει με ορμητήριο πειρατών, φωτίζεται. Λίγα χρόνια νεώτερα, το 1887, είχε ναυαγήσει εκεί ένα ρωσικό ατμόπλοιο που μετέφερε προσκυνητές στους Αγίους Τόπους. Σήμερα, η νησίδα που οι Συριοί αποκαλούν «εξαμίλι», επειδή απέχει έξι ναυτικά μίλια από την Αζόλιμνο και τη Βάρη, στέκεται σαν πετρωμένο υποβρύχιο στη μέση της απόστασης ανάμεσα στη Σύρο και την Πάρο. Ζωντανεύει μόνο κατά τη δύση του ηλίου, όταν το μικρό φανάρι της αρχίζει να προειδοποιεί για τις ξέρες.

Πολύτιμη ξέρα

Στα ανατολικά της Σαμοθράκης, η Ζουράφα ή Λαδοξέρα είναι το βορειοανατολικότερο άκρο της ελληνικής θαλάσσιας επικράτειας, μια μικροσκοπική ξέρα με τεράστια γεωστρατηγική σημασία.

PRESENTS

SUMMER TOUR

27 ΙΟΥΛΙΟΥ / ΑΓΙΑ ΝΑΠΑ - NISSI BAY
BEACH BAR
11:00 - 13:00

SUPPORTED BY

Jeep

AUTOMASTERS

SPONSORED BY

